273):
ir âlim olan
Moğol istilası
su'na geldi.
ya'ya yerleşti.
erini devraldı.
encilik yaptı.
nıştı.
lduğu gibi,
al (gönül ve
önemlerinde
ar boyunca
a, Türkçe ve
ar tarafından
ştır.

yüzyılda
rihçilerinden
Âli Yücel'in
asavvuf ve
t çevirileri
unutulmaz
i arasında,
nus Emre

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

LXXI

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR
V

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR
V

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

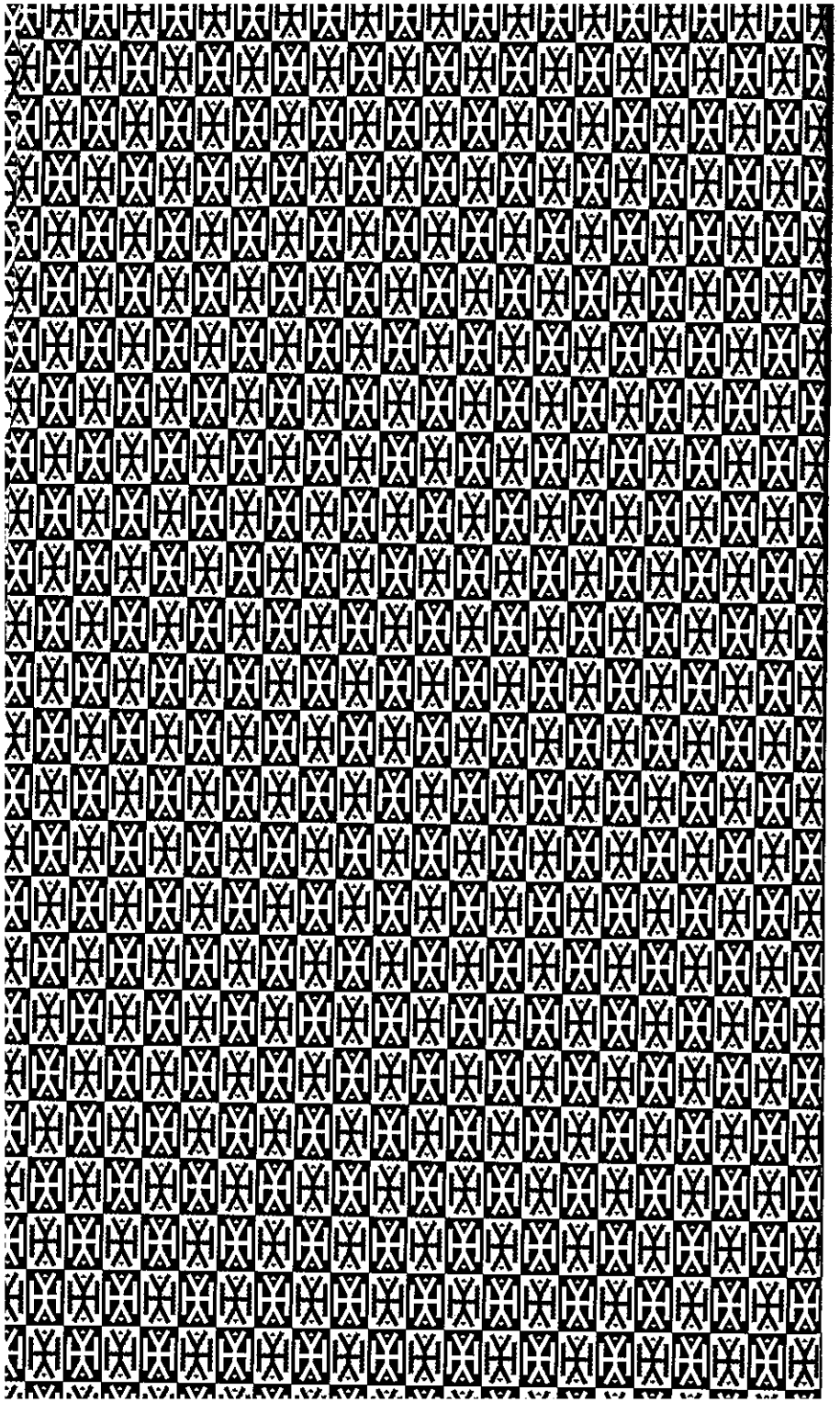

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ
DÎVÂN-I KEBÎR

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2007

EDİTÖR
EMRE YALÇIN

DANIŞMAN
NURİ ŞİMŞEKLER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTMEN
ALİ ALKAN İNAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASKI ARALIK 2007, İSTANBUL

TAKIM ISBN 978-9944-88-223-1 (CİLTLİ)
TAKIM ISBN 978-9944-88-231-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
EUROMAT ENTEGRE MATBAACILIK ANONİM ŞİRKETİ
(0212) 451 70 70
SANAYİ CAD. NO: 17
ÇOBANÇEŞME-YENİBOSNA 34510 İSTANBUL

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, NO: 144/4 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LXXI

MEVLÂNÂ
DÎVÂN-I KEBÎR
V

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

BEŞİNCİ CİLTTEKİ ŞİİRLER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ vii
DÎVÂN-I KEBÎR 1
BAHR-İ SARÎ' –MATVİYY-İ MAVKUF– 3
BAHR-İ HAFÎF –MÜSEDDES– 135
BAHR-İ HEZEC –AHRAB MÜSEDDES– 257
BAHR-İ HEZEC –SÂLİM– 537
AÇILAMA 731
BU CİLTTE GEÇEN ÂYETLER 757
BU CİLTTE GEÇEN HADİSLER, ATASÖZLERİ VE ÖRF MECAZLARI 763
AÇILAMADA GEÇEN KELİMELERİN ALFABETİK FİHRİSTİ 767
İNDEKS 769

Beşinci Cilttеki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Eflâkî Ahmed Dede, *Menâkib-ül Ârifîn*'de, *Dîvân-i Kebîr* tercememizin bu cildine giren Bahr-i Sarî' Matviyy-i Mavkuf'un "Y" kafiyesindeki XC. şiir hakkında diyor ki:

"*İstanbul'da bilgin bir keşiş, Mevlânâ'nın bilgisini, hilmini duymuş, ona âşık olmuştu. Mevlânâ'yı görmek için Konya'ya geldi. Keşişler, onu karşıladılar. Mevlânâ'yı görmeye giderken yolda ona rastladı, hemen secde etti; Mevlânâ da secde ederek ağırladı onu. Keşiş secdeden baş kaldırınca baktı, gördü ki Mevlânâ hâlâ secdede. Sonunda rahip, bu gönül alçaklığına karşı feryat edince Mevlânâ, 'Ne mutlu o kişiye ki Tanrı onu malla, güzellikle, yücelikle, güçle kuvvetle rızıklandırdı da o kişi, malında cömertlikte bulundu, güzelliğiyle övünmedi, yüceliği olduğu halde gönül alçaklığını huy edindi, gücü kuvveti olduğu halde adalet ısısı oldu sözü, padişahımızın (Hz. Muhammed) buyruğu... Biz Tanrı kullarıyız, nasıl gönül alçaklığında bulunmayalım? Onu da yapmazsak neye yararız? Ona kulluk etmek, padişahlıktan yeğdir; ben ondan hayırlıyım sözü, Şeytan'ın sözüdür.' buyurdu. Keşişle adamları imana geldiler, Mevlânâ'ya teslim oldular, hırka giydiler. Mevlânâ, medreseye dönünce bu gazeli okudu.*" (İst. Üniv. Farsça yaz. 1231, 69 a-b, Tahsin Yazıcı terc. I, s. 543).

Bahr-i Hafîf Müseddes'te, "D" kafiyesindeki XXIII. gazel, Şam'da bulunan Şems'e üçüncü mektubudur (135 a, II, 144-146).

"M" kafiyesindeki LXXI. gazel de gene Şems'e gönderilen dördüncü mektuptur (135 a, II, s. 145-146).

"L" kafiyesindeki LV. şiir, Şems'e gönderilen ilk mektuptur (134 b. 135 a, II, s. 143-144).

"K" kafiyesindeki LIV. gazel, Şems'e gönderilen ikinci mektuptur (135 a, II, s. 144).

"R" kafiyesindeki LXXXIX. gazeli bir hadisin şerhinden sonra inşâd ediyor (54 b, I, s. 308).

Bahr-i Hezec Ahrab Müseddes'teki CCVI. gazeli ölümünden önceki sürekli depremler sırasında söylüyor (*Sipehsâlâr* terc. Ahmed Avni: *Menâkib-i Hazret-i Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî*, İst. 1331, s. 109).

Bahr-i Hezec Sâlim'de, "D" kafiyesindeki XXXI. gazelin bir beytini son hastalığında okuduğunu Kira Hatun rivayet ediyor (110 a, c. II, s. 7, tercememiz, beyit 5384).

XXXIII. gazeli Emîr Âlim Çelebi'nin doğumu dolayısıyla söylüyor. Eflâkî bunu Şerefeddin Osmân-ı Gûyende'den rivayet etmekte (93 a, I, s. 529).

XXV. şiir olan "Tercî-i Bend"i, bir bahar günü Meram'da okuyor (155 b, II, s. 254).

LXXIII. gazeli son hastalığında Şeyh Sadreddin'e hitaben okuyor. Eflâkî, bunu Çelebi Husâmeddin rivayetiyle kaydetmede (110 a, II, s. 5).

LXXXI. gazel, Moğolların Konya ovasına gelmeleri dolayısıyla söyleniyor. Baycu, büyük bir Moğol ordusuyla Konya ovasına gelmiştir. Devlet adamları, devlet daireleri Kayseri'ye göçmüştür. Halkın bir kısmı şehri bırakıp gitmiştir, bir kısmı korku ve telâş içindedir. Böyle bir sırada Mevlânâ'ya başvururlar. Mevlânâ, bir gece evini barkını, çoluğunu çocuğunu bırakır, Moğol ordusunun bulunduğu yere yakın bir tepeye çıkar; sabaha dek bir aşağı bir yukarı gezinir. Gün ışıyınca şehre iner ve halka, korkmayın der, Moğollar şehre giremeyecek. Sonradan bir gün bunu anan ve Mevlânâ'ya, gerçekten de pek yürekliymişsiniz diyen birine karşı

coşan Mevlânâ, padişahımız da ben insanların en yiğidiyim demedi mi buyurup bu şiiri okuyor (51 b, I, s. 287).

*

Eflâkî'nin, Sipeh-sâlâr'ın bu rivayetlerinden sonra sözü, biz alalım:

Bahr-i Sarî' Matviyy-i Mavkuf'taki IV. gazel, uykusuz geçen bir gecenin intıbâlarını belirtmede. X. gazel de uykusuzluğu öven bir gazel; XIII. gazel de öyle.

XVI. gazel, kendisine güvencini, inancını pek güzel bir tarzda gösteriyor.

XVIII. gazel, varlık birliği inancını pek güzel, hem de öz bir şiir halinde sunmada.

XXVI. gazel, bir olayı anlatmada; son beyte bakılırsa bu gazeli söylememiş de yazmış olacak.

XXX. ve XXXI. gazellerin, Şems'in ölümünden sonra söylendiği apaçık anlaşılıyor.

XXXVIII. gazel, Şems Konya'dayken söylenmiş. Şu halde hicrî 642 yılıyla 645 yılları arasında inşâd edilmiştir.

XXXIX. gazelse Şems'in ilk gidişinden sonra, tekrar geleceği duyulunca, bu haber ulaşınca, yahut da Şems'in şahâdetinden sonra henüz Şems'ten umut kesmediği ilk zamanlarda söylenmiş olacak.

XLVIII. gazel, bir bahar çağında söylenmiş. XLIX. gazel, bir yolculuk esnasında, ihtimal iki Şam seferinden birinde inşâd edilmiştir. L. şiirde, ikinci halife Ömer'in zamanında bir olay hikâye ediliyor.

LVI. gazel, Şems'in ilk gidişinden, yahut şahâdetinden sonra inşâd edilen bir gazel olsa gerek.

LVII. gazel, Şam'a ulaşınca söylenmiş olacak. LXIX. gazelde bir yolculuk havası esiyor. LXXII. gazel, Şems gelince söylenmişe benziyor.

LXXXII. gazel, barışı öven bir gazel. O kargaşalık devrin verdiği ilhamla, özlü bir barış özlemiyle söylenmiş.

XCV. gazelin Şems'e yahut Salâhaddin'e bir mersiye olduğu meydanda.

XCVI. gazel, bir zengini kınamada, ona acı öğütler vermede.

Bahr-i Hafîf Müseddes'te I. gazel, Şems'in gitmemesini dileyen bir gazel. V. gazel, Şems'ten haber beklediğini belirtmede, bir gece uykusuzluğunu tasvir etmede. VII. gazel, Şems'in gelişinden sonra söylenmiş olacak. VIII. gazel, Şems'ten ayrıldıktan sonra söylenmiş. XIII. gazel, iyilerin insanı iyileştireceğini bildiriyor, insana muhitin tepkisini inceliyor, birlikten sözler ediyor.

XVIII. gazel, ölümü, gerçek erlerin, birbirlerinin uğruna can vermekten çekinmeyen insanların ölümünü anlatmada.

XIX. gazel, Şems'le buluştuktan sonraki halini, pek canlı, pek güzel bir sûrette anlatmada. XX. gazel, sûfilerin yüceliklerini, gönül zenginliklerini, hiçbir şeye aldırış etmeyişlerini terennüm ediyor. XXVII. gazel, Şems'i bekleyişini bildirmede, dünyadaki bekleyişleri, bu bekleyişlerin sonuçlarını incelemede.

XXVIII. şiir, Salâhaddin mahlasını taşımakta; anlaşılıyor ki Şems'ten, Salâhaddin'i onun mazharı tanıdıktan sonra, yâni hicrî 657'den önce söylenmiştir.

XXXI. şiir, kendi şiiri hakkında bir gazel. Şiirini mısır ekmeğine benzetiyor; tazeyken yenir amma diyor, bayatlaştı mı, bir işe yaramaz. Çoğu şiirini bir olay dolayısıyla söylediğinden, olay unutuldu mu, konu önemini kaybedeceği bakımından doğru olan bu hüküm, fikirlerinin tazeliği bakımından ancak bir gönül alçaklığını ifade eder. Zâti gene aynı şiirde eskiyi söylememek gerektiğini belirtmek sûretiyle yeniye bağlılığını bir kere daha bildiriyor.

XXXIII. şiir, ayrılığın verdiği bir gönül ezintisini büyük bir kudretle bildirmede.

XXXV. şiiri Salâhaddin mahlasıyla, Şems'ten sonra ve bir şeker bayramında söylemiş.

XLV. gazel, semâ'a ait. LIII. şiirle Salâhaddin'i övüyor. LVI gazel, Şems'le ilk buluşmasından sonra söylenmiş;

Şems'le buluştuğu zaman yaşlı olduğunu da bu gazelin dördüncü beytinde belirtiyor.

LVII. gazel, Konyalıların, Moğollardan kaçışını belirtiyor ki, bu şiir herhalde hicrî 654 yılında söylenmiştir (1256).

LXXIV. gazelin son beytinde, mezhep bağlarından kurtulmuş olmakla beraber gene de Âşûrâ gününün bir yas günü olduğunu hatırlatıyor.

LXXXI. gazelde zamanını, zamanındakileri yermede; istediği, özlemini çektiği dünyayı anmada. LXXXIV. ve LXXXVI. şiirler de öyle. Zâti bu şiirler, bir şiirin çeşitli zaptından meydana gelen şiirler (notlara bakınız).

XCIV. şiirin çok sevgili bir dosta mektup olarak yazıldığı apaçık belli. CIV. şiir, gene Salâhaddin mahlasını taşımakta.

Bahr-i Hezec Ahrab Müseddes'te IV., IX. ve X. gazeller, Şemseddin'e birer övüş. Fakat IX. gazel, ilerden beri, Halvetiyye'den Rûşeniyye kolunu kuran Aydınlı Dede Ömer-i Rûşenî (ölm. 1487) ile onun halifesi olan ve bu koldan Gülşeniyye kolunu kuran Diyarıbekirli İbrahim-i Gülşenî'ye (ölm. 1533) işaret olduğuna, Mevlânâ'nın bu iki zatın geleceğini ta o zamandan müjdelediğine inanılmıştır. Hattâ bu inancı belirtmek isteyen ve gerçekten ayrılmamayı şiar edinmeleri gereken sûfiler, bu şiirin yedinci beytini bile değiştirmekten çekinmemişlerdir (bakınız; Abdülbâki Gölpınarlı: *Mevlânâ Celâleddin*, III. basım, 1959, s. 230-231 ve bu sahifelerin notları).

XIII. gazelin ikinci beytinde *Mesnevî*'de anlatılan hırsız terzi hikâyesine dokunup geçer.

XXV. gazel, Salâhaddin mahlasını taşımada ve bir ramazan dolayısıyla söylenmiş. XXX. gazel, kendine inancını, güvencini belirten, gerçekten de çok güzel bir gazel. Bu gazelde dünya görüşü ve mistik düşünce, realizm ve idealizm at başı beraber gidiyor.

XLIV. gazel, ya Şems tekrar gelince, yahut Salâhaddin'i onun mazharı olarak tanıdıktan sonra söylenmiş bir gazel.

LXV. gazel, Mevlânâ'nın dilediği insanlık dünyasının bir özlemi.

LXXVII. gazel, sanki ölümünden sonrasını düşünerek söylediği bir gazel; bu bakımdan son zamanlarına ait olduğunda şüphe yok.

LXXXVIII. üç beyitlik şiir, kendisine mülhit diyenlere karşı, pek insanca bir taşlama, "*Öyle say, tut ki bütün köpeklerin de en aşağısıyız biz*" diyor, sonra kendisini kınayana, "*A canımın, gönlümün eşi dostu*" diye hitap ederek o pırıl pırıl, o kin tutmaz insan gönlünün güzelliğini belirtiyor.

LXXXIX. gazelde Mutlak Varlık'ın Muhammed'den, insan-ı kâmilden, her zamanın sahibi olan kutuptan zuhurunu pek güzel, pek pervasız anlatıyor; şerh edilmeye değer bir gazel.

CI. gazelde ölümsüzlüğünü belirtmede. CVII. şiirde gene yenilik aşkı, ölümsüzlük özlemi söze geliyor. CX. gazelde ihtiyarlamadığını, ölmeyeceğini bildiriyor; herhalde bu gazeller de son zamanlarına ait.

CXIX. şiir, Salâhaddin mahlasını taşımakta. CXXXI. gazelin son beytinde "*Şimdi nedametle yazdığım şu satırları...*" dediğine göre bu gazeli bizzat kendisi yazmıştır. CXXXII. gazel de ölümü hakkında... Herhalde bu da son şiirlerinden olacak.

CXXXVI. gazelde, güzellikle de, alımla da övünülenin kendisi olduğunu, Tebrizli Şems'in bir bahaneden başka bir şey olmadığını, fakat halktan gizlenmek için o kerem sahibi bir padişah, bizse yoksullarız dediğini açıkça söyleyerek kendi öz yüceliğini, büyük bir coşkunlukla bildiriyor.

CXL. gazelin beşinci beytinde "*Kayserimiz Kayseri'de*" diyor. Gazeldeki "Kayser, Kayseri" sözleri, hiç şüphe yok ki dîvân edebiyatının kelime oyunculuğu yüzünden beraber anılmada... Fakat gene biliyoruz ki Mevlânâ'nın babası Sultan-ül Ulemâ'nın halifesi ve babasından sonra Mevlânâ'nın şeyhi Seyyid Burhaneddin Muhakkık-ı Tirmizî, vefatından

önce Kayseri'ye gitmiş, bir müddet orda kalmış, 1240-1241'de orda vefat etmiştir. Bu bakımdan beyitteki "Kayser"in, Seyyid Burhaneddin olduğu, "Kayser" lâkabının "Kayseri"de bulunması yüzünden verildiği de şüphesizdir. Şu halde Mevlânâ bu şiiri, Seyyid sağken ve Kayseri'deyken, yâni 1240-1241'den önce söylemiştir.

CLVII. şiir, bahara bir övüş. CLXI. gazelde Şems'le buluşmadan önceki haliyle buluştuktan sonraki halini kıyaslıyor. CLXV. gazelin konusu peşin-veresiye. Her işi âhirete bırakan bir yobaza taşlama.

CLXVI. gazel, Tebriz'e gitme kuruntusuyla ve şüphe yok ki Şems'in şahâdetine iyice inanmadan söylenmiş.

CLXVII. gazel, Salâhaddin mahlasını taşıyor.

CLXXXVI. gazel, gene bir baharın söylenmiş; ışıl ışıl tabiat sevgisi parlamada.

CXCIX. gazelde Şems'in Kalenderiyye'den olduğuna dair pek açık işaretler var.

CCVIII. şiirde, bilhassa bu tercîin son bendinde dünya düzenini, sorumluluğu o kadar güzel belirtiyor ki.

CCXVI. gazel gene baharı övüyor. Bu gazelde karakıştan ejderhâ diye bahsedilmede.

CCXIX. şiir olan murabbada, geldiği, sonra da gittiği söylenen "Mübâhî Kalender"in Şems olduğu, apaçık anlaşılıyor.

CCXXIV. şiir olan ve gerçekten de gönül ezecek kadar güzel bir şiir bulunan tercî-i bendin birinci bendi, bend beytiyle on beyitken, ikinci ve üçüncü bendler, bend beytiyle on birer beyit. İrticâlen söylendiği besbelli.

CCXXXI. gazel, ya Şems'ten bir mektup aldıktan sonra, yahut da bir mektup geleceği umuduyla söylenmiş.

Bahr-i Hezec Sâlim'de X. gazeli bir berat gecesi söylemiştir.

XI. gazel, çok, pek çok güzel bir bahar tasviri.

XII. gazelin beşinci beytinde, "*Canın ömür fermanını devlet elli kere, altmış kere okudu; onu düzdü, koştu; altmı-*

şıncıda ebedîdir diye tomara yazdı" diyor ve bu beyitten sonraki "Ulular ulusu Şemseddin'in canı öylesine yücedir ki yüceliği yüzünden, oturduğu kalktığı yeri ne Cebrâil bilir, ne vahiy" meâlindeki beyitte de Şemseddin'in adını anıyor. Böylece Mevlânâ, bir kere daha altmış üzerinde duruyor; ebedîliğe bu yaştan sonra kavuştuğunu bir kere daha anlatıyor.

XX. gazel, pek fevkalâde bir şey; burcu burcu insanlık, insan aşkı kokuyor. XXI. gazel de öyle. XXIII. gazelde kendisine gereken âşıkı, insan ve insanlık âşıkını övüyor.

XXV. gazel bir bahar tasviri. Ondan sonraki tercî de öyle ve pek güzel. Bu tercîin birinci, ikinci, üçüncü bendleri, bend beyitleriyle on ikişer beyit; dördüncü bendse on bir. Beşinci, altıncı ve yedinci bendler, gene on ikişer beyit. Eflâkî bu tercîin bir baharın, Meram'da söylediğini rivayet ediyor ki, bir bendin bir beyit eksik oluşu da bu çok güzel şiirin irticâlen söylendiğini gösteriyor.

XXXIV. şiir Salâhaddin mahlasını taşımada, XXXV. şiir de öyle. XLII., XLVII. ve XLVIII. gazeller birer bahar tasviri.

LV. gazelin sekizinci ve dokuzuncu beyitlerinde, "*Gönül mahallesinde bir pîrden sordum o güzeli; pîr bana işaret etti de sırlar âleminde arayın dedi. Pîre, Allah için olsun dedim, söyle; sırlar âlemi sen değil misin? Evet dedi, incilerle dolu deniz benim; denizde arayın onu*" denmekte. Bu beyitlerde de Şems'in hem olgunluğuna, hem ihtiyarlığına birer işaret olsa gerek.

LX. gazelden Tebriz'e gitmeyi kurduğunu anlıyoruz.

LXVIII. gazelde Kalenderlik övülüyor. Bu da, Şems'in bir Kalenderî olduğu hakkındaki kanaatimizi kuvvetlendiriyor (bakınız: *Mevlânâ Celâleddin*, III. basım, s. 59-66).

LXX. gazelde gene altmış yaşında olduğundan bahis var. LXXXIV. gazel, kendisine inancını pek güzel anlatmada.

XCV. gazelde Moğollardan bahis var; aynı şiirde, "*Eşeğe binmemişim ki meydanda geri kalayım; bir köyde ekinci değilim ki köy ağasından kaçayım*" beyti, zamanının

sosyal düzensizliğini pek güzel belirtmede. Zâti bu gazel, rûhî istiğnasını anlatmakla beraber devrini de geleceğe sunan bir gazel.

XCIX. gazelin on ikinci beytinden anlıyoruz ki, bu gazel Şems'in herhalde ilk gidişinin yılında söylenmiş; şu halde inşâd tarihi, hicrî 644'tür.

CXXXIII. gazel, Salâhaddin mahlasını taşımada; bu da Şems'ten sonra Salâhaddin'in vefatından, yâni hicrî 657'den önceye aittir.

*

Büyük insan, hattâ olgun insan Mevlânâ'nın, bu ciltteki şiirlerinden vardığımız sonuçları böylece ve kısaca belirttikten sonra, gene sözü o söz ustasına, o öz mürşidine bırakıyoruz.

O, bu cilde şöyle başlıyor:

"*Daha yakın gel, daha yakın, a vefalı dost; benden, bizden geç de daha tez gel.*"

Ve devam ediyor...

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-İ SARÎ'
–MATVİYY-İ MAVKUF–

müfteilün müfteilün fâilât

— A —

I

(s. 268) Daha yakın gel, daha yakın, a vefalı dost; benden, bizden geç de daha tez gel.

Daha yakın gel; benlikten, bizlikten geç gitsin; daha yakın gel de ne sen kal, ne biz kalalım.

Ululuğu, ululanmayı bırak da ona karşılık böylesine bir ululuk elde et.

* Rabbiniz değil miyim dedi, evet dedin sen; belî – evet demenin şükrü nedir? Belâ çekmek.

Evet demenin sırrı nedir? Yâni yokluk-yoksulluk yapısının kapı halkasını çalıp duruyorum demek.

Hem yerden yurttan var git, hem gitme. Yer yurt nerde, mekânsızlık tapısı nerde?

Tertemiz ol, tamamıyla toprak kesil de toprağından otlar bitsin.

Ot gibi kupkuru bir hale geldin mi güzelce yan; yan da yanışından ışıklar belirsin.

Yana yana küle döndün mü külün kimya kesilir.

Gayb âlemine bak da gör, ne biçim bir kimyasın; sen bir avuç toprakken, o tutuyor da böyle bir kimya haline getiriyor seni.

Denizin köpüğünden yeryüzü yapıyor; kara dumandan göğü halk ediyor.

Bir lokma ekmeği cana yardımcı yapıyor, bir yelden ibaret olan soluğa bunca bilgiler veriyor.

Böylesine ululuk ıssının tapısında can ver; yokluk, vericiliği, cömertliği canla bilir ancak.

İlletlerle dolu canı verirsin ona; fakat yerine de güzel mi güzel, sonu bulunmaz bir can alırsın.

Şu söylemeyi bırakayım da susayım; cana canlar katan sözü susarak söylemek daha iyi.

II

Niceye bir o gülüşü gizleyeceksin? Niceye bir o parlak, o kutlu ay yüzünü gizleyip duracaksın?

Yüzün yüzlerce padişahı kul köle eder; gülüşün kulu padişah yapar.

Kırmızı güle gülüşü öğret; o ölümsüz devleti bir gösteriver.

Senin gibi bir kapılar açanı kendisine çekmek içindir ki gök kapısı kapanmıştır.

Esrik deve katarlarının gözleri, onları yedip çekeni beklemektedir.

Saçlarını çöz, dağıt da yüzlerce halka kapanların boyunlarına tak; çek onları.

Kavuşma, buluşma günü, güzel de burda, gelecek zamanı hiç bekleme.

Pek yüzlü tef, vuruşlara âşık; o feryat eden neyin dudağa meyli var.

Tefin yüzüne birkaç sille vur; o feryat eden neye üfürüver.

Rebâb tamaha düşer de ağlarsa o bağışlayıcı avcunu aç, ona da ihsan et.

Gazel güdük kaldıysa ayıplama; uçup giden hatırda vefa yoktur ki.

III

O kadehe düşkün dosta şarap sun; sun o ekşi yüzlü, şeker parçası sevgiliye.

O gammaz, o kan içici bakışlarını o yana değil, bu yana çevir.

Eline yapışmış, çaresizler gibi ellerini ovuşturmada; o çaresizin çaresini eline sunuver.

Her işe koyulan şu gün görmüş, yaş yaşamış aklı şaşırt, başını döndür, işten güçten et gitsin.

Lûtfun, keremin, binlerce lûtfa, binlerce kereme padişahtır; mermer kayaların ciğerlerine kaynaklar gönderirsin sen.

İki günlük çocuk bile senin kokunu duysa beşiğini alır, senin yanına götürür.

Dadıya da boş verir, yüzlerce sütten de vazgeçer, susam yağını da bırakır gider.

Kapanmış kapıya bir hoş anahtarsın, başıboş gönüle bir güzel kementsin sen.

A Güneş, işin gücün budur senin; Ay'a da ışık gönderirsin, yıldıza da.

Sen de onu bekle de Ay gibi ışıklan; şu alayı, bekleyişi boşla.

Rahmetin yılana panzehir verir; sancıp öldüren akrebe in.

İşini gücünü unutana yapacağını hatırlatır; tundan tuna dolaşan akla unuttuğunu buldurur.

Taştan yonulma her güzel, soluğuyla canlanır; o büyücü güzelin ne de kuvvetli soluğu var.

Sus, söz bu âlemdendir; şu gaddar âlemi bırak gitsin.

IV

Sevgili, bu gece sana uyku yok; boş yere umma diye adak adamış âdeta;

Mademki sevgilimiz uyanık kalmamızı istiyor; tepemize vurup aklımızı toparlamamız gerek.

Senin kafan kandilin zeytinyağı sanki; bizim bedenimizin kandilindeyse hiç vefa yok.

Kafa, zeytinyağıyla dopdolu olsa gene faydası yok; sonucu, sabah olur, kandilin yok olur gider.*

Güneşin çağırışı, senin zeytinyağından çok iyidir; o bir çağırış, ne kadar kandile değer.

Onun güzelim gözlerine hiç mi hiç uyku girmez; bütün halkın gözünü sarhoş eder o gözler.

Bütün gözler uyur da o güzelim gözleri, gözlerin kapanmasına bakar, gülümser.

* Derken, "Mülk kimin" sesi göklere ağar; der ki: Nerde altınla bezenmiş kaftanlar giyen padişahlar?

Nerde beyler, nerde vezirler, nerde ulular? Nerde Tanrı şehirlerini koruyan kişiler?

50 Bilginler ne oldu, yazarlar ne oldu? Şu dîvânda artık bir tek dev bile bulamazsın.

Beden evleri kararmış, daralmış; bir solukcağız ışık götürdük de gördük biz.

Hani, yel eser, toz ne hale gelir? Kara topraklara serilir zavallıcık.

Fakat gene de uyku perdelerinden kalktılar mı cefa bıyığını burmaya koyulurlar.

---

* "Kafa" diye çevirdiğimiz söz, "depe", yâni "tepe" olarak Türkçe kullanılmıştır.

Ah; ne de unutkandır şu topluluk; bilgilerinin şöylece bir duruşu bile yoktur.

Bilgisizlik, körlük yüzünden pervanenin gönlü de mumun yakışını tezce unutur gider.

Yarı yanmış kanadıyla gene de gelir, yanmaya lâyık olmayan gönül gibi kanatcağızını yakar, yandırır.

(s. 269) Hüküm elinde a Tanrı, geceleyin de, gündüzün de, seher çağında da sen ada, sen hükmet.

V

Kalk, sabah çağı şarap sun, çağır dostları. Kalk, sabah oldu, dua çağı geldi çattı.

Testiyi şarapla doldur, kâseye dök; kalk, küpceğizi kırma, koca küpün aç ağzını.

60 Sağrağı döndür, amma ilkönce bana sun; a cana canlar katan, benim canımı yenile ilkin.

Kalk; her yandan çeng sesi göklere ağdı, sesle doldurdu gökleri.

Vaktin hoş olsun a yüzü güzel ay, ten-teni ten-ten nağmesini duy, sus; ses çıkarma.

Şarabı dök başıma da bağla ayağımı; boş yere bir yerden bir yere gitmeyeyim.

Denize benzeyen o inciler saçan avcunla tut; gemi gibi at beni denize.

Bir sopa parçasıydım a can Mûsa'sı, senin elinde ejderhâ kesildim ben.

Zamanın Âzer'iyim a Mesîh, soluğunla yokluk mezarının ta dibinde dirildim, yeniden dünyaya geldim.

* Yahut da bir ağacım sanki; Peygamber'in buyruğuyla, kökümü çeke sürüye çöllerde tapısına geldim.

A ağzı da, avucu da ölümsüzlük definesi olan, bundan böyle sen ver, sen söyle artık.

A Tebriz'in padişahlar padişahı Şemseddin, yücelikler dünyasının padişahlarına başsın sen.

VI

"Tercî-i Bend"

A sarhoş bülbül, Allah için olsun, gül meclisini gör de minbere çık.

Şu birkaç günü ganimet say; çünkü şu sarı-kızıl gülün, şu güzelim ikiyüzlü gülün vefası yok.

Senin şu soluğun bağ bahçe gelinlerine gıda; bahar mevsimi çağır, çağır dostları.

Canınla canım arasında bundan önce bir geçmiş vardı; orda tanışmıştık biz.

Bugünkü görüşüp sevişmemiz o eski tanışma yüzünden; sen onu unuttun amma böyle bu.

Yüzümüzden, yanağımızdan, canımızdan, bedenimizden ayrılmadan doyasıya görelim birbirimizin yüzünü.

Görelim de o yeni baştan oluşta tanıyalım birbirimizi; çünkü böylesine bukalemunuz, böylesine renkten renge giriyoruz biz.

Yusuf'un yüzü bile, yaptıkları bir suç yüzünden havasına uyanlara bir kurt gibi göründü.

Bir garez yüzünden o Şirin yüzlü Husrev'in güzelim yüzü gözden siliniverdi.

Onun şekli de bir değişti mi şu gözlerle nasıl tanırsın, nasıl bilirsin onu?

* Yarabbi, nasılsa öyle göster onu bana; Mustafâ, Tanrı'dan böyle diledi işte.

Kalk tercîe, geri kalanını söyle, izinin tozunu iyi göster, iyice bir çizgi çek.

*

A yüzüne Ay'ın da, perinin de hasret çektiği güzel; kanat açtın, nereye uçuyorsun ki?

Hadi, bir geçer rehin bırak da sonra git; bizden kaçıp gidişin boşuna değil ya.

Dünya senin abıhayatınla sarhoş; halbuki sen şu yedi renkli taşın sarhoşusun, gönlün de arık mı arık.

Toprak nedir ki? Şu aydın gök kubbe bile senin yüzünden dönmede.

Vazgeçtim bundan, Allah için olsun, doğru söyle: Şu evden nereye çekiyor, götürüyorsun pılını pırtını?

İki dünyada da ancak senin işin gücün var; hangi işte güçtesin? Doğru söyle.

Sen söylemezsen gözlerin, o amberleşmiş fitneci gözlerin, tanıklıkta bulunur.

Şu daracık, şu küçücük altı kapılı yurttan, deniz gibi uçsuz bucaksız canın daraldı, değil mi?

90 Yüzlerce Kevser'in beyisin sen; şu acı suya nasıl olur da doymazsın?

Tanrı lûtfuyla göğe uçmak için, ayaklarında Ca'fer'in kanatları bitti.

Şâirin, padişah şâirlik etsin, artık o söylesin diye elini ağzına koydu işte.

Padişah, üçüncü bende kadar tercîi tamamla, ondan ötesi senin olsun deyip durmada.

*

A o bal dudaklarına meleklerin bile dudu kesildikleri güzelim benim; testiciyim ben, hem de şekerkamışından testi örüyorum.

Fakat yoksulum; zekât vakti yakut dudaklarından zekât ver bana sen.

Hayırda ileri gidersin, hele şimdi tam hayır zamanı, namaz vakti.

İşte şimdicek ramazan geldi, kadir gecesi şimdi; bayram şimdi; o gece berat da senden gelip çattı.

Senin denizinin hevesiyle öylesine bir kıyım var ki binlerce Fırat ırmağıyla ıslanmaz.

Gönlüm çene topağının çukuruna hapsedilmiş; bu kuyudan, bu zindandan kurtulmak mı dilerim ben?

Bu kuyunun dibi gök kadar geniş; alanını da göz alamıyor.

Sen aşkın şeklisin, yâni şeklin yok; bu sayı, sıfatlardan meydana geliyor, zattan değil.

Gene de sen söyle; çünkü halkın sözleri, senin sözlerine karşı saçma sapan lâflardan ibaret.

Sen söyle a varlık satrancının padişahı; a bütün şahları mat olma evine tıkan sultan.

Mademki üç tercî söyledim, hadi a kutlu güzel, sun şarabı da Arapça bitireyim bâri.

A güzellik Ay'ı, a karanlıkları gideren Ay; ululuların kadehiyle doğ, cömertlik et, sun bize.

VII

Sağrağa da sen lûtfedersin, kadehe de. Meclise de sen zevk verirsin, neşe bağışlarsın, meyhaneye de.

Mahmur nerkisi sarhoş edersin, sonra da o inci tanesi güzeli tutar, önüne çekersin.

Senin efendiler efendiliğinden başka şu deli divane gönüle kim sabır verebilir, kim karar bağışlayabilir?

Hele ey güneş, kılıç çek de şu yıkık bucağa bir ışık ver.

110 Zümrüdüanka'nın yurdu yatağı olan Kafdağı sensin; pervaneye benzeyen canın mumu sensin.

Her yana abıhayat kaynağını aç, akıt da o hikâyeyi, o masalı peşin bir hale getir artık.

(s. 270) A sâkî, sarhoş et de şu yabancı, kâfir bedeni işe güce sok.

Böylesine bir şeytanı râm edemezse ne oldu yâni o erce sağrağa?

Yüzlerce aklı fikri başında gönlü alt ettiği halde, ne diye gönlüne korku gelir onun?

O fettan, o fitneci güzelin, bugün ta seher çağında erkenden kurulan meclisi ne de güzel.

O gözlerin yüzlerce ahdi bozdurur; o saçların yüzlerce tarağı sarhoş eder.

A güzel, bir solukcağız çık dama; çık da oynat Hannâne direğini.

* "Biz açtık" âyetini, o âyetteki işaretleri kilit söyler, anahtarın dişlerine.

Padişah der ki: Kulağıma girer mi bu sözler benim? Bâri ben de çocukça sözleri bırakayım artık.

VIII

Kendine gel; kapıdaki benim işte, aç kapıyı. Kapıyı kapamak, razılık alâmeti değildir.

Her zerrenin gönlünde bir saray var; fakat açmadıkça o kapı kapalı kalır sana.

* Tanyerini yarıp sabahları ağartan, seher çağının Rabbi olan Tanrı sensin; yüzlerce kapı açar da gel dersin.

Hayır, kapıdaki ben değilim, sensin. Yol ver, aç kendine kapıyı.

* Kibrit taşı, ateşe geldi de dedi ki: A dilber, çık dışarıya, gel kucağıma benim.

Şeklim şekline benzemez amma baştan başa senden ibaretim, görünüşüm bir perdedir âdeta.

Fakat bana ulaşır, kavuşursan görünüşte de sen olurum, içyüzde de sen; bu kavuşmayla şeklim yok olur gider.

Ateş de ona, çıktım dışarı dedi; kendi kendimden ne diye yüzümü örteceğim?

Hadi, benden duy da bildir bütün eşe dosta, yakınlara:

Dağ bile olsa ot gibi çek onu kendine; sana kehribarlık sıfatını verdim ben.

* Benim kehribarım dağı bile çeker; Hıra Dağı'nı yokluktan varlığa getiren ben değil miyim?

Baştan başa gönlünde ben varım; kendi gönlüne gel, merhaba.

Güzelim, gönüller kaparım; zaten gönlün mayası bizim denizimizden doğmuş.

Gölgeyi ister bir yerden bir yere götüreyim, ister götürmeyeyim; gölgem nasıl olur da benden ayrılır?

Fakat kavuşması meydana çıksın, arınma vakti görünsün diye ben tutar, onu yerinden ayırırım.

Ayırırım ki onun benden olduğunu bilsinler, ayırırım yaddan ayrılsın diye.

Yürü var, kalanını ondan dinle de sana ölümsüzlük diliyle söylesin.

IX

A mermer kaya; o güzel seni nasıl lâ'l haline getirdiyse, lâ'l dudakları da onu yaptı, o lûtufta bulundu bana.

Gülüp duran gül fidanı, canla, gönülle dedi ki: Sana verecek yaprağım var; gel gül bahçesine.

* Tanrı, dünyayı gamdan satın almadıysa ne diye "Satın almıştır" müjdesini verdi?

Tez evin damına çıkın; bütün dünya denk denk evin dibine yığılmış.

Şekerler döken devlet dedi ki: Şükür az değil, şikâyet neden öyleyse?

Benim de, benden başka herkesin de övüncü güzel, elinde sağrak, çıkageldi.

İçilmesi mubah olan şarap kadehi sunuldu; iç; yabancıdan, olaylardan bahsetmeyi boşla.

İlk sağrak, başında dönmeye başladı mı, akıl senin deliliğine secdeler eder.

Arş sırlarını yayma, açma; yeraltında doğan sözlerle fâş etme o sırları.

X

A ay yüzlü, bir gececik uyumasan ölümsüzlük definesi yüz gösterir sana.

Geceleyin gayb âleminin güneşiyle kızışırsın; tutya, gözlerini açar.

Bu gece inat et de yastığa baş koyma; yatma da kutlulukların bağışlarını gör.

Bütün güzellerin cilvelendiği zaman, gecedir; fakat uyuyan duyamaz bunu, hadi, uyuma.

* İmranoğlu Mûsa, gördüğü nuru gece görmedi mi; geceleyin o ağaca doğru gitti de gel sesini duymadı mı?

Geceleyin on yıllık yoldan fazla yol aldı da baştan başa ışıklara boğulmuş bir ağaç gördü hani.

* Ahmed, geceleyin miraç etmedi mi? Burâk, onu geceleyin göklere götürmedi mi?

* Gündüz, geçim için; geceyse aşk için; hani, seni kötü göz görmesin diye.

Halk uyudu gitti; fakat âşıklar bütün gece Tanrı'yla söyleşmede.

* Tanrı, Davud'a dedi ki: Kim bizi sevme dâvasına girişir de

Bütün gece uyursa yalandır dâvası; aşkı olana nerden uyku gelir?

Çünkü âşık, gönlünün derdini sevgilisine söylemek için yalnızlık ister.

Susuz, uyusa bile pek az uyur; susuz nerde, ağır uyku nerde?

Azıcık uyusa da rüyasında ya su görür, ya ırmak kıyısı, ya testi, yahut da saka.

Bütün gece Tanrı'dan ses gelip durur; kalk da a yoksul, ganimet say fırsatı.

Yoksa öldün de canın bedeninden ayrıldı mı, çok hasret çekersin.

Eşini alıp götürdüler de yeryüzü, ham bir halde kaldı mı, dikenden, ottan başka bir şey kalmaz.

Ben elden çıktım, geri kalanını sen oku; sarhoş oldum, elimin ayağımın farkında değilim ben.

XI

Çek beriye o şekerler yurdunu yurt edinen padişahı; o apaydın, güpgüzel inci tanesi dilberi;

O eşi, benzeri bulunmaz kutlu yüzlü padişahı; o deniz gönüllü sevgiliyi.

Çürümüş gitmiş ölüye bile can verir; yabancının gönlüne bile sevgi salar.

Her dikenin eteğini güllerle doldurur; deli divane kafaya akıllar verir.

İki günlük çocuğun aklına, akıllı fikirli erlerin gönüllerine bile gelmeyen şeyleri bağışlar.

Çocuk dediğin de kim? Sen, Hannâne direğinin hikâyesini inkâr mı ediyorsun yoksa?

170 Kadehi o döndürdü mü sarhoş olur gidersin, hattâ sarhoşlara da padişah kesilirsin.

Kendimden geçmişim, sarhoşum, aklım dağılıp gitmiş; yoksa masalı daha da güzel söylerdim.

Herkesle beraber sen de dinle; bu eşsiz, bu tatlı masalı dinlemek gerek.

O yüz, Ay'ın bile gönlünü kırar geçirir. O saçlar yüzlerce tarağı kırar, döker.

O gözün, o büyücünün, o büyücüleri bile öldüren, kıran geçiren fettanın hikâyesini kim anlatabilir?

Neler olup bitecek; hepsini görür o göz; zaten kıyamete dek ne olacaksa hepsini önceden görür, bilir o.

* Sırrı söyleme, kendini acemi göster; o yüce hocayı hatırlasana.

XII

Bu kadar büyüklüğüyle, bu kadar yüceliğiyle gökyüzü, gene Tanrı'nın çevresinde değirmen gibi döner durur.

Sen de a can, böyle bir Kâbe'nin çevresinde dön; sen de a yoksul, böyle bir yemeğin etrafında dolan.

Mademki sarhoş oldun, elsiz-ayaksız kaldın, onun meydanında top gibi yuvarlan gitsin.

(s. 271) Şu satranç tahtasında yerden yere gidiyorsun amma atının, vezirinin de böyle bir padişahın çevresinde dönüp dolaşması gerek.

Padişahlık yüzüğünü parmağında çevir de hükmet, buyruk yürüt.

Gönlün çevresinde dönen kişi, dünyaya can kesilir, gönüller kapan bir güzel olur.

Gönül kesilen, âşik olan, pervaneye yoldaş olur; mumların çevresinde döner durur.

Çünkü bedeni topraktandır, fakat gönlü ateşten; her cins kendi cinsine meyleder.

Her yıldız göğün etrafında döner; çünkü cins, cinsiyle safâ bulur.

Mıhladız nasıl demiri çekerse, yok olan kişi de yokluğa kapılır, yokluğun çevresinde döner.

Çünkü varlığın, onun önünde yoktur; göz şaşılıktan da yıkanır, arınır, yanlış görüşten de.

Sarhoş, Rabbimiz, bizi pislikten arıt diyor, sidiğiyle abdest alıyordu.

Tanrı da, önce pisliği bil, tanı; eğri büğrü, tersine dua olmaz;

190 Çünkü dua bir anahtardır; anahtar eğri olursa, kilidi açmana imkân yoktur dedi.

Ben sustum; selvi boylu güzelim seslendi; hepiniz de sıçrayın.

Tebriz'in padişahlar padişahı sultanım Şemseddin, ben ağzımı yumdum; gel, sen aç ağzını.

— B —

XIII

Gece savaşına giriştik mi, gece denizinden toz koparırız biz.

Geceyi seyre dalan uykuyu istemez, uykudan kaçar.

Nice nurlu gönüller, nice tertemiz canlar, geceleyin kulluk eder. Tanrısına niyazda bulunur.

Gece, gayb güzelinin duvağıdır; gündüz nerden eş olacak geceye?

Gece, sence kapkara bir tenceredir; çünkü gece helvasından tatmadın ki.

Gece, işten, kazançtan elimi bağladı; ta sehere dek benim elim, gecenin ayağı.

Yol uzun; tez o uzun yola at sürelim, gece alanında yol alalım.

Gündüz, kazanç zamanıdır, kâr vaktidir amma gece sevdasının bambaşka bir zevki var.

A Tebriz'in övüncü Şemseddin, sen gündüzün hasret çektiği, gecenin dileyip özlediği bir ersin.

— T —

XIV

Kimdir bu şehirde ayık olan; kimdir bu çağda bu yandan olmayan?

Kimdir Rûhü'l-Kudüs'ün soluğundan Meryem gibi gebe kalmayan?

Kimdir her an oltaya benzeyen o kıvrım kıvrım saçlara elli kere bağlanmayan?

Göğün yücesindeki mecliste hangi şarap, hangi güzel var ki burda, bu mecliste aşağı olmasın, bayağı görünmesin?

Şarap bırakmıyor ki, akıl boyuna söylensin dursun; kimsecikler de sonu gelmeyecek bunun demesin.

Can ona bağlandı amma topal kaldı; zaten canın burdan dışarıya sıçrayacak bir yeri de yok ki.

Şaşılacak şeyi gör, şaşılacak kişileri seyret; sen hiç hem var olan, hem de yok olan birini gördün mü?

Kolu kanadı padişah tarafından kırılmış kuş, uçar da uçar; şu gök kubbenin üstünde artık kırılmak yoktur ona.

Yok ol da şu sözden, şu dedikodudan kurtul; kimdir sözden kurtulan? Yok olan kişi.

XV

İşimiz gücümüz bu; bundan başka işimiz de yok, gücümüz de; âşıkız, aşkından utanmıyoruz.

Arslana benzeyen derdin bizi avlayalı, şu arslandan başka avımız yok bizim.

Şu denizin dibinde ne de güzel bir incisin; senin yüzünden dalga gibi kararımız yok.

Denizinin kıyısında oturup duruyoruz; kıyımız, kenarımız yok amma o kıyının sarhoşuyuz biz.

Karnımızı şarabına vakfettik; çünkü şarabın sersemlik vermiyor bize.

Senin şarabın gökten geliyor; her şıra sıkana minnetimiz yok.

Şarabın dağın bile kararını alıyor; oturamaklı değilsek, oynaksak ayıplama bizi.

Ordumuz, atlımız yok amma gene de güneş gibi bütün dünyayı kaplamışız.

Kervanbaşımız, kervanımız yok amma Mısır'dan Rum ülkesine şeker çekip duruyoruz.

Dünyada başbuğluğumuz yok amma boş yere baş ağrımız, ağır yükümüz de yok.

Bulunduğun mahallede ev tut bize; senin mahallenden vazgeçemiyoruz bir türlü.

Başımızı bile kaşıyamıyorsak şaşılmaz buna; şeker gibi senin gülünle karılmışız, birleşmişiz biz.

Dünyanın kutbusun; herkes sana yüz tutar; bizim de çevrende dolaşmaktan başka bir kârımız yok.

Benim yakınım, akrabam, aşktan doğandır; bundan daha güzel yakınımız, bundan daha âlâ soyumuz sopumuz yok bizim.

İki dünyadan da üstün, iki dünyadan da değerli nedir? Aşk sırrı. Bundan daha iyi şehrimiz de yok, ülkemiz de.

Bundan böyle söz söylemezsek hoş gör; sevgilimiz yok. Sebebi de bu ancak.

XVI

Sinekler ne diye şekerine üşüşür; sinekleri kovan lâ havle nüktesi nerde?

Ezelde doğru, gerçek olan görüşten başka, bütün görüşler ona nisbetle doğru değildir; göremez onu.

* Bir ruh yürüt de aşağılık kişilerin atının yolunu kes; bizim yüzümüz bu a padişahım; işvelen.

İşveler satmak, gönüller çalmak, cefalar etmek, düzenler düzmek sana yaraşır; yapsan da yeridir, yapmasan da.

Senden gelen taş, incidir, mücevherdir; senin cefa etmen yüzlerce vefadır.

Bulanık görüşlü, iki şekil gördü mü, arı duru, tertemiz bir şekil diye elbisesini yırtar, naralar atar.

Çünkü her düşünce bir hayali seçer, bir hayale kapılır; fakat onun hayaline âşık olanların meclisi apayrı bir meclistir.

Kâbe taşa, topaca tapanlarla doludur; sen bize yüz tut, biziz Tanrı kıblesi.

Bu kıbleye karşı yoksul kesilenin gözünde Sencer de yoksuldur, padişah da.

Can, Tebriz'de Şemseddin'den başkasıyla ne bir rahata kavuşmuştur, ne yatmıştır, ne kalkmıştır.

XVII

Daha yakın gel, daha yakın; yüzün nurdan başka bir şey değil; kimdir aşkınla mahmur olmayan?

Yok, yok; yanlış söyledim; canlar canını istemede beri gel de yoktur, arda git de yok; o uzak değildir ki.

Güneşin ışığı nereye vurmadı ki; ay kimin kucağına doğdu da o tanınmadı ki?

240 Düşüncedir düşünceye perde olan; bırak düşünceyi, o gizli değil ki.

A sineklerin vehmine bile yaklaşmayan şeker; a balarısından meydana gelmeyen bal.

Senin ay gibi yüzün meydandayken, bundan böyle gam yiyen, gussaya dalan kişinin özrü makbul olamaz.

Aşksız gönüle sahip olan, padişah bile olsa atlas kefene bürünmüş, mezara gömülmüş ölüden başka bir şey değildir.

Her inkâr edenin düşünce parıltısı, kör değilse Tanrı azabını görür elbet.

İhtiyar olsun, genç olsun, abıhayat içmiş kişiye ölüm kâr etmez; kolay değildir onun ölümü.

(s. 272) Ay da Tanrı'ya perde olmak ister, gün de; fakat aşk tanır, bilir ki o huri değildir.

A Şemseddin, Tebriz'in övüncüsün sen; fakat sırlarını söylemeye izin yok.

XVIII

Gönül yuvasını gene güvercinler kapladı; eşelenmeye başladılar; gönlü bakra-baku sesi doldurdu.

Sarhoşların gürültüsü gökyüzüne ulaşınca, feleğin altın akbabası uçmadan kaldı.

Ay da oynamaya koyuldu, Müşteri de; çalgıcı Zühre'yse çalgıya çağnağa yeni baştan başladı.

Canları yaratan, balçıktan bir ayna yaptı da yüzüne tuttu.

Aynada yüzlerce şekil göründü; fakat kendi şekli kolayca görünüverdi.

Gönlü olan onun ayağına kapandı; onun başına erişen minberin en üst basamağına çıktı.

Canlar harmanının ucu bucağı yok; fakat karıncacağız ancak hor, hakir bir şeyceğiz elde etti.

Dünya seninle dolsa, kar gibi her yanı kaplasan, güneşin ışığı vurunca yok olur gidersin.

A kar, yok ol, baştan başa toprak kesil de bir bak, toprak ne de güzel bezenir.

Toprak gitgide öyle bir yere erer ki, parlaklığından iki dünya da parıl parıl parlar durur.

Yeter artık, dil artık işten kaldı; yeter artık; dünya söz söyler bir can haline geldi gitti.

XIX

Tanrı arslanı zincirini kırdı; can sâkîsi şişeyi kırdı, döktü.

260 Hırsız gönlüm sevgiliye tutuldu; sevgili, hırsızımın ellerini bağlamaya koyuldu.

Dün gece, ne geceydi ki gece yarısı yanağından şimşekler çakmaya başladı.

Aşkın şarap sundu, kebap verdi de akıl bir bucağa oturdu, sinekaldı.

Şarap sağrağı kahkahalar atmaya, badya kan ağlamaya başladı.

Şarap küpün gönlüne ok atınca gamın kolu kanadı kırıldı, sörpüdü gitti.

İhtiyar akıl senin şarap sunduğunu görünce sarhoşlarından el yudu.

Lûtfet, gönül çocuğuma süt ver; memenin başını aramaya başladı o.

Canım senin sütünle arslanları tutmaya başladı; nefsin köpekliğinden kurtuldu gitti.

Ölümsüz sâkî, cana şarap sununca can ölümsüz bir ömür elde etti, gelişip yetişmeye başladı.

Sırdan daha fazla bahsetme; çünkü sevgili bana doğru hiddetli hiddetli bakmaya koyuldu.

XX

Gönül kuşum gene uçmaya koyuldu; can dudu kuşu gene şekerkamışlığında yayılmaya başladı.

Benim deli divane, körkütük sarhoş devem gene akıl zincirini kırdı.

Ürkmek, çekinmek nedir bilmeyen o şarabın katreleri, başın, gözün üstünde koşuşmaya başladı.

Bakış, görüş arslanı gene Ashab-ı Kehf'in köpeğiyle kanımızı içmeye girişti.

Gene şu ırmakta su aktı; gene ırmak kıyısında yeşillikler bitmeye başladı.

Seher yeli gene bahçeye yeldi; güllere, gül bahçelerine esmeye koyuldu.

Aşk, bir ayıp yüzünden beni sattı; fakat gönlü yandı da gene almaya girişti.

Beni sürdü, kovdu; merhameti, tekrar çağırdı; bize doğru bir hoşça bakmaya başladı.

Düşmanım beni dostla görünce hasedinden elini dişlemeye koyuldu.

Gönül zamanenin hilesinden, düzeninden kaçtı; aşkın koltuğuna sığındı da emeklemeye başladı.

Gammaz kaş, işaretler ederek o göze doğru eğilmeye başladı.

Aşk, gönlü kendi yanına çağırdı da gönül bütün halktan kaçmaya girişti.

Halk sopaya benzer; görmeye başlayan her kör, elindeki sopayı atar gider.

Halk süttür sanki; yemek yemeye başlayan çocuk süte boş verir artık.

Can, doğan kuşudur âdeta; davulun çalınışını duydu mu padişahın bulunduğu tarafa uçar.

Yeter artık, sus; çünkü söz perdesi çevrene perde örmeye girişti.

XXI

Doğan kuşu kaza, ova pek güzel dedi; kaz da gecen hoş olsun dedi, burası daha hoş bana.

Başım hoş, başımı koyup yatayım; sen yol al, uçadur, senin başın hoş değil çünkü.

Durağım karanlık olsa da güzelim Yusuf orda oldukça hoştur.

Dost kuyu dibindeyse kuyu dibi hoştur, yücelerdeyse yüceler hoş.

Denizin dibinde, acı suyun ta içinde güzelim inciyi aramak ne de hoştur, ne de güzel.

Feryat eden bülbülün gül bahçesinde olması iyidir, söz söyleyen dudunun şekerler çiğnemesi hoş.

* Meleklerle Rûh'un tespih edişlerinin parıltısıdır bu; bu eşi bulunmayan gök kubbe pek hoştur, pek.

Mademki Tanrı, gönlünü hırstan süpürdü, arıttı; yürü, bir gönül elde etmeye bak, eşsiz, tek gönül pek hoştur.

Mademki Tanrı, iş güç zahmetini giderdi senden; yürü, seyrana çık; seyir seyran hoştur.

Dünyayı seyretmek, bizi seyretmektir dedi; bizim yanımızda ol, bizim kucağımızda; bizimle oluştur, bizimle bulunuştur hoş olan.

Aynaya vuruş da hoştur, onu seyretmek de güzeldir ama o diri güzelin kendisini seyretmek, daha da hoştur.

Yüzün sararıp solması, kızıl benzin vuruşundandır; sen şu vuruştan geç; asıl hoş olan o al al yüzdür.

Zerrelerin elsiz-ayaksız, güzelim bir oyuna dalıp oynayışları Tanrı ışığındandır ancak.

Yerin ta altından göğün yücelerine dek, şu güzelim oyuna bak da aklını başına devşir.

300 Zerre oldun ya, tekrar gidip de dağ kesilme; sabret, vefalı ol; vefalı oluş pek hoştur.

Yeter, sus; sen de göz gibi gör, fakat söyleme; baş gözünü arama; gören can gözüdür güzel olan göz.

Tebriz'in övüncü padişahım Şemseddin herkesle kutludur, fakat tek başına odur hoş olan, odur güzel olan.

XXII

Kalk, bugün dünya bizim; can da, cihan da bizim sâkî-miz, bizim konuğumuz.

Bizim Süleyman'ımızın ışığının debdebesi, devin de gözünde, gönlünde, perinin de.

Rüstem-i Destan da, onun gibi binlercesi de bizim masalımızın kuludur, bizim masalımıza karşı bir oyuncaktır ancak.

Mısır'ımıza bu yücelik yetmez mi; yetmez mi bu yücelik Mısır'ımıza? Yusuf-ı Ken'an padişah orda.

Kalk, lûtfuyla, keremiyle cana da, cihana da buyruk yürüten, bugün buyruğumuza uymuş bizim.

Zühre de neşemizle tef çalmada, Ay da; can bülbülüyse gül bahçemize dalmış, sarhoş olmuş gitmiş.

Rızk kâseleri birbiri ardınca gelmede; devlet kesesi sandığımızda bizim.

Padişahlık bağışlayan padişah, neşemizi, çalgımızı düzüp koşuyor; peri yüzlü sevgili, perimizi çağırıyor.

Topla çevgenin övündüğü o padişah, şükürler olsun ki meydanımızda.

(s. 273) O canla gönül ülkesinin padişahı darmadağın gönlümüzde, darmadağın canımızda.

Canın bir bucağında sinip susan da kim? Söyle ona, şekerkamışlığımız armağan ona.

Cennette bir Ay olan cennet kapıcısı Rıdvan, bizim Rıdvan'ımızın gönül razılığına karşı esrimiş, kendinden geçmiş.

Her yana tuzlar saçmış da gizlenmiş; bizim ömrümüzün tadı tuzu o, bizim tuzlamız o.

O bir bucağa çekilmiş, dünyaysa onun sarhoşu; odur bizim Hızır'ımız, odur bizim abıhayatımız.

Tenceredeki tuz gibi, bedendeki can gibi, herkesten, her şeyden adamakıllı görünmede, hal böyleyken gene de gizlenmede.

Görünen o değil, her şey ondan ibaret zaten; o bizim oldu mu da herkes, her şey biziz, bizden ibaret.

Bundan fazla delil gösterme, bürhandan bahsetme; çünkü bizim delilimiz, bürhanımız, sükût âlemindedir, o âlemde görünür.

XXIII

Sabır bir hastalık aynasıdır, gamlar yemeye âşık bir aynadır bence.

Dert olmadıkça sabırlı kişinin gönlü aydın mıdır, karanlık mı, görünmez.

Ayna arayış, yüzümde bir ayıp, bir çirkinlik, kabalık yoktur demektir, güzellik alâmetidir.

Hattâ ayna arayan kişide bir kabalık, bir çirkinlik olsa bile iğretidir, ilaçla geçer gider, hararetten meydana gelmiş bir şeydir.

Zahmet, meşakkat aynası Firavun'dan uzaktır; çünkü onun yüzü kapkaradır, isli paslıdır.

Binlerce çocuğun başını kesti; Tanrı saklasın, baş ağrısı adamdan adama geçer bir hastalıktır.

Fakat ben o kapıyı tamamıyla kapamışımdır; çünkü benim buyruğum yürür, padişahlığım sayılır durur.

Kaza ve kader, bu sözü duydu da dedi ki: Başına, bıyığına gülme, ululanıp durma; bu yüce kalem, bir tek zorlu, sınıkları onarır kişinin kalemi.

Bugün kör ol, çünkü Mûsa geldi çattı; elinde kahredici bir hançer var.

Onun önünde boğazını kestir, hiç başını sallama; bu zaman hile yapmak, düzen kurmak zamanı değil.

Boyların zulümle başlarını yardın amma bundan sonra da onlara devlet nasip ettin, ölümsüzlük verdin onlara.

Gönüllerine, gözlerine diken batırdın; şu nefesinse onları gül bahçesine çevirmede; şimdiki nöbet de bu.

Bana zehirler yutturdun; fakat şimdi onlara şeker yağdırmamın, lûtuflar etmemin tam çağı.

Senden öylesine şarap içtiler, öylesine sarhoş oldular, kendilerinden geçtiler ki kıyamete dek şaraba düşerler, mahmurluk sökerler.

Yoksulların tenceresini kaynatan odun zalimdir; yemeği pişiren, ateştir ancak.

Söylemeyeyim, çünkü soluğumu kesti; artık susmak, örtmek çağı.

Sen sus da herkesten gizli olan sözleri dost söylesin artık.

XXIV

* A sarhoş bir halde vakitsiz kalkan, şarapla sarhoşsun, hem de Elest şarabıyla.

Aşk, seni kadeh gibi elimizden aldı da eliyle bağrına bastı, başına dikti gitti.

Elin kolun Tanrı yayını buldu mu buldu; okun göğü aştı mı aştı.

Tanrı hazinesinin malı olan her inci, her mücevher, senin o iki lâ'l dudağında var mı var.

İstemiyorduk amma aşkın âleme yayıldı; bağı kopardı da sıçradı mı sıçradı.

Hani gece yarısı, dilimin ucuyla hafif hafif söylediğim o sır yok mu, yayıldı gitti.

Kurt tahtayı kemirir, gene tahtada meydana gelir ya; aşk da benden meydana geldi, gelişti, sonra da tuttu, beni yaraladı, beni.

XXV

Kızıl gül gibi elden ele dolaş; şaraba benziyorsun, halk seninle sarhoş mu sarhoş.

Elin kolun Tanrı yayını buldu mu buldu; okun göğü aştı mı aştı.*

Kıskançlığın, git dedi, yol yok; merhametin, gel dedi, var, var.

Lûtfun bir denizdir, balığı benim; fakat kıskançlığın beni olta haline getirdi, olta haline.

Oltanla yaralanmış mı yaralanmışım; fakat gam bile yemem; melhemin yaralıları arayıp duruyor.

A bana soluğumdan da yakın olan, senin tapında ancak hafif hafif soluk alırım, yavaş yavaş konuşurum.

Yusuf tektir, kurtsa yüzlerce; fakat Yakub lûtfetti, duasıyla Yusuf kurtuldu gitti.

Bu şehirde sarhoş, pervasız dolaşır durur; padişahımız hırsızın yolunu da kesti, bekçinin yolunu da.

* Bundan önceki gazelin üçüncü beytinin aynıdır. İst. Üniv. nüshasında, evvelki gazelde bu beyit yoktur.

XXVI

Elinde hançer, başımı kesmeye çıkageldin; fakat beni bundan daha güzel bir şekilde de öldürebilirsin.

Gül yaprağı bile senin lûtfunla o yumuşaklığı bulmuşken, neden diken gibi sertsin sen?

A güneş, bana kılıç vurdun da kılıcınla belim, sırtım kızıştı.

Kılıç da perdedir, bırak perdeyi; yüzüme hızlıca bir iki yumruk at.

Birisi, komşusunun karısını nasıl boşadığını anlatırken kendi karısına boş ol, hoşt dedi.*

Karısı, neden boş oluyormuşum deyince de o kahpeye cevap verirken a çirkin yerine a çürkün dedi.**

Zaten maksadı boşamaktı; çünkü o, yılan gibi iplerle bağlıydı, hışıl hışıl hışlayıp duruyordu.

* Malı da ateşe ver, bağları da; hepsini yak, yandır da Zertüşt'ün ateşinden kurtul.

Yeter, az söyle, az yaz; baş yazısı olarak can defteri yeter sana.

* "Hoşt" sözü beyitte böyle geçmektedir.
** "Çirkin", "çürkün" sözleri, beyitte "züşt", "zişt" diye geçiyor.

XXVII

Kimdir senin isteğine, buyruğuna kul köle kesilmeyen; kimdir yüzünü görüp de sarhoş olmayan?

Bir derde düşmüşü göster ki senin korkundan düşmüş olmasın; yahut bir neşeyi göster ki senin ümidinle meydana gelmesin.

Elini yummuş bir nekesi göster ki sen yumdurmuş olmayasın elini; bir kerem sahibini göster ki senin verginle ihsanda bulunmasın.

Nerde bir lâ'l dudak ki senin madeninden değil; nerde bir ulu ki senin yoksulun değil.

Vasıfların canlara bitişmiş; bir tek damar bile yok ki senin emrinle atmasın.

İki dünya, iki ele benzer, sense cansın sanki; el ne verir ki o senin cömertliğinden, senin ihsanından olmasın?

Kimin gözü şu varlık bahçesinde senin havandan başka bir yelle oynayan bir çiçek görmüş?

Gaflete dalan, halkın cevrinden, cefasından ağlar, inler; halbuki halk ancak senin sopana benzer.

Bütün bu sopalar senin yüzünden oynar durur; her biri de ancak senin verdiğin derttir, senin verdiğin derman.

370 Öğretmen, çocuğa sopa çeker ya, kimdir o; kimdir senin kazana, senin kaderine bağlı olmayan?

Sopa köpekler gibi incitir seni; fakat köpeklerin başında senin verdiğin cezayı anlayacak akıl nerde?

Bedene gelip çatan belâyı savuşturmak, halkın incitmesinden kurtulmak, ancak sana yalvarmakla mümkündür, ancak seni övmekle.

Şu sopayı kırsan da sopası az değil ki; iki üç sopayı ortadan kaldırmakla kurtulamazsın sen.

* Balığa arkadaş olan, ümmetin derdinden kaçtı amma senin yerin olmayan nereye can atabildi ki?

Yeter, sus; Yunus'un uğradığı dertten kork; kaza ve kadere karşı durmak, ayak diremeye kalkışmak, haddin değil senin.

XXVIII

"Tercî-i Bend"

(s. 274) Benim işime gücüme koyulmamış birisi mi var? Sevgilinin yoluna can vermeyen kim?

Başım gibi sarhoş olmayan bir baş mı var? Gönlüm gibi ağlayıp inlemeyen bir gönül mü var?

Bütün dünyayı döndüm dolaştım; yabancı aradım; sonunda iyiden iyiye anladım ki yabancı yok.

Dünya işlerinin hepsi de birbirine aykırı; fakat bütün işler de ancak bir tek iş.

380 Gönül alan sevgili yok diye şikâyet edeni bil ki gönüle gark olmuştur da hâlâ gönlü arayıp durmadadır.

Müşterilerin hepsi de bir tek müşteridir; bu pazardan kurtulmuş bir tek kişi bile yoktur.

Gül bahçesinin aslını gören iyice anlar ki orda bir tek diken bile yok.

Buzdan bir küp vardı, içi de suyla doluydu; küp eridi, hepsi de su oldu; küpten bir iz bile yok.

Bütün dünya, parçalanmasına imkân olmayan bir tümmüş; dünya çenginde bir tek telden başka tel yokmuş.

Şu sayı, şu aykırılık vesvesesi, bir aldatıcının aldatışından, bir düzencinin düzeninden başka bir şey değil.

Bu sözde de bir aykırılık, bir zıt hüküm var; fakat dilin sözü, ancak bir pergel.

Güç yetişle güç yetmeyiş bir zaten; bence söz söylemeye bile güç kuvvet yok.

Mademki sarhoş oldun, buraya baş koy, gitme burdan; çünkü burası güllük gülistanlık; düz bir yol değil.

Bir başka hırsız gelir çatar da kemerini çalar sonra; senden başka yankesici yok sanma.

Gönül noktasına sayı yok; fakat eğri büğrü görünüyor; ancak bu görünüş gözdendir, yüzden değil.*

Mademki istenenden berat geldi, ferman ulaştı; artık gözünden sıfatlar gizlendi, kayboldu gitti.

*

Bir kere daha güzeller Yusuf'u geldi çattı; bir kere daha Zelîhâ gibi yüzlercesinin zincirini çekti.

* O tezgâhı görünce Ay bile elbisesini yırtar; gök bile "Daha yok mu" diye nara atar.

Bütün dünya bir tuzla olmuştur; temizle leşin bir olması için âlem bir tuzlaya dönmüştür.

Bir kere daha akıl, kalemleri kırmıştır; bir kere daha aşk, yakasını yırtmıştır.

Zelîhâ kimseciklerin yapmadığını yapmış, efendiliğini satmıştır da bir kulu satın almıştır.

Sarhoş oldun, öpücükler vermen gerek; o dudağa öpücük ver; şarap içmiştir o dudak.

Pek hoşsun, pek güzel; kem gözler ırak olsun; ne mutlu o göze ki yüzünü gördü senin.

Fakat yüzünü görmek, pek nadir olan şey; ne mutlu adını duyan kulağa.

Kadehinin parlaklığı âlemi kapladı; kıyamet sabahının gürültüsü koptu.

İlaç için olsun, aklı bulamazlar artık; akıl bu şaşkınlıkla görünmez oldu gitti.**

Savaş erinin yayından fırlayan ok amaca doğru gider, dönüp geri gelmez bir daha.

Can hüthütü kafesten sıçradı mı, aşkla ta yüce Arş'a dek uçar gider.

Can, kılıcını, kefenini alır, kayserin yanına, yüce, sağlam köşke doğru gider.

---

* Bu beyit kenara yazılmış.

** Kenarda: "Bu akıl da, iki yüz akıl da görünmez olur."

Gönül can sıkan her düşünceden kurtulmuş; ayağa batan her dikenden halâs olmuş.

Gök onun yüzünden çark urup dönmeye koyulmuş; Ay ona, senin yüzünden her yarınımız, binlerce bayram diyor.

Tercî bendi bitti, yüreğim oynuyor; fakat güzelim, söz söylemeye güç kuvvet veriyor bana.

*

Bu kadehi içti mi, bir kadeh daha sunarım ona; gene iki tane bile ayık bırakmam ben.

Onu, altın döktüm de yokluk âleminden satın aldım; şarapsız, yemeksiz bırakır mıyım hiç?

Bedava şerbetler sunarım, sütler veririm; fakat üzüm gibi sıkmam onu.

Kendi başım gibi öperim, kendi başım gibi başını kaşır dururum.

Benim canımdır, benim canımın ferahlığıdır; düşman saymam, yabancı bilmem onu.

Sevgimden, aşkımdan dolayı küstahça sözlerine bile bakmazken nasıl döverim onu?

Dört tabiatın ayak kıpırtıları kaçsa gitse bile, dördünün karşılığında ben varım, dördünün de yerineyim ben.

Yolculukta dostuyum, kılavuzuyum onun; seher çağında sâkîsi, şarapçısı.

Altına, gümüşe ait saçma sapan sözler de nedir? Keremimle, lûtfumla çuvallar dolusu altınım ona ben.

O tutulur kalır; fakat bunu ona, ben tutulmuşum, sen söyle desin diye yaparım.

Söz söylemez, ağzını yumarsa sözü ben olurum, tercümanı ben kesilirim.

Usanır da gönlü daralır, hararetlenirse yellerim onu, yelpazelerim ben.

Gayb âlemine bakmak isterse aynası olurum, göz, yüz kesilirim ona.

* Ebû Türâb gibi yere yüz korsa bütün yeryüzünü ona lâlelik, güllük gülistanlık ederim.

Canlar bahçesine giderse ona yasemin olurum, yeşillik kesilirim, gül bahçesine dönerim.

A benim canım, tercîe nöbet geldi; a benim inciler saçan denizim, dalgalan.

*

Seher oldu, a sâkîmiz, iç, iç; a yüzünden gönlümüz dalgalandıkça dalgalanan güzelimiz bizim.

Kızıl şarabın kaplana benziyor; gam kurdu onun elinde bir fare mi bir fare.

(s. 275) Beyin bağlarına, dimağ köşklerine çıktı mı, akıl baş aşağı damdan düşer gider.

Aklın kulağını tutar da kendine doğru çekerse, akıl, acısından vay kulağım, kulağım der.

Sevgili ona, kalk der, cana secde et, şu şarap saçan ay yüzlünün ayağına kapan.

Akıl der ki: Kim geldi, görmedim onu; uyuyordun dün gece der, uyuyordun dün gece.

130 Sevgilinin yuyup arıtmasından bir koku bile almamak için, âşık onun yanına körkütük sarhoş gelir.

Aşk gayb âleminde naralar atar durur; fakat o kükreyişi hayvan duymaz.

Şehir eşeklerin, öküzlerin sesleriyle dolar; yırtıcı hayvanlarsa dağ başlarında bağırırlar.

Türk şu tek kadehi içti mi, ata biner; ikinci kadeh at sürmek, at koşturmak içindir.*

Zevâlsiz şarapla doldun mu, hiçbir kadehi boş göremezsin, hiçbir kadehi.**

Bütün cansızlar sana selâm verirler, kendin gibi, sen gibi hepsi de sana sır söylerler.

* Beytin ikinci mısra'ının son kelimeleri Türkçe "koş, koş"tur.
** Gene son kelimeler, Türkçe "boş, boş"tur.

Can sevgiyle seni kucağına aldı mı, karşında bütün şekiller canlanır.

Çağı geldi; çark urayım, oynayayım; aşk da yüzünü örtmeden gazel okusun.

Kızıl gül gibi o ata binsin; bütün çiçekler de askerler gibi peşinden yürüsün.

Meze getir, karşıma otur a yüzü mum gibi olan, şarabı ateş kesilen dilber.

XXIX

Gene sarhoş bir halde meyhaneye ulaştık; gene yüceden de kurtulduk, aşağıdan da.

Bütün sarhoşlar güzel, hepsi de oyuna dalmış; a güzeller, el çırpın, el çırpın.

Saçın olta saldı mı, deniz de sarhoş olur, denizdeki bütün balıklar da.

Meyhanem altüst oldu benim; küp baş aşağı geldi, sürahi kırıldı, döküldü.

Meyhane pîri, bu coşkunluğu görünce dama çıktı, damdan atladı.

Bir şaraptan esridi ki o şarap varı yok eder, yoku var.

Şişeyi kırdı, her yana saçtı parçalarını, nice iş erlerinin ayaklarını yaraladı.

Başını ayağından fark eden nerde? Sarhoş olmuş, Elest mahallesinde yıkılakalmış.

Şaraba tapanların hepsi de işrette, neşe âleminde; a tenine tapan ten-teniten sesini duy.

— D —

XXX

Birisi dedi ki: Hoca Senâî öldü. Böylesine bir hocanın ölümü öyle küçük bir iş değil.

Saman çöpü değildi ki o, bir yelle uçuversin; su değildi ki o, kış gelsin de donsun.

Tarak değildi ki o, bir saç teli yüzünden kırılıversin; tohum değildi ki o, yer onu sıksın, bitirmesin.

Şu toprak yurdunda bir altın definesiydi o; iki dünyayı bir arpa tanesine satardı çünkü o.

Toprak bedeni toprağa fırlattı, attı; canla aklı göklere çekti, götürdü o.

Halkın bilmediği ikinci canı, halkı yanıltmak için söylüyoruz hani, sevgiliye ısmarladı gitti.

Arı duru şarap tortulanmıştı; küpün ağzına doğru çıktı, dibe çöken tortudan ayrıldı.

Azizim; hani bir Marâgalı, bir Reyli, Rum ülkesinden biri, bir de Kürt yolda buluşurlar, yolculuğa düşerler.

Derken her biri kendi evine döner gider; atlas alelâde kumaşla bir olur mu hiç?

* Nokta gibi sus, yoksa padişah, adını söz söyleme defterinden kazır gider.

XXXI

Birisi dedi ki: Hoca Senâî öldü; böylesine bir hocanın ölümü öyle küçük bir iş değil.

Topraktan meydana gelen kalıbı toprağa geri verdi; tabiattan meydana gelen canıysa göğe teslim etti.

Bir aya benzeyen varlığı tozdan topraktan kurtuldu; yaşayış suyu bulanıklıktan arındı.

Güneş ışığı bedenden ayrıldı; güneşten ayrılan her şey de dondu, buz kesildi.

Halis üzüm meyhaneye gitti; çünkü ecel beden salkımını sıktı.

Baştan başa can, güneş kesildi gitti; can kesileni ölü saymak doğru olamaz.

Özün pek güzeldir, olsa olsa deridir ölen; öz ölmez, olsa olsa dost alır, götürür onu.

Deriyi bırak da öze el at; yahut da Türk'le Kürt'ün hikâyesini dinle:

Kürt, Türk'ün dağarcığını çalmak için hırka giydi, saçını, bıyığını yölüttü hani.

XXXII

Gönül mülkünden can ordusu geldi; hem apaçık, hem gipgizli ordu, geldi çattı.

Can yolundan, elbise yırtanlar geldi de o yüzden sabır elbisem yırtıldı benim.

Can gelinleri çarşaflarını attılar da dünya padişahını aramaya geldiler.

Güzelim bir sel gibi mekânsızlık yurdundan oynaya güle mekân yurduna ulaştılar.

Gönlün şekli, şekilleri kırdı geçirdi; perde altındakiler yurdu elde etmeye geldiler.

Açık olanlar gizli, gizli olanlarsa apaçık geldi çattı.

Bir izi, bir eseri olanın ne bir izi kaldı, ne bir eseri; izi, eseri olmayanınsa izi, eseri belirdi de geldi.

XXXIII

Her şeyi yetiştirip geliştiren ezelî nurdan, sana fazlasıyla vermişler.

Güneş gibi her şeye bir hoşça bak; hepsi de donmuş, bak da eriyip gitsinler.

A ilkbahar, ağaçlar deli kıştan solmuş sararmış, onlara bir bak hele.

Dudağını aç da İsa duasını oku; çünkü varlıklar cefa Deccâl'ı yüzünden ölmüşler.

Bugün herkesin mahmurluğunu gider; çünkü herkes senin şarabından bir kerecik tatmış.

Bütün bunlar yokluk zehrini içmişler; ölümsüz yaşayış panzehirini ver.

Seher gibi gece perdesini yırt; çünkü hepsi de iki yüz perde altında gizlenmiş kalmış.

Sus, yeter artık, yüz dilli olma; çünkü bir tek kulak bile getirmediler.

XXXIV

Bir gül dalısın; bahçe senin yüzünden yemyeşil, neşe içinde; şu oyunda sana eş olabilecek, yel ancak.

Yel, Cibril'e benziyor, sense Meryem'sin sanki; gül yüzlü İsa, işte şu ikisinden doğdu.

İkinizin de oyunu, ölümsüzlüğün anahtarı; şu oyuna bol bol rahmetler olsun.

Soyunuzun taht kurduğu yer, aklın başköşesi; tahtsa Keykubad'ın yeri.

Her dalın meyvesi mideye gider; çünkü oluş, bozuluş âleminden bitmiş, yetişmiştir.

(s. 276) Fakat bizim nimetimiz var edenden gelir; onun için de yemeğe, uykuya karışmaz.

Her kavmin rızkı bir başka bağdandır; a vergisi bol sevgili; sofran pek büyük senin.

490 Baht kısmeti; yürü, bahtı ara; baht pılıdan pırtıdan yeğdir; haraç mezat, haraç mezat.

Yeter; çünkü doğuşları doğurtan o nurun yardımından gönüle bir esintidir geldi.

XXXV

Âşıklardan kaçan, bir kere daha pişman olur hocam.

Abıhayat kaynağına yönelen cana ne mutlu.

Senin testini taşıyan kişi, sonucu, padişahın işret haremine girer.

Senin yüzünden denize dönse, umman kesilse gene de insanın anlayışı, dardır, dar.

Yürü, bir gönül ehlinin gönlünde yer tut; katre bile denizde inci olur, mercan kesilir.

Her zerrenin oynayışı, kendi aslıyladır; kim kime meylederse o olur gider.

Yüz yıllık kâfir bile seni görse secdeye kapanır; hemencecik Müslüman olur.

Meylediş, heves ediş çekişiyle canla gönül, dilberin sıfatına bürünür, sevgiliye döner.

Âşıkın yolundaki sivri diken bile, sonucu, güllük gülistanlık olur.

Sözü kapat, aklını başına devşir; yoksa gönlün darmadağın olur gider.

XXXVI

Kemendin gönlümü çekeli, Yusuf'um kuyudan çıktı, ovaya koştu.

Yusuf gibi beni kuyuya atan yok mu, gene feryadıma o yetişti benim.

Lûtuf ipini şu kuyuya salınca gönül bahçesinde güller, nesrinler bitti.

Kayserin bile, köşkünden o kuyuya gönlü aktı; çünkü kuyu cennete döndü, güzelim bir köşk kesildi.

A kuyu dedim, ne oldu o karanlığın? Dedi ki: Güneş bana baktı.

Ne donmuşsa ısındı şimdi; aşk koru bu, kırağı bırakır mı hiç?

Rum kayseridir bu, Zencilere saldırdı; o öylesine bir er ki kâfir oğlanı ona, eşsiz, tek er demiştir.

* Cehenneme vuran, gönül ışığıydı; o ışıkla doldu da açılıp saçıldı; daha yok mu demeye koyuldu.

Cehennem ona dedi ki: Can bağışla bana, öylesine bir can ki Tanrı'dan her kesileni sömürüp yutayım.

A lûtuf denizi, geç şu ateşin üstünden; yoksa öldüm, ısısım soğudu, dondum gitti.

O da, ey ateş dedi; kavmimi tez ver bana; onları Tanrı seçti.

Ateş, birer birer hepsini onun eline verdi de ateşin dedi, nurumdan kurtuldu.

Tebriz'den Şemseddin'in yüzü parladı, ışıdı; dünya ışığının anahtarı zaten güneştir.

XXXVII

Dostun cefa çekici olması iyidir; ödağacının ateşte bulunması yeğdir.

Cefa kadehini içmek, pek güçtür, pek zordur; fakat dostun elinden gelirse hoştur.

Keremle, lûtufla nakışlanmış kadehle zehir bile sunulsa içmeye bak.

Altında ateş varmış; gam yeme. Aşk Halil'dir, çıkar onu ortaya.

Ateş Halil'e karşı soğur; güzelim söğüt ağacı gül, yasemin kesilir.

Onun çevgenine karşı bir top ol da gökyüzü ayağının altına serilsin.

Çevgenin vuruşlarıyla gama düşse, vurulup o yana bu yana yuvarlansa bile top gene de oynar durur.

Hasılı, meydanın birincisidir, her ay parçası atlının kıblesidir o.

Tamamıyla yonuldu, yuvarlandı mı, yonulma derdinden kurtulur gider.

Darmadağın bir hale gelen, iki dünyada darmadağın olsa aldırış bile etmez, emindir.

Tebriz'in övüncü Şemseddin; senin doğun, ne beş duygudadır, ne altı yönde.

XXXVIII

Gül kızıl elbiseler giyinir ya, ben bilirim nerden giyindiğini.

Söğüt yaya olarak saf düzer ya, kaza ve kader ne takdir etmişse onu yapar ancak.

Süsen kılıçla, yasemin siperle... her biri savaş tekbirini getirir.

Yoksul bülbüle o gül neler eder ah; âciz bülbül neler çeker, neler.

530 Bahçe gelinlerinin her biri, o gül bize işaret ediyor der.

Bülbülse gül der, bu başsız-ayaksız için cilveleniyor.

Çınar ağlaya inleye el kaldırmıştır; ne dua ediyor, söyleyeyim sana.

Goncanın başucunda şikâyet eden kim, menekşenin boynunu iki büklüm büken kim, anlatayım sana.

Güz mevsimi birçok cefalar etti amma seyret de gör, bahar ne vefalar etmede.

Güz mevsiminin yağmalayıp götürdüğü her şeyi bahar mevsimi bir bir vermede.

Gülü de, bülbülü de, bahçe güzellerini de anış bahanedir; neden yapıyorlar, niçin işliyorlar?

Aşk gayreti bu; yoksa dil, Tanrı inayetlerini nasıl anlatabilir?

Tebriz'in de, dünyanın da övüncü Şemseddin, gene hatırınıza riayet etmede sizin.

XXXIX

* Yusuf'un gömleği, Yusuf'un kokusu geliyor; bu ikisinin ardından da kendisi gelecek.

Lâ'l renkli şarabın kokusu muştuluk vermede; ardımdan kadeh geliyor, şarap kabağı geliyor.

Ben Tanrı'yım diyen nefsin Mansûr oldu; Tanrı nuru kat kat geliyor ona.

Taşlanmaktan denize hiçbir ziyan gelmez; belâ taşları testiye geliyor fakat.

Gönlün ötesinde abıhayat var; dereyi kaz, dereye su geliyor.

Ateşli bedene su serp; şu toprakta yel, ordan esip gelmede.

Aşkla akıl, evin içinde savaşıp durmada; gürültü her an mahalleye dek geliyor.

Âşık, varından yoğundan ne verirse sonucu hepsi de ona gelir.

Gelin, kocasından birçok şeyler alır, götürür amma kendisi de, çeyizi de sonunda kocasına gelmez mi?

Gökten yemek mi istedin; kalk öyleyse, kendinden el yıka; geliyor yemek.

Muştuluk ver ey aşk; Tebriz'den, Şemseddin'den yeni bir âyet geliyor.

XL

550 Seher çağı senin yüzünü görmek, bak da gör, nasıl da derdimi yatıştırdı gitti.

Âşıkların gönüllerine ne çeşit bir ateş saldı; sırlara ne biçim bir haber ulaştırdı.

Lûtfetti, kerem buyurdu da beni yanına çağırdı; canıma olgun mu olgun bir şarap sundu.

O şarabın sâfını canlar içti; bulaşık kâseyi de bedenlere verdi.

(s. 277) O şarabın arılığını duruluğunu canlarda ara; çünkü bedenlere ancak bu adı taktı o.

Sana gönül tuzağı Tebriz'dedir; biteviye rahmeti o tuzakta ara.

XLI

Ah, o aydın mumda ne vardı ki gönüle ateş saldı, gönlü kaptı gitti.

A gönlüme ateş salan; yandım ey dost, gel, çabuk çabuk.

Gönlün şekli, yaratık şekli değildir; gönlün yüzünden Tanrı cemali yüz göstermiştir.

Onun şekerinden başka bir çare yok bana; onun dudağından başka bir şey fayda vermez bana.

Hatırla, hani bir seher çağı şu gönlüm saçının bir bağını çözmüştü.

Hani canım ilkönce seni görmüştü de senin canından bir söz işitmişti.

Gönlüm senin kaynağından su içince gark oldu gitti, beni sel götürdü, sel.

XLII

Senin aşk ateşin kılavuz oldu da dün gece gönlüm gönüller aydınlatan sevgiliyi buldu.

Dün gece benimle konuştu sevgili, sıcak soluğuyla ciğerimi yaktı benim.

Artık onun soluğuna, onun düzenine karşı ne diyebilirim ben? Zaten o, hilede herkesten üstün, herkesten yaman.

Şu gönlüm böndü, hile, düzen nedir bilmiyordu; hilelerini gördü de kötülükler öğrendi.

Dünyada şehvetten meydana gelen her çeşit zevk, peynir gibi her uyuza dert olur gider.*

Ah, dün gece hep bu vaadle geçti; öpücük vereceğim, öpücük vereceğim dedi durdu; sonucu sabah oldu gitti.

Çıplak sevgili, elbiseye meyletti de akıl bir kere daha kemer dikmeye koyuldu.

* Uyuz, Türkçe olarak "yûz" tarzında geçer.

XLIII

Aşk beni herkesin içinden seçti; geldi de sarhoşça yanağımı ısırıverdi.

Şükürler olsun ki o Ca'ferî altın madeninden yüzüme eşsiz, örneksiz bir çakı yarası geldi.

Başımda bir ululanma havası varsa gene onun bana üfürdüğü soluktandır.

Gözlerimi Ay haline getirdi de gök kubbe, yüzüme bir gök duvak çekti.

Şarap pek bol, fakat bir tek kadeh bile yok; öpüş birbiri üstüne, fakat dudak görünmüyor.

A kâfirlik gecesi, senin Ay'ınla din günü kesilen; a soluğuyla Yezîd bile Bâyezîd'e dönen,

* Nerde köpek nefis; tut ki bütün dünya nefis kesilmiş; denizin dudağı nerden murdar olacak köpek yüzünden?

Tanrı kilidi bundan önce çok kan döktü; fakat artık anahtar geldi, biz onun kanını dökelim.

Kutlu kişiyle şehit olan kişi, aynı dereceye ulaşsın diye, can kutlulukla nefsi öldürür gider.

Beden köpeğinin köpekliklerinden kurtulsa bile, hiçbir av o avcıdan kurtulamaz.

A bunamış ihtiyarı yeni baştan gençleştiren, sevgilinin yüzünden, binlerce kurumuş, kadid olmuş beden terütaze bir hale geldi.

A ölmüş gitmiş kişinin bedeni, mezardan çık; yüce Arş'tan Sûr üfürdüler.

Sus da susanların davulunu dinle; Tanrı yeni bir ömürle güç kuvvet versin sana.*

* İkinci mısra' Arapçadır.

XLIV

Dün gece dövüşken gönül, kiminle kavgaya girişmişti; kimin yumruğu gözünü gömgök etmişti?

O doymak bilmez gönül, şarabın aşkıyla başkalarından tam yedi kadeh fazla içmişti.

Sarhoş olmuştu; mahallenin başında, uykumu kimler çaldı diye ellerini çırparak yıkılakalmıştı.

Şu bekçi gelmiş de elbisesini almıştı; derken öbürü gelmiş, kemerini çözmüştü.

Derken bir çeng çalan gelmiş, telleri bir okşamıştı; o argacı arışı olmayan, o eni boyu bulunmayan gönül, belinlemiş, uykudan uyanıp sıçramıştı.

Elbisenin gittiğini görünce sarhoşluğu kalmamıştı; ziyanı görmüştü, kâr sevdasından vazgeçmişti.

Sâkî, onun ateşlere düştüğünü görünce kadehi almıştı da duman gibi ona doğru koşmuştu.

Onun gamına, gönüller açan şarabı dökmüştü de devlet ona yüz göstermişti.

Ölümsüzlük bahtını bulmuştu ya, git be elbise demişti; yokluk zevkini görmüştü ya, ne diye varlık arayacaktı artık?

* Yıkık dünya baykuşlara helâl; yüzlerce cumartesi Musevîlerin olsun varsın.

Biz yıkılmışız, meyhane erleriyiz; kalk, kadehi doldur, gel, tez sun bize.

Bu kadeh o kadar lâtiftir ki göze görünmez; beden, can şarabını tadamaz bile.

Şu bayram davulu kulağa ordan geldi; ödağacının feryadı ateşte olur.

Yeter artık, sus, aşk duvağına gir; çünkü dilber güzel, halbuki binlerce de hasetçi var.

— R —

XLV

Meyhaneye vakfolmuş can, bahar yaşayışı... Kendine gel, ömrün bir böylesine aklı başına geldi işte.

Dünyada can da elimi tutmada; dünyanın gözü sözlerime kulak vermede.

Gönül çıkageldi de önüme oturdu; başını çatmıştı, yorgundu, hastaydı âdeta.

Elimi tuttu da başına koymaya, a dostun derdinde bana yardım eden demeye koyuldu.

Başımın ağrısı dedi, ne safradan, ne hararetten; başım aşk şarabıyla mahmur mu mahmur.

Canım feryatlarla tambura döndü; gönlümün halini tellerin sesinden duy.

A şekeri, gönlümü avlayan, bunların hepsi de cilve, maksadı sensin ancak.

XLVI

Niceye bir zamanenin şu yeni yolu, yeni nağmesi; o, evveline evvel olmayan dostun perdesini çal.

Deniz suyundan çek Firavun'un ateşini; at ateşe Nemrud'un tahtını.

Şu dönen göğü Tanrılığa lâyık görme; yıldızlarla Ay'da bir irâde, bir ihtiyâr var sanma.

Güneşlerin güneşi sensin; şu gök kubbede dönüp duran Güneş'se başı bağlı bir topal eşektir sanki.

Yel, kendisini tanıdı, haddini bildi de eğildi, onun için saman çöpleri gibi muhtaç değil.

Saman çöpüyse öyle göz dikmiştir; çünkü çöle, mağaraya çeken, yeldir onu.

Taş, o suyun içinde şaşkın bir halde kalmıştır; boyuna sel içinde kulağını oynatır durur.

Kötü olalım, iyi olalım, bizden bilme bunu; biz çengleriz sanki, gönlümüzse teller.

Gâh güzelim, taze bir nağmeyi okşayadur; gâh ondan geç, kuruya yüz tut.

Şu çengin gönlünü okşamasan bile kucağına alırsın ya, bu da yeter.

* Fakat okşarsan "nur üstüne nurdur"; şarap hoştur, hele bahar vakti olursa.

Herkesin yuları aşkın elindedir; şu yükün altında sarhoş develeriz biz.

Sen gâh bir arslan şekline bürünürsün, halk av gibi ondan kaçsın diye.

Gâh da halk susuz bir halde, canlar vererek ona koşsun diye bir su şeklinde görünürsün.

XLVII

Tertemiz, güzel görünüşlü biri var mı ki yücelere baksın.

Şu balçıktan arınmış biri var mı ki denizi seyretsin.

(s. 278) Yahut da Kafdağı'nın beline ayak bassın da Zümrüdüanka'nın kanadını görsün.

Bakış, güneş yüzünden sarhoş oldu mu, bakış da elsiz-ayaksız bir hale gelir, görüş de.

Aşk ışığından yardım görmüş biri var mı ki boyuna oraya baksın, orasını seyre dalsın.

Su, suyla sâf bir hale gelir; görüş de gene görüşle düzene girer, görüş elde eder.

Tamamıyla görüş kesil; çünkü Tanrı tapısına ancak görüştür yol bulan.

XLVIII

Senin sarhoşunum, şarapla, afyonla sarhoş değilim ben; kucaklaşma çağı; gel, nerde kucaklaşma?

Sıçra, baharda ağaç gibi, yel gibi sen de sarhoşça bir kıyıyı tut.

Terütaze dal, yel yüzünden bir yana tutundu, bir kucak buldu da benim gibi kararsız bir halde oynamaya koyuldu.

Bu haber gayb âlemi güzellerine ulaştı da yüzlerce eşi görülmemiş güzel, çıkageldi.

Lâle, yanaklarını, yüzünü kızarttı da dağdan, ayağı balçıkta olan sünbül çimenlikten erişti.

630 Süsen kılıçla, yasemin siperle, yeşillik yaya, terütaze gül atlı olarak ulaştı.

Fındıkla haşhaş ovaya geldi, naneyle tere ırmak kıyısına.

Dostun dostundan bir yardım bulmak için yeşilliklerin arkları, ayrı ayrı.

Bütün helvacılar işe koyulmak için şekerlerle, fıstıklarla dopdolu dükkânlar açtı.

Meyve satanlar her tepenin başında meyveler saçtılar, davullar çaldılar.

Fakat sen gülden bahset, çünkü gül onun rengindedir; boyuna kokuya dair sözler et, çünkü peridir sevgili.

Bülbül, kumru, daha yüzlerce kuş, ziyaret için bağa bahçeye geldi.

Nerkis gözceğizin gibi susuyorum; artık çayırlıkta çimenlikteki kuşların hutbelerine kulak ver.

XLIX

Kapıyı aç, bir başka ham kişi geldi; iki üç kadeh sunuver.

Hadi, işte yolun ucuna geldik; iki üç adımcağız daha at, biraz daha yoldaşlık et bize.

Şu uzun yolla nicesin hele? Her adım başında bir başka dert, bir başka tuzak.

Fakat bal madeni nerden derde düşecek? A güzelim, senin bundan başka daha üç yüz adın var.

Sen sarayın damını da kapamıştın, kapısını da; fakat o hüküm bir başka damdan geldi çattı.

Gökyüzünün hörgücüne çıksan gene kaza ve kader sana bir başka hörgüç verir.

A güzelim, senden yüzlerce gönül isteğini elde ettim; fakat gönlün gene de bir başka isteği var.

* A yüzü, yanağı, bir başka Rum ülkesi olan; a ortadan ayrılmış saçları bir başka Şam ülkesi kesilen.

Öyle bir Rum ülkesine, öyle bir Şam diyarına git de bir başka devlet râm olsun sana.

Lûtfun güneş gibi herkese, her şeye yayılmış; beni de bir başka şey say, bana da lûtfet.

Her seher çağı güneş, tapına baş kor da bir başka kul kabul et diye yalvarır sana.

Sana da, çevrendekilere de her anda Arş'tan bir başka selâm gelir.

Tanrı yoluna düşene harfsiz, sözsüz, gam vaktinde de bir başka haber gelir, neşe zamanında da.

Bu gamla neşe, gönlün yularıdır; fakat Tanrı deveşinin bir başka yuları vardır.

Ne kutlu andır o an ki ağzımı yumarım da candan bir başka söz duyarım.

Yükümü bu yandan derer, devşirir, o yana çekerim de orda bir başka düzen görürüm.

* Dünya yaşayışı, dünya zevki, bana haram olur da, bir başka Beytü'l-Haram görürüm.

Ne şaşılacak şeydir ki gönül küpüm kırıldı mı, şu şarap bir başka olgunluk, bir başka tat kazanır.

Tamam olmadım diye tövbe etmeye kalkışma; tamam olduktan sonra da bir başka tamamlık var.

Yeter, susayım artık; a dost, tut ki bir iki üç mim'i, iki üç lâm'ı sen söyledin.

L

Acı; baştan başa yara olsam hastalığımı gider, sabır melhemini ver bana.

Bana boyuna zehir sunsan, zehirler içinde yüzdürsen beni, gene de zehrimi şekerlere gark et; şekerler içinde dalgalandır beni.

Deniz, zehir gibi acıysa da sedef incinin canını korur.

Ekşi suratlı bulut, gam arttırır amma rızka, yağmura ait müjdeyi sen verdin ona.

Ana, tepesinden tırnağına dek acıyıştır amma Tanrı acıyışını babanın kahrında seyret.

Gönül gözüne yeni bir sürme gerek; yoksa göz, sürmenin yolunu nerden bilecek?

Ömer'in zamanında Basra'nın bir mahallesinde yıkık bir yoksul evi vardı.

Yoksul, müflisti, kimsesizdi, çoluğu çocuğu çoktu; evdekilerin her biri öbüründen beterdi.

Her biri dilencilikle tanınmıştı; halk onların dilenciliğinden çekinir dururdu.

Geceleyin yorganları ay ışığıydı; gündüzün her biri ordan oraya dolaşır, gezerdi.

Yokluklarını, yoksulluklarını anlatsam ya gönlündeki derdi arttırır, ya başın büsbütün ağrır.

Vergili bir padişah ava gitmişti; dönüşünde ayağının tozuyla o eve uğradı.

Susamıştı; kapıyı çaldı, su istedi. Evden bir yetim çıktı kapıya.

Dedi ki: Su var, fakat testi yok. Yetimlerin suyu, gözyaşıdır zaten.

Şah, orda oyalanırken ordu geldi çattı; hepsi padişahın çevresini Ay'ın çevresindeki yıldızlar gibi kuşattı.

Padişah, hatırım için dedi, her biriniz bu topluluğa altın verin.

Padişahın devleti sayesinde o ev hazine kesildi; her yanı ışıdı, altı üstü bezendi.

Bu iş şehirde duyuldu; şehirde bir gürültüdür koptu; herkes görmek için ardı ardına gelip duruyordu.

Birisi, a müflisler dedi, geçe geçe ancak bir günceğiz geçip gitti.

* Dün haliniz herkesin gördüğü gibi kün-feyekûndu; bu baht bir günün içinde kimseye çatmaz.

Bahtı yaver olsa da sonucu, gök kubbe altında bu devlete ermez, bu kadar tanınmaz.

Ev sahibi dedi ki: Vergili birisi uğradı bize, bu eve bir rahmet gözüyle baktı; işte hepsi bu kadar.

Hikâye uzundur, fakat bir işaret yeter; görüşün uzun olsun, sözün kısa.

LI

A eşsiz güzel, meyhane beyi sensin; meyhane senin yüzünden böyle kararsız.

Bütün meyhane senin yüzünden yıkık; bütün sırlar sana karşı apaçık.

Meyhaneye vakfolmuş can, bir de üstün ömür... Kendine gel, ömrün bir böylesine aklı başına geldi işte.*

Dünyada can da elimi tutmada; dünyanın gözü sözlerime kulak vermede.**

Avucundaki toprak, gözlerime tutya; vaadin kulağıma küpe.

(s. 279) Eski şarabı dök, saç âşıklara; yepyeni bir resim yap âşıkların gönlüne.

Bir oyuncaktan ibaret olan şu geçici kadehi götür; bizim o erkekçe kadehimizi getir.

Şarap ateşini dök başına çekinip sakınmanın; eyvahlar olsun haline o çekinip sakınan zahidin.

Tanrı ezelî şarabı sundu mu, er olan o Tanrı şarabını ercesine alır, içer,

* Can, gelişip yetiştiren şarapla, "Rableri suvarır onları" şarabının kadehiyle gelişir, yetişir.

* XLV. gazelin, bir söz müstesna, ilk beytinin aynıdır.
** Aynı gazelin ikinci beytinin aynı.

— Ş —

LII

O, yüzü ekşi hoca geldi; o şeker, sirke gibi ekşimiş gitmişti.

Ne şaşılacak şey; herkese karşı yüzünü ekşitir durur. Yoksa herkese karşı hoştur da bize mi yüzünü ekşitiyor?

Fakat herkesle hoş olsun da yalnız bana yüzünü ekşitsin; bu, hocanın keremine lâyık değil.

Bundan da vazgeçtik; o güpgüzel, o hoş mu hoş yüzün ekşi durması yazıktır doğrusu.

Nerde hüzün varsa yüzünden neşelenmiş, gülmeye koyulmuş; nerde bir ekşi varsa lûtfunla tatlılaşmış a benim güzelim.

Ne neşeli, ne hoş zamandır, o zaman ki sevgili dudak altından gülsün dursun da lala suratını ekşitsin.

Yüzünü ekşitiyorsan gel, bir şart koş; yarın yüzün ekşi olmasın.

Allah aşkına olsun, yeni bir töre kurma; helvanın ekşi olması âdet midir hiç?

Bu yüz ekşiliği kuyuda olur, zindanda olur; hiç kimse bağın bahçenin, seyrin seyranın ekşi olduğunu görmüş müdür?

Güzeller Yusuf'u, o güzelim gül, zindandayken bile yüzünü ekşitmedi.

Hattâ duvar, kapı dile geldi de a padişahımız, a efendimiz, ne diye yüzün ekşi değil diye sordu.

Dedi ki: Sirkeye gark olsam yücelerden gelen rahmet, hiç beni ekşi bırakır mı?

Bana aşk verir de o aşk eş dost olur bana; bütün ekşilikler şaraba gark olur gider.

* Can sarhoş olur, el çırparak ta sağ yana dek gider; ordaysa hiç ekşilik yoktur.

Yeter, sus da ballar, şekerler içinde dalgalan; çünkü vefa sahibinin keremi seni hiç ekşi bırakmaz.

— K —

LIII

A batının da padişahı, doğunun da; dünyada senin mislin yaratılmamıştır.

A her sakınıp çekinenin sâkîsi, şarap sun, padişahlar padişahının sızırılmış şarabını sun bize.

Söz kadehini, hararetiyle her bunamış pelteği söze getiren, konuşturan kadehi sun.

Canlara hükmedensin, mutlak padişahsın; düşünceyi tut, çek şaşkınlık kapısına.

710 Güzelliğinin cenneti, bir görünürse cehennem bile her kötü kişiye cennet kesilir.

Kaçarsan kimse yetişemez sana; fakat biz senden kaçarsak hep öndesin sen.

Karanlık da şaşmış kalmıştır sana, aydınlık da; ya Hak'sın sen, yahut Hakk'ın nuru.

Şimdi gece de nura gark oldu, gündüz de; Ay'ın ne batıdadır, ne doğuda.

Yalvarırsın, bedava şarap sunarsın; deniz huylu, esirgeyici bir sâkîsin sen.

Daima ölü olmak, daima sâf bir yüreğe sahip olmak gerek; hocam, keskin akıllılık ahmaklıktır.

Düşünceye dalmak, canların rahatı olsaydı akıl şarabı da aramazdı, müziği de.

Eğer bensen neden ayrısın benden? Eğer Vâmık'san ne diye Azrâlık ediyorsun?

Gonca gibi güle göz yumuyorsun; yürü, bu diken çekmeye lâyıksın sen.

Canın gül bahçesine âşıksın ya, padişah bile olsalar, senden başkaları diken çekicidir ancak.

Sus da kapının açılmasını gözet; niceye bir her anlaşılmaz sözün peşinde koşup duracaksın?

LIV

Canın, başın için olsun, doğru söyle; vergide, güzellikte neden teksin sen?

Güneşe benzeyen yüzün öylesine bir buluşma, kavuşma günü bağışlar ki hiç ayrılığı yok.

Herkesten gönlümü keseyim, herkesi gönlümden söküp atayım da senin vefana kavuşmak için gayret kemerini kuşanayım.

Fakat bana, yürü git, sabret dersen işte buna gücüm kuvvetim yetmez; bu teklifi yerine getiremem ben.

A sevgili, ayrılık pek zor; hele öpüşüp koçuştuktan sonraki ayrılık.

Akılla can, babayla anaya benzer; halbuki ikisi de sensin; a dostum, nasıl isyan edebilirim sana?

Rum ülkesi sevginle bir ah ederse, tütünü ta Şam'a gider, Irak'a ulaşır.

Âşıkların gönül perdesinin ardında ay yüzlü, şeker dudaklı, gümüş bacaklı güzellersin sen.

Hepsi de senin lûtuf çayırında, ihsan çimenliğinde oynamada, gerçeklik, uygunluk sağrağını çekmede.

730 Hepsi de ellerini çırpmada, lâtifeler ederek diyor ki: Şeref de bu, şan da bu, cihan da bu, can da bu.*

Hırsız altınını çalana müjde; karısını boşayana müjde.

Hele bütün dünyadan vazgeçip öylece tek kalana tam müjde.

Hasılı, nasıl Muhammed'in önüne Burâk çektilerse bu çeşit kişiye de aşk armağanlar sunar.

* Bu beytin ikinci mısra'ı şudur: "Tâk u turunbîn-i turunbîn-i tâk". Ancak böyle çevirebildik.

Gönül Burâk'ı onu tezce alır, yüce, kat kat göklerin de üstüne çıkarır.

Canın başın için olsun, kalanını sen söyle; çünkü iştiyaktan ağzım tutuldu, sözden oldum.

Eğri büğrü, ne söylediysem sen doğrult; çünkü mühendis sensin, bense bir ameleyim ancak.

— K —

LV

Tövbe topal ayakla yolculuğa düşer; sabır o dar kuyuya yüzükoyun düşer gider.

O çeng terengâ-tereng diye nağmeye başladı mı, benimle sâkîden başka kimsecikler kalmaz.

Akıl bunu görünce, deli gönülle savaşa tutuşmuşken fırlar, dışarıya kaçar.

740 Meyhanenin başköşesi, başköşeden, ad san, âr, hayâ bağlarından kurtulan kişinindir.

Gönlünü düşünceden arıtan, gönül huzuruna eren, âdeta timsahın ayağından kürek yapıp kayık süren kişiye benzer.

Bir arpa kadar altın düşüncesine dalan, yuları takılmış, semeri vurulmuş bir eşektir.

Sen dostumsun benim, vazgeç eşekten, sat şu eşeği de esenleş, kurtul gitsin.

Salağın biriysen eşeğin kuyruğuna yapış, gidedur; dilsiz anahtar olmaz zaten.

A Mesîh, eşeklere sır söyleme; şuh sâkînin elinden şarap içmişe bak.

LVI

Bu aşka boyanmayan kişi, Tanrı katında ancak çerçöptür, taştır, topraktır.

Aşk her taştan su fışkırtır; aşk aynadan tozu, pası giderir.

Kâfirlik savaşmaya geldi, inanç barışmaya; fakat aşk, savaşı da ateşe vurdu, barışı da.

Aşk gönül denizinden baş verir, ağzını açar da timsah gibi iki dünyayı da yutuverir.

Aşk ne hiledir, ne düzen; gâh tilkileşip gâh kaplanlaşmaz o.

Aşktan yardım üstüne yardım geldi mi, can kapkaranlık, dapdaracık bedenden kurtuluverir.

(s. 280) Aşk daha başlangıcında bile baştan başa şaşkınlıktır; akıl aşka karşı şaşırır; can aptallaşır gider.

A seher yeli, gönlüm Tebriz'de; durmadan, dinlenmeden kulluğumuzu bildiriver.

— M —

LVII

Bir kere daha sevgiliye geldik, hayran hayran bakarak o eşsiz sevgiliye ulaştık.

Bütün yol boyunca başımızı yerlere koyup secdeler ederek yılan gibi ta o definenin başucuna geldik.

Misk ceylanının kokusu burnumuza geldi de ona tuzak kurduk; fakat kendimiz av olduk.

İnsanın kurduğu tuzak, bu ava lâyık değil; peki, öyleyse sen söyle, ne iş için geldik biz?

Bıldır, paramparça gönül senin yamanı görmüştü, bu yıl da ona tamah ederek geldik işte.

A tüm varlık, bizden yan çizme; çünkü varlığımızdan tamamıyla geçtik biz.

* Yıldız gibi, kâfirlik şeytanına ateşler saçarak, kıvılcımlar saçarak geldik.

* Ebabil kuşları gibi ululuk filine taşlar atarak, kökünü kazıyarak geldik.

Tekrar âşıkların yüzlerini görünce saçı saçmak için gümüşlerle dolu tabakla geldik.

LVIII

Derdinle sevda yurdu oldu gönlüm; seni araya araya her yana gitti gönlüm.

Zühre yanaklı, ay yüzlü sevgiliyi istiyor; göklere bakınıp duruyor gönlüm.

Derdine döşeme kesilmiştim; baht yardım etti de sonunda şu aparı tavanın üstüne çıktı gönlüm.

Ah, bugün neler oldu gönlüme; dün birisi neler söyledi gönlüme?

O söyler aşk incisinin isteğiyle, deniz gibi dalgalandıkça dalgalanıyor gönlüm.

Gündüz geldi, gecenin çarşafını yırttı; bundan sonra da neşelenecek, seyre dalacak gönlüm.

Gönlünden gönlüme ne ince anlamlar, ne gizli işaretler geliyor; ah, gönlünden gönlüme nasıl bir yol var.

Gönlüme bir acımazsan yok mu; vay gönlüm, vay gönlüm, vay gönlüm.

Ey Tebriz, Şemseddin'in hevesiyle niceye bir Ülker yıldızına gidecek gönlüm?

LIX

Seher çağı sevgilim sarhoş, kendinden geçmiş bir halde geldi, kucağıma oturdu.

Kızmıştı, kavgaya başladı; sen bir putsun dedi, ben de Âzer'im.

Sen iki kanatla uçuyorsun, ben yüz kanatla uçuyorum; sen iki kişiden güzelsin, bense iki yüz kişiden de daha güzelim.

Senin alt yanına oturdum amma bu, lûtfumdandır benim; iş erlerinden, iki baştan da üstünüm ben.

Benim bir kadehim sizin yirmi kadehinize değer; herkesin bilmesi gerekir ki bir başka erim ben.

Benim sağrağım dudağına dek dolu; başkalarının sağrakları yarım; canım, gönlüm pek büyük, fakat beden bakımından arıkım ben.

Benim yüzümü baş gözü göremez; çünkü bu yandan değilim, o yandanım ben.

Ben gönülde gizliyim, gönül de gizli zaten; bu yüzden bu iki sedefin içinde gizlenmiş bir inciyim ben.

Benden bir kadeh fazla içersen, senden iki yüz testi fazla içerim ben.

Keçi gibi koşar, iki yüz dağa atlarsan dağın da karnını yararım, keçinin de ben.

Koştum mu Ay benimle eş olamaz; sıçradım mı gök kubbe çemberim olur benim.

Elimi silaha attım mı, güneş hançeri, hançer olur bana.

Kevserimden ıslanmadın ya; bu gazel kuru görünür sana.

Kör değilim, fakat bir kimyam var; onun için bu kalp parayı satın alıyorum ben.

Parça buçuğum sevgiliye lâyık, sevgilinin, tümüm de; ne gam beni yiyebilir, ne gam yerim ben.

LX

* A soluğu tertemiz, a ayağını diremiş er; ümmetlerin hayırlısını korkutmaya, o ümmete öğüt vermeye geldin sen.

Kalem gibi, ezelî aşk kâğıdına, gönlün buyruğu olmadıkça baş komazsın.

Sancağın perçemi gibi senin yelinin, senin lûtfunun neşesiyle oynayıp duruyoruz.

A hoca, güle oynaya nereye gidiyorsun? Nereye mi; yokluk alanının açılış yerine.

Hoca, hangi yokluktur bu yokluk, söyle. Evveline evvel olmayan sözü, evveline evvel olmayan kulak duyar.

Aşk gariptir, dili de garip; Arap olmayanların arasına düşmüş garip bir Arap gibi hani.

Kalk, sana bir hikâye söyleyeceğim; artık, eksik olmamak şartıyla benden duy, dinle.

Şu garip hikâyeyi dinle; hikâye de garip, söyleyen de.

Yusuf'un yüzünden kuyunun dibi aydınlandı, İrem bağı gibi kutlu bir hale geldi.

Horlukla, yoksullukta hapse düşen Yusuf, o yüce, o şerefti gökyüzüne bakıp duruyor.

O zindan bir köşk kesildi; bağlar bahçeler içinde; cennet kesilmiş sayvanları var, sofası var, haremi var.

Hani bir taş, bir topaç atarsın suya; su hemencecik dalgalanır, dalgalar değirmi bir şekilde kıyıya vurur.

Hani bulutlu gecede, sabah çağı güneş gam kuyusundan ansızın baş çıkarır.

Hani Arap, şarap içti de küpüne rahmet olsun dedi, buyruğuna uydu gitti.*

* Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

A akıl, hasedinden ağzımı tutma benim; and olsun ki Tanrı tanıklık etti, nimetlerini saydı döktü.*

Ağaç, gizlice su içer amma gizlediği, dallarında, yapraklarında görünür.**

Yeryüzü gökten ne çaldıysa bahar mevsimlerinde soluktan soluğa, hepsini verir;

İster boncuk çalmışsın, ister inci; ister bayrak kaldırmışsın, ister kalem...

Gece geçti, işte şuracıkta gündüzün geldi çattı; uyuyan uyanınca ne vakit hamamcı olduğunu görür, anlar.***

* Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.
** Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.
*** Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

LXI

Seni görmeye geldik gene; senin denizine tekrar ulaştık.

Gam selin gönül evini aldı, götürdü; tezce gene senin ovana geldik biz.

Başımız senin sevdanın mutfağı; gene senin sevdanın başına geldik.

Kuyunun başından yüzlerce ip salladın; sonucu senin yücene gene geldik işte.

Zurnanın sesi cana geldi; senin zurnanın peşinden gene geldik biz.

LXII

Gönlün boyuna bosuna kaç elbise biçtim, diktim; kaç akıl çırağı uyandırdım, ışıttım.

Durup dinlenmesi olmayan ihtiyar feleğe ne de şaşılacak bir dönüş öğrettim.

Lûtuf, ihsan definesi konak oldu bana; lûtfumla, keremimle yoksulların borçlarını ödedim.

Hasılı, bütün sözüm şu üç sözden artık değil: Yandım, yandım, yandım.*

Mum gibi tertemizim ben; ne biriktirdiysem hepsini de döktüm, erittim.

Yeter; nice can İsa'sına ait nice gizli sözleri eşeğin gönlüne, kulağına zorla soktum.

Yeter, çünkü tamamlandıkça noksanı belirir; sus da o şuh güzel, yeter artık demesin.

* Bâzı nüshalarda beyit şöyledir:
Hâsıl-ı ömrem se suhan biş nîst
Hâm budem pohte şodem sûhtem
Yâni, ömrümün hulâsası, üç sözden artık değil: Hamdım, oldum, yandım.

LXIII

(s. 281) Bir zamancağız sana Fâtiha okuturum; ondan sonra da dünyaya padişah ederim seni.

Derdimizle kocaldın, fakat korku yok; ihtiyar gel de tazeleştireyim seni.

Can gitse bile hiç gam yeme; seni can ordugâhına bey yaparım; kumandan tâyin ederim ben.*

Düşüncesini bile vermeme imkân olmayan şey yok mu? Onun olmayacak şeyini açarım, anlatırım sana.

Sana temellerin temellerine yol veririm; hattâ yol da nedir? Seni cennetlere döndürürüm ben.

* Şimdi Kelîm'e benziyorsun, boyuna itiraz ediyorsun amma işleri açarım sana, Hızır eder giderim seni.

* İkinci mısra' şudur: "Bekler-i leşkergeh-i cânet kunem." Mısra'daki "bekler" sözü Türkçedir.

— N —

LXIV

Gecenin karanlığı, benim karanlıklarımın ışığıdır; Ay'ın ışığı, benim buluşmamın, kavuşmamın ışığındandır.

O kimya yüzünden sürçüşlerim, inkârlarım, cinayetlerim ibadet incisi kesildi, itaat mücevherine döndü.

Gökler bile benim göklerimi görüp seyretmek dileğine düştü.

A benim burcumdaki güneş yüzlüm; a can padişahı, a şahları bile mat eden güzelim.

LXV

Gönlümden, canımdan bir sestir geldi; bâzı bâzı da bu ses gizli sevgilimden geldi benim.

Temelimin secde ettiği yer de odur, sonradan bana eklenenlerin secde ettiği yer de o; benim başıma taç kesildi o, benim padişahım o.

Yorgundur, bağlanmıştır gönlüm de, elim de; Ken'an Yusuf'umun gam eli de.

Elimi gösterdim de söyle dedim, kimin yarası bu? Dedi ki: Benim elimden, benim hilelerimden açılmış bu yara.

Gönlümü gösterdim de bak dedim, kan olmuş gitmiş. Gördü de o benim gönlümü alan güzelim, bir gülüverdi.

Sonra da gene gülerek yürü dedi, şükret a benim bayramımın kurbanı.

Kimin kurbanıyım dedim; sevgili, benimsin, benimsin, benim dedi.

Sabah gülüp açılınca gözlerimden yaşlar akmaya başladı; padişah ağlayan gözlerimi gördü.

Esirgemesi yüzünden o abıhayat kaynağım coştu, suyu akıtmaya başladı.

İşte şuracıkta abıhayatının izlerini, otuz iki dişimin dibinde seyret.

Arş'tan abıhayat akıyor; iman ağacım o suyla terütaze.

Bu suyun, bu suya sahip olan beyin kuluyum kölesiyim; fakat şu hayran gönlüm benden de daha fazla kul köle kesilmiş.

Yeter, küstahça yürüme, aklını başına devşir de gizli şeyleri bilen padişahlar padişahımın tapısında sus.

LXVI

Gece dünya düzenbaz güzellerle dopdolu; Zühre şuh dilberlerin perdesini çalmada.

Mirrîh meclisin kurulduğunu, işretin, zevkin yerinde olduğunu görünce hançerini beline taktı, kılıcını kuşandı.

Ay horoz gibi kanatlarını çırpıyor; yıldızlar önünde, ardında tavuklara benziyor.

Felek tertemiz kişiler aleyhine tanıklık etmesin diye gammazın gözlerini bağlıyor.

Bir bölük halk uykuya dalmış, bir bölük halk da avlanmaya koyulmuş; bakalım hangi bölük kâr edecek, hangi bölük ziyana girecek?

Bu gece kumar zarı penç ü şeş, aşağılık kişiler gibi öyle dudak sarkıtma.

Ölümsüzlük kadehini al, uyku kadehini bırak; uyku perdedir, apaçık bir perde.

Ölümsüz sâkîyle âşıklar hoştur; şu arda kalanların toprak başlarına.

Onun vergili elinden, zehir bile sunsa iç; iç de helvacıların en ulusu ol.

Aşk öze, içe benzer, dünyaysa kabuktur; aşk helvadır sanki, dünyaysa tencereye benzer.

Helvanın lezzetini anlatmayayım diye boğazım yandı tadından.

LXVII

A benim güneşe benzeyen güzelim, a benim öz padişahım; küfrüm, tövbem, özümün doğruluğu benim.

Güneş gök kubbede oynayıp durmada, ona, a benim oyuncum diyesin diye.

Şahıslarım senden can bulmuştur diye kapına secde etmede Nefs-i Küll.

Nefs-i küll de sensin bana, Akl-ı Küll de, başkası da; denizimsin, incimsin, dalgıcımsın benim.

Küfrüm benim, imanımın özü, incisi benim, suçum benim, öğüt verenim benim, hikâye söyleyenim benim.

LXVIII

Vakitsiz gelmişsin, bâri susup oturma; insanı yıkan, yerlere seren bir kadeh seç de içiver gitsin.

Yaşayış kaynağından bir su akıt da sudan da yeşillikler bitsin, topraktan da.

O gül renkli şarabı gül bahçesine çek de lâle yaseminin yanağını ısırsın.

860 Canımıza şarap sun da can gülmeye koyulsun, gülünç sözlere dalsın.

Sevgili kol açıp yenlerini sarkıtarak oyuna girişti mi, düşünceye dalış, elini çeker o meclisten.

O güzellik, o alım madenini, kinle öldürür diye şarap kılıcı gamın boynunu vurur gider.

Meclisin damı da, kapısı da, a içenler, kahveyi ganimet bilin diye feryat eder.*

Ululaın halkasına kulak ver; gözünü aç da göz aydınlığını seyret.

Çin, bir gözünü açsa da seni görse secdeye kapanır; senin siyah, büklüm büklüm saçlarının elli Çin ülkesine değdiğini görür.

Neşesi, neşeli gönüle gelir, konar; Rûhü'l-Emin emniyetli cana gelir.

Zevk anası, kucağını açtı mı, can, kızlardan da kurtulur, oğlanlardan da.

Yeter, susayım da varımı yoğumu sâkîye vereyim; değerli inciyi onun elinden alayım.

* Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

LXIX

A benim şuh güzelim, a gönüldeşim, a benim rengime boyanan, dengim olan güzelim, biraz daha beri gel.

Şu cilvelenmeye bak ki, gönlüm ona, a benim daralan gönlüm diyesin diye daraldı gitti.

A benim öz kulum, a benim kumandanım demen için, gönülle savaş erleri gibi savaşıp durmadayım.

Niceye bir yüzün neden sarı diye soracaksın? Senin gamından a benim gül renkli güzelim.

Dün gece şu çenge dönmüş bedenimin feryadı, bütün gece ta Zühre'ye dek ulaştı durdu.

Canımı bedenimden al gitsin de canım şu utançtan, şu varlık ârından kurtulsun.

A benim dilberim, lâ'l dudaklarının letafeti yüzünden şu taşa benzeyen gönlüm altın sarrafı oldu gitti.

Bütün savaşım senin için; canıma da bir barış ihsan et, bana da.

Bana, a benim topalım, gel dersen ayaklarım, yelden de yörük olur.

Hevengim senin yüzünden şekere dönsün diye yığının oldum, hevenk kesildim sana.

Sen bana aldırış bile etmiyorsun, bense zârı zârı ağlıyorum; ah, ne yapayım, nasıl olacak da benim işimi düzene sokacaksın? Bilmem ki.

Gam Zenci'si Rum neşesinin kapısında, Rum'umu Zenci'mden al gitsin.

Vaktin geçmesinden, yolun uzaklığından korkum yok; çünkü senin sayende bir fersahlık yolum yarım adım oldu benim.

Kocalığım çocukluktan da iyi bir hale geldi; bumburuşuk yüzüm terütaze oldu gitti.

Sus, susanlar gibi hayran ol da dost sana, a benim susanım, a benim hayranım desin.

LXX

(s. 282) Canımsın, canımsın, canımsın benim. Benimsin sen, benimsin, benim.

Padişahımsın, sevdama lâyıksın benim. Şekerimsin, dişlerime lâyıksın benim.

Işığımsın, şu gözlerimde karar et benim; a benim gözüm, abıhayat kaynağım benim.

Gül seni görünce süsene dedi ki: Selvim gül bahçeme geldi benim.

İki darmadağın şey yüzünden nasılsın? Söyle: Senin saçların, darmadağın halim benim.

A ipe benzeyen saçları ayağımın bağı benim; a kuyuya benzer çene çukuru zindanım benim.

El çırparak sarhoş bir halde nereye gidiyorsun? Bana gel ey gülen gülüm benim.

LXXI

Ses geldi meyhanemden; gök iki kat oldu münâcâtımdan.

İşin sonucunda zafer geldi çattı; sevgili hatırımı sormaya, hatırıma riayet etmeye geldi benim.

Yarabbi, yarabbi, eşsiz, örneksiz güzel, nasıl da lûtuflarda bulunuyor, çektiğimi ödüyor benim.

İbadete döndürür o kimya, iman haline getirir gafletimi, inkârımı, cinayetlerimi benim.

Ettiğim suçlara karşılık köşk verir; ayağımın kaymasına, sürçmesine karşılık tatlılar bağışlar bana.

Onunla buluştuğum günün harareti, denizin de gönlünü coşturur, dağın da.

Halkın hayalleri halka perde olmasaydı, yanardı hayallerimden benim.

Can ordusuna deprem salar davulum, sancağım, naralarım, kükreyişlerim benim.

Geceyarıları tanyerine yalımlar salar, ışıklar yollar buluşma yerimin ateşi benim.

LXXII

Ses geldi meyhanemden; sevgili geldi halimi sormaya, hatırıma riayet etmeye benim.

O ışığı sınır tanımayan ay yüzlümü görünce haddi aştı münâcâtımın zevki benim.

Can Mûsa'm Tur Dağı'na gitti; buluşma zamanım geldi çattı benim.

Tur nidâ etti: Kimdir o yorgun argın ki buluşma görüşme yerime geldi benim?

Şu aydın soluk, şimşek gibi bir çaktı da göklerim ta kubbesine dek ışıkla doldu benim.

Onun şu gönlü bizim âşıkımızdır, bizim müştakımızdır; ayrılığımdan, âfetlerimden kurtuldu benim.

Yanıp yakılarak, binlerce yalvarışlarla lûtfumu, karşılığımı umarak geldi benim.

Daha beri gel, daha beri gel de bir seyret bağışladığım elbiselerimi, verdiğim bağışlarımı, ettiğim ihsanlarımı benim.

Buluşmamı dilemede yok oldun gitti; ölümsüz ömrü bul, varlığımda benim.

Birlik küpünden bir kadeh şarap iç, sarhoş ol; şaraba aittir kerametlerim benim.

Padişahın yanına geldin ya, mat ol bâri; matımsın, matımsın, matımsın benim.

A gönül, mademki padişaha mat oldun; niceye bir söz edeceksin hay-huylarımdan, heyhatlarımdan benim?

LXXIII

Bu evden hiç çıkmam ben; bu evin ta içinde yurt tuttum ben.

Sevgilimin evi, konaklanıp yurt edilecek yer; kâfirliktir dışarı çıkmayı kurmak.

Başımı sarhoş olduğum yere koyayım; kulağımı şu sesin geldiği yere vereyim: Tenen-ten tenen.

Anlamı gizli söz söyleme, beni yola salma; yolum budur benim, kesme yolumu.

Leylâ'nın evi; Mecnun benim; canım burdadır benim, yürü git, canımı alma benim.

Bu eve kim girerse onun da benim gibi bu evde kalması gerek.

Kalk, o kapıyı ört; fakat ne fayda ki yüzlerce kapı kıran, kapıdan bacadan vazgeçti artık.

Ne mutlu senin gibi çene topağı tatlı güzelin yüzündeki ateşle başı kızışan kişiye.

O Ay'a benzer yüzünü örtüyle örtme, a her erkeğin, her kadının, yüzüne hasret çektiği güzelim benim.

A kapısı her sınanan kişiye kıble olan, açtığın şu rahmet kapısını örtme.

* Mum da sensin, güzel de sen, şarap da sen; sen hem Süheyl yıldızısın, hem Yemen akıykı.

* Bundan böyle geri kalan ömrüm boyunca senden ayrılmayacağım, senin kulağı küpeli kulunum, seninim ben.

Arslanım ateşinden kaçmıyor senin; filim gergedanından ürkmüyor senin.

Sen gülsün, bense daima dikeninim senin; yeşillikte dikensiz gül olmaz ki.

Geceyim ben, aysın sen, seninle aydınım ben; gecenin canısın; gönlünden çıkarma geceyi.

Mumun, pervaneye benzeyen canımı yaktı; bunun şükranesi olarak başımı leğene koyayım da geleyim tapına.

Canınla canım birdir; iki bedende bir tek can gizlenmiştir.

Canınla canım bir tek güneştir ki binlerce topluluk o güneşle aydınlanmada.

Can, tapına gelince iki büklüm olur; dağınıklığından kurtulur gider.

Kıskançlığımdan ağzımı yumdum, sustum; âşıkların çalgıcısına sus de.

Tebriz ülkesiyle Şemseddin'in yüzü, can balığına Aden denizi gibidir âdeta.

LXXIV

Tortulu şarap içenim, gönlü güzel dilberim, çevik sevgilim, o korkusuz, pervasız güzelim, sarhoş bir halde çıkageldi.

A benim gamlara batmış âşıkım dedi; bana bak da gönlünü neşelendir, hiç bakma kendine.

Suyla toprak yüzünden gözlerin tozla toprakla dolmuş; tertemiz bakışlarımla arıt gözlerini.

Elini attı, hırkamı yırttı da sakın dedi, şu yırttığımı dikmeye kalkışma.

Yüzümü yerlere sürdüm; dedi ki: Toprağımı yüzünden silme, arıtma yüzünü sakın.

Seni ben getirdim, gene ben götürürüm; çünkü ben arslanım, sense kuzumsun benim.

Sana neft attım, bir güzelce yanagör; fakat benim zaçyağım adamı karartmaz.

LXXV

Ben söylemeden sâkîm kalkar; o koca sağrağı sunar bana.

Getir dememe hacet bile yoktur; sesimi ağızsız, dudaksız duyar.

O sınıra sığmaz vergi, o güzeller güzeli huy, bana lûtufta bulunmasına sebep olur gider.

Ay zaten doğar, doğ deme ona; ışığı zaten sana vurur, vur bana demene ne lüzum var?

A mecliste en güzel zevk, neşe; a savaşta en üstün, saf kıran, düşman bozan.

Her yol azıtana en iyi kılavuz, zindana atılana en güzel ip.

Dünya geceye benziyor, sense Ay gibisin; sen muma benziyorsun, canlarsa âdeta leğen.

Can zerre gibi kararsızdır, fakat seninle oldu mu yatışır; ne de güzel yurtsun, konaksın sen.

A inanan, güvenen, muştular olsun sana, muştular olsun; buluşma çağı geldi, mihnetler geçti gitti.*

* Toplanın da fitneler anası lâkabı verilen şarapla, elimizden çıkanları tekrar elde edelim.

(s. 283) Sâkî geldi; ne de güzel suvarıcı; konağa yaklaştık, ne de güzel yurt orası.

İşin budur senin, gönlü geliştirir, oldurursun; yeşilliğin işi gücü geliştirmek, olgunlaştırmaktır.

A sâkî, Allah seni bize bağışlasın, hiç ölme; bize hayırlar etmedesin, velinimetsin sen.**

* Bu beyitten itibaren üç beyit Arapçadır.

** Bu beyitten itibaren üç beyit Arapçadır, sonraki beytin ikinci mısra'ı Arapçadır; ondan sonra gazel, sona kadar Arapça gitmekte.

A benim dayancım, güvencim, susuzuz biz, kandır bizi, o hüzünlerin başını kesen şarapla.

Özü tertemiz, görünüşü alımlı şarabın arılığı duruluğu bizi geliştirir, olgun bir hale getirir.

Şu sözü bırak da şarapla çift ol; farza koyul, bırak sünnetleri.

Sarhoşluğu ganimet bil, nağmeye başla, neşelendir bizi: Ten-teneten ten-teneten ten-tenen.

Sabah ışıdı, bekçi çekildi gitti; savaş bitti, kalkana lüzum yok artık.

Şarap bizi arı duru bir hale getirdi; ne de güzel arıtıcı; bizim için sütle bal birbirine karıldı.

Daha da fazlasını umuyoruz, fazlalaştırdıkça fazlalaştı sun, israf et, hem de kandırıncaya dek.

Bizi razı eden âdetlerini yürütedur; en güzel seslerle neşelendir bizi.

Bütün develerimizi burda ıhtır; yeryüzünde böylesine otlak, sulak yer yoktur.

Kimdir, böyle bir sâkîyi görür de gıpta etmez? Kimdir bu puta tapmayan?

A sınanmış er, aşk yazılarına son yoktur; en kısasıyla kes sözü.

Toplum sarhoş oldu; eş dost uyudu; şimdicek tek başına içmeye koyulalım.

Müfteilün müfteilün müfteil; fa'lelelen fa'lelelen fa'lelen.

LXXVI

A mihnet günlerinde herkesin sığındığı güzel, gene kendimi sana verdim ben.

Bir sevgi denizisin ki kıyısı yok; o denizin bir katresidir erkekle kadının birbirine karşı duyduğu istek.

Arslan o sevgiyle eniklerine süt verir; padişah yoksula, kimsin sen der.*

Hattâ ateş İbrahim'e dadılık eder; gömlek Yakub'un gözüne sürme olur.

Göz güneşten ışık sağar; yasemin yeryüzünden su içer.

* Hattâ, hattâ, bunca küfrüyle şaman bile taştan yontulma puta ibadet eder de ondan gıdalanır.

Senin lûtfunla kahır bile dadılık eder; fakat bir düzen kurdun mu dadı tutar, çocuğa zehir verir.

Kör kurt iplik örer de, ondan iman sahibine elbiseler olur, kefenler biçilir.

Yeter, bundan fazla anlatma, sus da can bülbülü bu dağa çıksın, hutbe okusun.

* Son kelime, "kimsen" tarzında ve Türkçedir.

LXXVII

O alımlı güzelim, o bugünümün de, yarınımın da kutluluğu, gene geldi.

Gözüm onu görünce aydınlanır; bağım bahçem de yüzündedir onun, seyrim seyranım da.

Sesim, naralarım, hay-huylarım, sonucu, kulağına erişti.

Kapımı çalan kim, kapımda kim var? Canım var, cihanım var, dileğim, isteğim var.

Kapımı çalmazsa vay benim dertli başım vay; beni anmazsa vah bana, eyvahlar bana.

Uzaklaştırma gölgeni başımdan; çözme zincirleri ayağımdan.

Ne hayaldesin a ekşi suratlı; yürü var helvacıma, helvama benim.

Hem ye, hem de bir avuç helva getir ki safram arttıkça artsın.

Dert, sakalını adamakıllı yakalamış; zebunluğun da nedir a benim babam?

A erkeğim, a erkek oğlu erkeğim, a efendim benim; çene topağına iki üç sert yumruk indiriver.

Tulumu yırttı, kovayı attı; benim sakam sulara battı da geldi.

A toprağa bulanmış saka diye bağırdım; gitti oturdu, benim bağrışımı duymadı bile.

O benimdir, benim; her yana gider, fakat sonucu, benim ovama gelir o.

Benim söz söyler incimin parıltılarına bak da havadaki denizin coşup köpürüşünü seyret.

Deniz der ki: Atla gemiden de benim tertemiz suyuma dal gitsin.

Katre denize dalar da inci olur ya; deniz de benim denizimde katre kesilir gider.

Gazeli bırak da ezele bak; çünkü benim gamım da ezelden gelmiştir, sevdam da.

LXXVIII

* Biz dönüp efendimize gidenleriz, hem de özümüz tertemiz bir halde; biz ona itaat edenleriz.

Efendimiz ne diye bizi satın almaya kalkışır ki? Zaten biz kendimizi ona satmış gitmişiz.

Acıkan fazla yerse mide fesadına uğrar; fakat biz onun bakışına acıkanlarız.

Sen ebediyen zâyi olup gideriz sanırsın amma, vade verdiği yerde onunla buluşacağız biz.

— V —

LXXIX

İnkârınla niceye bir bukalemun gibi renkten renge gireceksin? Niceye bir dikenin avcumuza batıp duracak?

Sevgilin göklerin sırlarını bile bilir, anlar; ona göre senin sırların da nedir ki?

Niceye bir, bu sefer yeter artık deyip duracaksın? Niceye bir senin şu yükünü çekip duracağız?

Hekim de senin yüzünden hasta, dost da; fakat ilacın da, hastalığında senin.

A gaflet şarabını içip de münkir olmuş kişi, ağzının kokusu ikrarın senin.

LXXX

Perdeyi değiştir, yeni bir nağmeye giriş; bak, şimdicek gökyüzünden yepyeni bir ses geldi çattı.

Akıldan yepyeni bir sır gelmese ne kulak tazeleşir, güler, ne fikir.

Zühre de bunu yapar, çünkü o ay yüzlüyü gördü; senin neşeler veren yepyeni sazını o çalar artık.

Kalk, çabuk o koca sağrağı getir de yeni ortağın utancını giderivereyim.

Sıçra, kalk a sâkî, çalgıya başla, yıllanmış şaraba yepyeni bir başlangıç ver, onu sunmaya koyul.

Yanağımı ısırdın ya, buna karşılık şu yeni diş yerini bir öpüver.

Altın gibi sararıp solan yüzüm, senin yüzünden bir altın makası elde etti; yeni bir naza giriştim mi hemen gelip beni buluyor.

Fakat nasıl da nazlanmayayım ki gizli-açık, her an yeni bir elbise geliyor bana, her an yeniden yeniye ağırlanıyorum ben.

Şu yeni elbiseyi seyret; her kıyısında senin yeni bezentiler bezeyen ustanın bir ustalığı, bir süsü püsü var.

Yeni bir uçuş yap, âşıkların başlarına çizgin, vefalar göster de devlet kuşu ol, aç kanatlarını.

Keremlerin, lûtufların, kanaat ehli olana bile her solukta yeni bir hırs verir, yeni bir tamah verir.

Testiyle şarap sun, şu yeni konuk olan sağrak yapıcı pek susadı.

Sırrımı gammazlamaya yüzümün rengiyle akan gözyaşım yeter; her biri de yeni bir gammaz.

Hızlı gir içeriye, hızlı gir; bu tezlikte yeni bir sanat vardır, yeni bir âlet var.

(s. 284) Yeter; sus artık; senin sözlerin, aşka karşılık, yeni elbiseciden alınmış eski elbisedir âdeta.

— H —

LXXXI

Bir solukcağız şu sarhoşun yanağına koy yanağını; bir solukcağız savaşı, cefayı azalt.

Ele geçireceğim gümüş yoksa altına benzer şarap kadehini sun şu elime.

Yedi göğün de kapısını sen açtın; şu yürümekten kalmış gönüle koy kerem elini.

Yokluktan başka armağanım yok, yokluğuma var adını takıver gitsin.

Hem kıran sensin, hem kırılmışı onaran sen; kırığın üstüne sür can melhemini.

O şekeri, o fıstığı sevme; senden bir türlü ayrılmayan bu kulu, bu köleyi sev.

A gönül, sana elli kere söyledim; söz avlama, şu oltanın üstüne bas ayağını.

— Y —

LXXXII

İnci madeniyle uzlaştım; ay değirmisiyle barıştım.

Sirke küpü, şekerle barışmak dileğine düştü; şükürler olsun ki şeker de barışı kabul etti.

Barış da Tanrı çekişiyle olur, savaş da; fakat barış soluk-la, lâfla olmaz; kafayla, gönülle olur.

Mesîh ansızın göğe ağdı da meleklerle insan barıştı, uzlaştı.

A lûtuf göğü, bir kere daha benimle barışırsan Mesîh'in olurum senin.

Onun çekişi yokluğa varlık verdi; o yağ parçasına bir bakış baktı barış.

Padişahım, barışı dilemekte; bu yüzden bütün göklere tesir etti barış.

* Gök şu toprak yurda dadı kesildi; Öküz'le Arslan barıştı gitti.

* Sen de barış, sonucu şu kadar bil ki şimdi cebirle kader bile barıştı.

Yeter; biz daima barıştayız; barışı bir kalkan olarak kullanmıyoruz biz.

LXXXIII

Kocalıkta da iş var, gençlikte de; kocaldın da öldün, fakat genç olarak doğdun.

Eşeğinin sesi kaybolduysa ne var? Aklın seni çağırışı, Mesîh'in daveti gibidir sana.

Yalancı sabah gülmeseydi hiçbir gönül ağlayıp inlemezdi.

Can güzeli bize yüz gösterseydi bütün zerreler bize döner, yok olur giderdi.

Sendeki senliği bir soluk eksiltseydin iki dünyada da sana benzer kim olurdu ki?

O güneşin kıskançlığı olmasaydı yer yer, her zerre sâkîlik ederdi.

Avucunun bir sonu olsaydı taneyi samandan ayırırdım ben.

Yılan, vefa suyunu bulsaydı o denizin içinde balık kesilirdi.

LXXXIV

Ay'san da, Zühre'ysen de, Ferkad'sen de şu muhakkak ki gökteki bütün kutlu yıldızlardan daha da kutlusun sen.

Sen ne bu göktensin, ne şu gökten; pek lâtifsin sen, nerden geldin ki?

Şekle burundun mü de ay yüzlüsün, güzel bir dilbersin, güzelim bir boyun bosun var.

Aşk sevdası senden meydana gelmiş; güzellik de senden, güzel yanaklı oluş da senden.

Her gönlün, her düşüncenin kaybettiğisin sen; fakat her kaybolanı da bulansın sen.

Her mülkün, her ülkenin Hâtem'i sensin; her padişahın, her ulunun baş tacısın sen.

* Nöbetin, göğün yücesinde vurulur; çünkü onlara kendi soluğundan üfürdün sen.

Herhangi bir kötü, bir çirkin, sana yüz tuttu mu iyileşir, güzelleşir, kötülükten kurtulur gider.

A bakışı her kimyaya maden olan; a varlığı her varlığa meşale kesilen.

Bütün bu anlatılanlar herkesin hakkında söylenebilir; nerde Tanrılık sıfatı, Tanrılık marifeti?

O gökyüzünden bir şimşek çaksa, güneş de kesada varır, gökyüzü de.

LXXXV

Ölümsüz bir aşkla telef olup gidersen, bir tek cansan yüz can kesilirsin.

Kendin, kendine bir cilvelensen halk sarhoş olur, yıkılır, güzelleşir, kendinden geçer.

* A benim gönlüm, açık açık iç şarabı; had vurmazlar sana; çünkü zaten haddi aştın sen.

Had vursalar bile ne çıkar? Gelir geçer; neşelen, çünkü sen geçip gitmezsin, ebedî bir hale geldin.

A kinlerle dolu gönül, aparı bir hale geldin; a eski beden, yenileştin, tazeleştin sen.

Biteviye sarhoş ol, kendine gelme; çünkü kendine geldin mi, bağlarla bağlanırsın.

Can suya benzer, bedense toprağa; sen susun, topraktan ayrıldın, arındın sen.

Dünya küpünde bulanmıştın; şimdi küpün yücesine ağdın, duruldun.

Işığın sönmek istedi amma yürü git; güneşle kuvvetlendin sen.

Canın yarasaydı âdeta; bu ışığa kavuşunca doğan kesildi.

Niceye bir girip çıkacaksın a soluk; solukdaş geldi; kesil artık.

LXXXVI

A sarhoş gönül, nereye uçuyorsun? Meclisin nerde, nerde şarap içiyorsun sen?

Her şeklin temeli sensin, senin şeklin yok; her canın dadısı sendin, candan da münezzehsin sen.

(s. 285) Sana yüzlerce örnek getirdim, yüzlerce lâkap taktım; fakat addan da üstünsün sen, lâkaptan da üstün.

İki dünyada da evin barkın yok; her solukta yükünü nereye çeker, götürürsün?

Paranı aldım da akla götürdüm; a kuyumcubaşı dedim, değerini biç bakalım.

Anlamlar parasının sarrafı sensin; her görenin gözlerine sürme çeken sensin.

Dedi ki: Ben ne bileyim? Aşka götür; senin geçer akçene müşteri aşktır.

Aşk mahallesinin başına geldim; geldim amma gönül de kayboldu gitti, ben de kayboldum gittim.

LXXXVII

* Ay yüzlüme yüzlerce müşteri var; bakışı yüzlerce Sâmirî'ye büyü kesilmiş.

Her solukta din ondan yalımlanmada; kâfirliğin ciğerini, can evini yakmada.

Gönül ateşi ta göğe dek yücelmiş, ufuk onun hararetiyle kızıllaşmış.

Dün gece güzelliğin koşup duruyordu; elinde de alev alev bir meşale vardı.

Dur azcık dedim, kasdın kime? A Tanrı arslanı, nereye saldırıyorsun?

A ordusuyla, bayrağıyla Süleyman kesilen; yüzüğün devin de başına taç, perinin de.

A canım, a gönlüm benim; pek hızlı gidiyorsun; bir solukcağız bile bu şehide dönüp bakmıyorsun.

Şarabından sarhoş olanların naralarını duymuyorsun, hiçbir kimseyi adam saymıyorsun.

Hayali şöylesine bir bakıverdi de o bakışın hararetiyle eridim, mahvoldum gitti.

Yok oldum, o yanışla yok oldum, yok; ululuk da gitti benden, küçüklük de.

Görmüyorsan, Tebriz'in övüncü, padişahım Şemseddin, anlatır halimi sana.

LXXXVIII

A öldürüp diriltmenin de padişahı, mahşerin de; senin tapından başka varılacak bir tapı yok.

A kafa, dilek, istek yok sende; olsa bile bil ki eşeklikten bu; çünkü başka bir baş satın almıyorsun sen.

A beni görenim, gözlerimin bebekleri sana dikilmiş... A baktığım, gördüğüm güzel, can gözüm yalnız seni görmede.

Peri gibi halktan gizlen; periye dönmedikçe uçamaz, gözlerden gizlenemezsin.

Gönlüm kayboldu gitti; a benim huzurum, kararım, seninle buluştuktan sonra ne diye kaybettin onu?

Şu kupkuru yerin üstünde ağır kişiler gibi kakılıp kalma; yücelere ağmaktan da yüce bir değerin var.

Konağımız Arş'tır, Arş'tan da yüce yerlerdir; ömrün için olsun, kalk ey nefis, düş yola.

Herkes küpün dibindeki tortudur; yüce olan, başbuğ kesilen sensin, çünkü yücesin, başbuğsun da ondan.

Dedim ki: Bana bak, bize bir merdiven gerek; onu da sabır verir sana; dur, dayan.

Niceye bir perdenin ardında, kapının dışında duracaksın? Kapıdaki şu perdeyi bir yırtsan.

Dedi ki: Sabrım ancak bununla; müşteri olmadıkça alım satım olur mu hiç?

Altın elde etmek hırsıyla şarap satma; şarabın özü, altınlık eder durur zaten.

Şarap geldi mi bizi geçmezler; sen gözlerini aç da dayan, bekle.

Şarabı satıyorsun amma gamdan başka ne alıyorsun ki? Din satıyorsun, âlâ; fakat ne elde ediyorsun? Kâfirlik.

Gözler onunla aydın olur; ye, iç, konak yaklaştı; muştular olsun.

* Geçici buluşmanın ölümsüzlüğü olamaz; kadın zıbıkla gebe kalmaz ki.*

* Bu gazelin, ilk beyitten itibaren tek beyitleri, Arapçadır.

LXXXIX

A bu daracık kafesten uçan; a yolunu gökyüzünün yücelerine götüren,

Bundan böyle yepyeni bir yaşayışa dal; bu başıboş yaşayış niceye bir?

Müşteri hevesiyle ömür geldi geçti; bir Ay gör, kurtul Müşteri'den.

Bitli hırkayı çıkardın attın; çırçıplak can kaldın; böyle daha güzelsin.

Dört unsurdan meydana gelen beden hırkasına karşılık, sana has boyalarla boyanmış güzelim bir elbiselik dokumuşlar.

Şu beden elbisesi, delikanlı elbisesiydi; şimdiyse olgunluk yaşının gömleğini al.

Ölüm yaşayıştır; yaşayıştır ölüm; fakat gerçeği örten görüş, tersine gösterir onu.

Şu bedenden çıkan canların hepsi de diridir, peri gibi görünmez fakat.

Can gayb atına biner, eşekten de kurtulur, eşek almaktan da.

Şu arık eşeğe arpa bulma kaydıyla dünya ahırında gönlün yandı yakıldı.

Perde kalksa şu eşeğin altın kesilir; fakat sen görmüyorsun onu.

Bedenine demir atmış can, şimdi denizlerde gemi gibi yüzer durur.

Elden ayaktan ayrıldı amma Tanrı'nın ihsanı ona Ca'fer kanatları verdi.

Beden evi yıkılırsa ağlama; a zengin, bedeninde zindandasın sen; bunu iyice bil.

Zindandan, kuyudan çıktın mı, Mısır'a Yusuf kesilirsin, padişah olursun, başa geçersin.

Kuyudan, acı sudan kurtuldun mu, balık olursun, Kevser ırmağının yanında konaklarsın.

Bunun geri kalanını sen söyle; çünkü halk sana inanıyor a benim padişahım.

XC

İnsanoğlusun, insanoğlusun, insanoğlu; fakat o soluğa yabancısın da o yüzden soluğun tutulmuş.

İçindeki insanlığı tamamıyla yak, yandır; mahremsen o soluğa sahip ol.

(s. 286) Yeniay kendini hiçe saydı da dolunay oldu; kendini hiçe saymazsan hiçlikten kurtulamazsın.

İnsanların iyisinden, kötüsünden kaçıp duruyorsun; halbuki iyiliğin de hepsi sende, kötülüğün de; kendi kendinden kaçıyorsun sen.

Hırs güz mevsimidir, kanaat bahar; dünya güz mevsimiyle kutlu bir hale gelmez ki.

Fazla sözle baş ağrıtıyorsun; bir güzelin derdine dal da söz et bâri; Rüstem'sen arslana, file saldır bâri.

Melek gibi göklere uç; iki büklüm olacaksan da gök gibi iki büklüm ol da yeryüzüne küplerle, tulumlarla yağmur yağdır.

XCI

Yüz gönlüm, yüz canım olsaydı yüzünü de sana verirdim; bu yüzden de neşelenir, sevince gark olurdum.

Şu soluk, bedenimde toprak olsaydı, baştan başa aşk, baştan başa heves gülleri doğururdum.

Dert tarlana su kesilirdim; harmanına yel olurdum.

Gönlünde gam esmeseydi, ben de başkaları gibi soluksuz, nefessiz, feryatsız, figansız bir hale gelirdim.

Şirin güzelimin kıskançlığı olmasaydı yüzlerce Husrev'in, yüzlerce Ferhad'ın övündüğü bir er olurdum.

Sır kapıcısının gönlünü kırmasam dünya kilidini açar giderdim.

Hemedan, ayağını bağlamasaydı, her şeyi bilmeseydim, o Bağdatlı güzele yoldaş olur, yola düşerdim.

Yeter artık; şu unutkanlığım olmasaydı her an seni anardım da anardım.

Yeter artık; şu sözlere selvi bile haset eder de keşke der, hür bir süsen olsaydım ben de.

XCII

Sevgilinin derdine av olmasaydım gökyüzü arslanının boynunu bükerdim.

Elimi bağladı, yoksa şimdicek bundan da daha iyi kaşırdım başını senin.

Güle benzer yüzünü kıskanmasaydım her gül bahçesinin bülbülü kesilirdim ben.

Gülü bana kapı açsaydı diken gibi duvarın başına çıkar mıydım hiç?

Hiçbir iş yok ki o işi yapmasın; yoksa ne diye böyle işsiz güçsüz kalayım ben?

Aşk, hastayı arayan bir hekimdir; yoksa böyle yaralanır mıydım, hasta olur muydum ben?

* Halil onun için dört kuş kurban etti; keşke ona kurban olan o dört kuş olsaydım ben.

Ona kurban olmak için şekerler yerdim; yüz başlı, yüz gagalı bir dudu kuşu kesilirdim.

Öbür dudulara gıda vermek için de dudağı gibi ballar yağdırırdım, şekerler ezerdim.

Bana deniz gibi bir gönül vermeseydi başkaları gibi ben de kaba olurdum, ciğerler yerdim.

Aşk, iyiden iyiye başımda çizgindi benim; yoksa ne diye böyle âşık olurdum, ne diye baştan, sarıktan vazgeçerdim?

Dün gece sevgili dudağımı öptü, yoksa hiç böyle tatlı sözler söyleyebilir miydim ben?

Yazıma devlet noktası koydu; yoksa ne diye böyle pergel gibi dönüp dururdum?

Alçalmasaydım kim görebilirdi beni; sarhoş olmasaydım anayoldan giderdim elbet.

Sarhoşluktan eğri büğrü, sendeleye sendeleye gidiyorum; keşke doğru yoldan gitseydim ben de.

Yahut da onun güzelim yüzlü lâleleri gibi herkesten kesilseydim de bir dağ başına çekilseydim.

Yeter; bu ses, davul olmasaydı elbette hayallere, sırlara dalar giderdim.

XCIII

Ah, gönül penceresine ne hoş yollu vurmadasın; yoksa sevgilimin yüz gösterdiği pencere sen misin?

Ömrün için a fidan, ne vakit bize izin vereceksin de dalına doğru bir geleceğiz?

O evin penceresi değilsen ne yüzden böyle aydınsın sen?

A benim temelim, a benim madenim, seni öven sözden başka her söz ışığının sonu vardır, tükenir, söner gider.

Feleğin işlediği her iş geçicidir; ancak sensin ölümsüzlüğün temelini atan.

Hırs burda sensiz bir ev kurdu; sakın a can, oturma.

Tuzağın yemi bu, ne diye yiyorsun? Soğuk demir bu, ne diye dövüyorsun?

Hevâ, heves şerbetin zehirlidir; düşmanların düzen kurmuşlar, pusuya çekilmişler.

Şu geçidin ardında katı bir yay var; ok gibi uç, ne diye emin oluyorsun?

Ömür geçti gitti; zaman daraldı; a benim lûtuf, ihsan ısı efendim, helâk olanın tut elini.

İki dünya da benim olsa sensiz yoksulum ben, zengin olamam.

Yüzünün nurundan başka bir şeycikler istemiyoruz; aşkından başka hiçbir umumuz yok bizim.*

* Bu gazelin çift beyitleri, Arapçadır.

XCIV

1160 Gönlümde yeni bir perdeden çalıyorsun a benim gönlüm, a benim gözüm, a benim aydınlığım.

Perde de sensin, perde ardındaki de sen; her solukta bir başka müşkül çıkarmadasın ortaya.

O perdeden öylesine çal ki her mızrap vuruşunda bir karanlık perdesini kaldır gitsin.

Geceleyin tek başımayım, bir de can kandili var ancak; fakat şuna şaşıp kalmışım: Ateş misin sen, yağ mısın?

Sensiz-bensiz, her ikisi de sensin, her ikisi de benim; canımsın, benimsin, yahut da bensin sen.

Çengden gizlice, ince anlamlı bir can sözü duyuyorum: Ten-teni-ten, yâni tensin sen.

İster ten olayım, ister can, ister gönül; neşeler içinde şunu biliyorum ben ki sensin beni ören, dokuyan.

Senin yüzünden nasıl gençleşmeyeyim ki selvinin tazeliği de senden, gülün, süsenin tazeliği de.

Senden nasıl ışıklanmayayım ki her evin, her pencerenin ışığısın sen.

Senden nasıl güç kuvvet elde etmeyeyim ki her mermerin, her demirin gücüsün kuvvetisin sen.

XCV

A bizim âlemimizden giden; yeryüzünden ne de hoş gidiyorsun gökyüzüne.

A kafesi kıran, bağdan sıçrayan; kanat açmışsın, nereye gidiyorsun?

Başını kefenden çıkar da söyle bize: Ne diye gidiyorsun vatanından?

Hayır, yanıldım, bu vatan iğretiydi zaten; ölümsüzlük vatanına gidiyorsun sen.

Kaza ve kaderden ferman geldi, fermanı getiren çavuşun ardına düştün, gidiyorsun.

Yahut cennetlerden bir yeldir esti; razılık Rıdvan'ının peşine düştün de gitmedesin.

Yahut evveline evvel olmayan ululuk tecellisine uğradın, çırpına çırpına, elsiz-ayakssz gidiyorsun.

Yahut Tanrı cemalinin yalımlarıyla sarhoş oldun, Tanrı'yla buluşmaya koşuyorsun.

Yahut dünya küpünde tortulaşmıştın, duruldun da göğe ağmadasın.

Yahut da susanların huyuyla huylandın da susarak gizli gizli yürüyüp gidiyorsun.

XCVI

A zengin, öyle kızgın kızgın gitme, pişman olursun; derli toplu oturadur; yoksa darmadağın olursun.

Utanma, şaşkın bir halde şu çayırlıktan, çimenlikten gitme; yoksa baykuşlar gibi yıkık yere gidersin.

* Şehir meyhanesinden kaçarsan, çöllerde gulyabanilerin yükünü çekersin.

(s. 287) Koyun burcundaki Güneş'ten baş çekersen donarsın, kış mevsiminin karı kesilirsin.

Savaşa yüz tut, arslanca safa gir; yoksa kedi gibi dağarcığa sokulur gidersin.

Şu mülkün öküz paçasını az ye; yoksa doyar, şişersin de şeytana eşek olursun.

Kâfir nefsin sana alt olursa tamamıyla küfür bile olsan baştan başa iman kesilirsin.

Sevgilinin acısını tadıp yüzünü ekşitme de inayetleriyle, gülen güle dön.

Elini, ağzını hırstan yur, arınırsan padişaha eş olursun, aynı kâseden nimet yersin onunla.

A gönül, bir soluk deli divane kesilirsen bir soluk da dîvânın sahibi olursun, buyruk yürütürsün.

Gâh hırsızlıkla İran'ın yolunu tutarsın, gâh gidersin, Turan'a şahne olursun.

Gâh Isfahan'dan, Irak'tan, Hicaz'dan geçer, şu Horasan Ay'ına çalgı olur gidersin.

A bukalemun, n'olur akıl gibi bir huyun, bir gönlün, bir canın olsa.

Bütün bunları yapmazsan bâri tamamıyla sus; tamamıyla sustun mu, o olur gidersin.

Yüzünü Tebrizli Tanrı Şems'ine tut da Süleyman mülküne padişah kesil.

XCVII

A can, a dünya, dün gece nerdeydin? Hayır, yanıldım; bizim gönlümüzdeydin sen!

Dün gece ayrılığınla cefalar çektim; halbuki a benim sevgilim, sen vefa padişahısın.

Ah, ben dün gece ne haldeydim; ah, dün gece kimindin sen?

Elbiseyi kıskanıyorum ben, keşke elbise olsaydım; çünkü elbisenin kucağındasın sen.

Ne çarem kaldı, ne kararım; neden bu çaresiz kuldan ayrısın demeye de cesaretim yok.

A tez canlı sevgili, kaçacağın vakit, meğer seher yelinden de tezmişsin sen.

Sensiz, zahmetler, belâlar bağladı gitti beni; tut ki sen belâ bağıyla bağlanmışsın.

Güzelim yüzünün rengi tanıktır; Tanrı lûtfunun ta içindeymişsin sen.

Renk, senin rengin; çünkü dünya renginden arınmışsın, tertemizsin, ölümsüzlük rengine boyanmışsın sen.

Bir aynasın sen; senin pasın birisinin aksi; sen her renkten ayrılmış gitmişsin.

XCVIII

Sarhoşsun, güzelsin, nerde şarap içtin? Şu getirdiğin yeniay da ne?

Padişahlara lâyık sağrağı eline almışsın; eşi bulunmaz bir gülbeşeker yetiştirmişsin sen.

Kimin namus perdesini yırtacaksın? Çünkü aklın, edebin âfetisin sen.

Gönül bahçesi, bakışınla açılıp saçılır; donmuş gönlün ilkbaharısın sen.

A bir tek karıncayı bile incitmeyen, Süleyman mülkünü ateşlere yaktın sen.

A tez canlı padişahım benim, yolculuğa koyuldun da gözü de ayaklar altına aldın, gönlü de.

Adam saydığın kişi, tarife sığmaz güzelliğe, sonu bulunmaz bir alıma sahip olur.

Her hür gönlü kul köle edersin; her ölü bedeni diriltirsin sen.

Can yalvarıyor sana, dileniyor senden; gönlümü götürdüğün yere götür canı da.

Yüzlerce yüzyıllar parmağının ucundadır; artık sana nasıl on adama bedelsin diyebilirim?

BAHR-İ HAFÎF
–MÜSEDDES–

feilâtün mefâilün feilât

— A —

I

(s. 288) A hekim, delinin akıllanması için gene oku afsunu.

Hiçbir şeyden haberimiz olmasın, bir ilaç bul; şaraba kat afyonu.

Mademki kurtulamıyorsun, neliksiz-niteliksiz ol da neliksiz-niteliksiz güzelliği gör.

A sâkî, kanlarla dopdolu gönüle bak da o kan gibi lâ'l kadehi sun.

Çünkü akıl, aşağılık olduğundan hırsa düşer de her aşağılık kişiye secde eder.

Fakat şarap içenler gökyüzünün şu gediksiz iki değirmisini de yarım arpaya bile almazlar.

Aşkın ululuğunu Mecnun'dan sor da başta ona yarayacak nelerin var, bir anla.

Aşka uyup yol azıtanlar yüz binlerce yolu yordamı, kanunu, töreyi yırtar, geçerler.

A seher yeli, kerem et de tarafımdan o görülmemiş inciler denizine söyle;

* De ki: Öfkeyle, ben o kokmuş, kurumuş, şekil verilmiş balçığa can vermem demişsin amma,

A Tebrizli Şems diyor, zamanın Mûsa'sısın sen, Hârun'u ayrılığına düşürme.

II

Sevgilimiz kucağımıza geldi; gülümüzün, şekerimizin ucu, sonu yok.

Biz boyuna gülbeşeker içindeyiz, onun için göğsümüzde gönlümüz çok kuvvetlidir.

Zühre bile ordumuzun çevresinde çizginebilmek için halden hale girer.

Kanat açar, göklere uçarız; çünkü mayamız Arş'tandır bizim.

Gökyüzündekiler bizim amberleşmiş huyumuzdan buhur yakarlar.

Ülkemizin anayolu baştan başa nesrinliktir, erguvanlıktır, güllüktür.

Bizim aydın soluğumuzun yeli esmedikçe dünya, ne güler, ne açılır.

Canı geliştirip olgunlaştıran aşk yelimizle havadaki zerreler bile canlanır.

Söz bilen gönül dilimizden kulaklar, gayb sırlarına mahrem olur.

Tebrizli Şems, bulutları yakar, dağıtır; gölgesi eksik olmasın başımızdan.

III

* Yücelerden gelen tespih sesini duy; yürü var, sen de "onun yücelerden yüce adını tespih et."

* "Yayım yerini meydana getirdi" çayırlığını bulursan gönlün gülle, sünbülle yetişir, gelişir orda.

* "Gizliyi de bilir, açığı da" âyeti, bu ceylanın şeklidir, gözbeğindeki misktir.

* Onun ceylanlarının soluğu geldi mi, can "doğru yolu bulurdu" çayırlığına yönelir.

1240 * "Seni okutacağız da, unutmayacağız" dendi mi, susuzluk unutulur gider.

IV

Gönlümde yüzlerce davul çalınıyor; yarın duyarız sesini.

Yarının derdi, sevda vesvesesi, kulakta pamuktur, gözde kıl.

Hallâc gibi, tertemiz erler gibi sen de aşk ateşine yak şu pamuğu.

Ateşle pamuğu ne diye tutar durursun? Bu ikisi zıttır birbirine, bir arada duramaz.

Aşkla buluşman yakın; buluşma günü için güzelleş.

Ölümümüz neşedir, buluşmaktır bize; sana yassa yürü git burdan.

* Mademki şu dünya zindandır bize; zindanın yıkılması zevktir, neşedir elbet.

Onun zindanı bile bu kadar güzel olursa dünyayı bezeyen meclisi nicedir ki?

Şu zindanda vefa arama sen, burda vefanın vefası yok çünkü.

V

Kulağım haberini beklemekte; can, candan bir selâmını dilemekte.

Kadehinin coşkunluk kokusunu bekliyor da gönlümde iştiyak coşup köpürüyor.

A güzelim, tuzağın o kadar hoş, o kadar gönül çekici ki o tuzağa yem serpmeye hiç lüzum yok.

Senin en aşağılık kulunun giydiği abaya padişahlar taçlarını, kemerlerini saçı olarak saçarlar.

Aşkına ilk düşünce, sonunu düşünmeye girişmiştim; heyhat.

Beni bir zincir haline getir de devenin ayağına bağla; nasıl olur da hörgücünü umabilirim ben?

Lûtfunla senden süt emen, sütten kesmeni ölüm bilir.

O gayb sırlarını açıklayan dilinin hakkı için, kulağıma ulaştır selâmını senin.

O devletler bağışlayan sarayının hakkı için, uzacıktan bir göreyim damını senin.

Baş sana secdeden bir kâr elde ederse o herkese yayılan lûtfundan ne eksilir, ne ziyan edersin ki?

A Tebrizli Şems, şu dağınık gönül, adını ta ciğerine yazmıştır.

— B —

VI

Gözler uykudan açılmıyor; aç gözünü de topluluğu bul.

Bak da gör, gözler göz çukurlarında cıva gibi kararsız bir hale gelmiş.

Gece uzadı, halk yıldızlar gibi ay ışığına düştü.

Gözün akı da, karası da uyku şarabıyla harap oldu gitti.

Bütün düşünceler yapraklar gibi döküldü; bütün sebeplerin üstüne toz kondu.

Akıl bir bucağa çekildi de, akıl, senin aklınsa hadi diyor, bul bakalım.

Gece esrarkeşine bak; bütün halka şu esrardan sundu.

Göz, ayına gayına, suya, buluta düştü; iş soruyu, cevabı aştı.

O düşünceleri keskin atlıların hepsi de eşekler gibi balçığa kakılakaldı.

VII

1270 A arkadaşlar, sevgili barışmaya geldi; ne oldu size de kapı dibinde oturakaldınız?

Ayrılık, bekleyiş çağı geçti; a aklı başında olanlar, girin kapıdan.

Güzellik güneşi göğsünü açtı; yalımları içinde elbiselerinizi soyun.

(s. 289) Aşkın edebi, tamamıyla edebi bırakmaktır; aşk ümmetinin aşkı baştan başa edeptir.

Aşk şarabı, adı sanı, ârı namusu kırdı geçirdi; ne göreceğin baş kaldı, ne seyredeceğin kuyruk.

Aşk tadı kafayla karıştı, birleşti; kulların sahipleriyle karılması gibi hani.

Gönül kızları kalb bahçelerinin, bahçelerdeki dönme dolapların ta ortasında, sarhoş bir halde yerlere serildiler.

* Gönüllere mahrem değilseniz onları perde ardından sorun.

A Tebrizli Şems, aşk kadehini sunmak senden; bizden de şarap için kebap olarak al ciğerimizi gitsin.*

* Bu gazelin her beytinin ikinci mısra'ı Arapçadır.

— T —

VIII

Bu gece uyku bedenden de kaçtı gitti, baştan da; gönlü, bu çeşit yıkılmış görünce kaçtı gitti.

Uyku, gönlü yıkılmış, yanmış, kavrulmuş gördü; fakat tatsız tuzsuzdan o yüzden kaçtı.

Yoksul uyku aşkın pençesi altında bir hayli yaralar aldı, ıztırabından kaçtı gitti.

Aşk timsah gibi ağzını açtı; uyku da balık gibi denize daldı, kaçtı.

Uyku, düşmanını insafsız görünce dura kaça, birden fırladı, geri dönüp sıvışıverdi.

Ay yüzlümüz geceleyin doğdu, uyku da gölge nasıl güneşten kaçarsa öylece kaçtı gitti.

Uyku uyanık devleti görünce kartaldan serçe nasıl kaçarsa öylece kaçtı.

Tanrı'ya şükürler olsun, devlet kuşu gene geldi; devlet kuşu gelince de şu karga uçtu gitti.

Aşk uykudan bir soru sordu; uyku cevaptan âciz oldu da kaçtı.

Uyku altı yandan da kapıları kapatıyordu; fakat Tanrı kapı açtı da kaçtı gitti uyku.

A Tebrizli Şems, senin hayalinle uyku âdeta bir yanlıştır; doğrudan kaçar gider.

IX

Gir içeriye; sensiz zevkin tadı yok; kimdir o ki sana canla, gönülle kul köle kesilmemiş olsun?

A canımıza bedendeki can gibi canlar veren; can gibi pek gizlisin, fakat gizli de değilsin sen.

Nereye el kosan candır orası; fakat cana el komanın imkânı yok hani.

Bedende tertemiz bir hale gelen can, sevgilinin ayna tutanıdır ancak.

* Şu anda Güneş'le Ay bir araya geldi; darmadağın masal söyleme vakti değil şimdi.

Sarhoşluğum pek arttı; korkuyorum şu söze dönüp dolaşacak meydan kalmayacak.

Elini ağzıma koy da o söze gelmeyen sözü söylemeyeyim ben.

X

Sağdan soldan sûfîler geldi; hepsi de o yandan bu yana, mahalleden mahalleye, şarap nerde diye gezinip duruyor.

Sûfînin kapısı gönüldür, mahallesi can; sûfîlerin şarabı Tanrı küpünden sunulur.

Sûfî küpün ağzını açtı da haydi diye bağırdı; gelsin bize âşık olan.

Bu çeşit şarap, bu çeşit sarhoşluk her mezhepte helâldir, içilir durur.

Boz tövbeyi, böylesine bir mecliste hatadan tövbe etmek, yüz binlerce hatadır.

Tövbeni bozdun mu zahitleri de çağır; çünkü bugün çağrı günü.

Halk seni gözden çıkardıysa ne var? Âşıkların gözbebekleri yerin yurdun senin.

Yüzünün suyu gittiyse gam yeme; âşıkın yeri sudan da dışarıdır, havadan da.

Bildikler bizden çekilirse çekilsin girsin; zaten denize batanın bildiği, denizdir, orda yüzer o.

XI

Neşelen ey deniz, a abıhayatın kaynağı; öz sensin, başka ulular sıfatlara benzer ancak.

Ah, ne dedim? Nerden nereye? Senin zatına lâyık bir sıfat nerde?

Yüzünün aşk denizine dalıp dalgalarla yüzen kişi, Fırat'a bile bıyık altından güler durur.

Dünyaya şekerin bir yüz gösterse doğudan batıya dek şeker kesilir gider dünya.

Sevgilinin kadehini gördü canım; kendi kanı gibi lâ'l bir renkteydi; hah işte sana şarap dedi.

Can son yudumuna dek içti de bir ateş aldı ki; kıvılcımlar saçarak yanmaya başladı.

Öylesine sarhoş oldu can ki şarap içmekten başka hiçbir ibadeti tanımaz oldu.

Arş'tan ses geldi: Müjdeler olsun sana; sana verilen ışık beni de geçti.

Müjdeler olsun; iki yüz yıl kan ağlasaydın, eziyetler çekseydin gene bu bağışı bulamazdın sen.

O kadehin her katresinden ölü bile dirilir, kocakarıysa kızoğlankız olur.

* Sevgilinin aşkından bir koku alsaydı Lât hiç baş aşağı yıkılır gider miydi?

Sarhoş oldun mu, namazlarda nerden ayırt edeceksin rükûyla secdeyi?

Aşk ışığıyla kendinden geçtin mi, o padişahımızın bedenidir artık namazın da canı.

Şemseddin'in ayağı dibinde öldün mü, dirildin; ölümden kurtuldun gitti.

Tapı kılınan, efendiliğiyle, ölümsüzlük saltanatının buyruğunu, fermanını verdi bize.

XII

Devletten, inayetten ibarettir aşk; gönül açıklığıdır, doğru yolu buluştur ancak aşk.

* Ebû Hanîfe aşka ait ders vermedi; Şafiî aşktan rivayette bulunmadı.

Caizdir-değildir sözleri ecele kadardır; âşıkların bilgisineyse son yoktur.

Âşıklar şekerli bir suya batmışlardır; Mısır'ın şekerden şikâyeti olamaz.

Mahmur can, sonu, bitimi olmayan şaraba nasıl şükretmez?

Kimi dertlere batmış, yüzü ekşi görürsen bil ki âşık değildir, o ilden değildir o.

Gayret, kıskançlık, sirayet etmeseydi her gülen goncanın bir bağa, bir bahçeye perde olduğunu görürdün.

Başlangıçtan haberi olmayan yok mu? Bu aşk yoluna ilk düşen, ilk bu yola yollanan odur işte.

Yok ol, varlığından yok ol; çünkü varlığından beter bir suç, bir isyan yoktur.

330 Sürü güdücü hiç mi hiç olma, seni sürsünler, yedsinler; sürücülük baş belâsından başka bir şey değil.

* Kula Tanrı yeter de; nitekim "Tanrı yeter kuluna" denmiştir; fakat kulda bu anlayış, bu yeterliği biliş yok.

Der ki: Bunlar zor şeyler, anlamı gizli sözler; hayır, apaçık, hiç de gizli söz değil bunlar.

Bir körün ayağı testiye takıldı da dedi ki: Döşemeyi döşeyende hiç görüp gözetme yok.

Yolun üstünde testinin, kâsenin ne işi var? Yolda bu çeşit şeylerin olmaması gerek.

Testileri kaldırın yoldan da burayı düzüp koşanın aleyhinde bulunmayalım.

Yolu düzüp koşan da a kör dedi, testi yolda değil, fakat sen yol neresidir anlamıyorsun.

Yolu bırakmışsın da testinin bulunduğu yana gidiyorsun; buysa sapıklıktan başka bir şey değil.

A hocam, din yolunda sarhoşluğundan başka, başlangıca, sona ait bir delil yok.

Yolsuzsun sen, yoksa çalışıp çabalama yoluna giren elbette atılır, cesur olur.

1340 (s. 290) Delil sensin de gene delil arıyorsun; istek delilinden daha iyi bir delil yoktur ki zaten.

* Mademki "zerre kadar hayır, yahut şer yapan, karşılığını görür"; şu halde hiçbir suç yoktur ki cezası olmasın.

Bir zerre hayır yapasın da bir ferahlığa ulaşmayasın, imkânı yok; kör değilsen gözünü aç da gör.

Her bitki, suyun varlığına alâmettir; ne vardır ki karşılığında bir şey elde edilmesin?

Sus artık; bu suyun alâmetleri var; fakat susuza tavsiyeye bile ihtiyaç yok.

XIII

Çalgı çağanak nasıl şarap içmeye sebep olursa, iyilerin yaptığı işler de adamı iyiliğe teşvik eder.

Tanrı, kulları iyiliğe teşvik için iyiliğe şükreder, kötülükten de şikâyette bulunur.

Firavun'u anar, Mûsa'nın şükrünü anlatır; bahanedir bunlar, hep bizim halimizi hikâyedir bunlar.

Benlikte olan, Firavun cinsindendir; denize dalansa Mûsa cinsinden.

Gamın ardında, iyiden iyiye bil, neşe var; fakat neşelendin mi, ardından gamlanır gidersin.

Ahmed toprak olmayı seçti de o yüzden miraç padişahı oldu, göklere buyrukçu kesildi.

Sen de toprak ol da bitki bitsin senden; toprak kesilen, gönül definesini buldu.

Mademki biz, bensiz-sensiz, hep biriz; yeter, sus artık, kime söylüyorsun bu sözleri?

XIV

Bugün kıble, padişahlar padişahı ancak; kapıya kim gelirse gelsin, söyle: Yol yok.

Özür getir, bahaneler bul, kendine gel; herkes uyudu, uyanık kimsecikler yok de.

Uzunluğu, kısalığı olmayan ateş, ne kısa bırakır, ne uzun.

Tabiatının kuyusunda hayaller var; kuyudaki Yusuf hayalsiz olmaz zaten.

Ekin buğday oldu, içlendi mi bizim yoldaşımız olur, samanın değil.

O, on sayısının biri olmayan tek kişinin aşkı birer birer hepsini parçalar gider.

Zaman olur ki kulağını tutar da zamansızlık âlemine çeker seni.

Tebrizli Şems, Türklerin padişahıdır; padişah çadırda değil şimdi; yürü, ovaya git.

— H —

XV

* Sabah da senin yüzünden kutlu, sabah şarabı da; kalb de senin yüzünden nurlu bir üstünlük elde etmiş, cenah da.

A güzelim, senin meclisindeki iş erlerine hurilerin sundukları tertemiz şarap, mubah mı mubah.

A yüzümüze binlerce kapı açan; a elimize anahtar veren,

* Tanyerini yarıp sabahı ışıtan Rabbin müezzinleri ne dedilerse, sen hepsini de açtın, gösterdin bize.

Cömertlik kâra konmaktır derler amma sen ne verdiysen karşılığını istemedin ki bizden.

— D —

XVI

Gecenin gözünü açmak gerek; gündüz oldu, artık göz açmalı.

Güzelimiz nereye at sürdüyse bizim de o tarafa koşmamız gerek...

Can mutfağı cihetsizlik âleminde, ağzımızı o tarafa uzatmalıyız biz.

Mademki bu çeşit bir altın madeni belirdi; kendimizi makas haline getirmemiz gerek.

1370 Hızır gibi, ömür elbisesini abıhayatla yıkayıp tertemiz, güpgüzel bir hale getirmeli.

Mademki o yaşayış şekerkamışı kıskanç, bu şekerden çekinmek gerek.

Mademki böylesine nazlı güzel evimizde bizim, naz vakti nazlanmak gerek artık.

Gülle dikene tahammül etmek adamlıktır amma insanın asıl insanlarla uzlaşması gerek.

Mademki yüzünün kıblesi belirdi; topuklara namaz kılmak gerek artık.

O âleme ait secdelere, o başı yüce güzelin karşısında kapanmak gerek.

Sonu Mahmud olan, sonucu güzel bulunan o aşka karşı Eyaz olmak lâzım.

Mademki gerçek, susmada gizli; şu geçici sözlerden vazgeçmek gerek gayrı.

XVII

Yarısı kırmızı, yarısı sarı bir elmacağız, gülle safranı andırdı bize.

Âşık, sevgiliden ayrıldı da sevilen naza düştü, seven de derde.

Birbirine aykırı olan, fakat bir ayrılıktan meydana gelen şu iki renk, her ikisinin de yüzünde aşkı belirtti.

Sevgilinin yüzünün sarı olması yaraşmaz; sevenin de kızıl benizli, şişman oluşu soğuk bir şeydir.

A âşık, sevgili naza başlayınca çek nazını, savaşmaya kalkma.

Ben dikene benziyorum, sevgilimse gül gibi; gülle diken iki amma gerçekte bir.

O güneş gibi, bense gölgeye benziyorum; ondan ölümsüzlük ıssılığı gelmede, bendense soğukluk.

* Tâlût'la Câlût savaştı; Davud'la soyu da ince ve kalın olmak üzere zırh ördü.*

Gönül, bedenden doğdu amma bedenin padişahı; nitekim erkek de kadından doğmuştur.

Fakat gönülde de bir gizli gönül var; atlı gibi toz içinde gizlenmiştir o.

Tozun kalkışı, atlının yüzünden; şu tozu kaldıran, atlı.

Sen düşünüp durdukça satranç oynanamaz; dayan da at zarı.

Tebrizli Şems, gönül padişahı; gönül meyvelerini onun ısısı oldurur, yetiştirir.

* Bu beyitle bundan önceki iki beyit Arapçadır.

XVIII

Gerçekten haberdar olarak ölenler, sevgilinin önünde şeker gibi eriyip giderler.

* Onlar Elest meclisinde abıhayat içmişlerdir; hasılı bir başka çeşit ölür onlar.

Letafette meleği bile geçmişlerdir; artık insanlar gibi ölmek, uzaktır onlardan.

Mademki âşıklık ülkesinde toplanmışlar; şu insan kalabalığı gibi ölmez onlar.

Sen sanır mısın ki arslanlar da köpekler gibi kapının dışında ölürler?

Âşıklar yolculukta öldüler mi, can padişahı onları karşılamaya koşar.

Hepsi de o ay yüzlünün ayağı ucunda ölür de o yüzden güneş gibi parıl parıl parlar.

Birbirlerine can kesilen âşıklar, birbirlerinin aşkıyla ölürler.

Hepsinin de ciğerinde aşk suyu var; hepsi de sudur, ciğer tarafından emilir giderler.

Hepsi de eşsiz inciye benzer; ana baba kucağında ölmez onlar.

Âşıklar gökyüzüne uçarlar; münkirlerse cehennemin ta dibinde geberirler.

Âşıklar gayb gözünü açarlar; geri kalanlarsa kör, sağır bir halde ölür giderler.

Geceleri korkudan uyuyamayanlar, korkudan, tehlikeden emin olarak can verirler.

Fakat burda ota tapanlar zaten öküzdür; eşek gibi ölür gider onlar.

Bugün o görüşü arayanlar, neşeli, güleç bir halde o görüşe, o bakışa karşı ölürler.

(s. 291) Padişah onları lûtuf kucağına alır; öylesine hor, hakir, öylesine rasgele ölmez onlar.

Mustafâ'nın huyuyla huylanmak isteyenler, Ebû Bekir gibi, Ömer gibi ölürler.

Yokluk, ölüm, uzaktır onlardan amma bunu, hani, ölürlerse diye söyledim işte.

XIX

Aşkın sarhoş etti beni, ellerimi çırpmaya koyuldum; sarhoşum, kendimden geçmişim, ne bilirim ne yaptığımı?

Koruktum, üzüm oldum şimdi; artık kendimi ekşi yüzlü gösteremem ki.

Helva satan sevgili, şeker gibi tatlı mı tatlı; bir avuç helva soktu ağzıma benim.

O, helvacı dükkânı açtı açalı evimi barkımı aldı, götürdü; dükkânsız bıraktı beni.

Halk, böyle olmamak gerek diyor; böyle değildim ben de, beni o böyle yaptı.

Önce küpü kırdı, sirkeyi döktü; beni ziyana soktu diye feryadı bastım;

Fakat o bir tek küp yerine, içmem için yüz küp şarap verdi bana, sevindirdi beni.

Kendisinin belâ, sınama tandırında pişirdi de böyle al al yanaklı bir hale getirdi beni.

Zelîhâ gibi gamla kocalmıştım; Yusuf haline soktu, gençleştirdi beni.

Ok gibi, elinden fırladım, uçtum; el attı bana, tuttu da yay gibi büküverdi beni.

Gökyüzünü de şekerlerle doldurayım, yeryüzünü de; yeryüzüne benziyordum, gökyüzüne döndürdü beni.

Gönlüm Samanyolu'ndan geçti; o, Samanyolu'ndan çeke çeke çekti beni.

Merdivenler gördüm, damlar gördüm; dama da boş verir bir hale getirdi beni, merdivene de.

Dünya hikâyemle dolunca da can gibi, dünyada gizledi beni.

Dil gibi yumuşak buldu beni de tezcek dil gibi tercüman etti kendine.

Dil gibi gönülle birdim; onun için gönül sırlarını, bir bir anlattı bana.

Dilim kan dökmeye başlayınca da tuttu, kılıç gibi beline taktı beni.

Yeter a gönül, o sevgilim, o merhametli dostum bana neler etti? Anlatmaya sığmaz ki.

XX

Sûfîler bir anda iki bayramı birden ederler; örümceklerse sineği emerler, kadid haline getirirler.

Güneştir onlar; karanlıkları şehit etmek için kılıçlar vururlar.

Gene senin şehidini kutlamak için her zerre Sûr üfürülüşüne döner.

Köhne felek onların eskilerini yenilemek için çevrelerinde döner durur.

Hem de yakını sana uzak etmek isteyen hasetçilerin inadına.

Fakat onlar hasetçileri de hasetten geçirirler; herkesi kendilerini ister, irâdesini onlara verir bir hale sokarlar.

Herkesin kutluluk kimyasıdır onlar, herkesi altın haline getirirler; bu işi herkeste belirtirler.

Gökler de kimyalık eder; eder amma uzun bir zaman içinde eder.

Bu işi de gayb ayından çalmış, elde etmişlerdir; bâzı bâzı tertemiz bir hale sokarlar, bâzı da pis bir hale getirirler gider.

Ne mutlu andır o an ki bütün parçaları birbirine karmadan tüm bir hale sokarlar.

Bu sözü bırak artık; ört tandırın üstünü; ört de ekmeğini tirit haline getirsinler.

XXI

Yarısı kırmızı, yarısı sarı bir elmacağız, gülle safranı andırdı bize.

Âşık, sevgiliden ayrıldı da yarısı gülüş kesildi, yarısı dert.*

Ayağı gevşek biri, toprak üstünde kalakaldı da ay yüzünden tozu silkmeye koyuldu.

Hem elini vurmadaydı, hem de böyle bir sanatı kim yapabilir diye lâf etmede.

Kanadı kırık bir serçe, gök kubbe yumurtasını kanadı altına alsın; böyle bir şey gördün mü sen?

Burda bir gülüş yurdu açıldı; yürü, gülen bir sevgili ara be adam.

Niceye bir şu çirkinler naz eder dururlar? Şu tavla hep böyle tersine oynanır işte.

Mademki çifti tekten ayırmayı bile bilmezler; ne diye tek çift oynarlar?

Bırak şu sözü de gel, kendimizden geçelim; yüzü binlerce lâleye, binlerce güle değer güzele kavuşalım.

* Birinci beyit, XVII. gazelin ilk beytinin aynıdır. İkinci beytin ilk mısra'ı da aynıdır.

XXII

Âhir zamanda Yusuf salına salına yürümeye koyuldu; Mısır'da şeker, bal ucuzladıkça ucuzladı.

Senin Arş'ındaki lâ'l, yüz gösterince beden de nedir ki? Taşlar bile canlanır artık.

Ayrılık tutsağı, başında taç, tahta geçti; nedir yâni? Hakan oldu, hakan.

Aşk pek büyük bir konuk olarak çıkageldi; fakat evler küçüktü, yıkıldı gitti evler barklar.

Ululuk kanatları bitti, büyüdü de kafes de uçtu gitti, kuş da, yumurta da.

Gönül sahipleri, nerde gönül diye şaşırıp kaldılar; gönülsüz âşıklarınsa gönlün o olduğundan haberleri bile yok.

Ayağını vur, gir oyuna, yeni baştan dal zevke; a benim oğlum, sakın sonu geldi, bitti deme.

Zengin sarraf, altınlarını kumara verdi amma gene de kârı o etti; çünkü madene daldı.

Tebrizli Şems, bir merdiven kurdu; çık artık gök damına, kolaylaştı çıkmak.

XXIII

Yüce ömrü uzadıkça uzasın, Tanrı, görsün, gözetsin, korusun onu.

Devlet sahiplerinin zevki veresiyedir amma zevk, neşe peşin olarak gelsin ona.

Tatlı, alımlı, sımsıcacık meclisinde donmuş, buz kesmiş kişi bulunmasın.

Gayb âleminde kanat açmış canlar, halı nakışı gibi, huzurunda durakalsın onun.

1460 Devlet sağında solunda yürüsün, hem kuzeyinde olsun, hem güneyinde.

Beden, can derler iki il var ya, her ikisinde padişah da o olsun, vali de o.

Tebrizli Şems, peşin devlettir, eldeki ikbal olarak o yeter bana; ondan başkası sözden ibaret olsun isterse.

XXIV

Cemşîd, güneş gibi dört perde ardından dünyaya ateş saldı.

Ne mutlu, varlıktan çırçıplak soyunmuş olana; eyvahlar olsun söğüt gibi gölge arayana.*

Aşk apaktır, aşkın benziyse kırmızı; fakat düzgünle, allıkla değil.

Aşk öyle emin bir ildir ki orda ne korku vardır, ne umut.

Bir soluğu bir ömre değer yaşayış, belirdi, meydana geldi mi, aşkla ölümsüz bir hal alır.

Gökyüzünde bir gelin var ki sorma; soracaksan da Zühre'den sor.

Bu gelinden kimsenin haberi yoktu; peygamberler haber getirmek üzere geldiler.

Tebrizli Şems, zamanın Yusuf'udur; padişahları bile can verip satın almıştır o.

* Eyvahlar olsun söğüt gibi meyvesi olmayana. (İst. Üniv. nüshası)

XXV

Sevgilinin aşkı candan etti beni; can bile aşkla kendinden kurtuldu gitti.

(s. 292) Çünkü can sonradan olmadır, aşkınsa evveline evvel yok; onun bunu anlamasına asla imkân yok.

Sevgilinin aşkı mıhladız taşı gibi canlarımızı kendisine çekti.

Sonra da varlığını kaybetti canın; can kaybolunca gördü kendi varlığını.

Can sonradan geldi kendisine; aşk oltası atıldı; ona sarıldı can.

Aşk ona bir gerçek şarap sundu; bütün öz doğrulukları kaçtı gitti ondan.

İşte bu, aşkın başlangıcına bir delildir; fakat kimsecikler sonuna ermemiştir aşkın.

XXVI

Zamanede doğan şu güzeli bir seyret hele; putu da yele verdi, puthaneyi de.

Dünyada tanınmış güzeller vardı; artık onların birisini bile hatırına getiren yok.

Ay yüzünden bulut açılınca yedi gök birbirinden ayrıldı gitti.

O nur, ay ışığı gibi pırıl pırıl, her pencereden içeriye vurdu.

Parıltısı birazcık daha arttı da canları kökünden kırdı geçirdi.

Canlar, o canlar güneşinin önünde, gönülleri neşeli, zerre zerre oyuna daldı.

Tebrizli Şems'in uçuşu gibi hepsi de ne olursa olsun diye uçup gitti.

XXVII

Kim senin için bir bekleyişe katlanırsa bahtı da avlar, devleti de.

Ekin yağmuru bekler de göğsünü yeşertir, lâleliğe döndürür.

Maden güneşi bekler de sonunda taşı berrak lâ'l haline getirir.

Deri Süheyl yıldızını bekler; o yıldız da ona yüz binlerce işler eder.

Demir cilâyı bekler, su verilmeyi bekler; sonunda da yüzünü sâf bir hale kor, tozsuz bir hale gelir.

* Ali'nin kılıcı, Peygamber'i bekler de savaşta kendisini Zül-fekaar eder.

Ana karnındaki çocuğun bekleyişidir ki erlik suyunu yanağı güzel bir padişah haline getirir.

Tanelerin yeraltında bekleyişleri, her taneyi bin tane eder.

Değirmen suyu bekler, bu yüzden de taşı çevik, kararsız bir hale sokar.

Tanrı vahyini benimsemeyi bekleyiş, gözü ibret gözü kılar.

Kerem, ihsan denizinin saçısını bekleyiş, gönlü nar taneleriyle dolu bir hokka yapar.

Üzüm şırasının küpün gönlünde bekleyişi, padişahların başa çektikleri şarap haline getirir.

Onun bekleyiş zamanında koçuşma yoktur amma bu bekleyiş kovulmuşu bile koçulmaya lâyık bir hale kor.

Sevgiliyi bekleyişi anlatsam ta kıyamete dek bitmez.

Tebrizli Şems'i bekleyişler, Güneş'i de, Zühre'yi de, Ay'ı da döndürür durur.

XXVIII

Aşkın kararsız bir canı vardır; aşka karşı canı anmak ayıptır.

Başında bu mahmurluk bulunan kişiye can selvisi pek aşağıdır, pek bayağı.

Savaş safında âşık, boyuna ordunun kalbine saldırır.

Kaçılacak yere bakmaz bile; isterse üstüne çekilen kılıç yüz binlerce olsun.

Aşk zaten arslanların yayıldığı yerdir; bir köpek hiç o çayırlığın arslanı kesilebilir mi?

Aşk, canları yeninde saklar; aşka karşı canlar saçılır yerlere.

Ad san, namus, utanç, düşünce, âşıkların süpürgeleri karşısında bir tozdur ancak.

Belâ herkesi avlar da âşıklar av olmazlar belâya.

Âşıklar her çeşit belâyı can verirler de alırlar; o belâ da bunu görür, utanır mı utanır.

Padişah Salâhaddin, aşkın canıdır; çünkü o, her işi yapıp düzen Tanrı'nın sırlarından bir sırdır.

XXIX

Aşk zevkine dalıp şaşıran, ada sana, âra, hayâya hiç mi hiç aldırış etmez.

Kaplan gibi çıkagelen arslan avcısı, dünya dedikodusuna ait öğütleri duymaz bile.

Yüz binlerce taş atılsa aşk şişesi hiç aldırmaz.

O şuh, o şen dilber geldi mi, ad san, nasıl men edebilir, âr, hayâ nasıl gelme der?

Yüz binlerce gökyüzü, yüz binlerce yeryüzü, aşk dönüp dolaşmaya başladı mı, dar gelir gider.

Zenci ordusu varsın bozulsun; Rum kayserine benzeyen aşk üst olsun da.

Zühre, çenginde şu nağmeyi çalmaya koyuldu: Sonucu, o Ay girdi savaşa.

A Tebrizli Şems, kim sensiz oturur, eğleşirse aşka karşı getirdiğim özür topaldır, topal.

XXX

Padişahın koyduğu yeni töreye bak; kıblemizi padişahın bulunduğu yana döndürdü.

Âşıkların paralarında ayar yoktu, kerem etti, lûtfetti de ayar koydu.

Sadberk gülü zevk, neşe sebeplerini hazırladı; yüzünü ağlayıp inleyen menekşeye tuttu.

Kimi menekşe gibi iki büklüm olmuş gördüyse düzeltti, sayeye aldı.

Âşıkları gönül gibi bağrına bastı; baş çekenleri, baş gibi mahmur bir halde bıraktı.

Onun gamını kucakla gitsin; çünkü gam, gam çekene yüz tutmuştur.

Bekle, gözünü kapıya dik; çünkü o gözleri bekleyişe verdi gitti.

Onun gül bahçesine benzeyen yüzü, aşka düşmüş gönlüme ne dikenler batırdı; kim bilebilir bunu?

Âşık gönlümde karar arama; ona kararsız bir dert düştü.

Yüzünü ava tuttu mu ceylanlar bile gözlerine av olur gider.

O, saçlarıyla zırha bürünen güzel, pusuya girdi de yayına zırhlar delen ne oklar koydu.

Kendisini kıyıya çekti de saklandı mı, halkı bir dumandır kucaklar.

Acıyışı âşıkların ah ettiklerini duydu da onların ahlarına pek itibar etti.

Suçlarını sevap saydı, inayetleriyle kavradı, kuşattı onları.

Âşıkların nuru Tebrizli Şems, güneş gibi gözleri aydınlattı, gözlere nur verdi.

XXXI

Şiirim mısır ekmeğine benzer; gece gelir geçerse yiyemezsin.

Tazeyken yemeye bak; üstüne toz konmadan ye onu.

Onun yeri ateş gibi tez giden hatırdır; fakat şu dünyada soğuktan oluverir.

Balık gibi, bir soluk, şu toprakta çabalar, çırpınır; bir an sonra bakarsın ki soğumuş gitmiş.

Fakat terütazeyken hayalini yedin mi nice hayaller çizmen gerek.

(s. 293) İçtiğin hayal yepyeni bir hayal olmalı; eskiyi söylemek gerekmez be adam.

XXXII

Hadi, ben yapayım olsun; fakat kuzgunun dudularla şeker yemesi yaraşır mı hiç?

Her birinin ayrı bir ili var; eğrinin doğruyla bir araya gelmesi, bir sayılması doğru olur mu?

Dudu şekerle diridir amma, kuzgunun şarabı da eşek tersidir.

Aşkı kendinde gör; hiç dişi kurttan erkek arslan doğar mı?

Âşık olmayandan kaç; o yüzden eğriliğin artar sonra.

Aşk havanında dövülsen bile bil ki o, sürme gibi gözlerine çeker seni.

Yürü, yıkık bir ev kesil; çünkü Tebrizli Şems, sarhoş bir halde geliyor.

XXXIII

Sevgilimizin kokusu gelmiyor; dudu kuşu burda şeker yemiyor.

O gülün rengi olmayan yerde can bülbülü ötmüyor, çilemiyor.

Sevgili bulunmasın da biz hoş bir halde olalım; aşk asla böyle bir buyrukta bulunmaz.

Aşka sebep olarak her şey var burda; fakat onsuz zevk olmuyor, yaraşmıyor.

Fitneler anası onun yüzünü görmedikçe bir zevk, bir neşe doğurmuyor.

Sevgilinin sunmadığı şarap, ancak başa sersemlik veriyor, ancak gasyânı arttırıyor.

Ortalık yıldızlarla dolsa bezcinin dileği olmaz, bezi kurumaz ki.

Tebrizli Şems'in tesiri olmadıkça dünyada usançtan başka bir şey görünmüyor.

XXXIV

Padişahlar padişahısınız; fitneler devşiriyorsunuz; fitne bir kere kalktı ayağa, siz de hiç oturmayın.

Hem güzel sizsiniz, siz; hem tatlı sizsiniz, siz.

Amber gibi sarılmışız gümüş gibi bedeninize; misk gibisiniz çünkü.

Hattâ zevk, tatlılık atına inmemek üzere binmişsiniz; boyuna eyer üstündesiniz.

Bütün güzeller geçici; sizse lâ'l dudaklarla, taş yüreklerle ölümsüzsünüz.

Bâzı kere neşeli, bâzı kere gamlı olduğunuzdan şüphelensem hiç neşelenmem.

Gizli bir şarabın duruluğunda gördüm; renkli testilere benziyorsunuz siz.

Aşkta milletin, dinin Şems'ine kulsanız Tebrizli olun.*

* Bu gazelin dördüncü ve beşinci beyitleri unutulmuş, sonradan aynı yazıyla ortaya yazılmıştır. Bizim yazmamızda son beyitten önce şu iki beyit de var:
Sizinle konuşmakta tat var; zaten yoksullara can veren de sizsiniz.
Adamsanız, erkekliğiniz varsa, her an gönülde bulunan cennete girin gitsin.

XXXV

Kutlu olsun âşıklara bayram; âşıklar, kutlu olsun bayramınız.

Bayramda canımızdan bir koku var; can gibi kutlu olsun cihana.

A gökyüzünün de Ay'ı kesilen, yeryüzünün de; kutlu olsun yedinci göğe dek her yer sana.

Bayram geldi, elinde de buluşmaya dair bir şey var; âşıklar, kutlu olsun o alâmet.

Şeker dudaklarından başka bir şeyle iftar etme; şekeri kutlu olsun ağza.

Bayram, dudaklarının ucuna şu yazıyı yazdı: Şu sonu gelmeyen şarap kutlu olsun.

A Salâhaddin, niceye bir yapayalnız içeceksin? Kutlu olsun gizli öpüşler.

Bana da bir pay verirsen söylerim; filân kutlu olsun bana da derim, sana da.

XXXVI

Aklını başına al, sabredenlerin çağı geldi çattı işte; güçlük, sınanma çağı geldi işte.

Böyle bir vakitte ahitleri bozarlar; çünkü bıçak kemiğe dayandı gitti.

Adam işten kalır, canı dudağına gelirse ahit de gevşer, ant da.

Hele a gönül, sen gevşetme, salıverme kendini; gönlünü sağlam tut, o zaman geldi çattı işte.

Kızıl altın gibi ateşler içinde gül de o altın madeni geldi desinler sana.

Tez güzel bir tarzda ecel kılıcının karşısına çık da pehlivan geldi diye bağır.

Tanrı'yla ol, yardımı ondan iste, yardımlar gökten gelir ancak.

A Tanrım, kul, eşiğine geldi; ihsan yenini salla.

Sedefler gibi ağızlarımızı açmışız; çünkü lûtuf yağmuru inciler saçmaya başlamış.

Hey gidi hey; nice kuru diken var ki sana sığınmış da gönlünden gül bahçeleri bitmiş.

Sana bir bir göstermişim ben, senden izinin tozu belirmez nice gönül hoşlukları meydana gelmiş.

Merhamet çağı, lûtfetme, koruma vakti; çünkü bende pek ağır bir yara açıldı.

* A ebabil kuşları, hadi, gelin; Kâbe'nin üstüne fillerle ağır bir ordu geldi.

Akıl bana diyor ki: Sus, yeter artık; gizli şeyleri bilen sahibimiz geldi.

Ben sustum amma Tanrım, bensiz, canımdan bir feryattır kopuyor.

* "Attığın vakit sen atmadın" sözü de Tanrı'dan; ok ansızın şu yaydan fırladı gitti.

XXXVII

* Göz kan kesildi, kan da uyumuyor; gönlüm de uyumuyor deliliğinden.

Bu, gece de uyumuyor, gündüz de; bu nasıl şey diye kuş da bana şaşmış kalmış, balık da.

Bundan önce, şu baş aşağı gelmiş gökyüzü nasıl uyumuyor diye şaşardım;

Şimdi öyle bir zaman geldi çattı ki şu arık neden uyumuyor diye gökyüzü hayran bana.

* Aşk bana İsm-i A'zam afsununu okudu; can bunu duydu da uyumuyor.

Şunu iyiden iyiye anladım ki ölümden önce can bedenden dışarda uyumuyor.

* Kendine gel, sus, aslına dön, kavuş, "dönüp kavuşanlar"ın gözleri uyumuyor işte.

XXXVIII

Gönlünde din zevki beliren kişiye dünya balı lezzetli gelir mi hiç?

Bir kadehçik şarapla baş aşağı yıkılan aklı da ne yapacaksın?

Aklı sat da yerine yalnız şaşkınlığı al; bu alım satımdan kâr edersin sen.

O hal bir haldir ki a akıllı, kimseciklerin aklı ermez, kimseciklerin fikri yetmez.

Bütün akıllar anahtar kesilse bu çeşit bir kilidi açamaz.

Zerre zerre bütün dünya bağırıp çağırsa duyulmaz bile bu sesler.

Yezîd bile tutsa da Bâyezîd olsa, yahut da aksi belirse bu denize ne bir şey katılır, ne bir katrecik eksilir ondan.

XXXIX

Baht sana yâr olsa, yaver kesilse aşka düşersin, aşk işine girişirsin.

Aşksız ömrü hesaba alma; o ömür hesaptan dışarıdır çünkü.

Aşksız geçen zaman, Tanrı tapısında utangaçlık sayılır ancak.

Yurtta ne kadar yükün hafif olursa o kadar iyidir sana; çünkü her an göç çağı geldi denilebilir.*

Şu anda aşk derdine düştün ya; babalar gibi tahammül sahibi olman gerek.

(s. 294) Utandığın yokluk-yoksulluk yok mu? O âlemde övünçtür sana.

Sabrın acılığı boğazına oturur amma sonucu çok tatlı gelecektir, çok lezzetli bulacaksın.

Can arslanı şu sandıktan kurtuldu mu, o çayırlığa, o çimenliğe varır.

Gönül padişahı şu leş olmuş eşekten indi mi tek binici kesilir.

Çalışıp çabalama eteğini aç, melekler saçı saçacaklar sana.

Gizliydin, meydana çıktın ya; senin gibi her gizli şey de meydana çıkacak.

Bugün kendini hor, hakir etmeyen, Firavun gibi hor olur gider.

Gül gibi, ateşe karşı su kesilmeyen, diken gibi ateşlere yanar.

* "Göç" kelimesi, Türkçe olarak kullanılmıştır.

Nemrud, Tanrı'ya av olmadı da o yüzden bir sivrisineğe av oldu gitti.

Zamanının değerini bilmeyen, ondan göz yuman kişi, bekleyip maskara kesilir.

Kim aşkı seçerse sarhoş olur, irâdesi elinden gider.

Fakat aşka karşı alçalmayan, aşkla sarhoş olmayan, ebedî olarak sersem bir halde kalakalır.

Bu ânın sevgisiyle mühürlenmeyen kişi, yularsız bir deve kesilir.

Başında ibret gözü olmayan, hor olur, ibretsiz bir hale gelir, itibar görmez kimseden.

Yeter artık; söz toz kondurdu amma gene de bu toz sonucu dağılır, uçar.

620 Tebrizli Şems, karar etti mi, gönül onun yüzünden kararsız bir hale gelir.

XL

Aşk anası, henüz çocuk olan âşıkı, aman bilmez padişahın yanına götürmedi.*

Ergenlik çağına erişmeden, candan vazgeçmeden o canın canına can olana götürmedi onu.

Akıl tilkisi varmaya uğraşır amma o zamanenin yiğit erine, keskin kılıcına yol bulamaz.

Aşka can feda olsun; çünkü o, gönlü göklere ağdırır, ona miraç ettirir ancak.

Âşıklar iz ararlar; halbuki aşk onları izinin tozu bile belirmeyene götürür.

Yol yol kanlar damlamış; fakat bu yetmez; âşıklık kanlar saçmaktır zaten.

Kimin kanı misk kokmazsa iyice bil ki o, ondan bir koku almamıştır.

Tebrizli Şems'in sürmesi, gözü ancak mekânsızlık âleminin sevgilisine götürür.

* Bu gazelin, matla' beyti yoktur, bu bakımdan, kıt'adır.

— R —

XLI

A çalgıcı, zevke, işrete yeni baştan başla; bir iki ibrişimceğizi biraz daha gevşet.

Utancı bırak, iş eriyle uzlaş; savaştan vazgeç, kadehi, sağrağı al eline.

Gülün lûtfuna bak, dikenin suçunu görme; saçlarını çöz, miskler koklat, amberler saç.

Gökyüzü de senin yüzünden semirmiş, yeryüzü de; şu bir tek yıldızı da arık olarak kabul ediver.

Halkın şişmanlık ilacı sensin; dilersen bağrına bas, şişmanlat.

Şeker gibi bir gülüşle sevindir; bir şekeri Mısır'dan daha değersiz say.

Baht da senin ayağının toprağıdır, devlet de; sana ne gerekse muştulanmış say kendini.

Mademki kutluluk, zafer kulundur kölendir senin; tut ki düşmanların bin orduymuş, ne çıkar?

A gönül, Kevser ırmağının suyu gerekse sana, aşk ateşini Kevser say.

Kaysere kul olman gerekse onun kulunu Kubad say, kayser tut.

Kimin nabzı aşkla atmıyorsa Felâtun bile olsa onu eşek say.

Aşktan kanadı olmayan başı, kuyruktan da geri bil.

Kendine gel, Tebrizli Şems'in sırrını söyleme; sırrı açma, sarıl kızıl kadehe.

XLII

A âşıkların çalgıcısı, oynat teli; inananlara da ateş sal, inanmayanlara da.

Aşka uymaz susmak; işin yüzünden kaldır perdeyi.

* Beşikteki çocuk ağlamadıkça, onun gamını yiyen anası nerden süt verecek ona?

Sevgilinin hayalinden başka her şey, gül bahçesi bile olsa aşk dikenidir.

A çalgıcı, gönlümün ahvalini anlatmaya koyuldun mu, bil ki ayağını kana bastın, aklını başına al.

Ayağını yavaş bas da gönül kanının katreleri duvarlara sıçramasın.

Çalgıcı, aklını başına al, gönül yaralarını seyret de kendilerinden geçip gitsinler.

Çalgıcı, gönlümüzden sabrı, kararı alıp götüren sevgilinin adını an.

650 Gönlüm nerde kaldı; ben ne diyeyim? Gönlüm dağ bile olsa işten kaldı, iş işten geçti gitti.

Benim adımı az an; onun adını söyle; söyle de iyi sözlü adını takayım sana.

Onun yürüyüşünden nasıl bahsedeyim? Gönül nerelere gider o vakit? Nasıl bir yürüyüş o.

A Tebrizli Şems, zamanın İsa'sısın da zamanında bunca hasta var.

XLIII

Gizliliklerden bir güneştir doğdu; biz de sûfîce çamaşır yıkamaya koyulalım.

Bedenimiz bir yamalı hırkadır; canımızsa anlamı olan bir sûfî.

Yamalarla dolu hırkayı birkaç gün giyeriz; fakat canın aşkla uzlaşması ebedîdir.

Padişah senin başına yemin eder; böyle başa ne diye sarık sararsın?

Yüzün Ay'a kıble kesilmiştir; böyle bir yüzün varken gül bahçesini neylersin?

A kendini bilmez, tövbeler etmiştin; âşıklıktan usanmıştın.

1660 Aşk ansızın yüzünü gösterdi de ne tövbe fayda etti sana, ne istiğfar.

Şu dünya renk renk bir mum; aşksa kıvılcımları pek büyük bir ateş.

Mumla ateş komşu oldu mu, mumun, çaresiz, rengi de yok olur gider, şekli de.

Söylersem gene yok edersin beni; söylemezsem sevgili bırakmıyor.

Aşk bahçesinin yaratıcısı aşktır; bütün ırmaklar aşktan kaynar, coşar.*

Yeşermiş yapraklar onun yüzünden sararır solar; ağaçların dalları budakları onun yüzünden yeşerir, biter.

Sevgilinin yüzü ondan kızarır; hürlerin yanakları ondan sararır.

---

* Bu beyitten itibaren, bu gazel Arapçadır.

Sevinen onun yüzünden tir tir titrer; dertlenen onun yüzünden seher çağları, ağlar.

Aşkladır canların genişliği; aşktadır gözlere ibretler.

Aşkta eridim gittim; nasıl görebilirim onu? İzlerini görsem bile bu yetmez ki.

Gerçekten de izler izleri örter; gerçekten de sırlar sırları gizler.

(s. 295) Perdelerin çokluğu beni örtemez; çünkü seni anışım bütün perdeleri yırtar gider.

XLIV

Dosta kim acır? Gene dost. Hastanın ahını kim duyar? Gene hasta.

Esirgeyici baharın gözyaşları nerde ki dikenin eteğini güllerle doldursun?

* İnsafsız güzden, lezzetleri yıkanı çok anın sözünü duy.

* İki kişinin ikincisi mağarada olursa, mağara cennet kesilir insana.

Âşıkın ahı göğü bile deler geçer; âşıkların feryatları hor, hakir bir şey değildir.

Gökyüzü âşıklar için döner; şu dönen gök kubbenin dönüşü aşkladır, aşk içindir;

Ne ekmekçi için, ne demirci için; ne dülger için, ne koku satan için.

Gökyüzü mademki aşk için dönüyor; kalk, biz de dönmeye koyulalım.

* Şanında, sen olmasaydın yaratmazdım denen, ne dedi bak; Ahmed-i Muhtâr, aşk madenidir.

Bir zaman da âşıkların çevresinde dönelim; niceye bir şu leşin, pisin çevresinde döneceğiz?

Fakat göz nerde ki âşıkları görsün? Halbuki onlar kapıdan, duvardan baş çıkarmışlar.

Kapı da sır söylemede, duvar da; ateş de hikâye anlatmada, su da, toprak da.

Hepsi de terazi gibi, arşın gibi, mehenk taşı gibi dilsiz, fakat çarşıda pazarda kadılık etmede, hüküm vermede.

A âşık, yürü, sen de gök gibi dön; sözü de boşla, söylemeyi de.

XLV

Çalgıcı, yeni baştan başla aşka; bir iki ibrişimceğizi biraz daha gevşet.*

Felek sana şarap sundu mu, gök kubbenin damında ev kur.

Sarhoşluk, kendinden geçiş ülkesini ele geçirmişsin; Sencer ülkesinin sevdasından vazgeç.

Sarhoş ol, erleri de sarhoş et; kızıl şarap atına bin.

Sarhoşluk damdan girdi, baştan geldi; a düşünce, git, sen de kapının yolunu tut artık.

Kuru toprakta yol çoktur; gemi yap da şu ıslak yola düş, denizin yolunu tut.

Kanatlarım çıktı da uçtum; sen de yediğimden ye de kanatlan.

Kuş gibi boş vermişim bineğe; sen bineğimi istersen topal say, istersen arık.

Topraktan hiç üzüm bitmese, gene de aşk sarhoşluğu yürür gider; bunu böyle bil.

Şişeci artık kadeh yapmasa da aşk şarabının kadehi kolayca elimize geçer bizim.

Bir can parçasına şekil verir o da bezenmiş, şekil verilmiş dilber say bunu, der sana.

Tövbe ettim, artık söylemeyeceğim; fakat gene de sen sarhoşun tövbesini yalancı tövbe say.

Adam hem âşık olsun, hem sarhoş; sonra da tövbe etsin... O afsuncunun gösterişine boş ver gitsin.

* Bu gazelin ilk beyti, XLI. gazelin ilk beytinin aynıdır.

XLVI

Yurdun sevgiliyle dolmasını istiyorsan yürü, evden yabancıları çıkar.

Semâ' meclisinin neşeli, sargın olmasını istiyorsan inkâr gözünden uzak tut o meclisi.

Semâ' kimi sarhoş etmediyse, ikrar etse de münkir say onu.

Kim ikrar eder de şarabı bilir, tanırsa akıllı adını tak ona; sarhoş deme.

Münkirleri bir bahaneyle yola sal da semâ'dan bir zevk al, neşelen.

Hattâ kendini bile çıkar aradan da kendini bulup kocasın.

* Sevgilinin gölgesi, Tanrı'yı anıştan iyidir; ulular ulusu böyle söylemiştir.

Gül de dikendendir deme; çünkü her gül dikeni meyve vermez, gül vermez.

Yabancı dikeni sök, çıkar gönlünden; fakat gülün dikenini canla, gönülle koru.

* Mûsa ağaçta bir ateş gördü; ağaç o ateşten daha da yeşermedeydi.

Gönül sahibi kişinin şehvetini, hırsını da böyle bil, böyle san.

Görünüşte şehvettir; fakat Halil'in ateşi gibi ışıklarla doludur.

Kâfirler, Tebrizli Şems'i insan görüyorlar; gözlerini nasıl açabilirler ki?

XLVII

Aşk candır, senin aşkınsa daha da can; lûtuf dermandır; senden gelirse daha da güzel bir derman.

Kâfir saçlarının kâfirlikleri herkesin imanından daha da üstün bir iman.

Aşkla can vermek kolaydır; senin aşkınlaysa daha da kolay.

Herkes senin konuğundur; fakat bu kulunun, bu kölenin oğlu daha da eski konuğun.

Herkes de sensiz, varından yoğundan ayrılmıştır; fakat ben daha da yolsuzum sensiz, daha da yoksulum.

Aşkın, ebedî devlet madenidir; fakat güzel yüzünü görmek, sana kavuşmak, daha da zengin bir maden.

Bir Hint kılıcı olan ayrılık keskindir; fakat aşk kılıcı daha da keskin.

Her gönül, ardından dört kanatla uçuyor; fakat bizim gönlümüzün yüz kanadı var, daha da fazla uçucu.

720 Yüzlerce can verip seni görmek, ucuz bir alışveriş; fakat yarı canımı vermeme karşılık seni görmem daha da ucuz.

Bu gök kubbe döner amma aşk gökleri daha da hızlı döner.

Herkes aşk göklerinden korkar; fakat o gök de senin gamınla daha da ziyade korkuyor senden.

A Tebrizli Şems, bir himmet et de daha da fazla seni bileyim, şaşılacak kadar tanıyayım seni.

XLVIII

Yüzünü göster, gizleme bizden; a Ay gibi yedi göğün de tanıdığı dilber.

Biz bir bölük âşıklarız; seni görmek hevesine düştük de upuzak bir yoldan geldik.

A ta canının içinde yüz binlerce cennet, yüz binlerce huri, yüz binlerce köşk bulunan.

Damdan başını eğ de hasta âşıklar topluluğuna bir hoşça bak.

A sûfîlerin sâkîsi, ne küpten alınan, ne üzümden olan o şarabı sun bize.

O şarabı sun ki coşkunluğunun kokusu ölüleri bile diriltir, mezarlarından çıkarır.

— Ş —

XLIX

Her akıl, yüzünüzü görünce şaşkına dönmüştür; her yüz, ayrılığınızla tırmalanmıştır.

Kınayışından, lâflarından sarhoş oldum gitti; bilmem ki tortulu şarabı mı daha hoş, duru şarabı mı?

Ululuğunuza karşı aklın gözü, gözü görmez bir Türk'e dönmüş.

Onu öven, onu anan daha yüksek söylesin diye yalancıktan sağır gösteririm kendimi.

Şarap içen nasıl olur da sarhoş olmaz; kulu kölesi olan nasıl olurda yücelmez?

Dünyaya üfürülünce kaf'tan kaf'a her yeri güllerle dolduran soluktan bahset.

Canın yurdu, yüceliğinin çevresi; öyle yurt ki hiçbir yabancı yok orda.

(s. 296) Göbeğindeki misk kokusunu bir kokladı mı, gök bile dizüstü çöker.

Ona gelen, ölümsüzlüğe gelmiştir; titreyiş yurdundan kurtulmuştur artık.

Can dünyadan vazgeçti, mazereti de şu; diyor ki: Onunla uzlaştım, alıştım, halim onunla düzene girdi.*

* Bu gazelin ilk beytinden itibaren tek beyitleri Arapçadır.

L

Sövüşünden sarhoş oldum; yarabbi, o şarap mı daha güzel, kadehi mi?

İçimi acı sövüşleri bile şaraptan daha fazla zevk vermede, neşe vermede.

Yem için gitmiyorum tuzağa, tuzağının derdindeki aşk götürüyor beni.

* Geceleri de, ne doğuda, ne batıda olan ay yüzüyle, gündüzleri gibi ışıklar saçmada.

Âdem'in toprağı neden akıykla dopdolu; onu tutsun da madene dek adım adım çeksin diye.

Gözün nuru da Tanrı Resûlü'dür, gönlün nuru da; onun haberlerini kulağına küpe yap.

Beden o yandan can şarabını içti mi, sonucu, başına gelecek şey gene o yandandır.

Nimetleri verenin güzelliği önünde, dünya nimetleri gönüle soğuk geliyor.

Hintli şeyh tekkeye geldi; sen de Türk değilsin ya, in damından aşağı.

Bütün Hindistan'ı onun az bir mülkü bil de özellerini dağıtıver herkese.

Senin Hintli talihin Zühal'dir; yücedir amma adı gene de kutsuz.

Yücelere çıktı, fakat kutsuzluktan kurtulmadı ki; kötü şaraba kadehten ne fayda?

Kötü bir Hintli gösterdim; aynayım ben; aynanın bildirmesi kinden, hasetten değildir.

Hintli nefistir, tekke de gönlüm; savaşı da dışarda değildir, barışı da.

Yeter; sözün aslı ikiyüzlü; biri ak, öbürüyse kapkara.

LI

Tövbem doğru değil; sus, fakat tövbe etmiyorum diye de satma beni kimseye.

Ayıplı, kusurlu kulu sürme tapından; rahmetini örtme ondan.

Sen hatırımızdan geçen düşünceleri bile bilirsin; bizse dudağımızı yummuşuz da coşup köpürüyoruz.

Şekle bürünen her gam, her neşe, senin gerçek tapında bir hizmetçidir ancak.

Kaleminin önünde teslim olmuş gitmiştir; sen de gâh kaplan resmi yaparsın onu, gâh fare.

Her odun donmuş gibi görünür amma her biri tencere gibi kaynar durur.

Mercanköşkler bile, zerre zerre, gizli naralar atar, kuş gibi öter.

Sırları duyma vakti geldi; Tanrı kulağınızı çekiyor sizin.

Vakit geldi; yeşiller giyinmiş kubbenin sayvanından yeşillere bürünenler de geliyorlar.

— G —

LII

Can İsa'sı kuzgun gibi aç; eşeği de susam yiyip geviş getirmede.

Eşek bütün susamları yerse kandil için neden yağ çıkaracağız?

Güneş Akrep burcuna gidince, buluttan, sisten dünyanın yüzü kararır.

A Güneş, Koyun burcuna dön; güzün de alnını dağla, kışın da.

A Güneş, sen Koyun burcundayken cansın; yer seninle yeşerir, bağ bahçe seninle güler.

A Güneş, kışın gönlünü kırdın mı baharın başı seninle kızışır.

A Güneş, şu güneşin bize bildirdiği, senin ışığının zekâtıdır ancak.

* Ahmed, yüz binlerce güneş gördü; çünkü seni görmüştü o, gözü de hiç kaymadı onun.

Havuz basamağının çevresinde dönüp dolaşmadı; çünkü abıhayattan içti, abıhayatla arındı o.

Seni övmeye koyuldum mu, söz daralıyor; o yüzden güneş diyorum sana.

Müjden bahara erişince bağ bahçe meclis kurdu, neşelendi, eğlenmeye koyuldu.

Bahçedeki sarhoşlar, çiçek açtı; topraktaki toklar gasyân etti.

Gayb âlemindeki elbise dokuyucular elbiseler dokuyorlar; fakat iplik yumakları görünmüyor.

* Tanrı seni işsiz güçsüz bırakır mı hiç? Tanrı da bir an bile işi gücü boşlamıyor.

* Yüz binlerce yapı var, mimar bir; elbiselerin bin türlü rengi var, boyayan bir.

Özlerin temeli o; derileri de onun ilacı tabaklamada.

Lâ'llere onun parıltısı cilâ veriyor; altını, gümüşü onun sanatkârlığı onarıyor.

Gönül bülbülleri büsbütün başka; duygunun sözü onlarca kuzgun sesi âdeta.

Bağdan bahçeden, çayırlıktan çimenlikten dışarda olan, bülbüllerle sırdaş olamaz, sus, yeter artık.

— K —

LIII

A dünya güzeli, a âlemin nazenini, esenlik sana. A zamanın garibi, a eşsiz güzel, esenlik sana.

A selâmı gök kubbe köyüne sığmayan, esenlik sana.

Dün geçip gittin, giderken de yüzünü döndürdün, bir kere baktın; feryat ayrılığından; esenlik sana.

Yarınki gün aşkınla der ki: Tez eriştir onu bana; esenlik sana.

Can kulağı nerde ki gizli dünyadan, esenlik sana sözünü duysun.

Dünyada duyduğun her selâm, o esenlik sana sözünün yankısıdır âdeta.

Dağa karşı var da apaçık duy; bir seslen bakalım: Esenlik sana.

Kıskançlığımdan selâmını örtmede, gizlemedeyim; istiyorum ağız bile duymasın: Esenlik sana.

Ağzımı yumdum mu, gül bahçesi esenleşir; esenlik sana.

A dünyanın düzeni Salâhaddin; ebediyen sana olsun, esenlik sana.

LIV

A dünya güzeli, a âlemin nazenini, esenlik sana. Derdim de elinde senin, dermanım da.

Bu kulun derdinin dermanı nedir? Söyle. Lûtfedersen, dudaklarından bir öpücük.*

Tapına bedenimle gelemiyorsam da can da seninle, gönül de.

Harflerle bir söz söylemiyorsun da neden bütün dünya lebbeyk sesiyle doldu?

Kutsuzluk beni kutluluğa çevir diyor; kutluluk da, ne de kutlular kutlususun diyor sana.

Senden geliyoruz, gene sana kaçmada, sana varmadayız; medet, medet senden sana.

* Bu beyitle bundan önceki beytin ikinci mısra'ları Arapçadır.

— L —

LV

A gönüldeki ışık, gel. A çalışmanın, murada erişmenin sonucu, maksadı, gel.

1800 Sen de bilirsin ki yaşayışımız elindedir senin; daraltma, sıkma kulları; gel.

A seven, a sevilen; inadı, ayak diremeyi bırak; gel.

A hüthüt sahibi Süleyman, bizi bir ara, sor; gel.

(s. 297) A eski dost; senden nice dostluklar, nice gerçek lûtuflar görmüşüzdür; gel.

Canlar ayrılıktan feryada geldi; vaadinde dur, dön, gel.

Ayıbı, suçu ört, iyilikleri, lûtufları dök saç; vergi sahibinin âdeti budur; gel.*

Gel sözünün Farsçası nedir: Biyâ. Ya gel, ya insaf et, sabır ver bize; gel.

Gelirsen ne mutlu ferahlıktır, ne hoş murada eriş; fakat gelmezsen de bittik demektir hani; gel.

Ey Arap'ın ferahlığı, Arap olmayanın Kubad'ı, gönlüme sen ferahlık verirsin ancak; gel.

* Gazel, buraya dek Arapçadır.

İçim, boyuna gel diyor sana; a varlığından bütün varlıkları meydana getiren, gel.

A ay yüzlüm; seninle şehirleri gezdim dolaştım; her yanı, her şehri kavradım, kuşattım; gel.

Sen güneşe benzersin; yaklaştın mı uzaklaşırsın; a uzaklara yakın olan, gel.

— M —

LVI

Himmetim de yüceldi, tedbirim de; senden başkasının tapısında ölmemeyi iyiden iyiye kurdum ben.

Sus diye ağzımı tuttun benim; sen ağzımı tut, ben de dünyayı tutayım, her yana yayılayım.

Zincirim senin elinde, o yüzden dünyanın halkasını kaptım gitti.

Pîr bizi yeni baştan gençleştirdi; hasılı hem gencim ben, hem ihtiyar.

Yayından fırladım senin; o yüzden ok gibi düz giderim, düşmana saplanırım ben.

Senin lûtfun olduktan sonra yayın, okun da yeri mi? İkisini de kabul etmem, kırar atarım.

Senden başkasını görmek münafıklıktır; bense münafıklık edecek, düzenler düzecek adam değilim.

Sütle şeker gibi benimle karıldın, birleştin; şeker gibi o sütün içinde eriyip gitmişim ben.

Kendimle eş olma yüzünden gücüm kuvvetim kalmadı, bittim artık; beni kurtar kendimden, yarına atma artık bu işi.

Yarına atış derdi, tütmeye başladı mı dumanım ta göklere dek ağıyor.

LVII

Bahar bülbülü gibi feryada gelelim de bu feryatla bülbülleri avlayalım.

Onun işi nazlanmak, bizim işimizse yalvarmak; feryat etmeyelim de ne iş edelim?

Gül bahçesine gidelim, gül derelim; varalım, âşıkların başlarına saçalım.

Sarhoş olarak pazara girelim; herkesi sarhoş edelim, kararsız bir hale getirelim.

Parayı pulu güzel yüzlü sevgiliyle yiyelim; o mahmur mu mahmur gözlere hizmet edelim.

Sevgiliyle sürdüğümüz safâyı, ettiğimiz zevki kimsecikler bilmez, ancak Tanrı bilir.

Sen sırdaş olursan bizimle, sırrı açarız sana da.

* Halk Tatar'dan kaçıyor, bizse Tatar'ı yaratana tapı kılalım.

Kaçmak için yüklerini develere yüklediler; bizim yükümüz yok ki; biz ne yapalım?

Halk kopup kaçıyor; biz de dama çıkalım da halkın develerini sayalım bâri.

LVIII

Kalk da bir fitnedir koparalım; bir zamancağız olsun, zamaneden kaçalım.

Neşe yaygısına oturalım; herkesi önümüzden sürelim gitsin.

Nazlı nazenin kişilerden başkasını eş dost seçmeyelim; aşağılık kişilerle düşüp kalkmayalım.

Dünyada beyhude yere gam yemeyelim; kadehe rahatlık, esenlik şarabını dökelim.

Biz neşeye, zevke, çalgıya çağanağa tutulmuşuz; zahitliğe, riyazata değil.

Felek bizimle kavgaya kalkışırsa muradına uyalım; kavgaya girişmeyelim biz.

Elimizde hiçbir kâr, armağan sunacak hiçbir şey yok; niceye bir herkese asılıp duracağız?

Tebrizli Şems, ölümsüz bir yaşayıştır; o Tebriz padişahının ebedî sarhoşuyuz biz.

LIX

Güneş gibi herkese can vermeye, böylesine bir işte bulunmaya gelmişiz.

Gamlılara eş dost olalım, toprağa döşenenleri gül gülistan haline getirelim, bunun için gelmişiz biz.

Dünyanın bedenine can nedir gösterelim; gözleri aydın edelim diye gelmişiz.

Altın gibi, birkaç kişinin öz malı değiliz biz; deniz gibiyiz, maden gibiyiz; herkesin malıyız, herkesin mülkü.

Yeryüzü gibi yağma yurdu değiliz; gökyüzü gibi eminiz, hoşuz biz.

Hıristiyanlar gibi korkup duranlara, iman gibi aman vermeye gelmişiz biz.

Kendine gel, sus; bunlardan da üstünüz, söze, dile sığmayız biz.

LX

Senden bir ateş var ağzımda; fakat dilime yüzlerce mühür vurmuşum.

Öylesine gizli yalımlarım var ki iki dünyayı da bir lokma yapar, siler, sömürür.

Dünya, tamamıyla yok olsa dünyasız, yüzlerce dünya, malım mülküm benim.

Aşk sarhoşuyum; bu sarhoşlukla kâr mı ettim, ziyana mı girdim, haberim bile yok.

Yükü şeker olan kervanları yokluk ilinden yola saldım, yürüttüm ben.

Baş gözüm aşkla inciler saçıyordu; şimdiyse inciler saçan bir canım var.

Eve barka bağlı değilim; İsa gibi dördüncü kat gökte evim var benim.

Bedene can verene şükürler olsun; can gitti amma canın canına sahip oldum.

Tebrizli Şems'in verdiği şey yok mu? Onu ara, onu iste benden; bende o var, o.

LXI

Ne vakte dek deve gibi ot yiyeceğiz, diken geveleyeceğiz? Sevgilinin elinden şarap içelim, şarap.

Şarap mahmurluğundan da eminiz; çünkü mahmurluk vermeyen ölümsüzlük şarabını içeriz biz.

Erlerin kadehini sun da pervasızca, erkekçesine içelim bugün.

Sayısız kadehler içtik mi, sayıya sığmaz soluklarla dirilir gideriz.

Sâkî, ayağını dire de elinden dalga dalga coşup köpüren o temkinli şarabı içelim biz.

Avımızın yüreğini kebap edip yiyelim diye o sarhoş arslanın ardından koşup duruyoruz.

Pislikten arınmış bir ülkedeniz; o ülkeden tertemiz rızk yemedeyiz.

Akbaba gibi leşe tutsak değiliz; leylek gibi hırstan yılan yemedeyiz biz.

LXII

Ne diye kavuşmada bileyim seni, niçin aykırılıkta öğreneyim seni?

Ya sen benim derdime düş, derdimle karış; yahut ben derdime derman nedir, öğreneyim senden.

Bilmiyorum diye kaçıyorsun benden; ya benimle birleşirsin, yahut da bilmediğimi öğrenirim senden.

Bundan önce, senden ayrı bir şeyler öğreneyim diye nazlanıyordum, kızıyordum sana.

Mademki gece gündüz Tanrı seninle; bundan böyle Tanrı'dan öğrenirim ben de.

(s. 298) Ayrılığına düştüm de lâyığını buldum; seni görünce de bana lâyık nedir, öğreneyim dedim.

Ayağının tozunu elde edeyim de kimya nedir, ondan öğreneyim ben.

* Güneşine zerre kesileyim de öğreneyim "And olsun kuşluk çağına" âyetinin mânasını.

Kehribar nasıl çeker, çekişi nicedir; kehribarına bir saman çöpü kesileyim de öğreneyim bunu.

İki dünyadan iki göz edineyim; bunu da Mustafâ'dan öğreneyim.

* "Gözü ne kaydı, ne haddini aştı" sırrını ondan başka kimden öğrenebilirim ki?

Havasına uyup döneyim de Ay gibi elbisesiz dönmeyi öğreneyim.

Balık gibi kendimden zırhlanayım da denizde yüzmeyi öğreneyim gitsin.

Gönül gibi kanlar içeyim de öğreneyim gönül gibi elsiz-ayaksız gezip tozmayı.

Vefada tam usta olan yok; bâri vefayı vefadan öğreneyim ben.

Sonu şu ki güzel yüzlümsün benim; güzel yüzlülüğü senden öğreneyim ben.

LXIII

Su verme bana, susayayım sana; kendine âşık et beni; al, götür uykumu.

A güzelim hayali bana mihrap kesilen, gece gündüz namaz kılıp durayım ben.

Hayalini yoklukta bulursam hemencecik ölüme doğru koşar giderim ben.

Sebepleri meydana getireni bulurum umusuna kapılmışım da sebep kervanlarının yollarını kesmedeyim.

Bir merhamet et, padişahlıkta bulun; şu ayrılığına dayanamıyorum senin.

Abıhayata dolap kesilmişim; onun için hem dönüyorum, hem ağlıyorum ben.

Güneşim de sensin, ay ışığım da; onun için pencere gibi gönlümü de açmışım, gözümü de.

Senin adını duyduğum an adlarım da sarhoş oldu gitti, sanlarım da.

Ateşin gelip çattı mı, cıvaya benzeyen şu gönlüm sıçrayıp oynamaya koyulur.

Yeter, vazgeç sözden; çünkü sözün kopardığı toz yüzünden, sözü bağışlayanı bulamıyorum ben.

LXIV

Yolumda yüzlerce pusu var; fakat benim de en ince şeyleri gören yüzlerce gözüm var.

Yüzümde izler var ya, bil ki benimle beraber oturup kalkan o padişahın izleri onlar.

Öyle bir define ki dünyadan da artık; o benim gönlümde, benim canımda gömülü.

O yüzden tam bir inanca kavuşmuşsam şüphe karanlığı yerim olsun.

Cebrâil-i Emin'den de gizli bir başka Cebrâil'im var benim.

Çin güzelinin resmiyle ne işim var benim? Yüzümde aşktan buruşuklar meydana gelmiş.

Devlet atını keseyim gitsin; çünkü aşk atına eyer vurmuşum ben.

Aşkta ayağımı diremişim; demirden ayaklarım var benim.

Soluğumdan sevgilinin kokusu geliyor; içimde bağlar bahçeler, yaseminler var.

Ferahtan ayaklarım yerden kesilmiş; çünkü bir yeryüzüm var ki mekânsızlık âleminde.

Yürü, Tebriz'e var da iste, anlatsın bunu sana; çünkü bütün bunlara Şemseddin sahip etti beni.

LXV

Canla, başla o sevgiliye tutulmuşuz; aşkıyla sarhoşuz, ışık şarabına kadeh kesilmişiz.

Her an sana yeniden yeniye bir can vermezsem a gönül, bu candan bezmişim ben.

O Ay'ın çevresinde gökyüzü gibi dönüp durmadayım; artık yeryüzünde ne işim var benim?

Arış güzelliğinin tezgâhının başında iğnesi argaca döndürdü beni.

İğnem onun yüzünden ipliğe, tele döndü de çeng kesildi; onun yüzünden zîr perdesinden ağlayıp feryat ediyorum.

Böylece de Tanrı'ya perde olan şu dünya tezgâhını kaldırmayı kuruyorum.

Gaflet ve uyku perdesini uyanık gözlerimin ateşiyle yakmaya niyetleniyorum.

Diyorum ki şu hasta gönlüm, Tebrizli Şems'ten iyileşsin, sıhhat bulsun.

LXVI

Ah, şu ben yok muyum? Ne de renksizim, ne de izimin tozu bile yok; kendimi ne vakit nasılsam öylece göreceğim?

Dedin ki: Sırları dök ortaya; benim bulunduğum orta nerde, göster bana.

Böylece hem hareketsizim, hem gidip durmadayım; şu canım ne zaman karara kavuşacak? Bilmem ki.

Öylesine kıyısı bucağı bulunmayan şaşılacak bir denizim ki, denizim de kendisinde gark oldu gitti.

Beni bu dünyada da arama, o dünyada da; bulunduğum âlemde ikisi de kayboldu.

Yokluk gibi kâra da boş vermişim, ziyana da; kârsız, ziyansız, bir acayip kişiyim ben.

Dedim ki: A can, bizim ta kendimizsin sen; dedi ki: Şu bulunduğum açıklık âleminde kendi de nedir ki?

Öyleyse dedim, osun; hay dedi, sus, öylesine bir şeyim ben ki dile gelmeme imkân yok.

Dedim ki: Dile gelmiyorsun, söze sığmıyorsun amma işte, seni dilsiz, sözsüz, söylemedeyim ben.

Yokluktan Ay gibi doğdum, parladım; işte ayaksız olarak koşup duruyorum.

Ne koşuyorsun, seyret de bak; bu çeşit ortadayım ben, fakat aynı zamanda gizliyim diye ses geldi.

Tebrizli Şems'i gördüm ya; artık eşsiz bir denizim, görülmemiş bir inciyim, emsali bulunmaz bir hazineyim ben.*

* Bu beyit, aynı yazıyla kenara yazılmıştır.

LXVII

* Hepimiz de Elest'ten beri el ele vermişiz; şükürler olsun ki sonucu, gene kavuştuk birbirimize.

Hepimizin de yolu bir, gönlü bir; hepimiz de aynı şaraptan sarhoşuz biz.

İki dünyadan da aşkı seçtik; o aşktan başka hiçbir şeye tapmıyoruz biz.

Can ne acılıklar tattı, neler çekti ayrılıktan; fakat sonunda ayrılıktan da kurtulduk.

Pencereden bir güneştir vurdu da aşağılık olsak bile yüceltti bizi.

Değil mi ki eteğine konduk; a güneş, etek çekme artık bizden.

Lâ'lsek, senin ışıklarınla bu hale gelmişiz; varsak, senin yüzünden yarız.

Önünde zerre gibi oynamadayız; senin havana uymuşuz da bağları kırıp atmışız biz.

LXVIII

* Eşeğin art tarafına Nizâmeddin dedim; bokböceğine değerli amber adını taktım.

Şu dünya ahırında lâf olsun diye her pisliğe yeşillik adını verdim.

Kara maymunun boynuna gerdanlık taktım; en aşağılık kişiye en yüce dedim.

Âciz kaldım da canın sıfatlarını toprağa verdim; candan özür dileyin.

Her şeytana, her lanetlenmişe Âdem'in vasıflarını, Tanrı halifesinin sıfatlarını verdim.

Kuzgunu yeşilliğin bülbülü diye çağırdım; dikene selvi dedim, yasemin dedim.

Şeytana Cebrâil adını taktım; kengere apaçık delil dedim durdum.

(s. 299) Yazıklar olsun ki lanetin, kötülüğün ta kendisine, tamahımdan ne kadar aferinler dedim.

Kancık eşeğe şehzade deyişim eşekliktendi, akıldan değil.*

Şu yanlış sözden tövbe ettim amma bu kadarcık söylemem de yeter.

* "Şehzade" diye Türkçeye çevirdiğimiz söz, Türkçe "tigin" tarzında geçiyor.

LXIX

Gene öylesine bir iş etmeye, güneş gibi, her şeye can vermeye geldim.

Şarap küpünün kapağını açmaya, sarhoşlara kadeh olup şarap sunmaya geldim ben.

Şimdi zevk, işret, ovaya bayrak dikti; ne diye düşünce gibi gizlenecekmişim?

Bahçıvanın gözünün ışığı kesileli canım cennet bağına döndü.

Mil gibi kendi çevremde dönmüyorum; gök gibi kutuplar çevresinde dönüyorum ben.

Padişahım, gecem gündüze döndü de dama da boş verir oldum, gökyüzüne de.

Altın madeniyim, sayılı altın değilim ki mehenk taşının peşinde dönüp dolaşayım.

Çobancasına hey-hey demeyi bırak; padişahım, ne diye çobanlaşayım?

LXX

Cana canlar katan yüzüne âşıkım; bir merhamet et, havana düşmüşüm senin.

Bu yüzle güneşsin, aysın sen; bizlerse havanda zerreleriz ancak.

Sen şu perdeden yüz gösteresin diye hepimiz de sarayının kapısında beklemedeyiz.

Aşinalar meclisinde senin yüzünün şarabıyla kendimizden geçmiş gitmişiz.

A dostum, şaşırıp düşman gibi öldürme bizi; sonucu, bildiğiz seninle.

Fakat bizi öldürmeye razı olursan ona da diyeceğimiz yok; hepimiz de senin razılığına kuluz köleyiz biz.

A periden doğan, Süleyman yüzüğü bizde amma ayağının bastığı toprağız gene de.

A Tebrizli Şems, canlara cansın sen; hepimiz de kulun köleniz, yoksulunuz senin.

LXXI

Ezelden beri diri olan, her şeyi bilen, her şeye gücü yeten, daima tedbir ve tasarrufta bulunan Tanrı'ya and olsun ki,

Işığı aşk mumlarını yaktı da yüz binlerce sır bilindi, anlandı.

Onun bir hükmüyle dünya âşıkla, aşkla, hükmedenle, hüküm yürütülenle dopdolu bir hale geldi.

Tebrizli Şems'in tılsımlarında da şaşılacak hazineleri gizlendi.

And olsun bu Tanrı'ya işte; yola çıktığın andan beri mum gibi, tatlılıktan ayrıldık gitti.

Her gece mum gibi yanıyoruz; ateşiyle eşiz, baldansa mahrumuz. Onun yüzünden ayrılalı bedenimiz yıkıldı, can da bu yıkık yerde baykuşa döndü.

O dizgini bu yana çevir; zevk-işret filinin hortumunu bu yana uzat.

Sen olmadıkça semâ' haramdır; çalgı şeytan gibi taşlanmıştır.

Sen yokken okunup anlanacak, zevk alınacak bir tek gazel bile söylenmemiştir.

Mektubunu dinleyince bu zevkle beş altı gazel nazmedildi ancak.

A Şam'ın da, Ermen ülkesinin de, Rum diyarının da övüncü, gecemiz seninle sabah gibi aydın olsun.

— N —

LXXII

Geçim için birkaç öpücük tâyin et; tatlı bir gülüşle tatlılaştır bizi.

Hay Allah gönlünü yumuşatsın; güzel bir duadır bu, âmin de sen de.

Ne vakit dizini yastık edineceğim de yatacağım; belki rüyada görürüm bunu.

Dudağından ayrılık, ecel afsunu, yürü de Mesîh'in töresince bir afsun oku.

Gök alanı sen olmayınca dardır; hadi, vuslat Burâk'ına vur eyeri.

Güzelsin, güzelliğe lâyık olan da vefadır; güzellikle vefayı nikâhla birbirine.

Öldüler mi acıyacaksın âşıklara; sonunda yapacağını önceden yap.

Hacılar hac yolundan kaldılar; uyuz develere bir ilaç bul;

İyileştir onları da vuslat Kâbe'ne erişsinler; yol azığının, suyun, çuvalın bir çaresine bak.

Dünyanın iki gözü de seninle aydın; şu dünyayı öbür âlemi görür bir hale getir.

Güneş yüzünün görünüşüyle gözü de Tur Dağı'na benzet, gönlü de.

Yeter, susayım artık; küstahlığım hadden aştı; kim oluyorum ben ki bunu yap diyebileyim sana.

Şu sözlerim lâyık değilse sana lâyık olanını söyle, söylet bana.

A Tebrizli Şems, tanyerine doğru bir salına salına yürü de yeniayın da kulağını bur, Ülker'in de.

LXXIII

Ağlayıp bağırmada birazcık da kendini görmek vardır ya;
Bana göre değil bu; çünkü aşkında, bende olmasa bile ağlayıp bağrışı çalmayı huy edinmişim ben.

Tanrı'ya, Tanrı'nın arılığına and olsun, kendini beğenmeden arı duruyum ben.

Yüzünden başka yana bakan göz, baktığı zaman kimi görür acaba?

Böylesine bir devlete erdikten, böylesine bir meydana vardıktan sonra ölümden korkup topallamak, ayıptır doğrusu.

Âşıkların bütün ölümlere gülerler, onlara bu devlet nasip olmuştur.

Ağaçların dalları, yaprakları titrer; kökü, gövdesi titreyiş korkusundan emindir.

Aşk bahçıvanları kendi gönüllerinden meyveler devşirirler.

A âşıkın canı, zahmetlerle kıvranmana karşılık nevâleler der, devşir.

Zahit olmaya, bilgi edinmeye uğraş a hoca; fakat aşkı çalışıp çabalamayla elde edemezsin.

Bundan önce de Tebrizli Şems söylemiştir amma işitecek kulak nerde ki?

LXXIV

Aşkla bilişmek nedir? Gönül isteğinden ayrılmaktır;
Kan olmaktır, gönül kanını içmektir, köpeklerle beraber vefa kapısını beklemektir ancak.

Bir fedaidir âşık; onca ölümün, göçmenin, yahut da yaşamanın hiçbir farkı yoktur.

Yürü a Müslüman; sakın kendini, sağ esen ol; zahit olmaya savaş.

Çünkü bu şehitler ölüme sabredemezler; yok olmaya âşıktır onlar.

Sen kazadan, belâdan kaçarsın; onların korkusuysa belâsız kalmaktır.

* Âşûrâ günü eline mendil al; Kerbelâ'ya gitmeye gücün kuvvetin yok senin.

LXXV

* Aşağılık kişilerin nazlarına doydum; pelesenk yağı gibi kendimi hiçe sayayım artık.

Bundan böyle sineklerin üşmemesi için balımı gizleyeyim.

Bundan böyle kendimi öylesine bir saklayayım ki, kendi kendimi öyle bir çalayım ki bekçiler bulamasınlar artık.

Yoldaşsız, kapıcısız, kimsiz-kimsesiz bir halde, her an bir başka yana koşayım.

(s. 300) Tanrım, mademki sana kaçmışım; böylesine topluluğu eriştirme bana artık.

LXXVI

* Niceye bir dünyayı seyre dalacağım? Ne vakte dek saman altından su yürüteceğim?

Zahmet, eziyet, define getirdim diyor; zahmeti, eziyeti bir sınamak gerek.

Sütten kan akıtan, kandan süt akıtmayı da bilir.

Gökyüzünü toprağa döndüren, toprağı gökyüzü yapmayı da bilir.

Bundan böyle bir başka yol yordam tutacağım ben; niceye bir başkalarıyla uğraşıp durayım?

Sesi çok yücelttin a çalgıcı; bunu yavaşça çalabilirsin ancak.

Bu pek ağır, pek hızlı bir mızrap; bu perdeyle oyun oynayamıyoruz biz.

Bir iki teli biraz daha hafiflet de nağmeni anlayabilelim.

Taşı bile dağdan azar azar çekerler; dağı bir saldırışta çekmeye imkân yoktur ki.

Canlara can olan görülmedikçe can vermek kolay bir iş midir hiç?

A yıldız, yol göster, kılavuz ol bize; kumda izi belirmez yolu aşmak mümkün değil.

— V —

LXXVII

Bir dileğim var, tez işit; rehin olarak aşk haberi veriyorum sana.

Bir solukcağız eş ol bana da altınla arpayı bir teraziye koysunlar, beraber tartsınlar.

Sen yenilikler, gençlikler bağışlarsın; kulunsa ihtiyar; bir bakışla eskimi yenile, gençleştir beni.

Kimyanın işi de budur zaten; kapkara bakıra bir ışık verir o.

Lûtfuna, keremine söyle de bu kula akşam yemeğinde sızırılmış tereyağı versin.

A gönül, o padişah mekânsızlık âlemindedir; halksa her yana koşup durur; sen bunu bil de az koş.

İnsanların düşünceleri her yana rehin olur; sen gayret et de düşünce sazını yol gitsin.

Mekânsızlık âlemi pek yüce bir âlemdir; orda altı yan da ovadır, nice anayollar vardır orda.

* Bugünün işini yarına bırakma da ne hasret çek, ne de keşke demeye koyul.

* Kıskanç engel, sana gözceğizini kırpar durur; ondan gözünü ayırma da azgınlık etme.

A Tebrizli Şems, gerçekten de görüş Hızır'ısın sen; halkı kem gözden kurtar.

— H —

LXXVIII

Canların gönlünü alıp giden sâkî, ta geceye, ta geceye dek, hep bu perdeden çalıyor.

Sarhoş, mahmur canlar, şarap üstüne şarap içip durmada.

Can, varlıktan geçmiş kişilerin meyhanesine gitmiş de suyla topraktan yapılma hırkasını rehin bırakmış.

LXXIX

Beden yaygısını dürüp kaldırmak hoştur; can kuşunun uçup gitmesi hoş.

Sevgiliyi görmeyen, aşağılaşıp kalan canın gözlerine gözlerin canı görünmüş.

Altından yaratılmış canları, taştan yapılma canlardan pirinçten taş toprak ayıklar gibi ayıklamış.

Ecel eli kâğıdın ucunu açmış; paraysa bükülmüş kâğıdın içinde.

Bal çanağının kapağı kapalı; sense üstünü, yanını yalayıp duruyorsun.

Çanağı yere çal da kır; görmek duymaya benzemez elbet.

Adı feleği bile titreten Tebrizli Şems kırar o küpü ancak.

LXXX

Geldi, geldi o gizlenmiş güzel, o yüzü, gözü hoş dilber geldi.

Güzellik, alım gül bahçesinden bağa bahçeye bir örtüdür verdi.

Âşıkların gönüllerinden gizlenmiş çayırlar çimenler bitti.

O yakıcı, o ıssı soluğuyla her yanı ısıttı, kızdırdı.

Hepsine de kanlar ağlattı; kanlarını da dağarcığına koydu, gizledi.

O kanın kokusu Tatar ülkesinin miski gibi gizlice buruna gelmede.

İştiyak çekenler, o gizli, mağara dostunu o kokuyla buluyorlar.

A Tebrizli Şems, canına sadaka olarak gizli bir öpüş ver, yahut gizlice bir koçayım seni.

— Y —

LXXXI

Sevgilinin gamını çekmek için sevgilinin yanımda bulunması gerek; yahut da gönlümde bir sabır, bir karar olmalı.

Bir derde can vermeli; fakat bir dert de nedir? Binlerce dert olmalı.

Sevinen düşmanlar çok; fakat derdimi dert edinen bir tek dost gerek bana.

Dostlar bu sefer yüzünden ayrılığa düşmüşler; şu sefere bir durak gerek.

Düşman kimmiş, dost kim? Bunu anlamak için öldükten sonra bir kere daha dünyaya gelmek, bir daha yaşamak lâzım.

Ormandaki arslan zincire vurulmuş, halbuki arslanın ormanda olması gerek.

Balıklar kum üstünde çırpınır durur; balığa ya kaynak gerek, ya ırmak.

Sarhoş bülbül adamakıllı mahmur; ona gül bahçesi, çayırlık çimenlik gerek.

Göz bu perdeden ilerisini göremiyor; bir ibret gözü lâzım.

Şu çocukların hepsi de toprak yiyor; dadı gibi esirgeyici biri gerek onlara.

Abıhayata kavuşmaya yol bulamıyorlar; abıhayat için bir Hızır gerek.

Ne geldi geçtiyse hepsinde de pişman oldu gönül; fakat bu yılın gönlü geçen yıl olmalıydı.

Bu şehirde güneş kıtlığı var; bir padişahın gölgesi gerek.

Şehir tezeğe tapanlarla doldu; Tatar ülkesindeki misk ceylanlarının göbeklerinden çıkan misk lâzım.

Fakat miskle bokböceğini ayırt eden yok; miski iyiden iyiye yaymak gerek.

Çocukça bir devlet arıyorlar; halbuki öşürü, bacı olmayan bir devlet gerek.

Sen öldün mü, hünerin de ölür gider; bu hünerlerinden utanmalıydın.

Birçok iş güç arıyorlar; halbuki Tanrı'yı aramaları gerek.

Ölüm kapıyı kapadı mı, gündüz gece olur gider; halbuki gecemizin gündüz olması gerekti.

Ömrümüzden, sayılı, azıcık bir soluk kaldı; sayıya sığmaz soluk olmalıydı.

* Rahman'ın soluğu Yemen'den gelmeliydi; bütün halka saçılmalıydı.

Mülkler kaldı, mülk sahipleri öldü; ölümsüz bir mülk, sonsuz bir saltanat olmalıydı.

Akıl bağlanmıştır da hevâ ve heves dileğini işliyor; halbuki akıl işlemeliydi dilediğini.

Akıllar ayrana düşmüş sineklere dönmüş; halbuki akılların akılları başlarında olmalıydı.

Bu çeşit çirkin, kokmuş ayrandan çekinmeliydi gönlün ağzı.

(s. 301) Mide ayranla, kulak yalanla dolu; kaçıp kurtulmaya bir himmet gerekti halbuki.

Kulaklar tıkanmış, ağzını yum; halbuki kulaklarda akıldan birer küpe olmalıydı.

LXXXII

Sen gece yarısı geldin çattın amma âşıklar sabahına anahtarsın sen.

Bu âlemde can gibi görünmüyorsun amma gönlümün dünyasında belirmişsin, görünüp durmadasın.

Bütün gece sana kurban oluyor can; çünkü sen bayram sabahısın.

A peri, sen benden kaçalı ben de peri gibi insanlardan kaçar oldum.

Mansûr devleti gibi andan âna yücelmedeyim; çünkü bana sensin Bâyezîd olan.

Sen nice nazikleri, nice hamları, bu yanmış yakılmış kulun gibi pişirtmişsin.

A Tebrizli Şems, aklın iki gözüne de bir başka çeşit sürme çekmişsin sen.

LXXXIII

Çınseherden beri sarhoşsun; sarhoş değilsen sarığını ne diye eğri sarmışsın böyle?

Bugün gözlerin adamakıllı mahmur; sanki dün gece sabaha dek içmişsin.

Canımızsın, meclisimizin mumusun; esenlik sana; iyi misin, hoş musun?

Şarap içmişsin, gökyüzüne gitmişsin; sarhoş olmuşsun, bağları koparıp atmışsın.

Aklın şekli tamamıyla gönül darlığıdır; aşkın şekliyse sarhoşluktur ancak.

Sarhoş oldun, arslan avcısı kesildin; tuttun, sarhoş arslanın sırtına bindin.

Yolunun pîri, yıllanmış şarap; yürü var, ihtiyar gökyüzünden, kocalmış felekten kurtuldun artık.

A sâkî, Tanrı'nın insafı senin elinde; çünkü sen o şaraptan başka bir şeye tapmıyorsun.

Aklımızı alıp götürmüşsün; fakat bu sefer öylesine al, götür ki bir daha geri yollamana imkân kalmasın.

LXXXIV

Çınseherden beri sarhoşsun; sarhoş değilsen sarığını ne diye eğri sarmışsın böyle?

Allah için doğru söyle, dün gece sabaha dek boyuna, hiç durmadan şarap içmişsin galiba.*

Yüzünden, gözünden, renginden anlaşılıyor ki o doğan kuşunun cinsindensin, o eldensin sen.

A bütün varlığın velinimeti, içtiğinden mahmurlara da sun.

Arslan bugün ava geldi; dağa bile bir titreme düştü; alçaldı gitti.

Kaçmakla kurtulamazsın ondan; sarhoşsan âşıkçasına baş koy, yat.

Artık boyuna emniyettesin, amandasın, çünkü onun aman yurduna ulaştın sen.

Sözden altmış fersahlık yere kaç; söz tuzağı yüzünden bu aşağılık haldesin sen.

* Bu beyit, bundan önceki gazelin ikinci beytine pek yakın. Birinci beytiyse onun matla' beytinin aynı gibi.

LXXXV

Sevgilinin gamını çekmek için sevgilinin yanımda bulunması gerek; yahut da gamına bir son, bir kıyı olmalı.*

Ne yaptıysam hepsinden de pişmanım; fakat bu yılın gönlü geçen yıl olmalıydı.**

O baharın gölgesi olmalıydı da umut ağacı yemyeşil kalmalıydı.

Gönlüm ormandaki arslana benziyor; arslanın ormanda bulunması gerek.***

Dostu düşmandan ayırt edip bilmek, anlamak için ikinci bir defa yaşamak gerek.

Ayıp arayan düşman çok; fakat bir de insanın derdini dert edinen dost olsa.

Balığa benzeyen canımız çırpınıp durmada; keşke dere kıyısında olsaydı.

Mademki gamlara batmamıza gönlün razı; bir gam, bir dert de ne oluyor; binlercesi olmalı.

* Lâ havle çeken sevgiliyi ne yapayım ben? Tatlı yüzlü bir sevgili gerek bana.

Domuz dünya şu hamların avı; bizeyse canlar avlayan bir ceylan gerek.

Vefasız yoldaş topallar durur; dümdüz yürüyen bir yoldaş lâzım.

Daha kulaklara küpe olmaya lâyık yüzlerce gizli sözlerim var.

* Bu beyit, LXXXI. gazelin matla' beytinin aynı.
** Bu beyit de o gazelin on ikinci beytinin pek az bir farkla aynı.
*** Bu beyit de aynı gazelin altıncı beytine pek benziyor. Başka beyitlerde de benzerlikler var; karşılaştırınız.

LXXXVI

Denizimize bir kıyı olmalıydı; şu sefere bir durak bulunmalıydı.

Ormandaki arslan zincire vurulmuş; arslanın ormanda bulunması gerekirdi.

Balıklar kum üstünde çırpınır dururlar; ırmağa bir yol bulunmalıydı.

Sarhoş bülbül adamakıllı mahmur, gül bahçesi çayırlık çimenlik olmalıydı.

Gözler tozdan topraktan yoruldu; bir ibret gözü gerek.

Şu çocukların hepsi de toprak yemede; dadı gibi bir esirgeyici biri lâzım.

Abıhayata yol bulamıyorlar; Hızır gibi abıhayat içmiş bir kılavuz gerek.

Gönül ne gelip geçtiyse hepsinden pişman oldu; bu yılın gönlü geçen yıl gerekti.

Bu şehirde güneş kıtlığı var; padişahın gölgesi gerek.

Şehir tezeğe tapanlarla doldu; Tatar ülkesi ceylanlarının göbeğinden çıkan misk lâzım.

Fakat kimsecik miski bok böceğinden ayırt edemiyor; miskin adamakıllı yayılması gerek.

Çocukça bir devlet arıyorlar; öşürü, başı olmayan bir devlet lâzım.

Ecel kapıyı kapadı mı, gündüz gece olur gider; halbuki gecemizin gündüz olması gerekti.

Öldün mü, hünerin de öldü demektir; bu hünerlerinden utanmalıydın sen.

Çengi paramparça olasıca bunak, bize el attı.

İş güç isteyen çok, bir de Tanrı'yı isteyen olsa.

Ömrümüzden, sayılı, azıcık bir soluk kaldı; sayıya sığmaz soluk olmalıydı.

* Rahman'ın soluğu Yemen'den gelmeliydi; bütün halka saçılmalıydı.

Ölüm bize bir tencere yemek pişirdi; onu yiyip sindirmek gerek.

Ölümü anış ölümü mademki defeder; her solukta onu anmayı iş edinmeliydik.

Her solukta yüzlerce ölü geçmede; gözler boyuna yaş dökmeliydi, yaslara batmalıydı.

Mülkler kaldı, mülk sahipleri öldü; ölümsüz bir mülk, sonsuz bir saltanat olmalıydı.

Akıl bağlanmıştır da hevâ ve heves dileğini işliyor; halbuki akıl işlemeliydi dilediğini.

Akıllar sinek gibi o ayrana düşmüş; halbuki akılların akılları başlarında olmalıydı.

Bu çeşit çirkin, kokmuş ayrandan sakınmalıydı şu sinek.

Mide ayranla, kulak yalanla dolu; kaçıp kurtulmaya bir himmet gerekti halbuki.

Kulaklar tıkanmış, ağzını yum; halbuki kulaklarda akıldan birer küpe olmalıydı.

Tebrizli Şems'in kinayelerine, anlamı bile yakan bir anlatış gerekti.*

* Bu gazeli, LXXXI. ve LXXXV. gazellerle karşılaştırınız. Bizce bu üç gazel, ya birbirine karışmıştır; yahut bir tek gazelin birkaç kişi tarafından çeşitli zaptından meydana gelen üç rivayettir de gazel bir tek gazeldir.

LXXXVII

(s. 302) Avucuna bulut diyen, akıllılığa zulmetmiştir.*

O, hem ağlar, hem bağışlar; sense hem bağışlarsın, hem de gülersin.

Yusuf gibi senin de suçun güzelliğindir; taksiratın bilgidir, kanaattir.

Ekşiliğini yapaduran sirkedir; sevgiliyse şekerdir, şekerlik eder.

O düşmanın Mirrîh gibi kutsuz gözleri vardır; sense Ay gibi tutar, Zühre'nin elini bağlarsın.

A gönül, ayrılıkta bir hayli can çekiştin; artık buluşma temellerine gel.

Katresin; gene denize var da ona karşı miktarın ne, bir gör.

Güneş'ten yakut gıdası elde et de onun huyuyla huylan.

* Matla'ı olmadığı için bu şiir kıt'adır.

LXXXVIII

A güzelim, şükür de utanmıştır senden, hürlük de; neşelisin, ne mutlu sana, ona kavuşmaya lâyıksın sen.*

Aşka bak hele; sen aşk gözlerini açtın mı, o da yüzlerce ağız açar da o gözlere dalar gider.

A gönül, havuzun çevresinde dönüp dolaştın amma gördün ya, sonunda içine düşüverdin işte.

Suyu da yel gibi geçtin gitti, ateşi de; a gönül, ateşten misin sen, sudan mı?

Gönül de, aşk da, bu ikisi de şakirdi onun; ustalıkla şakirdini yutuverdi gitti.

Önce toprağı, topraktan olanı yel süpürgesinin önüne koydun da,

O yel gebe kaldı; o yelden de bir âlemdir doğdu.

Yelden doğan, anasını yedi; hem de ateş gibi zulüm ıssılığıyla yedi, sömürdü.

Ağaçta bir kurtcağız peydahlandı; kökünden, temelinden ağacı yedi gitti.

Gerçekte o kurt aşktı, yüzlerce Bağdatlı Cüneyd'in gönlündeydi.

Derken o kanlı aşk cellâtlığa koyuldu da ne Cüneyd'i bıraktı, ne Bağdat'ı.

Halife ölümsüzlük dünyasının davulunu çalıp göçünce yaradan icat temelini attı da,

Bir büyük varlık göründü; öylesine varlık ki baştan başa neşe, baştan başa zevk, baştan başa cömertlik.

* A Tebrizli Şems, yüzünü göster de Abbâdî'ce sözler söyleyeyim ben.

* Bu şiirde de matla' yok.

LXXXIX

A gönül, mihnetlere dalmışsan, belâlara uğramışsan bile Tanrı'ya da güvencin, dayancın var ya.

Böyle bir tapı varken umutsuzluğa düşesin; etme Tanrı'ya inanmışsan, etme a gönül.

Düşünce yükünü her yana götürüyorsun; fakat bir bak da gör, ondan başka kimin var senin?

Vefan varsa bunca zamandır, ne lûtuflarda bulundu; bir düşün, hatırla onları,

Tanrı hem baş gözü verdi sana, hem can gözü; artık başka bir yere ne diye göz dikiyorsun?

Ömrünü zâyi etme, geçti gitti ömür zaten; kimyan var, kuyumculuk et.

Her seher çağı sana ses gelir: Alnında bizim dağımız var; bize gel, bize.

Şu bedenden önce tertemiz bir candın; niceye bir ayrı kalacaksın ondan?

Tertemiz bir can kara toprakta kalsın... Ben söylemeyeyim, sen söyle; lâyık görür müsün bunu?

Kendini elbiseden tanı; şu topraktan, sudan bir elbisen var senin.

Her gece elbiseni çıkarıyor, soyunuyorsun; çünkü bu elden başka bir elin daha var.

Yeter; bu kadarını da şu sokakta bir bildiğin var diye söyledim zaten.

XC

Yazık, yazık; benim gibi vefalı bir dostun, senin gibi bir kan içiciyi araması, istemesi yazık.

Yazık, yazık; kanlar döken bir hekimin, zârı zârı ağlayıp inleyen bir hastanın başına gelmesi yazık.

Bana ettiğin cefaları, hiçbir dost dostuna etmez.

Ona, suçsuz günahsız, kanıma girmeye mi kasdın var dedim; evet dedi.

Aşkım dedi, suçluyu öldürmez; aşk ancak suçsuzu öldürür.

Ben her an bir gül bahçesi yakıyorum; sen bana karşı ne oluyorsun? Bir diken ancak.

Ben binlerce neşe çengini kırdım; sen nesin? Çengimde bir tel ancak.

Ordumdan şehirler yıkılmış; sen kim oluyorsun? Yıkık bir duvar ancak.

Dedim ki ona: Hiçbir yankesici, en önemsiz bir oyunundan bile can kurtaramadı gitti.

Saçının her telinde bir düzenbaz baş aşağı asılakalmış.

İster oynayayım, ister oynamayayım, bu şaha karşı mat olmuşum, mat olmuşum, mat olmuşum bir kere.

Satın almasa da pişman olur, satın alsa da pişman; görülmemiş bir alışveriş.

Satın alırsa keşke der, hepsini ben alsaydım.

Satın almazsa elini dişler durur; umutsuz bir hale düşer, yerlere serilir, hor, hakir olur.

Sanki dala, budağa tutunmuş da kökü, gövdeyi atmış gitmiş; can vermiş de bir leş elde etmiş.

Bir nalın sevdasıyla ayağı kesilmiş; bir sarık uğruna başını vermiş.

Böylesine bir müşteri varken boşlamış; böylesine bir şarap varken ayık kalmış.

Eşek, beden otlağını beğenip seçmiş; murdar eşek o otlakta kalakalmış gitmiş.

XCI

A sâkî, a sâkî, revâ görür müsün? Gün geçsin gitsin de biz ayık kalalım.

Önümüze mezeler döksen akılları alır gidersin sen.

Şarap yerine güzel, anlamı ince sözler söylüyorsun; maksadın da yankesicilikle aklımızı çalmak.

Gönlün derdini görmüyorsan ağlayıp inlemeyi çengden duy.

Gönül alıcısın; neyin, çengin feryadı, gönlün düştüğü hali anlatır sana; onları duy da gönül derdini gör, anla.

Âşıklık sözüne ne diye el korsun; sözü ne diye ortaya atarsın?

Boyunda gerdanlık da sensin; kulakta küpe de sen; ne diye boynunu, kulağını kaşırsın?

Sözü tuzağa yem yapma; zaten bu tutkunluk sözden meydana geliyor.

Çünkü söz gâh kilittir, gâh anahtar; onunla gâh aydınız, gâh karanlık.

Sen bir gül bahçesisin; söz, eğer onda senden bir koku varsa yeldir ancak.

Sen ışıklardan ibaretsin; söz, eğer onda senden bir ışık varsa kadehtir ancak.

Tulumu kapat, testiler doldu; su çok olursa tulumu da patlatır.

XCII

İşsizlik güçsüzlük sana verilmiş, senin işin; yürü, Tanrı yardımına ermişsin sen.

Kalemin önünde şeklin ne işi var? O kalemin yardıma ne ihtiyacı var ki?

(s. 303) O put yonanın önünde puta dön; çünkü bütün şeklin, bütün rengin ondan.

Sana, bir şekil gerek mi diye sorarsa cevap, ver de de ki: Yonduğun şekil gerek ancak.

Beni beden haline korsan canımsın sen; gönül haline korsan gönlü alansın sen.

Dikene gülün lûtfunu bağışlayan sensin; yoksa diken dalı, dikenlikten başka ne yapabilir ki?

Şarap sun, şarap; bizi şaraba alıştıran sensin; seninle olduktan sonra ayıklık haramdır çünkü.

XCIII

Aşk kâfirlikle bir göründü de iman, korkusundan bir zünnâr kuşandı.

Aman, aman diye dünyadan bir sestir göklere ağdı; fakat kimseciklere aman vermedi o.

Hiçbir bucak yoktu ki bir düşman olmasın orda; hiçbir define yoktu ki bir yılan bulunmasın orda.

Yusuf bir kuyuya sığınmadı mı? Muhammed, bir mağaraya kaçmadı mı?

Zün-Nûn'un ayağına zincir vurdu o, Mansûr'un başını darağacında yüceltti o.

Yokluk bucağından başka bir yerde huzur, rahat bulamazsın; bir uğurdan yokluğa kaç gitsin.

Bir hırka için bunca yaraya katlanmak; bir sarık için kelleyi vermek... Değmez doğrusu.

Ağır elbise, hırka, cübbe yerine kefen, daha da hoş; mezar bu şehirden çok daha iyi.

Ne vakit varlıktan tamamıyla kurtulacağım da bir kuş gibi yokluğa uçup gideceğim?

Ne vakit can kuşum beden kafesinden çıkacak da gül bahçesine doğru uçacak?

Görülmemiş bir kahvaltı edecek; şaşılacak bir gaga açacak?

Gönül de, göz de, mide de nur yer; çünkü yemeğin aslı nurlardandır.

* "Hattâ onlar, Rableri katında dirilerdir; rızklanırlar" yemeğini gizlice yerler.

Göbeği misklerle dolu ceylanım, ansızın şu düzenbaz feleğin tuzağından kurtulur.

Can hiç işsiz güçsüz bulunmayan bir dünyaya gider, tertemiz canlara karışır.

Şu tuzaktaki bir avuç buğday bir ambardan gelmededir elbet.

Tazeleşip duran dünya bahçesi bir ırmaktan sulanmadadır elbet.

Yeryüzündekilere akıl veren kimdir? Önüne ön olmayan, sınıkları onaran bir padişah.

Akıl fikir saçısını saçmasaydı zamanede bir tek akıllı fikirli kişi mi olurdu?

Uyumuş toprağa o padişah lûtfedip de bir uyanıklık vermeseydi, uyur kalır, hiç uyanmazdı.

Kanla pislik hiçbir güzellik elde edemezdi; fakat onun ayıpları örtücülüğü, ona bir perde çekti de bezedi onu.

Aklını başına devşir, bir ambara kanaat etme de harmana kaç, oraya ulaş.

Onun sayesinde aklının başında külâh var ya; atlas kumaştan elbise yaptır.

Şu külâhı ver de bir baş al; çünkü can başında külâh yok.

A gönlüm, Şems'in burcuna kaç, oraya ulaş; onu bir kerecik görmeyi yeter bulma.

Öylesine bir Tebrizli Şems'tir o ki onun nurları yüzünden güneş bile dönüp duran gökyüzüne yoldaş olmuştur.

XCIV

Herkese baş olarak sağ ol; yüce meclisin muradınca sürsün gitsin.

Temiz kişiler adından buldular iyi adı sanı; var olsun adın sanın.

Bu kula nimetler veren sensin; sana selâmlar gönderiyorum, tapılar kılıyorum.

Özleyişimi ne diye anlatayım, zaten bir balığım ben, sense lûtuflar, keremler denizisin.

Susamış balık su olmayınca ne hale gelir a cana hem yem olan, hem tuzak kesilen?

Şu selâm göndermedeki sebep de şu: İşimi sona vardıracak sensin ancak.

Mektubumu getiren, benden tapı kılan, şekerler döken lûtfundan bir şerbet içmek ümidindedir.

Halka keremler ettin de o yüzden ileri gidenler de rahat, huzur içinde, geri kalan topluluk da.

Halkı himayene al; çünkü bugün zamane ehlinin koruyucusu sensin.

Koru onları da senin gölgen altında esenleşsinler; çünkü cana sığınacak yer de sensin, rahat, huzur da sen.

Ben de minnetlerine gark olup gideyim; zaten başlangıçta lûtuflar ettin, şimdi de tamamlarsın o lûtufları elbet.

Gölgen Müslümanların başlarında ebedî olsun; Müslümanlığın güneşisin sen.

Bu yanda görülecek bir iş, yapılacak bir hizmet varsa buyur da hizmet edeyim, râm olayım sana.

XCV

Sen çevgen beyi oldukça biz de meydanın topu kesiliriz.

Şu dönüşten sarhoş olduk, hiçbir şeyden haberimiz yok; şu dönüşün sırrını sen bilirsin ancak.

İş dönmeyle, biteviye birbirine ulanmayla sonuçlandı mı, fakih kişiye gizli anlam kesilir gider.

Fakat aşktaki dönüş, aşktaki biteviye ulanış her kesin delilin şartıdır.

Evin bucağındaki fareler, gül bahçesindeki bülbülün feryatlarını nerden duyacaklar?

Kör ihtiyarların gözleri can güzellerinin cilvesini nerden görecek?

Fakat kör olana da gözlerine çekmek için Isfahan sürmesini gene aşk hazırlar.

İhtiyara da aşk, abıhayat sunar da gençleştirir onu.

Bütün dostlar aşkla dirildi; sense böylece kalakaldın; ne duruyorsun?

Eşeğe binmişsin; in eşekten; meydanda eşekle gidilemez; bu meydana lâyık değildir eşek.

Padişahım, neden eşeğe bindin? Padişahlar padişahısın, padişah soyundansın sen.

Eşeğin sırtı lâyık değildir sana; atlara binmek lâyık sana.

* A bugün insana can kesilen; sen "bölük bölük ordulardaydın" önce.

Yıkıp kırmadan korkmasaydım ey can, ne söylenecek sözler söylerdim sana.

XCVI

Gizli şaraplarla sarhoşum; gizli tefle, neyle, çengle kendimden geçmişim.

Böylesine gizli sevgiliye gizlice vefalar etmek gerek.

Yıllardır ki canım şu aşağılık yerde gizli hay-huylar etmede.

Dedim ki: A gönül, sonucu nerdesin sen? Gizli burçlardayım dedi.

O güzel yüzlü gizli Ay, solumda dedi, Güneş var, sağımda Ay.

O ay yüzlüyü Müşteri sattı; parasını gizlice verdim ona.

Gizli bir ululuktan ışıklar vurmada; nasıl olur da karanlığım kalır benim?

Ateşim nasıl söner? Zaten soluk nedir? Gizli belânın bir delili.

(s. 304) Canlarımız kurtulmasın o belâdan; kurtulmasın da gizlice armağanlar elde etsin.

Tebrizli Şems, çorba pişirdi; sûfiler, gizlice salâ size.

XCVII

Cana cansın, yüzlerce cana can; gizlice naralar atıp duruyorsun.

* Tersine nal çakmışsın, gizlice at sürmedesin; fakat sağır olmayan övülmeni duyar.

Ahmak olmayandan başkası anlamaz bunu; bu parçadan dağarcık yapmaya utanırsın sen.

Önündeki, ardındaki engel de şu utanmadır zaten; başım yüce, halkın ulusuyum der durursun çünkü.

Fakat bundan kaçındın mı, geçici şeylere boş veren filân, kadrini yüceltir senin.

XCVIII

Susuyorsun, söylüyorsun; can mısın yoksa? Gizliden gizliye naralar atmadasın.

Bir bahçesin sen, şeklinse bir yaprak; hattâ bahçe de nedir, yüz binlerce bahçesin sen.

Yaşayış bahçesi, sensiz bir zindandır; ölümse zindandan kurtuluş.

Canın denizdir, şeklinse bulut; gönül feyzi de mercan katrelerdir.

A tek er, Tanrı'ya tek diyenler, buyruğuna karşı bir top kesilmişler; çünkü çevgeni tutan padişah sensin.

Bir top kesilmeyen altın bile olsa iyidir, iyi amma meydana lâyık olamaz.

Pürüzlü yerlerini yon, şuna buna karışmayı boşla; çünkü sen çevik, yusyuvarlak bir topsun.

İblis, kınayışı yüzünden sürüldü, Tanrı tapısından kovuldu gitti.

Top bile olsan, kendini çıkırıkçıya bırak da adamakıllı bir top olasın.

İblis'in işi olan kınama, bir söyleyişten, bir bilişten alıkor insanı.

XCIX

A bana nimetlerini veren, a benim padişahım; güzellikte en ilerisin, bir ikinci yok sana.

Bir denizsin ki bütün dünyayı kaplamış; inciler, mercanlar saçmadasın kıyıya.

Kulunuzun yapısı yıkık; onu yap, direklerimi kuvvetlendir.

Bu cefa nice olur? Vefalısın sen; nasıl olur da unutursun beni, unutuluşa terk eder gidersin?

Ayrılık yılanı saldırdı mı, yılan gibi sokar, zehirler beni.

Yüzüm safran gibi sarardı soldu; kaptan su boşalır gibi aktı gözyaşlarım.

Senin havanda yurt edinen gönlü koru; aşkınızdan başka bir yapıcı yok bana.

Düşmanlarımın gözleri gülmede, halime seviniyor onlar; niceye dek kardeşlerim ağlasınlar bana?

A canıyla bütün dünyayı kavrayan; canınla her yanda hazırsın, yakınsın sen.*

* Bu gazel Arapçadır.

C

Yeni bir buyruk ver, zamanın padişahısın. Yeni bir para bastır, sultansın sen.

Âlemde şartsız, kayıtsız buyruk senin; buyruk sahipleri kalıptır, can sensin.

Padişahların rüyalarında aradığı, kolaylıkla senin eline geçti.

Bütün kuşlar senin yemini yer; sen onların arasında devlet kuşusun.

Devlet sayvanın başımızın üstünde yüceldi; çünkü sen özden öz, tam insansın, insanlıksın.

Hattâ hayvanlık canına gönül versen, mülkün canından da yüce bir hale gelir, meleğin canından da.

Âşıklardan şartı şurtu kaldır; onların hallerini zaten bilirsin sen.

İster Tanrı tarafından takdir edilmiş olsun, ister Şeytan'ın düzeniyle kurulmuş bulunsun, âşıkların yollarından kaldır tuzakları.

Kaldır da şu dâvada yüzüm kızarsın; çünkü sen Tanrı gibi buyruğu lâtif bir ersin.

A Tebrizli Şems, baştan başa rahmetten ibaretsin; çünkü rahman sıfatlarının sırrısın sen.

CI

İrâdemi sana vermişim, dileğim sensin; kulunum kölenim, padişahım sensin çünkü.

Gönül, irâdesini sana vermiş, seni istemekte; şu kapalı kapıyı açan sensin.

Senin ayağının bastığı toprağım, fakat bugün tozuyorum, havanda dönüp duruyorum; yel sensin çünkü.

Zahitliğim şarap içmek, savaşım kadehle; çünkü zahitlik de sensin bana, çalışıp çabalama da sen.

Yaradılışım kötü, mayam kötü; fakat şükrediyorum gene de; çünkü yaradılışımda da sen varsın ancak, mayamda da sen.

Senin yarattığın, senin hoş gördüğün huy elbette güzeldir; çünkü bütün dilek, bütün istek sensin.

Sen kadeh oldun mu, zehir şarap kesilir; senden gelince zulüm lûtuf olur, ihsan olur.

Yeter göreyim, susayım da daha fazla seni anayım; amma her anış seni anmak, her hatırlayış seni hatırlamak zaten.

CII

Sarhoşsun, âşıkça sözler söylüyorsun; garip misin sen, yoksa bu köyden misin?

O büyücü gözlerine karşı büyücülüğe kalkışmak, nasıl olur da haram olmaz?

Ay değirmisi bile yüzünü görünce noksanını bilip utanıyor; iş böyleyken Zühre nasıl oluyor da edebe riayet etmiyor?

Ne fayda verir öğüt âşıklara? Onları sel götürdü gitti; yürü, ne arıyorsun sen?

Bizim güzelimizden ne anlarsın sen? Biz o yandanız, sense bu yandansın.

Onun masalıyla elden çıktık biz; ne diye el yumazsın bizden?

Mademki dostun çevgeni önünde bir topsun; aşk meydanına secde ederek yürü.

O Türk'e benzer gözlere karşı kulsun, Hintli, en aşağı bir kölesin sen.

Bu harem yerinde savaşıp durmada, inatlaşıp yatmadasın a sabır; gâh lalasın, gâh edepsizin biri.

A Güneş, ne sınırın görünmede, ne bir terazinin gözüne sığıyorsun.

A Ay, hele bir kendini tanı; ay sonlarında bir kıla dönmüyor musun sen?

A Zühre, hele bir çarşafa bürün; edebin yok, kahpe bir kadınsın sen.

Ey olgun aşk, sen gel; Tanrı zatının ışığısın, yahut da O'sun sen.

Bu yolda ayağım kalmadı benim, dizimde de diz denecek hal kalmadı.

Gemi gibi gönlümün yanına yatayım da gideyim bâri; a gönlüm, senin de binlerce yanın var.

Sarhoş, kendinden geçmiş bir halde, sağa sola yalpa vurarak gidiyorsun; sağsız, solsuz yere doğru yelip yortuyorsun.

Canın ne sağı var, ne solu; bir koku alabiliyorsan canın kokusunu alabilirsin ancak.

O şeker yüzlüden yüz çevirdin mi, istersen şekerkamışı ol, bil ki kötü huylusun.

Fakat Şeytan bile olsan ona yüz tuttun mu, Allah Allah, aysın, hem de nasıl, Ay'dan da on kat güzel, on kat aydın.

Gönlüm, yerinden oldu; nasıl söyleyeyim, nasıl öveyim onu? Bütün o'lar, bu o'nun kulu kölesi.

330 Aklını başına al da huylarından birini dinle: Gâh arslanlık eder o, gâh ceylanlık.

Yeter, sus; söz görüşün işini yapamaz; narla elma, eriğin yerini tutmaz.

CIII

(s. 305) Bir sarhoşcağız olmuşsun da söze başlamışsın; garip misin sen, yoksa bu köyden misin?

Sarhoş, kendinden geçmiş bir halde, sağa sola yalpa vurarak gidiyorsun; o sağı solu olmayanı arayıp duruyorsun.

Canın ne sağı var, ne solu; sen canı yaralayanın peşine düşmüşsün, gidiyorsun.

O şeker yüzlüden yüz çevirdin mi, istersen şekerkamışı ol, bil ki kötü huylusun.

Fakat Şeytan bile olsan ona yüz tuttun mu, Allah Allah, ne de güzel, ay yüzlüsün ya.

Gönlüm yerinden oldu; nasıl söyleyeyim, nasıl öveyim onu? Öylesine bir o ki canı da alır, götürür, gönlü de.

Aklını başına al da huylarından birini dinle: Gâh arslanlık eder o, gâh ceylanlık.

Yolunda ayağım kalmadı; dizimde de diz denecek hal kalmadı gitti.

2340 Onun meydanında bir topsan, çevgeninden başka bir şeyle yuvarlanmasın başın.

Gök gibi yalınkatsan kendine gel de bu söze sarılma; yeter artık.*

* Bu gazelin birinci beyti, CII. gazelin matla' beytinin hemen hemen aynı. İkinci beyti, aynı gazelin on altıncı beytine, üçüncü beyti on yedinci beytine benziyor. Dördüncü beyti on sekizinci beytinin aynı. Beşinci beyti on dokuzuncu beytinin bir başka şekli. Altıncı beyti yirminci beytinin biraz değişiği. Yedinci beyti yirmi birinci beytinin ta kendisi; sekizinci beyti on dördüncü beytinin bir kelime değişikliğiyle gene aynı. Dokuzuncu beyti yedinci beytinin başka bir şekli. LXXXVI. gazelin notundaki mülâhazayı burda da tekrarlayacağız ve bu iki gazelin, aynı gazelin zapt edilişindeki farktan başka bir şey olmadığı kanaatini yürüteceğiz.

CIV

Niceye bir kavga edip duracaksın; niceye bir şu kalabalığın içinde kalacaksın? Yavaş yavaş yalnızlığı huy edin.

Yalnızlığa dalanın bir hoş sevdası vardır; yürü de, ne sevdadasın diye bir sor ona.

Yalnızlık ona derler ki birisine sığmasın da bir hoş uykuya dalasın, bir güzelce dinlenesin.

Baht ağacının gölgesine gidesin de tezce orda konak tutasın, yan gelesin.

Bahtının açılmasını istiyorsan her ağacın gölgesinde yükünü açma.

Sana, bizdensin sen dese bile, bizlik, benlik dağarcığına gitme sakın.

Yürü, nerde olursan ol, kendine gel; hercai adamın yüzü karadır.

Kendin dediğim nedir? Yüzünden bunca seyre seyrana daldığın kişiye gark olup kendinden geçmek.

Padişah Salâhaddin'e ulaştın mı, bozuk düzen bile olsan iyileşirsin, düzelir gidersin.

*BAHR-İ HEZEC**
–AHRAB MÜSEDDES–

mef'ûlü mefâilün feûlün

* Tercememize esas tuttuğumuz Konya Müzesi'ndeki nüshanın ikinci cildi bu bahirle başlar.

— A —

I

(c. II, s. 1) Sevgili, gönlümüzde sen varsın; senden başkası kerpiçtir, taştır, kayadır.

Her âşık bir güzeli seçmiştir; bizse senden başkasını görmemişiz a sevgili.

Senden başka bir Ay olsa bile gözümüz görmez; senden başkasını kıskanmayız biz.

Ey halk, ondan bahsetmeyin tek de bütün güzeller sizin olsun.

Ululuk ısını gören kişi, geçip gidecek güzelle aşk oyununa girişir mi hiç?

Tanrı'nın lûtfunu uman, o lûtuftan başka hiçbir şeye gönül bağlamaz.

Kıskanacaksan Tanrı'yı kıskan; bu kıskançlık peygamberlerde de vardır.

İsa dördüncü kat göğe ağdıktan sonra kiliseyi ne yapsın?

Ebû Bekir'le Ömer, canla başla Osman'ı, Murtazâ Ali'yi seçmiştir.

2360 A Tebrizli Şems, ırmağı akıt da döndür değirmen taşını.

II

A can, a bütün canların can oluşuna, duruşuna sebep olan; a canlara kanat verip uçuran.

Seninle olduktan sonra ziyandan ne korkalım, a bütün ziyanları kâra döndüren.

Feryat bakış oklarından, feryat yaya benzeyen kaşlardan.

Güzellerin lâ'l dudaklarına şekerler verdin de tamahla ağızlar açık kaldı gitti.

A elimize anahtar veren; onunla dünya kapılarını açtıran.

Bizim aramızda değilsen ne diye şu beller bağlanmış böyle?

İzi belirmeyen şarabın yoksa bu izler neyin tanığı?

Sen vehmimizden dışarıysan şu vehimler kiminle diri öyleyse?

Sen dünyamızdan gizliysen şu gizliler kimin yüzünden ortaya çıkıyor?

Bırak dünya masallarını, bıktık, usandık onlardan biz.

Şekerler döken güzele düşen can cennetleri ne yapsın, sığar mı oralara hiç?

Senin ayağının altına toprak olan, gökleri anar mı artık?

Koruyuşunla ağzımı yumdur; bizi şu dillere düşürme.

III

A büyücülüğe sımsıkı yapışan; ceylanı gözlere arslan gösteren.

Büyünden göz şaşı olmuş; gözlere iki görme huyunu vermişsin.

Turuncu erik göstermişsin; halbuki turunç erik olur mu hiç?

Büyün keçiyi kurt göstermiş, buğdayı arpa.

Büyün dürülmüş hayal tomarını, ölümsüzlük fermanı göstermiş.

Büyünle bilgisiz sapığın sakalı, doğru yolu buluş yeliyle dolmuş.

* Büyün, a Hintli'yi Türk gösteren, bizi sofist etti gitti.

Rüstem gibi güçlü kuvvetli filleri, savaş vakti sivrisinek gibi gösterir büyün.

Savaşırlar da yerinde takdir edilen buyruk yerini bulur gider.

Sofist olma, sus da mânevî dilini aç.

IV

Şemseddin'i, Tebriz'in övündüğü, Çin'in haset ettiği güzeli uzaktan gördü;

Uzaktan gördü o gökyüzünün gözünü, ışığını; o yeryüzünü dirilteni.

Onu, öylesini gören can bu hale gelir işte, daha da beter olur hattâ.

Bana dedi ki: Seni ağlatarak öldürürsem... Ona dedim ki: Bu aşağılık kulu mu?

Bu konuşma sırasındaydı ki ansızın gayb âleminden, pusudan çıktı.

Kulunun varlığına ateş saldı, kibri, kini kökünden söktü, attı.

Yalnız lâlenin gönlü yanmamış o şaraptan, yasemini de sarhoş etmiş o şarap.

Dileğimiz onun eteğinde; bize de yen sallayıp durmada.

Bir padişah ki Ay'a yüz gösterdi mi gökyüzü atına eyer vurur gider.

* Eğri otur da doğru söyle; o gerçek can padişahına eş yoktur.

Vallahi kutlu, emin Cebrâil'in bile ondan haberi yok.

Boş yere ne söylenirsin? O, yedinci kat göğü bile dile getirdi.

Can gözümüzü açar da onu görürsek yakıyni bile bir arpaya almayız.

* Eyvahlar olsun, o buluşma devleti gene kürkünü ters giydi.

A benim Şemseddin'imin aşk çalgıcısı, canın için gene şunu söyle:

Elini öpme fırsatını bulamazsam alnımı yere kor dururum.

V

O ay yüzlü burda vefa etti bize, asla bir yere gitmeyelim burdan.

Can yaşayışına yardım burda; iki göze zevk burda.

Ayağımız burda balçığa saplandı; ayağımızı nasıl kurtarırız burdan?

Allah'a and olsun ki gönül verdik buraya, Tanrım, kimseyi sürme burdan.

Buraya, ölüme yol yok; burdan ayrılmaktır ölüm.

Güneş gibi burdan doğdun; bizi burda aydınlattın sen.

Can burda kutlu bir hale gelir; sevinir, tazeleşir; ölümsüzlüğü burda bulur can.

Bir kere daha kaldır örtüyü; bir kere daha doğ burdan.

Zevâlsiz şarap burda; sâkî, dök o şarabı burda.

(c. II, s. 2) Şu, abıhayat kaynağı; saka, tulumunu doldur burdan.

Burda kol kanat buldu gönüller; burda havalandı akıl, burda.

VI

Kalk, sabah şarabını hazırla; kucağımızı misklerle, amberlerle doldur.

A güzel yüzlü güzel sâkî, o renkli şarabı getir.

Benden, nasıl sâkî o diye sordu; şeker mi şeker, yüzlerce batman gelir helva mı helva.

Olmayacak şeylere yelip yortan vesvesenin dök başına o şarap dolu sağrağı.

Öylesine şarap ki serçe bile içse Zümrüdüanka'yı avlamaya niyetlenir.

Ağırlaşmadan tez sıçra, gel yanımıza.

Ay gibi dön dolaş, ışık saç; o kızıl benizliye sun kızıl şarabı.

Hepimizi de sarhoş et, ellerimizi çırpmaya koyulalım da o vakit seyret bizi.

Seyret artık sarhoşların dönüşünü, cilvesini; işit artık gürültüyü patırtıyı.

Bunun boynuna o, a benim padişahım, sevgilim, efendim diye el atmış;

O da gül gibi yüzünü yaklaştırmış, sevgilisinin elini ayağını öpüyor.

Şu, cömertlikle kesesini açmış, pervasızca dönün diyor.

Öbürüyse sarığını, hırkasını atmış, bunları diyor, yarın rehine verin.

Orda coşup köpüren sevgi, yüzlerce anada yoktur, yüzlerce babada bulunmaz.

Bu, öbürünü akrabası görüyor; sarhoşlukla düşmanlar bile bu hale geliyor işte.

O kavga dünya şarabından çıkar, Tanrı meclisinde öyle şeyler olmaz.

Ne kızma vardır, ne kayyetme, ne savaş; orda sâkî vardır, meclisi bezeyen şarap vardır ancak.

Sus ki kıskançlığından kâfir nefis bile, ondan başka yoktur tapacak diyor.

VII

Ne vakte dek geri gideceksin? İleriye gel; küfre varma, dine imana gel artık.*
Zehri şerbet gör, zehre sarıl; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Şekil bakımından yeryüzündesin; fakat yakıyn incilerinin ipliğisin sen.
Tanrı ışığı mahzenine emin olmuşsun; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Kendini kendinden geçişe verdin mi, bil ki varlığından kurtuldun;
Binlerce tuzağın bağlarından sıçradın; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Bir halifenin belinden geldin; aşağılık dünyaya göz açtın.
Yazıklar olsun; ne kadar da neşelisin sen; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Her ne kadar şu dünyanın tılsımısın amma içyüzünde bir madensin sen.
O İki gizli gözünü aç; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Ululuk ışığının oğlusun; kutlu bir talihin, iyi bir falın var;
Her vara yoğa ne diye, ne vakte dek ağlayıp duracaksın? Sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

* Bu şiir murabba-ı mütekerrirdir.

Sert kayalar arasında bir lâ'lsin; ne vakte dek yanıltacaksın bizi?
A dostum, gözüne apaçık da görünmede işte; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Serkeş sevgilinin kucağından gelirken sarhoş, lâtif, gönül çekici bir halde;
Gözlerin güzel mi güzel, ateşlerle dolu mu dolu; işte böyle gelirsin sen. Sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Tebrizli Şems, o padişah, o sâkî karşında; ölümsüzlük şarabıyla dolu bir kadeh sunuyor sana;
Süphânallah, ne de arı duru; sonucu, aslının da aslına gel sen.

VIII

Nasıl oluyor da bizim ateşimizle, bizim alevimizle evimizden kalkıyor da evine gidebiliyorsun sen?

Atımızı, kamçımızı sakın Rüstem-i Zâl'e bile söyleme.

Çünkü hilemizi, düzenimizi gerçeklerden başka kimsecikler bilmez.

Hiç kimsenin gönlüne sığmayız; çünkü tarağımız onun başında.

Nerde onun okunun tüyünü görürsen, iyiden iyiye bil ki izimiz ordadır bizim.

Aşktan bahset, de ki: Aşk bir tuzaktır; fakat sakın yemimizi söyleme.

A gönül mahremi, masalımızı hatırına bile getirme sakın.

Böylece söylemezsen vallahi alışırsın, söylemez olur gidersin.

Tebriz'de, feşmânımızın gönül devleti olan bir filânımız vardı bizim.

IX

O gül bahçesine benzer güzelim yüzü, o aydınlığın gözünü, ışığını gördüm.

Gördüm o can kıblesini, can secdegâhını; o zevki, safâyı, o emniyet yurdunu.

Gönül, oraya can vereyim, varlığımı, benliğimi feda edeyim dedi.

Can da dönmeye koyuldu, ellerini çırpmaya başladı.

Akıl da geldi; bu mutlu bahtı, bu yüce kutluluğu nasıl söyleyeyim, nice öveyim ben dedi.

Öylesine bir gül kokusu bu ki ikiye bükülmüş her boyu selviye döndürdü.

Aşkla her şey değişir; Ermeni'yi bile Türk yapıverirler.

A can, canlar canına ulaştın sen; a beden, eridin gittin, bedenlikten çıktın sen.

Yakut, sevgilimizin zekâtı; zenginin parasını yoksul yer.

* Taze, yaş hurmayı dertli Meryem bulur.

Halka pek o kadar ihsanda bulunma da yabancının gözü kalmasın.

İmandan maksat eminlikse eminliği yalnızlıkta ara.

Kimin yalnızlık bucağıdır gönül evi? Gönülde oturmayı huy edin.

O içimi tatlı ölümsüzlük sağrağını gönül evinde sunar dururlar.

Sus, susma hünerini elde et; hünerlerle dolu lâfları bırak.

İnancı gönlünde sakla; çünkü inanç yurdudur gönül.

X

Güzel yüzlü güzel padişahı, o gönüllerin gözünü, ışığını gördüm.

O gönül dostunu, o derdimi dert edineni, o canı, o cana canlar katan cihanı gördüm.

Gördüm o akla akıl vereni, safâya safâ bağışlayanı.

(c. II, s. 3) Gördüm o Ay'ın da secdegâhını, göğün de; gördüm o erenlerin canına kıble kesileni.

Her parçam ayrı ayrı, Tanrı'ya hamd olsun, şükürler olsun diyordu.

Mûsa ansızın ağaçtan o ışığı görünce,

Arayıp taramadan kurtuldum; değil mi ki böyle bir bağışı buldum dedi.

Tanrı, a Mûsa dedi, yolculuğu bırak; sopayı at elinden.

O anda Mûsa, akrabayı da gönlünden çıkardı attı, konuyu komşuyu da, bildiği, tanıdığı da.

* "Ayakkabılarını çıkar" emri buydu, bu; yâni a gönül bezeyen, iki dünyayı da bırak.

Gönül evine ondan başkası sığmaz; peygamberlerin kıskançlığını gönül bilir ancak.

* Ey Mûsa dedi, elinde ne var? Mûsa, yolculukta işimize yarayan sopa dedi.

Sopayı at elinden; at da göğün şaşılacak işini gör dedi.

Sopayı attı; sopa bir ejderhâ kesildi. Mûsa, ejderhâyı görünce kaçtı.

Tanrı, tut dedi, tut da sana gene sopa yapayım onu.

Düşmanından bir yardımcı yapayım; dayandığın şeyi sana düşman haline sokayım da,

Vefalı, güzelim dostların benim bağışımdan ibaret olduğunu, başkasından vefa gelmeyeceğini bilesin.

Ele ayağa bir dert verdik mi, elin ayağın bile yılana döner.

A el, bizden başkasına yapışma; a ayak, en son gidilecek yerden başka yeri isteme.

Zahmetimizden kaçma ki her yerde bir zahmet, bir dert vardır; fakat dermana da yoldur o dert.

Hiç kimse yoktur ki bir dertten kaçsın da karşılık olarak daha beterine uğramasın.

Yemden kaç, korku ordadır; a komşu, korkuyu da akla bırak gitsin.

Tebrizli Şems lûtuf buyurdu; fakat gidince lûtufları da aldı, götürdü.

XI

Sâkî, mekânsızlık şarabını, o izinin tozu belirmeyenin adından sanından bir iz olan şarabı,

Sundukça sun; canımıza can katıyorsun sen. Sarhoş et, yürüt gitsin canımızı.

Bir kere daha kapıdan gir içeriye de sâkîlere sâkîlik nasıl olurmuş öğret.

Taşın gönlünden kaynak gibi coş; beden, can testilerini kır gitsin.

Şaraba âşık olanlara zevk ver, neşe ver; ekmek isteyenleri hasrete düşür.

Ekmek, beden hapishanesinin mimarıdır; şarapsa can bağına yağan bir yağmur.

Yeryüzü sofrasının üstünü örttüm; gök küpünün kapağını aç.

Ayıp gören iki gözünü yum da gaybi görüp bilen iki gözünü açıver,

Açıver de ne mescit kalsın, ne puthane; bunu da tanımayalım, onu da.

Sus, o susma dünyası, şu dünyayı seslerle doldurur gider.

XII

Üstümüze bir dost seçtin dedin; bu sözü buyurma; asla olmaz bu iş.

İhtiyacımızı gör, delil getirmeye kalkışma; peşin ver, yarın deme.

A hurma ağacı, beni bırak da gölgende bir güzelce uyuyayım.

Ey aşk, helvanın içinde balla şeker nasıl birbiriyle birleşirse sen de gönlümde öyle birleştin gönlümle.

Ey şekli gözümün içinde, denizdeki inciye benzeyen.

Sende de bizim kafamız var, başını salla, gerçekle bu sözü; sen de, ne de güzel seyir seyran de.

Hani dün gece bir vaadde bulunmuştun bana; fakat haddime mi düşmüş istemek, nerde o takat?

Elim güneşe erişmese bile benim güneşimsin sen, uzaktan görün bâri.

Güneş de, güneş gibi binlercesi de sana hasret, seni istemede.

XIII

Adam olmayanları küstahlaştırma; şu aşağılık kişileri gözüne alma.

Hırsız terzi, fırsat buldu mu boya tam gelen kumaşı kısaltır gider.

Onları kapı halkası gibi dışarda bırak; buna da lâyık değildir onlar ya.

Onlar alay için, maskaralık için gelirler yanına; bir şey umarak bu apaçık şeyi örtme.

Onların kendileri dertle dopdolu; senden gamı, derdi nasıl uzaklaştırabilirler?

İnce derde, gama, gussaya aşk yalnızlığı gibi derman yoktur.

Ya dostu görmek var, ya havasında yelmek; bundan başka kimin ne işine yarar şu dünya?

Dostu görünceye dek can, hayaline dalar da secdeler eder.

Şamdan gibi tapısında dura dur; ululara fırsatlar düşer çünkü.

Şu zamaneden âciz olmuşsun; zamanın aslını ne vakit göreceksin.

Göz mekândan geçti mi o mekânın canını tezce görür gider.

Can yemeğe, beden de kazana benzer; kazanı ateşe koy.

Koy da içten içe kaynayışı seyret; ondan sonra da masal satın almazsın artık.

İçinde bulunduğun zamanı seyre dalarsın; gerçeklerin seyri seyranı iç âlemde olur.

Bu hal yolun başlangıcıdır; kaybolanlara iz göstereyim ben.

Öyleleri var ki burdan yüzlerce konak ileri gitmişlerdir; bunu onlara nasıl söyleyeyim?

Bu sözden maksat, kurtuldun demektir; yâni gökyüzüne ışık olanı buldun;

Tapı kıldığım Tanrı ve din Şems'ine ulaştın; çünkü insanların da sığındığı zat odur, cinlerin de.

Tebriz, onun yüzünden göğe dönmüştür; dilerim, gönül merdiveni eksik olmasın.

XIV

Çevik, biligli aşk çalgıcısı nerde ki aşkla vursun mızrabı, şunun bunun isteğiyle değil.

Her solukta bu ümide düştüm amma bir türlü görmedim; bu istekle mezara girdim gitti.

Aziz dostum, eğer sen gördüysen ne mutlu sana dostum, ne mutlu.*

Eğer Hızır gibi gizliyse, yapayalnız deniz kıyılarındaysa,

A yel, ona selâmımızı götür de arz et: Gönlümüzden kavga edip duruyoruz onunla.

Bilirim, yanan yakılan selâmlar, sevgiliyi âşıklara getirir.

Gökyüzünü aşk döndürüyor, suyla dönmüyor; aşkla yürüyoruz biz, ayakla değil.

Can çarkları da sevgili anılınca gözyaşlarıyla dönmeye başlar.

(c. II, s. 4) Sevgiliye buluşma kemendi onu anıştır; sus sevda gene coştu, kabardı.

* Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

XV

Bize bizsiz bir yolculuk düştü; orda gönlümüze bizsiz bir ferahlıktır geldi.

Bizden boyuna gizlenen o Ay, bizsiz bizim yanağımıza yanağını koydu.

Gamıyla can verdik de bizi onun gamı doğurdu bizsiz.

Biziz boyuna şarapsız sarhoş olanlar; biziz boyuna bizsiz neşelenenler.

Bizi asla anmayın; biziz bizsiz yel kesilip gidenler.

Bizsiz kalıyoruz da sevinç içinde, boyuna bizsiz olalım diyoruz biz.

Kapıların hepsi de yüzümüze kapanmıştı; bize bizsiz yol verince hepsini de açtı.

Bize Keykubad'ın gönlü bile kuldur köledir; çünkü Keykubad da bizsiz bir kuldur köledir.

Biziz iyiden de kaçan, kötüden de; bizsiz olarak ibadetten de kaçan, bozgunculuktan da.

XVI

Sana müşteri olanın kırma gönlünü; vazgeç cefa yolundan.

Merhamet et a gönül, şeriatta artık hayvanı kurban etmezler.

Mahmurunum senin, o mücevher gibi şarabı sun elime.

Bir öğüt ver, o mahmur nerkis gözleri barışa getir.

Büyücü Hintlilere buyur, büyücülüğü haddinden ileriye götürmesinler.

* Âşık altı kapılı bir hapishaneye düştü; kır şu hapishanenin kapısını.

Bir soluk ululanarak çık öne, perileri topla bir araya.

Yüz yerde, şeker denkleri, kalem gibi bellerini bağlamışlar, ordu kurmuşlar sanki.

A aşk, kardeşçesine beri gel; serserice selâmı bırak gitsin.

A can sâkîsi, Tanrı kapısında kardeşlik hakkını gör, gözet.

A zamanın Nuh'u, şu demir atmış tabiat gemisini yürüt.

A Mustafâ'nın nâibi, o koca Kevser sağrağını döndür.

A kızıl boyalara boyanmış bayraktar, peygamberlik dudağını aç.

Şu safran gibi sararıp solmuş alanı lâlelerle, kızıl güllerle doldur.

İnciler saçan o kızıl şarabı artık ağartmayacağım ben.

— B —

XVII

A bütün gece gamıyla yanıp yakıldığım, yarabbi diye ağlayıp inlediğim güzelim benim,

Gök ağlasa da, gülse de çoğu defa yerin çekişinden olur bu.

Nice zamandır ki gök yeryüzüne ağladı durdu da yer onun gözyaşlarıyla tertemiz, güpgüzel bir hale geldi.

Gökyüzünün ağlayışından yüzlerce bağ bahçe bezeniş, süsleniş gülüşlerine koyuldu.

Dün gece ben ağlıyordum, gökyüzü ağlıyordu; onunla benim mezhebimiz bir, aynı yola sahibiz, aynı yordama sahip.

Göğün ağlayışından ne biter? Güller, terütaze menekşeler.

Ya âşıkların ağlayışından ne biter? O şeker dudaklının gönlünde yüzlerce merhamet, yüzlerce sevgi.

Sevgili, gamzeleriyle cilvelensin diye, göz yumulur da ağlar mı ağlar.

Şu bulutun ağlayışıyla toprağın gülüşü, seninle benim için, birbirine karışır gider.

Bizim ağlayışımız da bir sonuca kavuşmak içindir, gülüşümüz de.

Dünyayı isterken de sus, bir isteğe kavuşmak isterken de; öylece seyre dal gitsin.

— T —

XVIII

Sevgilinin hayali bizimle oldukça, ömrümüz boyunca seyirdeyiz seyrandayız biz.

Dostlarla kavuştuk mu, vallahi, evin sofası ova kesilir bize.

Gönlümüzün dileğine erdik mi, diken bile binlerce hurmadan yeğdir.

Sevgilinin mahallesi başında yattık mı, yastığımız, yorganımız Ülker yıldızıdır bizim.

Sevgilinin saçlarına sarıldık mı, kadir gecesindeyiz; kadir kıymet bizimdir artık.

Yüzünün aksi parladı mı, dağlarla ovalar ipek kesilir, atlasa döner.

Yelden onun kokusunu sorduk mu, çeng sesleri gelir, zurna sesleri duyulur.

Toprağa adını yazsak toprağın her parçası bir huri olur, yeryüzü cennet kesilir.

Ateşe, tutar da onun afsununu okursak o yakıcı ateş erir, su kesilir.

Ne diye hikâyeyi uzatalım? Yokluğa adını okusak var olur, varlığı artar.

İçinde onun aşkına ait gizli bir işaret bulunan söz, binlerce cevizden daha özlüdür.

Fakat aşk yüz gösterdi mi, bütün bunlar ortadan kalkar gider.

Sus, söz tamamlandı gitti; isteğin tümü ulu Tanrı'dır ancak.

XIX

Şehrinizde bir güzel var; akıl da onun yüzünden kararsız, gönül de.

Herkese bir nasibi var onun; her bahçede bir bahar var ondan.

Her yanda bir feryat var onun yüzünden; her yolda bir toz kopmuş ondan.

Her kulakta bir müzik var ondan; her gözde bir ibret var ondan.

A iş erleri, işe koyulun, işe; burda bir büyük işimiz var bizim.

Bir dost gizlice kulağıma söyledi; burda gizlenmiş bir güzel sevgili var.

Bu yolda söyleyişinden anlaşılıyor ki zayıf gönüllü bir de âşık var burda.

Gönderdiği o, gönderilen de; bu çeşit söyler o padişah; onun âdeti bu.

Nuh'tur o, batanlara aman verir; rûhtur o, gizlidir, apaçıktır.

Bundan böyle ekşi suratlıların çevresinde dönme; yanı başında şekerler saçan biri var.

Şeker yüzlülerin çevresinde de az dön dolaş; çünkü o şehvet de gelip geçici bir şey.

Burda bir şeker var ki sonu yok; burda bir vakit var ki hiç geçmez.

Sus a gönül; sanma ki ona bir sınır var, bir kıyı var.

XX

Bugün yeni bir delilik geldi çattı; öylesine ki hem de, binlerce gönlün zincirini sürümede.

Bugün şekerkamışı denklerinden çuvallar yırtıldı gitti.

Gene o Bedevî, güzellik Yusuf'unu satın aldı, yüreğinin köşesine koydu.

(c. II, s. 5) Canlar bütün gece bahtla, devletle, nerkisle yasemin otladı durdu.

Sonunda da her can, bahardan çevikleşti, güzel bir sûrette sıçramaya koyuldu.

Bugün taştan, kerpiçten menekşeler, lâleler bitti.

Kışın çiçek açtı ağaç; karakışta meyveler yetişti.

Sanki Tanrı, eski dünyada yepyeni bir dünya yarattı.

A âşık arif, şu gazeli oku; hani aşk, âşıklar arasından seni seçti diye başlar;

Altın gibi sararmış yüzünde bir iz var; gümüş bedenli sevgilin ısırmış belki diye devam eder.

Olur ya, belki gamıyla çırpınan gönlü okşar, yatıştırır.

Sus da çayırı çimeni gez, seyre seyrana dal; bugün gözlerin işe yarayacağı gün.

XXI

Ahırında bir eşeği olanın, gezip dolaşmaya bir kılavuzu var demektir.

Dünya pazarı kazançla durmada; bu yüzden herkes bir derde düşmüş.

Bu didinme, bu yorulma, dünyadakileri nerde bir acılık, nerde bir şer varsa oraya çeker, götürür.

İçinde inci bulunan sedef, denizde karar eder.

İçinde inci bulunmayan sedef de inci aramak için bir geçit yolu bulur.

Gâh denizde, gâh kıyıya yakın bir yerde, o inciyi arar durur.

Sus, huzur, karar arama; bir habercisi olan karar eder, huzura kavuşur ancak.

XXII

A aşk padişahına karşı mat olup kalan, kızma, karşılık vermeye kalkışma.

Yokluk bağına bak da kendi varlık canında seyret cennetleri.

Varlığından birazcık ileri gidersen, ardından gökleri görür gidersin.

Gerçekler, anlamlar padişahını seyredersin; evveline evvel olmayan ışıktan çadırı vardır, bayrakları vardır onun.

Gözüne göründü mü keramet arama artık; kerametler iz bulmaya yarar ancak.

Sel, deniz kıyısına kadar gider, fakat denize kavuştu mu sel nerde? Heyhat.

A Tebrizli Şems, sana mat olduk biz; bizden yüzlerce hizmet, yüzlerce selâm sana.

XXIII

Bil ki zaman, sevdanın bir şeklinden ibarettir; bizim şeklimizse zamandan da dışarı.

Çünkü şu zaman dediğin şey bir kafestir; Kafdağı'yla Zümrüdüanka'ysa bu kafesten dışardadır.

Dünya bir ırmaktır, biz dışardayız bu ırmaktan; ırmağa düşen, gölgemizdir ancak.

Burda pek ince, pek zor bir şey ver; burda değil amma gene de burda.

A gönül, canın yüzünden başka hiçbir yüze gülme; o olmadıkça bütün gülüşler ağlayıştır zaten.

Daralan gönül, gönül değildir; çünkü gönül pek geniştir, ucu bucağı yoktur onun.

Gönül gam yemez, gönlün gıdası gam değildir; gönül bir dudu kuşudur; görülmemiş tarzda şekerler yer o.

Ağaç gibi başını ayak yap; çünkü yolun inişli, çıkışlıdır senin.

Dal köke bakar amma özündeki güç kuvvet ayaktan gelir.

XXIV

Gönlümüzden tüten duman sevdaya alâmettir; gönülden tüten duman apaçık meydandadır.

Gönülden dalga dalga kan kabarıp köpürmede; gönül değil bu, olsa olsa bir deniz.

Bildiklerin hepsi yabancı kesildi; gönül bile, nedendir bilmem, düşmanlığa kalkıştı.

Aşk nereye yükünü indirdiyse kınamak orda.

Fakat biz bu kınanmadan kaçmıyoruz; eskiden beri kınanma evimiz bizim.

Aşka padişahlar bile haset eder; çünkü aşk gönüllerin ışığıdır.

Ayağını yedinci kat göğün başına bas; çünkü aşk yücelerdedir.

Aklın başında olmasın; çünkü aklı başında olan, aşk meclisinde rezildir, rüsvâydır.

Beylik isteme; çünkü meclisin beyi gözünü kapasa bile görür.

Aşk henüz çadırında; fakat ordusunun kopardığı tozu seyret.

Yedi perde ardında amma pek güzel, pek alımlı olduğu meydanda.

A erler, geceleyin kalkın; mum var, şarap var, sevgili de yapayalnız.

XXV

Ramazan geldi, fakat bayram bizimle beraber; kilit geldi, fakat anahtar bizde.

Ağzı bağladı, gözü açtı; gözün gördüğü o nur bizimle beraber.

Oruçla canı da temizledik, gönlü de; pislik bizimle amma arındı gitti şimdi.

Oruçtan zahmet peydahlandı amma görünmeyen gönül definesi bizde.

Ramazan gönül tapısına geldi; gönlü yaratan kişi bizimle.

Mademki Salâhaddin şu topluluğun içinde; Mansûr da bizimle, Bâyezîd de.*

* İst. Üniv. nüshasında, bu gazelde, şu beyit de var:
"Oruç, hal diliyle diyor ki: Zayıfla, azal, gelişmek bizden."

XXVI

A gönlümüzü yağmalayan, canım da sana av olmuş, binlerce can da.

Âşıkları öldürmekten başka ne işin var; halkı öldürmekten başka ne gücün var senin?

Öldüredur; elin var olsun; dünyadakilerin canları sana karşı saçılsın, dökülsün.

Mahmur gözlerinin bakışıyla dirilmiş nice şehit gördüm ben.

Kararı olmayan aşkının ateşinde nice kararsız bir halde karar edenleri gördüm ben.

Bir zahmet eder de ziyaretlerine gidersen, toprak üstünde bir tek ölü bile kalmaz.

Kıyısız bucaksız kucağına ulaşma ümidiyle, can her solukta ayağının bastığı toprağı öper durur.

XXVII

Felek kadehi zehirle dopdolu amma âşıklara helva gibi tatlı geliyor.

Şu olay yüzünden yerinden gittiysen ne çıkar; gidiver, zaten yer orası.

Aşkın yakışından kaçma; çünkü aşk ateşinden başkası tozdan, dumandan ibaret.

Duman pişirmez, karartır seni; seni pişirmede usta olan ateştir ancak.

Dumanın çevresinde dönen pervane dumana bulanır, hamdır, rezildir.

Önünde böylesine bir yolculuk olan, ne evi hatırına getirir, ne barkı.

Şehirden bahsetme; çölde yoldaş olarak Mûsa var, bıldırcın var, kudret helvası var.

Sağlığı ne yapacaksın? Hastayken her solukta hekimin Mesîh.

Gönül darlığından memnunum; gönlüm ferah oldu mu, her maskara yol bulur, girer, sığar oraya.

(c. II, s. 6) Gönül evi nasıl daralabilir ki her gece gönül okşayan sevgili yapayalnız ordadır.

Gönlüm daralırsa ondan başkası sığmaz; gönlümün darlığı kavgadan aman bulmaktır bana.

Düşmanın dişi ekşiden kamaşır; şu halde ekşi surat kurtuluştur bize.

Sus, denizin de yüzü ekşi amma incilerin, mercanların madeni.

XXVIII

O hocanın kulağı pek keskin; fakat kendisi kavgacı, ağır satıyor kendini.

Onun gülüşüne baktım da aldandım; onu susuyor gördüm de emin oldum.

Fakat aklını başına al; saman altında su var; saman altında coşup köpüren bir deniz gizli.

Nereye varırsan anahtar akıldır; fakat burda ne yapabilirsin ki akıl kilit kesilmiş.

Senin yüzüne bakar da güler; bu bir yüz örtüşüdür, aldanma.

Onun pençesine düşen, çeng gibi boyuna coşar durur.

Bütün bunlarla beraber canlar balarıları gibi çevresinde dönerler; çünkü o bal mıdır bal.

Bir arslandır ki gam onun heybetinden kör sıçan gibi mezar kovuğuna gizlenir.

Tebrizli Şems, peşin geçer akçeyken âlem bilmem ki neden dünün sözüne dalmıştır?

XXIX

Burda eğleşmek ham adamın işi; geldiğim yer neresi? Orasının yolunu tutayım da gideyim ben.

Sevgiliden bir soluk bile uzak kalmak haramdır âşıklar mezhebinde.

* Bütün köyde bir kişi bile olsa, bir işaret yeter ona.

Zümrüdüanka'nın bile ayağı şu şaşılacak tuzağa tutulmuşken, serçe nasıl kurtulacak?

A başıboş gönül, buraya gelme, orda otur; orası güzel bir konak.

O mezeyi seç ki canına can katsın; o şarabı iste ki tam kıvamında olsun.

Bundan ötesi hep şekildir, hep renk; bundan başkası hep savaştır, hep ad san kaygısı.

Sus da otur aşağı; çünkü sarhoşsun, burası da dam kıyısı.

XXX

Ben baş yemem; ağırdır baş; paça da yemem, kemikten ibarettir o.

Kebap da yemem, ziyan verir; nur yerim ben, can gıdasıdır o.

Baş istemem ben, külâh giyer başlar; altın istemem ben, geri isterler çünkü.

Eşek de istemem ben; çünkü ota samana bağlıdır eşek; keklik yerim ben; padişahın avıdır keklikler.

Yücelerde uçmam, leylek değilim; kimseyi ısırmam, köpek değilim.

Topallamam, topal değilim ben; ay parçası bir güzele âşıkım ben.

Ekşilik etmem, sirke değilim ben; nemlenmem, pınarbaşı değilim ben.

Serkeş olamam, âsî değilim ben; kanaatle yaşarım, Mekke'yim çünkü.

Sarığımı rehine verdin de bir testi kaynamış şarap bile vermedin.

İnsaf et, haydut yaradılışlısın; bizdense neşe eksik değil.

Köy ağasısın, köy beyi; o söylediğin şaraptan ver bana.

Vermiyor, beni kovuyorsan sen çık dışarı, karının apışı arasına dön gitsin.*

Aşk yerim ben, güzel siner o; ağza zevk verir, can neşesidir o.

* Bu şiirin ilk üç beytinde kafiye "T", dördüncü beytinde "D" beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci beyitlerde "men" redifiyle "M", dokuzuncu ve onuncu beyitlerinde "Y", on birinci ve on ikinci beyitlerde "H", son üç beyitteyse gene "T"dir.

Birazcık tirit, birazcık paça yedim; fakat paçadan ziyan geldi başıma.

Bundan böyle başla, paçayla işimiz yok; yemekle, sofrayla bağdaşan kişiyle de işimiz yok.

XXXI

A keremiyle işimizi düzelten; nerde neşeli bir yer varsa yerimiz bizim.

Şarap kadehi ve sevgiliyle buluşma varken âşıkın gamı mı olur dünyada?

Bir nağme tutturan her yel bizim bir işaretimizi bekler.

Her su bir perdeci kesilmiştir; perde ardındaysa görülmemiş, eşsiz bir güzel var.

Her sarhoş bülbül bir fidan üstünde, şarap gibi cana can katmada.

Çok söyleme, yemek vakti şimdi; topluluğun açlığı birken altı kat fazlalaştı.

XXXII

Ağzım, dudağım eğri büğrü sözler söylemiyor, can kulağına sır söylüyor senin.

Dudak, selâmından susmuş amma ağzınla gene de sözü bir onun.

Beden senden ayrı; fakat can sımsıkı eteğine yapışmış.

Görünüşte seni ok gibi fırlatıp atmış; fakat canı yay gibi kendine çekmiş seni.

Senden gizlediğini, sırlar bilen can kulağına söyleyip durmada.

Şu anda ortada değilsin amma gönül kemerine yapışır, çeke çeke gene getirir seni.

İçyüzden kendisine en yakın biri etmiş seni; görünüşteyse sınayıp duruyor.

Sus, sana şu gamı vermiş ya; kendisine çekişine delil olarak yeter bu.

XXXIII

Birisi yol nicedir diye sordu; dedim ki: Bu yol isteği, dileği bırakma yoludur.

A padişaha âşık olan, bil ki yolun o ulu kişinin rızasını aramaktır.

Sevgilinin dileğini, isteğini istiyorsan kendi dileğini, kendi isteğini aramak haramdır.

* Sevgilinin aşkı can çilesidir; çünkü bu aşk ululuların ibadet yurdudur.

Aşkı dağ başından da aşağı değil ya; bu dağın başı yeter gider bize.

* O dağdaki mağarada bir aşk dostu var ki can onun güzelliğiyle düzene girer.

Sana zevk, safâ veren her şey doğrudur; hangisidir diye tâyin etmiyorum hani.

Sus da aşk pîrine uy; o iki dünyada da imamdır sana.

XXXIV

Gönül dün gece geldi de canın kulağına, a adını söyleme-
yeceğim güzel dedi;

A apaçık söyleyeni paralayan; a gizlice söyleyeni yakıp yandıran.

O izinin tozu belirmeyenin izini söyleyen, ne özür getirebilir, ne bahane bulabilir a benim canım?

Gül bahçesinde geçen gizli şeyi bir gül bilir, bir de çileyen bülbül;

Bülbüllerin seslerine dalıp o seslerden söz belleyen kişi bilmez o sırrı.

Bakış oklarına, avcılık etmesini o yay gibi kaşlar buyurdu.

Gökyüzünün sorusuna cevap vermek için yeryüzü yüz çeşit dile geldi.

(c. II, s. 7) A göğe âşık olan, merdivenden bahsedene eş dost ol.

Herkes evden bahseder durur amma evdeki dilberin izi nerde?

Gölgede oturan herkes gölge salandan bahseder amma güneş değirmisinin parıltıları nerde?

Bütün bunlarla beraber dilin söylediği şu birkaç sözle bütün kulaklar da sarhoş oldu gitti, akıllar da.

Dil bir iki kesinti buldu da ona daldı; madeni bıraktı gitti.

Halbuki âşıkın canı o kesintilerden utandı da pazarı da bıraktı, şu dükkânı da.

Aşk, kulağıma, yeter dedi; susayım, çünkü o böyle söyledi.

XXXV

Canım dostun havasında havalanmada; kâselerin döndüğünü gördükçe uçuyor da uçuyor.

Elini şaraba uzatıyor; öylesine şarap ki güneş bile onun ışığıyla ışıklanıyor.

Can o şarabı içti mi, hafifliyor, yüceliyor, uçmaya koyuluyor.

Ay göründü de can onunla buluştu mu, güneş utancından gizleniyor.

Can onunla buluştu da tazeleşti mi, artık ne kimseye bakıyor, ne birisine bir şey danışıyor.*

* Bu gazel Arapçadır.

XXXVI

Şeker mi şeker sözlerinden bahsedeyim; abıhayat kaynağının hikâyesine dalayım.

Yanağını yanağıma koy da padişah neden mat etti seni, söyleyeyim.

Harmanını ateşe verdi amma kendi harmanından zekât verir sana.

Seni saçma sapan sözlerden alıkoymak için tere tarlanı yemyeşil eder.

Halil gibi aşk ateşinde hoş ol ki kurtarsın seni.

Aklın yüzlerce kadir gecesi gördü, yüzlerce bayram; beratın aşkla kesildi senin.

Lâtif gölgene and olsun; zatına and içmiyorum.

Canlar sıfatlarında gark olup gitmişken nerden zatına erişecekler?

Seni suçlarından arıtmak için ırmak gibi akıttı, secdelere kapandırdı.

Cihetsizlik mekânına çekmek için her yandan bir belâ verdi sana.

Susayım dedin de susmadın gitti; şu ayak diremene aşk bile gülüyor.

XXXVII

Bir âşıkım ben ki yoldan da kalmışım, yolda ne varsa hepsini de boşlamışım; çünkü âşıkın yoldaşı, o evveline evvel olmayan zat.

Eşi dostu canın Tanrı'sı olan kişi, canın gitmesinden korkar mı hiç?

Yolculuktadır amma gene de Ay gibi ışıklı, güzel yüzünde karar edip durur.

Yelden daha da hafif olan ne diye yeli beklesin dursun?

Aşkla âşık birdir; sakın iki sanma sen.

Aşkla âşık birleşti, düzeldi mi, hem kendisine nimet verendir, hem de verilen nimet.

O böyle bir düzeni isterken Süheyl'in önündeki deriye döner âdeta.

Böyle bir istekle denize gitse, yetim bile olsa inci kesilir gider.

A Tebrizli Şems'in lûtfunu, keremini gören; artık Hâtem'e kerem sahibi deme sen.

— D —

XXXVIII

Bülbüller ötüp çiledikçe öbür kuşlar susarlar, otururlar.

Tut ki bir harmanları bile yokmuş; yokluk harmanından yem yemiyorlar mı?

O padişahlar yüzük taşıdır amma biz de halkadan dışarda değiliz.

Benim gürültümü patırtımı istemiyorlarsa ne diye yaratırlar beni?

Tatlıyı da ister o padişah, ekşiyi de; bunun içindir ki ateşe iki tencere koymuşlardır.

Ekşi de lâzım mutfakta; çünkü mahmurlar da ona baygındır.

Bizim her halimiz bir toplumun gıdasıdır; hattâ bu gıdalarla gayb âlemindekiler bile gelişirler, semirirler.

Gönül kuşları göktendir; iki üç günceğiz şu yeryüzünde ayakları bağlıdır onların.

Din yıldızlarıdır onlar da onun için göğe bile bağlanmazlar.

Tanrı'yla buluşmanın kadrini bilsinler, Tanrı ayrılığı derdini görsünler diyedir onların yeryüzüne gelişleri.

Yeryüzüne kesintiler dökseler bile orda bırakmazlar, toplarlar onları.

Tebrizli Şems, az söylerdi; padişahların hepsi de sabırlıdır, emindir.

XXXIX

Sâkî, o satın aldıkları şarabı fazlalaştır; dostcağızlar geldi.

Konuk çoğaldı; erenlerin tattıkları küpten fazlalaştır şarabı.

* Sun o şarabı ki kokusundan bütün abdal, halk içinde hem görünürler, hem gizlidirler.

A güzel sâkî, Tanrı'ya şükürler olsun ki o güzelim yüzünü gördüler senin.

A âşıkların varını yoğunu yakan ateş, aşkınla varını yoğunu sana çekti âşıklar.

A perdeyi salıp ardına geçen, senin aşkınla perdeler yırttı âşıklar.

Ey aşk, herkes senin yüzünden neşeli; senin ışığından doğdu âşıklar.

Sen bir padişahsın; bütün âşıklar da senin rengine boyanmıştır, hepsi de padişah soyundandır.

Başı, gözü bulunan herkes seni gördü, yere baş kodu.

Güneş sensin, zerre de sendendir; o ışığı tekrar o ışığa geri verdiler.

Senin yardımın oldu mu Zâllerin hepsi de savaşta Rüstem kesilir.

Fakat senden yardım gelmezse Hamza olsa, Rüstem kesilseler, hepsi de yeldir, yel.

A gönül, sıçra; ay yüzlüler gayb perdesini açtılar yüzlerini gösterdiler.

Hepsi de sarhoş, evin yolunu bilen yok; çünkü düzülüp bozulan şaraptan sarhoş değil onlar.

Aşk yaşadıkça onlar da yaşarlar; anış durdukça onlar da anılırlar.

XL

Sarhoş olduk, gönül ayrıldı, kaçtı bizden; amma nerelere kaçtı, bilmem.

Aklın bağını kopardığını görünce, gönlüm hemencecik kaçmaya başladı.

Amma başka bir yere gitmemiştir: Herhalde Tanrı halvetine gitmiştir o.

Evde arama, havaîdir, hava kuşudur o, havalanmıştır;

Padişahın akdoğanıdır o; uçmuştur, padişaha gitmiştir o.

XLI

Mustafâ'nın nurundan doğan cana adaletten, zulümden bahsetme.

Hiç balık, yüzmeyi öğrenmeye kalkışır mı; selvi, hürriyeti aramaya girişir mi?

Neşe gül bahçesinde biten dikenin yüzüne, gül bahçesi neşeli görünür elbet.

(c. II, s. 8) Neşe sayvanları, sevinç kemerleri ateşten de uzaktır, topraktan da, sudan da, yelden de.

Birlik erlerinin gönüllerinden çıksın, haça benzeyen şu dört basit unsur.

* O yanda pek aydınlık bir gökyüzü var; o yanda pusu kurmuş bir padişah var.

En aşağılık bakışı insana iki göz bağışlar; görüş sahibidir, hikmet ıssıdır, pîrdir, ustadır o.

Can gözüyle şu balçık âleme bir döner de bakarsan,

Görürsün ki her yan doğum gecesi gibi ışıklar içinde; fakat başkaları göremez bu ışığı.

Her bulutta binlerce güneş; her yıkık yer cennete dönmüş.

Artık erlerin köşkünde taht kurarsın, direklerin üstüne çadır dikersin.

Tebrizli Şems'ten de bir koku alırsın; çünkü melekler bile onun buyruğuna uymuşlardır, ona râm olmuşlardır.

XLII

Gece geçti gitti; a adamcağızlar, nerdesiniz? Gece geçti mi, gelin siz.

Gelin de lâ'l dudaklarından şarap için; gülüşlerinden şekerler yiyin.

Gündüz oldu mu da aklı başında olanlara o şaraptan izler gösterin.

Mademki koynunuza üflediler; doğuracaksanız İsa'yı doğurun bâri.

Sekiz uçmaksız, yedi tamusuz, Ay'ın on dördü gibi doğun.

Yediye sekize ait kıl kadar bir düşünceniz kaldıysa bu özel halvete lâyık değilsiniz siz.

Gözdeki kıl az bir şey değildir; amanın, sürme çekin.

Göz kıldan arındı mı, aşka göz gibi kılavuz kesilirsiniz.

İnsaf edin; efendiler efendisi Şemseddin'in aşkıyla öylesine sizlersiniz ki sizlik kalmamıştır sizde.

XLIII

Senin gibi bir güzelin bulunduğu yerde çekinmeye, korunmaya kalkışmak ayıptır, ârdır.

Kıyısı bucağı olmayan rahmet coştu mu, çekinmek de bir bucağa siner, korunmak da.

Zorla bir öpücük çaldım senden; dostum, zor üç keredir.

Bugün üçüncüye de vefa göster; bir öpücük bin yerine geçecek bugün.

Ben dereyim, sense susun; su elbette dere kıyısını öper.

Suyun dere kıyısını öpmesinden çiçekler açar, yerler yeşerir.

Yeşillik şaşırmış adamın gözüne diken görünürse, yeşillikten ne eksilir ki?

Mûsa neden sopadan kaçar? Çünkü sopa Firavun'a karşı yılan olur.

* Nil Firavun'a uyanlara kan kesildi; inananaysa tatlı bir su oldu.

Ateş Nemrud'u yaksa, yandırsa da Halil ondan kaçmaz asla.

Öbür oğullarına ağır gelse bile Yakub, Yusuf'tan nereye kaçar ki?

O yel çorak yerden toz koparır amma bağın bahçenin canına bahardır.

O yelle ağaç yapraklanır, çiçekler de o yaprakların üstlerine binerler.

Ahmed, senin olduktan sonra a aşk, Ebû Cehil'le düşüp kalkman yaraşır mı; ayıp değil mi yâni?

Şunu kazandın, al; bununla da mat oldun işte; dünya işi bir kumardır zaten.

Kendi bahtından kaçan kişi, kaçar amma sonucu utanca düşer.

Kendine gel, tavşan avlamak için tuzak kurma da arslan av olsun sana.

A gönül, aşk amberinden az bahset; dost olan zaten kokusunu alır onun.

XLIV

O güzel yüzlü Yusuf geldi; o zamanın İsa'sı geldi.

O yüz binlerce yardım sancağı, bahar alayıyla çıkageldi.

A işi gücü ölüyü diriltmekten ibaret olan, kalk, işe koyulma çağı geldi.

Avlanınca arslan avlanan arslan, sarhoş bir halde çayırlığa çimenliğe geldi.

Dün de geçti gitti, evvelki gün de; peşine bak sen; bugün o güzelim peşin akçe geldi bize.

Bugün bu şehir cennete dönmüş; padişah geldi demekte.

Davul çal, bayram bugün; neşelen, çal, çağır, sevgili geldi.

Gayb âleminden bir aydır baş gösterdi; öylesine bir ay ki şu Ay onun üstüne konacak bir toz ancak.

Canlara karar veren o güzelin güzelliği yüzünden bütün dünya kararsız bir hale geldi.

Kendinize gelin; aşk eteğini açın; dokuzuncu kat gökten saçı geldi.

A kanadı kesilmiş garip kuş, iki kanat yerine dört kanat geldi.

A sıkılmış gönül, kendine gel, o kaybolmuş dost kucağa geldi.

A ayak, gel, oyuna gir, vur ayağını; o ünlü şarap geldi.

İhtiyardan söz açma, tazeleşti gitti o; geçen yıldan bahsetme; geçen yıl, geldi işte.

Padişaha ne özür getireyim dedin; padişah özür getirerek geldi zaten.

Elinden nasıl kurtulayım, nerelere gideyim dedin; eli boyuna yardım eder durur onun.

Ateş gördün, ışık olarak geldi; kan gördün, şarap oldu, geldi.

Sus, lûtuflarını sayıp dökme; bir lûtuftur o lûtuf ki sayıya sığmaz.

XLV

Bağrına bir gümüş bedenliyi basmayan gönül, başsız adama benzer.

Aşk tuzağından uzak kalan kişi, sanki kanatsız kuştur.

2860 Haber sahiplerinden haberi olmayanın dünyadan ne haberi olacak?

Aşktan kalkanı olmayan, elbette bakış okuna av olur gider.

Yolda yürekli olmayanın ciğerden haberi mi olur?

Yola bir inci düşmüş; fakat yola düşen kişiden başkası faydalanamaz ondan.

O incinin çevresinde dönüp dolaşmayanın ne incisi vardır, ne boncuğu, ne de gücü kuvveti.

Aklınızı başınıza devşirin de uyuyun, seher çağı geldi; bizim gecemizinse seheri yok.

XLVI

Zaten geç geldin, tez yola düşme a her dileğin, her kârın temeli, özü.

A yolculuğu kurma ateşiyle gönülleri yakan, tüttüren, burunları sızlatan.

Her ödağacı ateşte yanar gider; halbuki senin ateşine atılmak ödağacına düğündür, bayramdır.

Ümidin her solukta, lûtfumla tez vakitte der, senin elini tutarım ben.

Fakat sen, zaten olacak olur, çalışıp çabalamanın faydası yok deme.

(c. II, s. 9) Arış gibi argaca bağlı değilim; gücümden kuvvetimden etme beni.

Dilersem her solukta eksiltirim seni; dilersem de lûtfumla geliştiririm.

Ağzını yum, sözü bırak da secdeye kapan dosta karşı; secde edilen odur ancak.

A nimetleri sayısız olan; a yolunda çalışıp çabalama reddedilmeyen.

Bize lûtuflarda bulundun, kendine tapmaya çağırdın bizi; ne de güzel mabuttur o.

Ulu tapısından gelen, onunla buluşacağımızı müjdeledi bize.

Sevgilinin vaadi tatlıdır; kutluya kavuşmak için çalışmak kutlu bir iştir.*

Hele o kutlu ki her solukta kutluluğuyla yüzlerce gönül kapar.

* Bu gazelin dokuz, on, on bir ve on ikinci beyitleri Arapçadır.

XLVII

Vefa incilerini yağdırın artık; âşıkların başlarını kaşıyın artık.

Toprak kesildik size; sitem ve cefa tohumunu ekmeyin bize.

Ayrılık yolu mazlumlarına bu zulmü revâ görmeyin artık.

A Zühre'ye mensup olanlar, bu kapının damında zîr ve bem perdesinden çalın durun.

Çalın durun da siz de ayrılık derdiyle benim gibi yaralanın, gönlünüz yaralı zaten.

Bu kapıdan kimsecikler mahrum olmaz; yoksa beni adam yerine saymıyor musunuz?

Öylesine dert ki dağ bile o dertle zerreye dönmüş, artık bir zerreciğe ne diyebilirsiniz siz?

A arslan avcıları, arslan avlarken şimdi o ceylana av oldunuz siz.

O arslanları avlayan sarhoş, nerkis gözler yüzünden, buluşma şarabını içmeden mahmur oldunuz gitti.

O gül yanaklı dilberin yüzünden ne de aşka düştünüz, nasıl da betiniz benziniz safrana döndü.

Bütün bu defineyle beraber zahmet de yok değil; bu bakımdan ayak direyin de dayanın, vefa gösterin.

İş eriyseniz aşk yolunda ercesine yürüyün, erkek olun.

Mademki âşıkın yüzlerce canı vardır; ürkmeden, çekinmeden can verin.

Can kaybolmaz, korkmayın; o muradına ermiş canın peşindesiniz çünkü.

Hile öğreten er aşktır; aşka uyun da hileden, düzenden toz koparın.

Aşkta hile helâldir; aşkta yüzlerce kumara rehinsiniz siz.

O selvinin aşkıyla bütün gül yüzlülere diken kesilseniz hakkınız var.

Hakkınız var Mûsa'nın aşkıyla nefis Firavunlarına yılan görünseniz.

Canı onun belâsına karşı bir kalkan yapın; çünkü aşk elinde bir Zül-fekaar'sınız siz.

Dayanmada, ayak diremede Kafdağı'sınız; dağ gibi halîmsiniz, oturamaklısınız.

O gizli deniz bir görünürse, dalga gibi kararsız bir hale gelirsiniz.

İnciler saçma çağında ilkbahar bulutuna benzersiniz siz.

Şehit bile olsanız padişahın okuyla şehit olursunuz; toz bile olsanız o Ay'ın önünde tozarsınız.

Selvi gibi ayağınızı diremişsiniz, terütazesiniz; yüce dal gibi meyveleriniz var.

Onun ağacında elmasınız; elma gibi, ağaç gibi taşlanmadasınız.

Taş yürekliler size taş atsa bile özünüzdekiyle mağara dostusunuz siz.

Perdeler gibi bir yandasınız amma etek gibi onun peşinden koşuyorsunuz ya.

O ay yüzlünüzle yola düşmüşsünüz; boyuna dönüyorsunuz gökyüzü gibi.

Hem aşksınız siz, hem sizsiniz aşk; aşk devesiyle yularınız bir.

Nefis hırsızsa, duvarı, damı delerse ne çıkar? Bu sağlam kalede değil misiniz siz?

Bahtınız varsa, helâl yiyorsanız, şarabı da aşkın elinden için, mezeyi de aşkın elinden yiyin.

Görüyorsunuz ki o sizi örüp dokuyor; siz ne hayal dokumadasınız?

O, sizi ihtiyâr etmişken ne diye cebir, ihtiyâr peşine düşersiniz?

Âşıksanız, ibret gözünüz varsa, bir tek irâdeye uyun, bir tek ihtiyâra mahkûm olun.

Sözde de uyuyorsunuz bana, susmada da; fakat susayım artık.

XLVIII

Lûtfun olmadıkça gönül cansızdır; can sensiz dünyayı istemez.

Akıl büyük bir ev bark sahibi; fakat senin sofran olmadıkça ne suyu vardır, ne ekmeği.

Güneş mahallenin toprağını gördü ya; artık gökyüzünün sevdasında değil.

Nar çiçeği can gül bahçesini gördü ya; bundan böyle başında bağ bahçe sevdası yok artık.

Devletinin sayesinde bir yoksul da faydalanırsa, kâr elde ederse ne ziyanı olur ki?

Senin ay yüzün olmadıkça gece kara çullu bir yoksuldur; Ay'a, devlete sahip değildir, bir çulu vardır ancak.

Binlerce yıldızı vardır amma Ay olmadıkça ışığı da yoktur, ışık koyacak yeri de.

Senin sözün olmadıkça canın kulağı yoktur; senin kulağın olmadıkça dili yoktur canın.

O garip can yalvarır yakarır, ağlar durur, fakat tercümanı yoktur ki.

Fakat sapsarı yüzüyle gözyaşları, gizli bir derdi olduğuna tanıktır.

Bu ikisinden sonra üçüncü gammaz da o soğuk soğuk, o içten içe ah edişlerdir; soğuktur bu ah, fakat gözü yoktur bu ahın.

Bu soğuk ahın aslı, gönül sevgisidir; o temelin, o özün karakış ayı yoktur.

Gönül gibi çevikleştirir onu, tez canlı eder senin baharın; yüzlerce gam dağı olsa ağır gelmez, yüklenir.*

Senin baharına benzeyen o genç, o terütaze aşk, ancak kocaları gençleştirir zaten.

Niceye dek izlerini, eserlerini söyleyip duracaksın? Sus artık; zaten bütün izlerin, eserlerin aslı olan onun ne izi belirir, ne eseri.

Tebrizli Şems gibi, o ucu, sınırı bulunmayan güneş gibi sen de izi, eseri bırak gitsin.

* Konya nüshasında bu beytin ilk mısra'ıyla bundan sonraki beytin ikinci mısra'ı birleştirilmiş, iki beyit bir beyit olmuştur. Herhalde yazan, beytin birinci mısra'ından sonra, öteki beytin ikinci mısra'ını yanlışlıkla yazmıştır. Biz, İst. Üniv. nüshasına uyduk.

XLIX

Ağzında senden bir renk olan kişinin rızkı dar olsun; insaf et, doğru mu bu?

Seninle savaşa girişen kişi, aziz ömrüyle savaşıyor demektir.

Abıhayat bulan balık, ne diye karada eğleşir kalır yâni?

Aynaya Rum kayseri vurmuyorsa, bil ki ayna paslıdır da ondan.

* Kudüs'e benzeyen gönlünde domuz görürsen, bil ki Kudüs'ünü Frenk ele geçirmiştir.

Güzel sözlü sevgili, çeng gibi kucağında tutmadadır bizi.

Onun vuruşlarıyla bu çeng pek çok ten-ten etmededir; pek çok nağmeler çıkarmadadır.

(c. II, s. 10) Bizimle ayak vurup oynayan her zerre, gökyüzünün doğusuna bakmaya tenezzül bile etmez.

Bu yolda topallayan her can, canına and olsun, topallık illetine tutulmuştur.

Çünkü pek kerem sahibidir bu deniz; bu denizde timsah olmasına imkân yoktur.

Böylesine bir arslana karşı, kaplan gibi serkeşlik eden can, ne de köpek huyludur ya.

Böylesine bir lâ'l varken taşa, kerpice düşen can, ne de taş gibi serttir ya.

Sus, söz makamını az ara; çünkü bu makam afyon huyludur; adamı uyutur gider.

L

İlkönceki bakış sersericeydi; fakat gene de güzelliğin sermayesini elde etmeyi, özüne ulaşmayı istiyordu.

Aşk bir vebal olsa, kâfirlikten ibaret bulunsa bile sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Renginin yüzünden renksiz olmuşuz; o yüzden akıldan binlerce fersah uzak kalmışız.

İster Rum bir renk seçsin, ister Zenci; sonucu, ikisi de o periden seçmemiş mi ki?

*

Padişahın çadırına yüz tutmuş; onun doğularındaki nurlardan da bir ordusu var.

Anacaddeyi yitirdiyse bile ne çıkar? Sonucu, o periye doğru gitmiyor mu yolu?

*

Ay gibi kanatsız uçmak, gölge gibi yüzüstü, başüstü koşmak,

Selvi gibi yellerle eğilmek, sonucu o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Müşteri'yi okşayan, onun hatırını hoş eden, Âzer'in putlarına can veren o Ay yüzünden

Sâmirî, bir yanlışlığa düştüyse düştü; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki bu?

*

A canım benim, on sekiz bin âlem dedikodumla dolmuşsa a canım benim;

İster olacak şey kesileyim, ister olmayacak şey a canım benim, sonucu, o perinin yüzünden değil mi bunlar?

*

Ay gibi inceldiysek de neşeliyiz; çünkü o adalet güneşinin ardındayız biz,

Ay gibi tutulsak bile sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Ârı bıraktık, namus şişesini kırdık, sarhoşuz; yüzlerce tövbeyi bozduk, yüzlerce ahdi boşladık;

Turunç yerine ellerimizi doğradık; doğradık amma sonucu, o perinin yüzünden değil mi bu?

*

O erguvan renkli şarap kadehinden, o ölümsüz yaşayış suyunun kaynağından;

Bir boşboğaz, tutmuş da bir iz göstermişse sonucu, o perinin yüzünden göstermiş değil mi?

*

Şu dört mevsimden ayrı bir mevsimden bahsettiysek, bahar mevsimi gelmeden onun aslının aslından söz açtıysak;

Onunla buluşmaya ait lâflara daldıysak sonucu, gene o perinin yüzünden değil mi?

*

Sus ki söylenecek şeyler, söylenemez zaten; sırrını can yoluyla söylemek gerek.

Şu gönül sarhoş olmuş da izini söylemişse sonucu gene de o perinin yüzünden değil mi bu?*

* Bu şiir murabbadır.

LI

Canından korkmayan kişi, iyi-kötü kişiyi öldürmekten de korkmaz.

Yusuf'un güzelliğini gören, ne hasetçiden korkar, ne hasetten ürker.

Padişahın havasına kapılan, sayısız askerden hiç korkmaz.

Hayvan bile sohbet zevkiyle çifteden, tekmeden ürkmez.

Ezelî kutluluğu gören kişi, ebedî sonuçtan ürkmez bile.

Uhud Dağı gibi bir gönül gerek ki o tek Tanrı'dan başka kimseden korkmasın.

Nefis tuzağından kaçıp kurtulan kuş, nereye uçarsa uçsun, korkmaz artık.

Hangi bucağa varırsa varsın, definededir; tek Tanrı'nın şehidi mezardan korkmaz.

Aslı su olan canlı, zorla gark olsa bile korkmaz sudan.

Cennet toprağıyla yoğrulan beden, cehennemin üstünde uçar, ürkmez bile.

İçinden yardım gören kişi, şu yardımsız âlemden korkmaz ki.

Bilgisiz kişinin akıldan korkmaması, yiğitlikten değildir, aptallıktandır.

Senden, aşkından, korkmadan ayak çeken aşağılık kişinin başı zaten yoktur.

Benim-senin perdemi, korkmadan, ürkmeden yırtan, kendi perdesini yırtıyor demektir.

Ahmak, padişahların gönüllerini ürkmeden yaralar, incitir ya, lanetlenmişin biridir o.

Zehre karşı direyecek ayağı mademki yoktur, neden ürkmeden dünya zehrini tadar?

Öyle bir görüp gözetenin tapısında, nasıl olur da korkmadan güzele bakar?

Aman ha, öylesine yolda başını ayak yap da yürü; orda gönlün onun gözetlemesinden korkmaz mı ki?

Sarraf pusudadır da hırsız korkmadan, keseden para aşırır.

Ordaki kurtların hepsi de çobandır; orda bir tek kişi yüzlerce kişiden bile korkmaz.

Orda ben, sen, o yoktur; kendinden borç alır; korkmaz elbette.

Gönlün senden asla korkmaz; çenen yüzünden asla ürkmez.

Gül bahçesi bahardan, bağdan bahçeden, süsenden, usûl boylu selviden korkmaz.

Gönül açıldı, saçıldı da kendi yüzünü gördü; bundan böyle ne kabul edilmekten korkar, ne reddedilmekten ürker.

Bu deniz, kıyamete dek korkmadan inci verir durur; fakat gene yeter, sus artık.

LII

Ne çaresizdir pulu parası olmayan; altın madeninden bir kalkanı bulunmayan.

Ne çaresizdir o gönül ki sensizdir; dudu kuşudur amma şekeri yok.

Hüneri vardır, binlerce devlete sahiptir; fakat ne yazık ki o başka şey yok mu, ona sahip değildir işte.

Kadehler bağışlayan eli, onda yoksa diyor, biz veririz.

O ciğerde su yoksa abıhayatlar dökeriz ona.

Dalsız, yapraksız kalanlara, yaş dalda olmayan yapraklardan yapraklar veririz biz.

Bizden haberi olmayanlara, dua kabul edilmiyor diyenlere,

Bize göz dikmeyenlere göz vereceğiz; zamanı da yaklaştı.

Sus ki can şekillerini Tanrı elinden başka bir el çözemez.

LIII

Ne de çaresiz kalmıştır şarabı olmayan; boş yere koruk sıkar durur.

Ne de çaresizdir çorak yer; şu kerem, şu lûtuf yağmuru oraya yağmaz.

Bu sefer gönlüm sabahtan sarhoş, geceki borcunu ödüyor.

Sabah şarabı içilecek çağda uyuyanlara dedim ki: Baş kaldıranın ayak ücreti bana.

(c. II, s. 11) Bugün utanç kaçtı gitti benden; o, bu sarhoşun avcuna ne vakit kına yakacak?

Bir sâkî var bugün, tutmuş kulağımı benim; bir soluk bile bırakmıyor beni.

Sopaya benzer kadehi ejderhâ oldu; akıl Kıbtî'sine saldırıp duruyor.

Sus da seyret; sarhoşların küpü de kadri yüce kadeh gibi şarap ısmarlayıp durmada.

LIV

Can uzun boylu bir yolculuktan geldi; kapının toprağına gene ulaştı.

Varlık âleminde altın olan, yokluk hazinesinden çıktı; kesilmek için altın makasına geldi.

Senin sevgin olmadıkça gökyüzüne ağana gök kapıları yüce geldi; erişemedi o kişi gök kapılarına.

Sana karşı baş kaldırmayanlarsa, kendi derecelerini bildiler, hiçbir değerleri olmadığını gördüler.

Can sensiz bir iş becermeye gitti; yandı yakıldı ancak, hiçbir iş beceremedi.

Yolculuğunda gerçek olarak anladı ki sensiz her şey gelip geçicidir ancak.

Bugün yolların tozlarına bulanmış bir halde geldi; boynuna yalvarıp yakarıyor sana; merhamet et.

Başını bir pencereden çıkar da o Taraz güzelinin geldiğini görsün.

Çıkar başını da âşıklar, her namazın kıblesi geldi diye naralar atsınlar.

Bir doğana benzeyen canım, gene gitti tapından; fakat davulunun sesini duydu, gene geldi tapına.

A iplerle bağlanmış kişiler, kurtuldunuz artık; kurtuluşa dair, güzelim yazısıyla buyruk geldi.

O neşe çenginde ne bir ses vardı, ne bir nefes; oyuna dalın; şimdicek gene çalınmaya başladı işte.

Yalvarış zincirinden kurtuldunuz; çünkü o, binlerce nazı bağlayan geldi çattı şimdi.

Beden eşeğini bırakmaya bakın, çünkü o, Burâk'a binip koşturan geldi artık.

Tebrizli Tanrı Şems'inin yüzünün ışığı dünyayı kapladı; sırlar geldi, yayıldı bugün.

LV

İlkönceki bakış sersericeydi; fakat gene de güzelliğin sermayesini elde etmeyi, özüne ulaşmayı istiyordu.

Aşk bir vebal olsa, kâfirlikten ibaret bulunsa bile sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

O erguvan renkli şarap kadehi, o ölümsüzlük yaşayışının suyu,

O ebedîlik bahtının gözü; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

O ikiye ayrılmış darmadağın saçlar yüzünden sevinçli canların bir araya gelişleri,

O ulular ulusu padişahın meclisinde toplanışları, sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Renginin yüzünden renksiz bir hale geldik; dünyadan binlerce fersah uzakta kaldık;

O anda canımız şaşırdı kaldı; fakat sonucu, o perinin yüzünden değil mi bu?

*

Padişahın çadırının gölgesinde bir ordudur toplandı;

Canım yola düştü gitti; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki bu?

*

Yeniay gibi gamla bükülmek, gölge gibi yüzüstü, başüstü koşmak,

Gönül âleminden ses duymak; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Müşteri'yi yakıp yandıran o Ay, Âzer'in putlarını kıran o güzel

Yüzünden gönül kâfirliği seçtiyse ne var? Sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

A canım benim, on sekiz bin âlem dedikodumla dolmuşsa a canım benim;

O âlemi aydınlatan ışık, a canım benim; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Aşk yolunun başını verdikse; o aydan, o güneşten neşelendikse,

Ona yepyeni bir göz açtıksa; sonucu o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Kendi ayıbımızdan kurtulduk, kokusundan gelen şarabı içtik, esridik;

Kadehler kırdık, kadehler; sonucu o perinin yüzünden değil mi ki hep?

*

Ulaşılması yaşayıştan ibaret olan o bahçe, dünyanın baharından da hoş, dört mevsiminden de.

O bahçenin aslının aslı Tebrizli Şems; sonucu, hep o perinin yüzünden değil mi ki yâni?*

* Bu şiir murabbadır ve XLIX. şiirin bir başka şeklidir. Birinci murabba, o şiirin birinci murabbaının aynı. İkincisi, dokuzuncu murabbaın pek az değişik bir şekli. Dördüncü murabba, ikinci murabbaın; beşinci murabba, üçüncü murabbaın; altıncı murabba, dördüncü murabbaın; yedinci murabba, beşinci murabbaın, sekizinci murabba, altıncı murabbaın; dokuzuncu murabba, yedinci murabbaın; onuncu murabba, sekizinci murabbaın; son murabba da onuncu murabbaın değişik şeklinden ibarettir. Karşılaştırınız.

LVI

O nur yalımı salına salına yürüyor. O hurilere bile fitne olan güzel salına salına yürüyor.

Gece ak-sâdeler giyindi; çünkü o Ay uzaktan, salına salına yürüyor.

Geceden kalma sarhoşlara muştuluk; sâkî sahura kalkmış, salına salına yürüyor.

Canı ödağacı gibi yakıp yandıralım; çünkü o billur madeni salına salına yürüyor.

Şu fitneyi bir seyret hele; yüzlerce coşkunlukla, yüzlerce köpürüşle salına salına yürüyor.

Âşıkların sabırlarına düşman olan o güzel, sabırlının kanını dökmüş, dalmış o kanın içine; salına salına yürüyor.

Canım feda olsun o Süleyman'a ki karıncaya doğru salına salına yürüyor.

Âşıkların yüzlerinden başka hiçbir şeye bakmayın; çünkü o kıskanç padişah salına salına yürüyor.

Yürüyor Tebrizli Şems'in bedeninde; Sûr'un üfürülmesi gibi salına salına yürüyor.

LVII

A sabah şarabı içenler, ne istesiniz? Gece geçiyor revâ görmeyin bunu.

Parıl parıl parlayan güneş gibi, sabah şarabının ta canından baş çıkarın.

A geceleri sayanlar, mutlaka saymak gerekse, bâri onun geceye benzer saçlarını sayın.

Arslanın pençesine av olmuşsanız elinizdeki yarayı gösterin.

A usananlar, bıkanlar, dalın uykuya; şu halveti bırakın bize.

Mademki o eşsiz güzeli bekliyorsunuz; geliyor işte o eşsiz güzel bu gece.

Sebebi de şu: Tebrizli Şemseddin, biliyor ki bekliyorsunuz onu.

LVIII

3060 Bugün eşsiz güzelimiz gelmedi; gelmedi o dilberimiz, o sevgilimiz bizim.

Can bahçesinin ortasındaki o gül, gelmedi kucağımıza bu gece.

Ceylan gibi ovanın yolunu tutalım; çünkü o Tatar ülkemizin miski gelmedi.

A çalgıcıların parıltısı, söyle boyuna: işimize parlaklık veren o güzel gelmedi.

Neyi, tefi durup dinlendirme; gelmedi huzurumuz, kararımız.

O can sâkîsi belirmedi; gelmedi mahmurluğumuzun dermanı.

A Tebrizli Şems, sen anlat; nasıl oldu da gelmedi bahar mevsimimiz?

LIX

Dün gece güzelimin yüzünden dünyaya neler oldu? Ay'ımın yüzünden gök ne hallere girdi?

Gönül, yüzüne karşı ne biçim oynuyordu; aşk ateşiyle cana neler olmuştu?

(c. II, s. 12) Göz, bakışıyla sarhoş olunca, ağız o şeker mi şeker dudaklardan ne hallere girmişti?

Ok gibi kirpiklerle neler avlanıyordu; o yay gibi kaşlar ne yapıyordu?

Olsa olsa lâleye renk vermedeydi; yoksa gül bahçesinde ne işi vardı onun?

O anda gül neler söylemişti yeşilliğe; nerkis yüzünden ne hallere girmişti erguvan?

Gökyüzüne ışıklar bağışlamaktan başka ne maksatla gökte koşa koşa gidiyordu?

Sayıya sığmaz, sınıra girmez lûffu olmasaydı ne diye bu arada dururdu o Ay?

Mekânsızlık âleminden bir kerecik yüz gösteriverdi; yarabbi mekân âlemi onun yüzünden ne hallere girdi?

İzi belirmez, eseri görünmez örtüsünü bir açtı; şu izi beliren, eseri görünen âleme neler oldu?

Gece geçti gitti; gecesiz bir gündüz belirdi; şu bekçiye benzeyen akla neler oldu neler.

Tebrizli Şems'in gayb gözünden, şu gaybi bilen göz ne hallere girdi?

LX

O güzel yüzlü tacirin nesi var; pazarımızda pahası ne kadar mallarının?

O işveler satar, dinleme sen; malını mülkünü iste; bakalım nesi var?

Peşin parasını al, bakalım ne kadardır? Geri kalan parasından hırsıza ne var, ne yok?

Temizliğe, hoşluğa dair nesi var; çekmek için elin, terazin yoksa,

Onu söze getir de ölümsüzlük şarabına dair nesi var; bir koku al bakalım.

Ne mutlu o kişiye ki Tanrı rızasını kazanmaya yarar, nesi var nesi yok diye canını arar, aktarır;

.Kendisinde erenlerden ne var; peygamberlerin tattıkları lezzetlerden hangilerine sahiptir; bunu araştırır durur.

Bir Kalender'e, bir bak bakalım dedim; şu gök kubbe iki büklüm olmuş; nesi var acaba?

Dedi ki: O kimin nesidir, yahut nesi vardır, nesi yoktur; bunlara aldırış bile etmeyiz biz.

Sarhoşum, hem de körkütük sarhoş; süphânallah; Tanrı'nın nesi var?

Tebrizli Şemseddin'in rahmeti yüzünden, her gönülde ayrı ayrı neler vardır neler.

LXI

Sâkî, kalk, o Ay geldi çünkü. Koş, vakitsiz geldi çünkü.

Türk'çesine at sür, vakit dar; durma ki o Hıtay Türkü çadıra girdi.

Bu kutluluk vehme bile gelmezdi; şu devlete bak ki ansızın geldi çattı.

Şarap kadehi kahkahayla gülmeye başladığı zaman, âşık, kadeh gibi kanlarla dopdoluydu.

Kim senin gibi bir Ay'la buluşma fırsatını elde eder de acele etmezse aptaldır o.

Aşk harmanından kaçan, bir saman çöpüdür; saman harmanına gelir ancak.

Vakit geçti; devlet o kişinindir ki kendisinden kaçar da kapı eşiğine gelir.

Tebriz'de, ayrılıktan kurtulup yola girenin, öylesine bir hay-huyu var ki.

LXII

Kim senin gibi bir sevgiliye sır söyler; yahut hikâyesini yeni baştan anlatmaya kalkar?

Aklı olan, sana kısacık sözler söyler; fakat âşık uzun uzadıya anlatır durur.

Senin aşkınla secdeye kapanır; senin sevdanı namazda söyler âşık.

Şu gönlümün yalvarıp yalvarıp söylediği sözlere, naz ediyor da hepsi yalan diyorsun.

Ben Eyaz'a benziyorum, sen de Mahmud'sun sanki; Eyaz'ın söylediği sözü duy.

Birisi sana benden bahsetmiş; o, demişsin, hep geçici lâflar eder.

Altın gibi sözlerimi duydun da makas yollu söylüyor dedin ha.

LXIII

Bu kervanda yükümüz yok bizim; bunlarda sevgilimizin ateşi yok.

Yemyeşil ağaçlar amma baharımızdan bir koku yok bunlarda.*

Canın bir gül bahçesine benziyor; fakat gönlün dikenimizle yaralanmamış.

Gönlün gerçekler denizi amma bizim coşuşumuz, bizim kıyıya vuruşumuz yok onda.

Dağ da karar etmiş, oturmuş amma vallahi bizim kararımıza sahip değil.

Her çeşit sabah şarabıyla sarhoş olan canda bizim mahmurluğumuzdan bir koku bile yok.

O gökyüzünün çalgıcısı Zühre'nin bile işimizi başarmaya gücü kuvveti yok.

Bizi Tanrı arslanından sor; her arslan bizim çölümüzde yayılamaz.

Bizim ayarımızda olmayana Tebrizli Şems'in geçer akçesini gösterme.

* Bu beyit Konya nüshasında yoktur.

LXIV

Senin kulluğuna gelen kişiye, senin böyle yapman lâyık değil.

A yüzü de güzel, huyu da hoş sevgili, felek senin gibi bir inciyi doğuramaz.

Yüzün de güzel, huyun da; artık gönlündeki sırrın da güzel olması gerek.

Öldü mü artık yarın yoktur adam; iş böyleyken ne diye cefalar eder bugün?

Kendisine yapılmasını istemediği şeyi, ne diye bir başkası hakkında sınamaya girişir?

Hiç kimseyi öfkeyle çiğneme de Tanrı gazabı da seni çiğnemesin.

Halkın kanına girmeye kalkışma da o iş senin başına gelmesin.

O vesvese gönlüne gelmeyince, kader de başına gelecek kazayı geri döndürür.

A öldüm diyen, bu ne çeşit ölmek ki şeytan seni bu çeşit tasarruf etmede.

LXV

Ne vakit şu kafes çayırlık çimenlik kesilecek; ne vakit umduğum hale gelecek, ne vakit ağzıma lâyık olacak?

Ne vakit şu öldürücü zehir bal kesilecek; şu dalayan diken yasemin olacak?

Ne vakit o iki haftalık Ay, kucağıma doğacak; ne vakit hasetçi, dertlerle, gussalarla sınanacak?

O Mısır Yusuf'u, hadin, gelin diyecek; Yakub gömleğe kavuşacak?

Güneş gölge salacak bize; o mum şu leğeni yurt edinecek?

O neşe çengi yepyeni bir düzene girecek; şu kulak ten-tenen seslerine eş dost olacak?

Ne vakit ay harmanında başak döveceğiz; Süheyl'in nuru gibi Yemen'de dönüp dolaşacağız?

Ne vakit aşk şarabının küpleri coşup köpürecek; kebap yiyeceğimiz zaman rebâb çalınacak?

* Heves devlet kuşumuz, Kafdağı'ndan gelecek de Şiblî'nin, Ebû'l Hasan'ın tuzağına av olacak?

Her zerre güneşe dönecek; her katre, bağışta Aden kesilecek?

Her kuzu arslandan süt emecek; her fil gergedana tutsak olacak?

Dilberlerin, ay yüzlülerin çokluğundan, şehrimizin her bucağı bir Huten ülkesi olacak?

Başı dönmüş, ümidi kesilmiş âşıkların hepsi de aşk oyununa girişecek, muradına erecek?

(c. II, s. 13) Ölmüş beden gibi yeniden can bulacak; gömleğe, kefene boş verecek?

Ne vakit o boşboğaz akıl, delirecek de nağmelerle dopdolu kulaktan birazcık akıl rehin alacak?

Yüz binlerce deli divanenin canı da, gönlü de sevgiliyi öperek neşelenecek, hepsinin de ağzı, dudağı bal dökecek, şeker saçacak?

Ne vakit gelecek o gün ki mahmurların canları binlerce topluluğa sâkîlik edecek?

Aşka bıyık altından gülen can, kadınların da, erkeklerin de yanında aşkla ada sana erecek, parmakla gösterilecek?

Ayrılık kuyusuna düşen herkes kurtulmaya bir yol bulacak, bir ip elde edecek?

Bundan ötesini söyleme; gönlünde tut; sözü o yurtta söylemek daha iyi.

LXVI

A can çalgıcısı, mademki tef eline düştü; şu perdeden çal: Sevgili, sarhoş bir halde çıkageldi.

O güzelim dilber yüzünü gösterdi de Ay bile gökyüzünde puta tapmaya başladı.

Dünyadaki zerreler, o güneşin aşkıyla, yokluk yurdundan varlık âlemine oynaya oynaya geldiler.

Ne diye gamlanmışsın? Yoksa bir gulyabani seni yoldan alıkodu da seninle düşüp kalkmaya mı başladı?

* Gulyabaniyi bırak bir yana; al sağrağı; o sağrak, Elest meclisinden geldi aşk eline.

Şu perdeden çal: Müşteri, gönlü kırıkların hatırını almak için gökyüzünden aşağılık âleme geldi.

Şu kırık gönüllülerin halkasında dönün dolaşın; çünkü baht da bu kırık gönüllülerin katında, devlet de.

Şu geçim, şu işret, namaz gibi; şu tortulu dertse âdeta abdest.

Sus da susarak seyre dal; bülbül bile çilemesi yüzünden aşağılık bir hale geldi.

LXVII

O güzelim yüzlü hocanın nesi var; gönül aynasında arıklıktan yana neler var ki?

Kendine gel de çuvalına girme; nesi var, nesi yok; sen onu iste.

Onu söze getir de bak bakalım, ölümsüzlük şarabından ne koku var onda; bir koku al ondan.

Nerkislerden, lâlelerden nesi var; bir dalıver gül bahçesine onun,

Peygamberlerin izlerini, eserlerini söylüyor amma peygamberlerin özünden nesi var, bir ona bak.

Salâvat verip duruyor amma Mustafâ'nın temizliğinden ne var onda?

Kendisi kimdir, nesi var, nesi yok? Anlamak istersen ayrılma, sığın onun gölgesine.

Kendi sâkîne el at; o üç telli sazda neler var; hiç düşünme bunu.

Bir uğurdan o temelden ayrılma da ayrı ayrı o temelin neleri var; bir gör.

Kehribar'ın önünde neler var; hiç düşünme; yalnız bu söz samanını da savurma, yel biçip rüzgâr alma artık.

LXVIII

A bütün cefası vefa yerine geçen dost, o ahdin, o vefan n'oldu senin?

Senin yüzünü gördükçe bütün yaslar düğün dernek oldu gitti; fakat seni görmedikçe de düğünler, dernekler yas kesildi.

Kutlu kademin olmadıkça saray yıkık yere döner; fakat yıkık yerler, sen olunca saray kesilir.

Varlık sen çağırınca yok olur gider; ayrılığınla varlar yokluğa döner.

A benden, ne diye razı oldu diye beni suçlandıran, bu suç yüzünden beni öldüren dilber.

Candaki o tohum senin vergindir; senin sayende eli cömert oldu onun.

Senin zenginleştirmen, cana bir heyecandır verir; bu olmazsa can yoksul olur gider.

Cömertliğin, vermeye âşık olmasaydı can ne diye âşık olacaktı duaya?

Sâkîliğinin ışığı buluta vurdu da bulut o yüzden saka kesildi.

* Sabırlılığın dağa vurmuş da dağ yere bir karar vermiş, yere bir dayanç olmuş.

Yüceliğin göğe vurmuş da anlamın gök şeklinde görünmüş.

Toprak da senin güzelliğinden bir haber almış da güzel, gönüller alır bir Yusuf kesilmiş.

Sözden el çek; çünkü sen söz söylemedikçe anlayış düzene girer.

LXIX

* Zaman hamamı cana can katmada; çünkü orda bizim perimiz var.

Periler onu görmüşler de şaşırıp kalmışlar; her bucakta onu söylüyorlar, onun olaylarını anlatıyorlar.

Fakat olayları, baştan geçenleri gösteren ışık da akıldır; ordaysa nerde akıl, nerde fikir?

Aşk kasırgasına karşı akıl bir sivrisinecik; orda mecal mi var akıllara?

* Yolculuk Sidre'nin ötesine aşınca ayağını çekti, Ahmed'den ayrıldı Cebrâil.

Orası tümden aşktı, tümden sevgi; bir adım atarsam yanarım dedi.

Ululayış, ulaşma, birbirine zıt iki şeydi; ucu bucağı olmayan birlik alanında yok oldu gitti.

Ululayan kuldu; o kul da o birlikte yok oluverdi.*

Orda Leylâ, Mecnun kesildi; çünkü ordaki delilik binlerce kat fazla.

Orda öylesine bir güzellik yüzünü açtı, göründü ki bütün güzellik gömlekleri ona karşı aşağı bir elbise kaldı gitti.

* Yusuf, aşk âleminde Züleyhâ oldu; artık haddini aşmanın, el atmanın yeri yok.

Sûr'u üfleyen cansız kaldı; orda candan başka her şey yok oldu gitti.

Bütün bu sözler denize daldı; çünkü artık yüzme zamanı.

---

* Bu beyit Konya nüshasında yok.

LXX

Ne diye gamlanıyorsunuz, sıkıntılara dalıyorsunuz? Yolculuk çağı geldi; eşek kiralayın.

Kalkın dostlar, yola düşün de can gibi arının.

Avın ardından uçun; sonucu, oktan, yaydan da aşağı değilsiniz ya.

İster zengin olun, ister yoksul; rızk harekette gizlidir; davranın.

Geceleyin gayb âlemine yol alırsınız amma sabah oldu mu, yeniden doğarsınız siz.

LXXI

Kalk; sâkî içeri girdi; o binlerce dilbere can kesilmiş güzel geldi.

Arı duru şarap geldi; ardından da meze olarak badem geldi, bal geldi, şeker geldi.

O can geldi, o cihan geldi; ardından da yüzlerce can, yüzlerce cihan, şekillere büründü de geldi.

Güzellikte başta gelen o saçlara miskler kulluk etmeye geldi.

Misk gibi simsiyah saçlarının halkasını vurdu da kulun amber geldi dedi, amber.

Lâ'l dudaklarının parıltısını nasıl söyleyeyim, o dudaklara neler diyeyim? Lâ'lden de üstün, akıyktan da.

Yaşayışım o buluta benzer sünbül saçlar sayesinde yapraklandı, güzelleşti, yeşerdi.

Ham şarap sun bana; bak da gör, meclise bir başka ham geldi, konuk oldu bize.

Getir o ferah ordularını muzaffer eden kırmızı bayrağı.

(c. II, s. 14) Her kapanıp bağlanan, her zorlaşıp güçleşen iş onunla kolaylaşır.

Şarap sun ki sözün başı elden çıktı; gemi demirine benziyor söz.

LXXII

Günüm geceme geçmiş olsun demeye geldi; canım dudağını ziyarete geldi.

Gök kubbe, yarabbi, yarabbi dememi o kadar çok işitti ki, sonucu o da yarabbi demeye koyuldu.

İçilişi mezhebe aykırı olan şarapla dolu bir kadeh elinde; sevgili çıkageldi.

Her defasında bir yudumdan sarhoş oluyordum; bu seferse kadehi dudağına dek dopdolu sundu.

Âlem onun mahmurluğuna şaşmış kalmış; halbuki asıl şaşılacak şey şu: O da şaşırmış bir halde geldi.

Hangi gökte onun Ay'ı parlarsa Güneş aşağılık bir yıldızdır o gökte.

Yeniay sanki onu ata binmiş görmüş de at nalına dönmüş.

O, can kesilmiş, dünya da beden; yetmez mi bu şeref dünyaya?

Ne mutlu o gönüle; ne neşelidir o gönül ki ona o yakın dost geldi, kondu derler.

Tozla toprakla dolu dünya gönül ışığıyla güzelleşmiştir, hoşlaşmıştır, edebe sahip olmuştur.

Her meyve zamanı gelince baş gösterir; her iş, bak da gör, nasıl tertiplidir.

Yeter, sus. Tüm söyleyenin karşısında susarak söz söyleyen daha da hoştur, daha da iyi.

Sus ki can gelini nâmahremle cilveleşmekten azaba uğradı.

Fakat ben yeter bulmuyorum bu sözü; çünkü tecrübem var, âşıklara bu gülbeşeker pek hoş geliyor.

Din yolunda işkillere düşen kişinin körlüğüne rağmen yeter bulmuyorum sözü.

* "Kurtuldun mu yorul" âyeti geldi; çekip duruyor bizi; artık söze ihtiyaç yok, sus.

* Amma zaten söylemek de Tanrı çekişinden başka bir şey değil ki; çünkü o, kula kuldan da yakın.

LXXIII

Senden bir ize sahip olmayan kişinin, güneş bile olsa alımı yoktur.

Biz aşkın kapısında, damında, şaşkın bir halde kalakalmışız. Hem de merdiveni olmayan damında.

Gönül çenge benziyor, aşk da mızraba; nasıl olur da feryat etmez şu gönül?

Âşıkların feryatlarını duyuver bugün; ziyan vermez sana.

Her zerre feryatla, inleyişle dopdolu; fakat ne yapsın ki dili yok.

Zerrenin dili, oynayışıdır; başka bir anlatışı yoktur zerrenin.

Gönüller seni görmek ümidiyle her yana bakıp duruyor; fakat bulunduğun yer vehimlerine bile gelmiyor.

Bu âlemin ucu bucağı var; fakat benim aşkımla senin aşkının ne ucu var, ne bucağı.

Hayaline benzer hiçbir şey görmedim; öpücükler veriyor, fakat ağzı yok.

Bakışına benzeyeni de görmedim; ok atıyor, fakat yayı yok.

Beline kuşan diye bir kemer verdin bana; fakat bir çocuğa benzeyen gönlümün beli yok ki.

Dedin ki: Yürü, bize ulaş; senin lûtfun olmadıkça canda can yok ki yürüsün, gelsin.

LXXIV

Dağınıklık ikiyüzlülükten meydana gelir; kulluluksa birlikten doğar.

Sen nazlanırsın, sevgilin de nazlanır; naz iki oldu mu ayrılık meydana çıkar.

Fakat yalvarır yakarırsan bu yalvarıp yakarmadan yüzlerce buluşmak, yüzlerce koçuşmak belirir.

Nazdan, koca bir il dar gelir de gönüle, Irak yolculuğu sevdası düşer.

Ululanmanın kanını dökmezsen kan coşar, boğar gider seni.

Yürü, nazın bulanıklığını gider; çünkü neşe hep arılıktan, parlaklıktan meydana gelir.

Dostlar zevk bulmayı isterler; çünkü istek de zevkten gelir hep.

Sevgilidir o, kırma onu; sopa değil o. Kırdın mı çat diye bir sestir çıkar.

Sopamızdan gelen bu çat sesi, anlarız ki ayrılıktan geliyor.

LXXV

Hoş ol; sır bilen kişi bilir ki hoşsun sen, hoşluk içindedir o.

Sen şeker gibi tatlı ol, şükürler et; şükreden kişi daima şekerler alır.

Şükrün yeni eteği, şükredenlerin başlarına saçmak için şekerlerle doludur.

Onun acısını içer de gülersen özünde acılık kalmaz.

Nasılım, hoş muyum diyorsun; ekşi suratlısın desem hatırın kalır.

Gizleme amma diyorsun, kulağıma söyle de kimsecikler duymasın.

Kulağında vefa küpesi yok; kulağından kulaklara yayılır sözüm.

LXXVI

Gönül sevgilinin gönlüyle beraber feryat eder; susarken söyleyen böyle söyler işte.

3250 Bir söz söyleyeyim ki dilim bile oynamasın; çünkü hasetçinin kulağı pusuda.

Bilirim ki dil de gammazdır, kulak da; gönüle söyleyeyim ben, gönüldür emin olan.

Gönlün söylediği o ateş mi ateş, ince söz yüzünden gözlerimde yüzlerce ateş yalımı var.

Şaşılacak şey de şu ki; ateşin ta içinde bunca gül var, bunca selvi, bunca yasemin.

Ateşle su, beraber düşüp kalksınlar, beraber oturup gezsinler diye de bağ bahçe, o ateşle daha da yeşermede.

A can, öylesine bir çayırlıkta, çimenlikte yurt tutmuşsun ki gönül de orda yemlenmede, akıl da.

Küfürle dinin bile sığmadığı yerde nasıl olur da biz olur, ben bulunur, filâneddin sığar oraya?

LXXVII

Biz gittik, kalanlar sağ olsunlar; doğan, mutlaka ölür.

Gök kubbede oturanlar, damdan düşmeyen bir tası görmemişlerdir asla.

O kadar koşmayın, o kadar yorulmayın; şu yerin altında çırak ne olmuşsa, usta da o olmuştur.

A güzel, nazlanma; bu mezarda nice Şirinler, Ferhad gibi yok olup gitmiştir.

Direği yelden olan yapı ne kadar dayanabilir ki?

Kötüysek kötülüğümüzle geçtik gittik; iyi idiysek anın bizi hayırla.

Zamanının tek eri olsan bile, tek tek gidenler gibi sen de giderdin bugün.

Yalnız kalmayı istemiyorsan hayırdan, iyilikten evlâdın olsun.

O gizlilik âleminin bükülmüş ipliğidir kalan; dünyaya direk olanların canıdır o.

O süzülmüş, seçilmiş aşk cevheri yok mu; ölümsüz olarak kalan odur ancak.

Şu akıp giden kum selinin ne durması vardır, ne dinlenmesi; bir şekil bozuldu mu, bir başka şeklin temelini atarlar.

(c. II, s. 15) Bu kupkuru yerde Nuh'un gemisine benziyorum ben; tufan da vademin gelip çatması.

Nuh'un gemisi de gayb âleminde, pusudaki dalgaları bekliyordu hani.

Susanların arasına girdik, yattık, uyuduk; çünkü sesimiz, feryadımız haddi aşmıştı zaten.

— R —

LXXVIII

A yüce sevgili, a her işte eşsiz güzel, düzenbazsın; fakat seni seven de düzenbaz.

Kıyamet günüsün sen; şehir, pazar, senin yüzünden altüst olmuş,

A sevgili, maşûklar bile aşkından feryat etmede; artık âşıkların feryatlarını ne diye söyleyeyim ben?

Ecel günü, ben öldüm mü, mezarda gözleme beni.

Dirilmeyi istiyorsan ısmarla vuslat yeline beni.

Sensiz, yaşayışın da bir değeri yok, neşenin de; sonucu, sen nerdesin, biz nerdeyiz?

Sensiz, bir damarımın bile aklı başındaysa can damarım kopsun gitsin.

Yolunda yüzlerce pusu vardı; fakat yol yakın göründü, dümdüz göründü bana.

Gül bahçesine benzeyen yüzünden sarhoş oldum; elimi dikenlere attım, ayağımı dikenlere bastım.

Kuş gibi yemine koştum; bir de gördüm ki kanatlarım, gagam kanlar içinde.

Tuhafı da şu ki: Açtığın yara, ambardaki her yem tanesinden daha hoş, daha tatlı.

A güzelim, sensiz yaşayış haram; sensiz baht uyanmaz.

Zaten baht da sensin, yaşayış da sen; bundan ötesi kuru addır, lâftan, incinmeden ibarettir.

A gönlünden beni çıkaran, a beni unutan; n'olur beni bir hatırlasan, ansan.

Deredeki su bir kere akıp gitti mi, felek onu nerden bir daha getirecek?

Sus ki o sırlar söyleyen aşk hocası, kavgayı, inadı arttırıp gidiyor.

LXXIX

Bütün gök bölgelerinde bir yıldız, böylesine bir Ay'ın burcuna nasıl olur da tutulur?

Küfre de boş vermiş, imana da; ikrar onca inkâr gibi bir şey.

Hiçbir kimse bir gönül görmüş müdür ki gönlü olmasın; yahut da yok olmuş bir canın kılıçla dirildiğini duymuş mudur?

3290 Kimse görmediyse ben gördüm; bana yüz gösterdi çünkü.

İlmim de onun kabul ettiği ilim ancak, amelim de; bundan başka makbul olan bilgiden de bezmişim, ibadetten de.

O Ay, geceleri uykumu çaldı, götürdü amma vuslat bağışladı, uyanık bir baht verdi bana.

Bu vuslat binlerce uykudan yeğ; sakın uykuyu anma.

Çocuk, ağlayışı gönüllerde ne tesirler yapar; ne bilsin.

Habersizce ağlar amma gizlice yüzlerce süt kaynağı coşar ona.

Bilmiyorsan bile ağla; çünkü cennet de senin ağlayışından düzülür, nehirler de ağlayışınla coşar.

Bu gece padişahlığının şanına bak, şerefini seyret; padişah da köyümüzde bu gece, kumandan da.

* O temizlik sabahı, o döne, yürüye saldıran Tanrı arslanı, bu gece ne uyur, ne dinlenir.

LXXX

Kardeş, incir satana, incir satmaktan daha iyi ne iş olabilir?

Sâkî, aşkımızı an; senin sesin olmadıkça zevkin, neşenin hayrı yok.

Bizde sanatı, dükkânı düşünecek akıl fikir yok; a; can sâkîsi, sağrak nerde?

Sun sağrağı bize, terk etme bizi; hayır tez yapılır, geciktirilmez.

A binlerce bunalmışa can veren, vefayı az ara; fakat az da azarla bizi.

Buğday, nerde olursa olsun buğdaydır; harman dövme gününde de buğdaydı o sana.

Birinin sanatı kuyumculuk oldu mu, hangi şehre gitse kuyumcu kimdir diye sorar.

İyi kişilerin, şarapla dopdolu bulutunun altında şarap içerler.

Arık, sırtı yaralı bir eşeğe yük yüklemeyi gönlün revâ görür mü?

Kadehinde yerin de payı var; yeryüzü bununla yeşerir.

Bırak da rahmet bahçende bir arık da yayılsın, otlasın.

A sâkî, geciktirme, azaltma; sundukça sun a bizim kısacık ömrümüzü uzatan.

Dostun gölgesi altında can ne hale gelir? Kevser ırmağındaki balığa döner.

Tertemiz şarap kadehiyle korkularımızı arıt, tertemiz bir hale getir bizi.

Bizi sürme, kovma; kovsan, sürsen de güvercin gibi gene tutar, senin katına geliriz biz.

* On gecenin tanyerinin ağarışı, coşup köpüren şarabındandır, o şarap ırmağındandır senin.

* Kendine gel; Şihâbeddin Osman geldi; gazelimizi tekrar söyle.*

* Bu gazelin çift mısra'ları Arapçadır.

LXXXI

Sonucu, o yüze kim doyar, sevgilimizden kim usanır?

A adaleti gökyüzünü yeşerten; a lûtfu, bağı bahçeyi kandıran dilber.

A nazlılar, nazeninler, yüzünüzü gösterin; siz olmadıkça canımıza doymuşuz biz.

O, bin batmanlık mezeyi dökün, saçın da nerde bir yoksul varsa doysun.

Senin razılık meclisinde öylesine bir meze var ki peygamberlerin gönülleri, gözleri bile onunla doymuş.

Balık ne vakit suya doyar? Halk ne vakit Tanrı'ya doyar?

Acele etme, gitme; kimyasın sen; gitme de bakır adamakıllı doysun kimyaya.

Bu sofradan başka bir sofra var; erenler o sofradan yerler, o nimetle doyarlar.

Canım cefasının zevkini bulalı cefasına âşık oldu; doydu, bezdi vefasından.

Süleyman saltanata doydu da Eyyub belâya doymadı gitti.

Ne düzendir, ne tersine nal? Aç mı azdır, tok mu?

Sus; şu düzeni bırak; hâlâ doymadın mı şu düzene?

LXXXII

Gece oldu, oldu amma yabancılara; sevgilinin yüzüyle gecem gündüz benim.

Bütün dünyayı diken kaplasa sevgilinin sayesinde gül bahçesine dalmışız biz.

Dünya ister mamûr olsun, ister harap; gönül sarhoş, sevgiliye karşı yerlere yıkılmış gitmiş.

Çünkü bir şeyden haberdar olmak, tümden usanmaktır, bezmektir; haberlerin aslı, şu bir şeyden haberdar olmamaktadır.

LXXXIII

Yüz kere dedim sana, önünü, ardını gör, gözet; öfkeyle, kavgayla ayak direme.

Vefa sazına, merhamet çengine mızrap vuracaksan, yoluyla yordamıyla vur.

(c. II, s. 16) İyiden iyiye bilirsin; hızlı vuruşla telin kırılacağını bilmez olur musun hiç?

Şarap sun, uyuma; biz uykuya dalalım, fitne uyanık kalsın; iyi değil bu.

Ben sâf adamım, söyler, öğüt verir dururum; boyuna, birbiri üstüne söylenirim.

Sevgilinin mahmur gözleriyse güler öğütlerime;

Alay eder gözü benimle; ne güzel söylüyorsun; hadi, bir daha söyle der;

Der ki: Öğütlerini örtülü, kapalı içmez, içime sindirmezsem senden beter olayım.

İnatçıdır, her şeye boş verir; kanlar içmeye alışmış er işvelere kanar mı hiç?

Sus, kıştan korkma; bu yaseminlik Tanrı bağındandır, Tanrı bahçesinden.

Sus, bahar olmasa da eylül, mart bıyık buramaz bu yaseminliğe, hep yemyeşildir o.

LXXXIV

Yakınım sana, uzak görme beni. Benim yancağızımdasın; ayrılma benden.

Mimardan uzak düşen kişinin işleri mamûr olur mu hiç?

Benim gözümle neşelenen göz aydın olur, gaybi görür, mahmurlaşır.

Benim rüzgârımın estiği gönül gül bahçesi kesilir, ışıklarla dolar.

Bensiz, bir parmak bal verseler sana, bir parmak baldır o, fakat binlerce arısı var.

Bensiz, bir işe âmir tâyin etseler seni, binlerce memurdan da beter bir hale gelirsin.

Bensiz, dünyanın şaraplarını içsen gene de özüne bir ıssılık gelmez.

Şimşek ışığıyla hangi mektup okunabilir; karıncadan ordu kurulabilir mi hiç?

Halk kardır; sevgiliyse güneş; hem de sen söylemesen de görünür; tanınır o.

Halk karıncadır; biziz Süleyman; sus, dayan, gizlen.

LXXXV

A kardeş, incir satana, incir satmaktan daha iyi ne iş olabilir ki?*

Sarhoş yaşıyoruz, sarhoş ölürüz; mahşere de sarhoş olarak koşa koşa gideriz.

Toprak olsak da kulu köleyi besleyip geliştiren sâkî bizimle, ölsek de.

Toprağı güzelleştikçe güzelleşsin; çünkü âşıktır o; toprağı bile can şarabıyla yoğrulmuştur.

O toprak çiçekler verir; bu yandan da sarhoşuz biz, o yandan da der.

Ulu kişi sarhoş oldu da daha da güzelleşti; fakat toprak ondan beter sarhoş.

Sarhoş oldun mu toprak kesildin, yerlere döşendin gitti; kaptanın demir aldı artık.

Zaten de demirimiz tümden kopmuş gitmiş; geminin her tahtası öbüründen ayrılmış.

Fakat bağdan da kurtuldunuz, batıp boğulmadan da; çünkü her tahta bir başka kılavuz size.

Böyle yıkılmak nasıl olur da güzel olmaz; aklının iki gözünü de aç da bir bak hele.

* Bu gazelin ilk beyti, LXXIX. gazelin ilk beytinin aynıdır; bundan sonraki gazel de aynı beyitle başlıyor.

LXXXVI

A kardeş, incir satana, incir satmaktan daha iyi ne iş olabilir ki?

Bahta ermişiz, devlete kavuşmuşuz biz; haydi, sunun bize sağrağı.

A güzel yüzlü sâkî, a bütün muradına erişmiş dilber.

Güneş bile yüzünden ışıklandı; Ca'fer bile senden kol kanat sahibi oldu.

Kışın belâsını tatmışız, bahçe gibi kışın açtığı yarayla solmuş sararmışız.

* Senin baharından, "Rableri suvarır onları" âyetini duy da o kızıl şarabı dök sağrağa.

A tertemiz padişah, a insanı tertemiz eden sultan, gönül levhasını yıka gamdan.

Herkesin velinimetisin amma bize herkesten daha da fazladır nimetlerin.

* A Tûbâ ağacı, gölgende iki kattır kutluluk bize.

Dostun güzelliğine âşıkız, o aşka vakfedilmişiz; bütün işlerden güçlerden kalmışız biz.

Senin hizmetini seçen kişiye padişahlık makamı verilmiştir.

Güneşin dilediği kişi nasıl olur da Ay gibi ışıklanmaz?

Topluluk mahmurlaştı, susadı; sun şarabı, bırak şu lâfı.

Cana kendi oluğundan şarap sun da sağlığı, esenliği bozulmasın, keyfi kaçmasın.

Bugün, önce, sonra, bir topluluktur gelip konuk olmada.

Gelen her kardeşe öküz kurban edelim, deve kurban edelim.

Hangi öküz kurban olmaya değer; muştuculara onu muştula.

Sen de deve kinini bırak da deve gibi şeker götür.

Şeker dedim hani, kadeh demedim; fakat mezede şarap gizli; meze dendi mi şarap denmiştir.

Kadeh sunmazsan sustum gitti; fakat sustum mu da ne yapacağımı bilirsin sen.

LXXXVII

Dervişin başka bir şerbeti var; başında, gözünde başka bir akıl fikir var dervişin.

Semâ' vaktinde sûfilere Arş'tan bir başka coşkunluk gelir.

Sen bu semâ'ın görünüşünü işit; dervişlerinse bir başka kulakları var.

Burda yüzlerce tencere kaynıyor; fakat dervişin kaynayıp coşması büsbütün başka bir şey.

Görmediğin birisiyle diz dizesin sen; bir başka şarap satıcıdan sarhoş olmuşsun sen.

Derviş dünden kurtulmuştur; geceden, gündüzden başka bir dünü vardır onun.

Can gibi susarak konuşuyoruz; bir başka susana hayran olmuş gitmişiz.

LXXXVIII

Ziyan ediyorsun dedin; tut ki ediyorum, sana ne? Sen mülhitsin dedin, öyle say.

Arslan değilsin, tilkisin dedin; tut ki bütün köpeklerin de en aşağısıyız biz.

Gönülden haberin yok dedin; a canımın, gönlümün eşi dostu, dil say beni.

LXXXIX

O kızıl saçlarda öylesine bir nur var ki gözden de üstün, vehimden de, candan da.

Kendini kapıya dikmek istiyorsan kalk, nefis perdesini yırt.

O latîf can, kaslı, gözlü, esmer benizli bir şekil oldu.

Neliksiz-niteliksiz Tanrı, Mustafâ Peygamber'in şeklinde göründü.

Onun şekli, şekilsizlik; onun nerkis gözleri, tıpkı Mahşer günü.

Halka bir baksan, Hak'tan yüzlerce kapı açılır sana.

Mustafâ'nın şekli yok oldu mu, âlemi Allahu Ekber kaplar gider.

— Z —

XC

(c. II, s. 17) A uyuyup kalan; sevgiliyi anarak kalk; o mağara dostu geliyor, davran.

Halka aman veren geldi; kalk, kalk da aman dile.

Binlerce İsa'ya can veren geldi; kalk a bıldırın ölmüş kişi.

A kullarını besleyip yetiştiren sâkî, iki üç mahmurun hatırı için kalk.

A yüz binlerce hastaya ilaç olan; işte buracıkta kararsız hasta; kalk.

A lûtfu hastanın elinden tutan, kalk, ayağıma diken battı.

A güzelliği tertemiz canlara tuzak kesilen; şu avcağız acze düştü, kalk.

Gönül kan oldu, kan da coştu, kaynadı; bütün bunları revâ görme; kalk.

Zorda kaldım da kalk dediysem sana, özrümü kabul et benim.

A sarhoş bir halde yatıp uykuya dalmış nerkis; a yüzü, yanağı hoş dilber, kalk.

Bu kulunun da bildiği, senin de bildiğin şarapla doldur kadehi, sun bana; kalk.

A dost, kırık dökük bir kalk gönül kırılmadan.

XCI

Gönlüm sevdaya ait sözlerden usandı; kalk artık uykudan.

A yüzü ateşe benzeyen sevgili; bir soluk olsun kaçma ateşimden.

Sütüm senin yüzünden coştu, kaynadı, kan oldu gitti; a arslan, gir kanıma, boyan kanıma.

Kazama teslim oldum; çünkü sen kaza gibi sertsin, kader gibi tezsin.

Bir bak da gör, kaftanımın pervazına nasıl gönül kanım bulanmış;

Öfkeyle bakma sakın; aman, o uyuyan fitneyi uyandırma.

O mahmurluklarla dolu kan dökücü nerkis gözler, kendisini uyuyor gösterir amma uyumamıştır.

XCII

Kalk, sabah şarabını sunmaya koyul; inat etme, zamana can bağışla.

İş erleriyle birleş, katıl onlara; şaraba su katma.

Seni anış şaraptır, bizi anışsa su; eşek başına benzeriz biz, sense tıpkı bağsın, bostansın.

A gam, ecelin şu şişede; ölmek istiyorsan kaçma.

Nefsin ölümü tecellidendir; bokböceğinin ölümüyse amber kokusundan.

Meclisimiz çayırlık çimenlik, gül açmış; a selvi boylu sâkî, sen de kalk.

Böyle yalım yalım yanan, parıl parıl parlayan bir kadeh, sonra da utanmak ha... Mademki sâkî sensin, içmemek hata.

Bizi güzelim yüzün gibi parlat; gamı düşmanın gibi as gitsin.

Gazeli bıraktık, çünkü nöbet senin; ercesine gir ortaya, tez ol, çevik davran.

XCIII

Biz canıyla oynayan küstah, mert, yiğit fedaileriz.

Tertemiz canımıza şu toprak bedenin eş olması yazıktır.

Herkes baştan sona gelir; bizse sondan başlangıca gideriz.

Padişah gene o koca davulu dövdü; dostlar, bütün doğan kuşları uçtu gitti.

Altı yana uçma; o yana uç; mademki gönlüne geldi, erişti o ses, o yana yönel.

Hadi a hasta gönül, bağla dengimizi; göç etmemize iki üç günceğiz kaldı.

Burda ister hor ol, ister üstün; ölümsüzlük de orda, saltanat da, üstünlük de.

Söz kanadını açma; çünkü o yanda uçuş daima kanatsızdır.

Söylediğimiz, sözün kabuğu; kabuktan o sırrın özünü, içini kim bulmuştur ki?

— Ş —

XCIV

Gönlün hali pek güzel bugün; çünkü sen dün gönlümün kanını içmişsin; afiyetler olsun.

Dün ay yüzünü göstermiştin; bugünse binlerce şekle bürünüyor, binlerce örtülerle örtüyorsun yüzünü.

Gönül o gözün önünde secdeler ediyor; can o kulağa bir halka kesilmiş.

Her solukta, aklını başına al diye bir buyruk veriyorsun; aklı fikri olmayandan akıl fikir mi istiyorsun?

Senin zurnanım, benden söyleyen sensin; senin soluğunu vermedeyim ben; coşmayacaksan sen coşma.

Senin korkundan arslan bile kedi kesilmiş; sabır yok mu, sabır, o bile fare gibi toprağa sinmiş, gizlenmiş.

Her zerre şevke gelseydi de kucağını açsaydı, güneş sığmazdı kucaklara.

A zerre, mademki güneş seni almak istiyor, veresiye akçeyle bile olsa sat gitsin kendini ona.

Gazelin artakalanını söyleme; biz söze dalalım, sevgili sussun, yazıktır bu.

Fakat ne yapayım ben, ne edeyim? Eski bir töredir bu: Deniz susar, dalgadır coşup köpüren.

XCV

Dünyada hiçbir şeye aldırış etmeyenin yolu, bayağı bir yol mu göründü? Hey gidi hey; iki dünyada o bayağı yola kul olsun, köle kesilsin.

A dünyayı gören, canı görmeyen, dünya dediğin, bir solukcağız bak da gör, candan ibarettir.

Dünya dediğin bir tozdur; bu tozun içinde süpürge de gizlenmiştir, süpüren de.

Haşhaş gibi kırılıp döküldüğün gün, bu meşale nerdendir, görürsün.

Şu hem gizli olan, hem apaçık meydanda bulunan aşk kan dökücüdür, zalimdir, külhanidir.

Onun eliyle öldürüldün mü, yaşayışa kavuşursun; aşk yüzünden ölendir yaşayan.*

Bir aşktır bu ki gizli kalmasına imkân yok; âşık olanın bütün sırları ortadadır.

Aşk yoksa, tat verir bir güzellik de yoktur; ne de güzelliktir bu, alkış bu güzelliğe, alkış.**

* Beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.
** Beytin ilk mısra'ı Arapçadır.

XCVI

Her kulağa gitmesin diye geceleri susarak naralar atıyoruz.

Her ham kişinin burnuna gitmesin kokusu diye vefa tenceresinin kapağını örtüyoruz.

Nekeslik değil amma şu şöhretli gül suyu da fare yuvasına lâyık değil yâni.

Gece oldu; halkın coşuşu dindi; kalk, coşma sırası bizde artık.

Bu gece senden değer buldu, üstünlük elde etti de kibrinden düne omuz vurmada.

3460 Bir müddet çalgı dinledik; şimdi de kendinden geçen canın çalgısını dinleyelim.

A şekerkamışı, ağzın şekerle doldu; daha da şikâyet etme, coşma artık,

A tef çemberi, ipini kopardın; gökle, kovayla, kuyuyla az uğraş.

Can arslanını avladı da tavşan avından usandı gitti.

Tavşan dediğin, cansız bir şekil; hamam da öyle cansız av hayvanlarının resimleriyle dopdolu.

Şekle can sözünü az söyle; ölü deveden az süt sağ.

(c. II, s. 18) Şerden kaç, geceye dost olmaya bak; çünkü gece örtüsünü gecenin başına örterler.

Vuslat sabahına erişinceye dek kara geceyi çek kucağına.

O uyku nedir bilmeyen sevgilinin anışıyla uykuyu unuttuk gitti.

Geceyi bir kara çadır bil; onunlasın; davul dövülmede; çavuş bağırmada.

3470 Bu fitne her solukta artıyor; bu gece aşk dünden de beter.

Gece nedir? Maksat yüzünün örtüsü; rahmetler, aferinler o yüze.

* Kendine gel de şu gece davulcağızını hemen dövmeye koyul; çünkü Siyavuş atına bindi.

XCVII

Çalgıcımız da güzel, çengi de güzel; gönül onun âhenginden harap olup gidiyor.

Çeng çalmaya koyuldu mu, bir seyret de gör; güzelliğinden ne hal alıyor yüzü, ne renge giriyor beti benzi.

Yaşayışa doymuşsan, için daralmışsa kalk, kucakla onu, sar belini.

XCVIII

A hoca, akıllıca davran; nasıl oluyor da külhaninin şerrini, coşkunluğunu bilmiyorsun sen?

* Bir övünç olan yokluğun bile haset ettiği o yüzü çirkin tırnaklarınla tırmalama.

O put, o güzel, hayale bile sığmaz; hayal yurdunda putlar yonmaya kalkışma.

Bütün putlar da o, puta tapanlar da; artık tümden, her şeyden başka ne var? Yokluk, ondan başka bir şey yok.

3480 Ne halk bunu anlar, ne de benim apaçık yaymama izin var.

Bu mercimek, şaşıların pirinci; yoksa ortada ne pirinç var, ne mercimek.

Yüzlerin haset ettiği o yüz örtülüdür; artık onu nerden tanıyacaklar ki?

Bir şey çalacaksan dirilerden çal a geceleri mezar eşen, kefen soyan herif.

Fakat ne çare ki ölen, kaza ve kader yüzünden ölmüştür; yaşayan da gene kaza ve kader yüzünden yaşar.

Sus, gündüzün afyon yutanın elbette geceden haberi olmaz.

— K —

XCIX

A âşıkın eşi dostu, derdine kalan, gamına dalan dost; a âşıkın gözü, ışığı, sevgilisi.

A gelişmenin, sağlığın, esenliğin ilacı; a âşıkın zayıflamış bedenine devâ sevgili.

A rahmeti, padişahlığı, âşıkın gönlünü kapan, kararını alan güzel.

A hayali, âşıka bir vasıta olarak elçi gibi yollayan, onu âşıka armağan eden dost.

Sen her şeyden müstağnisin; nerden âşıkın işine gücüne bakacaksın?

Âşıkın o zârı zârı ağlayışı senin çekişindendir, senin alımından.

Âşıkın bütün işi gücü senin buyruğunladır, senin dileğinle.

Âşıkın o rahvan yürüyüşü senin yol göstermen yüzündendir.

A bağı, ipi âşıkın gönlünü açan; a öğüdü âşıkın kulağına küpe kesilen.

Nice zamandır âşıkın utangaç gözünde geceleri uyku, karar kalmamıştır.

Nice zamandır âşıkın lokmalar yiyen midesinden iştah çekilip gitmiştir.

Nice zamandır âşıkın lâleliğe benzeyen yüzünde safranlar bitmiştir.

Nice zamandır âşıkın kucağı gözyaşlarından denize dönmüştür.

Fakat âşıkın çaresini bulan, gamını yiyen sen olduktan sonra ne ziyanı var bunların?

Âşık için bir pula yüzlerce defineler satın alırsın; sonra tutarsın, o pulu da âşıka bağışlarsın.

* Ey "Rabbime konuk olurum" sözünü âşıka süs püs eden, övünç olarak veren,

"Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım." Dokuz gök de âşıkın irâdesine verilmiş.

Sus, âşıkın delilini de onun inayeti takdir eder, söz söylemesini de.

— K —

C

Uykudan kalk, çengi düzene koy, o ay yüzlü, gül renkli fitneyi yürüt.

Sabır olmadıkça ne uyku geçer hocam; ne de ad san ayıba bulaşmadan yürür gider.

Akıl binlerce hırka yırttı; edep binlerce fersah uzaklara kaçtı.

Düşünceyle gönül, öfkeyle beraber; yıldızla ay savaşa tutuşmuş.

Yıldız savaşa girmiş; ayrılığı yüzünden şu âlem alanı daralmış mı daralmış.

Ay diyor ki: O güneş olmadıktan sonra ne vakte dek gökyüzünde bir salkım gibi duracağım ben?

Varlık pazarı, onun akıykı olmadıktan sonra varsın harap olsun; taş üstünde taş kalmasın.

A binlerce ada sana sahip, a kadehi güzel aşk; binlerce fikre, hünere fikir bağışlayan, hüner ihsan eden aşk.

Binlerce şekle bürünmüş şekilsiz varlık; Türk'e, Rum ülkesi halkına, Zenci'ye şekil veren varlık.

Şarabından bir kadeh sun, yahut da bağından bir avuç afyon ver.

Küpün kapağını bir kere daha aç da binlerce er yere baş kosun;

Gökyüzü çalgıcıları da sarhoşçasına âhenklere dalsınlar;

Mahmur, dedikodudan kurtulsun da mahşere dek, mahşerdekiler gibi şaşırsın kalsın.

— M —

CI

Mezarımın yanından geçtiğin gün şu feryadımı, şu coşkunluğumu an.

A benim gözüm, a benim ışığım, nurum, mezarımın içini ışıklandır.

Işıklandır da şu sabırlı bedenim, mezar içinde şükür secdesine kapansın.

A gül harmanı, tez geçme; bir soluk olsun o güzel kokunla bürü beni.

Geçip gittiğin vakit de sanma ki senin pencerenden, senin kapından uzağım ben.

Mezarımın üstüne konan taş yolumu bağladı amma hayal yolundan gelir dururum; hiçbir füturum yok.

Atlastan yüzlerce kefenim olsa, senin şekil elbisene bürünmedikçe çırçıplağım.

Delik delmede galiba karıncayım ki sarayının yücelerine ağıyorum.

Senin karıncanım, Süleyman'ımsın benim; bir an olsun huzurundan ayırma beni.

Sustum; kalanını sen söyle; kendi söyleyip kendi işitmemden bıktım artık.

A Tebrizli Şems, çağır beni; senin çağırmandır Sûr'un üflenmesi bana.

CII

Aşkın beni ödağacı gibi yakıp yandıralı, varlığımdan bir boğum bile kalmadı.

Gâh oldu, gök kubbenin kalesini deldim; gâh oldu, güneşin geçer akçesindeki damgayı yaktım, erittim.

Gâh da oldu, Ay gibi güneşin ardından gittim; zaman oldu, gedildim, eksildim; zaman oldu, arttım, geliştim; dolunay kesildim.

Yüzlerce kere sınadım, denedim; gönlüm doymuyor sana, sabrı yok sana karşı.

Ne diye cömertlikte yiğitlik satayım, bağışımla övüneyim? Cömertliğim kıldan kıla senin cömertliğinden ibaret.

(c. II, s. 19) Kapının gümüş halkasını kapmışsam, bu benim gücümden kuvvetimden değil, senin bağışın, senin ihsanın.

Kuşluk çağına düşmansam yarasayım demektir; Ahmed'i inkâr ediyorsam çıfıtım.

Senin anlatışın kulağımı keskinleştirdi; çünkü o yüce sırrı duydum, anladım.

Sel geldi, uyuyanları aldı, götürdü; fakat ben susuzdum, uyuklamıyordum bile.

Ben üşencimden silip parlatmasam bile gönlümü "Ol" emri siliyor.

Lûtuflarınla, keremlerinle, işlediğim her suç sevap kesildi, derecemi arttırdı.

İster yücelere ağayım, ister aşağılarda kalayım; senin aşkınla Arş'a yücelmişim ben.

Gülüp duruyorsam senin lûtfundur bu; haset ediyorsam senin gayretindendir.

A benim arışımın argacımın sırrını bilen, Tebrizli Şems'i anmayı yeter buldum artık.

CIII

Padişahımın esrik devesiyim ben; boğazımda ne varsa onu geviş getiririm, onu çiğnerim.

Gül bahçesine benzeyen yüzüne benzer huyum; saçtığım, kendi çiçeğimdir.

Deniz gibi yüzümü buruştururum, ekşi bir suratım vardır amma kucağım incilerle, mercanlarla doludur.

Sevgili benimle buluşmayı istemese de ben onunla buluşma aşkında mağara dostuyum ona.

Horluk halkın gözünde ayıptır amma o ayıptır övüncüm benim.

Söz yelini savur gitsin; söz yelindendir ki böyle toz toprak içindeyim ben.

CIV

A namazımın vaktini geçiren, hadi, namaz vakti geldi; dinlen biraz.

A yüzlerce Kalender'in kanını içen; kan içmek helâl sana; içedur.

3550 A ayıbın, ârın, a adın sanın düşmanı; senin aşkın, ondan sonra da esenlik...

Senin sarhoşun olmak; sonra da ele ayağa sahip bulunmak... Delilik divanelik; sonra da baştan geçen şeylerin kaydına düşmek...

Bir şey soracağım; söyler misin? Hiç böyle gönlü yanmış ham gördün mü sen?

Sevgilimin yorulduğu, bezdiği meydanda; ister istemez sustum işte.

CV

A benim lâtif canım, a benim cihanım; şu ağır uykundan uyandıracağım seni.

Utanmadan, sıkılmadan borcumu isteyeceğim bilirsin ki aman bilmez bir alacaklıyım ben.

Gönlünde toz toprak görürsem gözyaşlarımla yıkar, arıtırım.

A can gül fidanı, meclise serpmek için bağrıma basmışım seni.

Bir öpücük ver; bu yolda akıyktan baç alıyorum ben.

Nice gecelerdir, bu çölde baçsız yol gözlemedeyim.

Mademki kervanlardan baç almak istiyorum; bekçiler gibi geceleri naralar atmalıyım.

Feryadımdan evimde oturan kaçtı; figanımdan komşum uzaklaştı benden.

CVI

Ne altın isteriz, ne gümüş, ne de mal; senin lûtfundan kol kanat istiyoruz biz.

Ne hüküm yürütmek isteriz, ne hüküm vermek; senin hükmüne uymayı istiyoruz biz.

A aziz ömür, bizim ömrümüz ol; ne hafta istiyoruz, ne ay, ne yıl.

Dolunay değiliz ki bir dolunayın peşine düşelim de boyumuz yeniaya dönsün.

Senin hayaline dalmak, senin hayalini gözden geçirmek için kendimizi hayalden de daha ince bir hale getirmeyi istemekteyiz.

Kova gibi kuyulara yolculuk etmedeyiz; o güzel huylu Yusuf'u istiyoruz biz.

Göz gibi, senden başkasına bakarsa canın kulağını burmanı istiyoruz.

Sus, niceye bir lâfa dalacaksın? Hal geldikten sonra lâfı ne diye isteyeceğiz?

CVII

Gül dalıyız biz, ot değil; terütaze bir şive istiyoruz biz.

Gökyüzü bahçesinin çiçeğiyiz; Tanrı meclisinin mezesiyiz, şarabıyız biz.

Ark değiliz, suyuz biz; bulut değiliz, ayız biz.

Levhiz, kalemiz, harfler değiliz; kılıcız, bayrağız, ordu değiliz.

Hem oka benzeyen bakışından yaralanmışız; hem siyah saçlarına bağlanmışız.

CVIII

İlkbahara benzeyen yüzünü gördüm; baktım ki gül bile seni görmüş de utanmış.

Gönlümde karar ettin de gönlümü senin yüzünden kararsız bir hale gelmiş gördüm.

Baştan başa nerkis gibi göz kesildim o mahmur nerkis gözleri göreli.

Aşka gideyim, aşka sığınayım; çünkü aşkı, insanı bütün belâlardan koruyan bir kale gördüm ben.

Bütün dünya mülkünden, bütün dünya zevkinden geçtim, yalnız senin aşkını seçtim ben.

Zaten mal mülk de sensin, âlemin canı da sen; hepsi birmiş de ben bin görmüşüm.

Öldüm, senin yüzünden dirildim de dünyayı ikinci defa gördüm.

A çalgıcı, eğer dosta dostsan şu perdeden çal: Sevgiliyi gördüm ben.

Şehrinizde ne diye sevgili arayayım? Padişahlar padişahının dostluğuna ulaştım ben.

Onu bir hoşça bağrıma bastım, sıktım da şekerkamışını sıkma törenini gördüm.

Söze yumdum ağzımı; çünkü sayısız söz söylemeyi gördüm, sınadım.

Bu yola basan bir ayak bile kalmadı; bense rahvan gitmeye koyuldum.

Zarardan ziyandan başımı esirgemem; başsız, nice külâhlar giymiş başlar gördüm ben.

Yeter; usandı, bıktı sevgili; hatırında toz toprak görüyorum.

CIX

O eşsiz, o tek güzeli gördüm göreli, gönlümü sonsuz gamlara dalmış gördüm.

Yarın pazar kurulacak gün dedin; gördüm ki pazar da bir bahane sana.

Gönlümü ekşi-tatlı nar gibi kan kesilmiş, tane tane bir hale gelmiş gördüm.

Senin balını ortada gördüm de dünyadaki zehirler baştan başa bal kesildi.

Canımı senin balın yüzünden arı kovanı gibi göz göz, ev ev olmuş gördüm.

Ateşler içindeyim; fakat henüz aşkta o cehennemin bir yalımını gördüm ben.

Bir satranç ki yüz bin hanesi var; onlardan ancak ikisini gördüm;

Bir ev baştan başa mahmurlukla dopdolu; bir ev de muğların şarabıyla dolmuş.

Aşkta böyle bir ikiyüzlülük var da o yüzden zamanın başı dönüp duruyor.

(c. II, s. 20) O sırada gördüm ki bu yandan o yana kaçamak bir yol, bir geçit var.

O yolu düşünen aklın o ince düşünüşlerinin aptalca düşünüş olduğunu gördüm.

Akıl, izi belirmeyen definenin başında, başı dönmüş, iz gördüm deyip durmada.

Devlet kuşunun kanadı altında rüyada yuva gördüm diyor.

Gamdan, kederden yürüyemez olmuş, kalakalmış canı, gönül âleminde koşup yürüyor gördüm.

Bütün bunları masal bilen cana baktım; baştan başa masal olmuş gitmiş.

* Gördüm ki berbat gibi, çegane gibi hem feryat ediyor, hem de feryat ettiğinden haberi bile yok.

Pek tarama ki, aşkın saçları öyle tarakla taranacak gibi değil.

Yüzlerce gece ona teraneler okusan gündüz oldu mu, seni ben görmedim bile der.

Gördüm ki devâsı olmayan her dert koşa koşa gönüle geliyor.

CX

Sakın ihtiyar deme bana; hiç ihtiyarlar mıyım, nerden kocalacağım, nerden yok olacağım ben?

Abıhayat kaynağının balığıyım ben; bal, süt denizine gark olmuşum ben.

Canın lâ'l dudaklarından başka bir yerden su içmem; onun saçlarından başka bir saça el atmam ben.

Yay kaşları beni de yay gibi bükerse ne gam; onun yayında ok gibi dümdüzüm ben.

Sen kanat veriyorsun bana, ne diye uçmayayım? Beyim sensin, ne diye öleyim ben?

Ok gibi beni kendinden uzaklara attın; fakat tut ki senden ayrı değilim ben; ayrılmama imkân yok senden.

CXI

Gelmeden sel gibi su kesildik; gitmeden ayağımız tuzağa düştü, bağlandı.

Satrancı görmeden mat olduk; bir yudumcağız bile içmedik, sarhoşuz.

Güzellerin ortadan ikiye ayrılmış saçları gibi savaş görmeden kırılmışız, dökülmüşüz.

Sanki o putun gölgesiyiz; varlığın aslından puta tapıyoruz biz.

Gölgesini gösterir, kendisi ortada yok; biz de tıpkı gölge gibiyiz işte; hem yokuz, hem varız.

CXII

Zerresi gibi oynaya oynaya gelelim; senin güneşine râm olalım.

Her seher çağı, aşk doğusundan Güneş gibi doğalım biz.

Dünyanın yaşına da vuralım, kurusuna da; fakat biz ne kuru olalım, ne yaş.

A nur, doğ, parla da altın haline gelelim diye feryat eden nice sarhoşlar gördük, nice feryatlar duyduk.

Onların yalvarışları, onların dertleri yüzünden gökyüzüne çıktık, yıldızlara ulaşıyoruz.

O gümüş bedenli güzele gerdanlık olmak için amber haline gelelim.

Şu altı peşli hırkaya bürünmek için hırkamızı yırttık, paraladık.

Biz yokluk yolunun azığıyla geçinmedeyiz; kızıl şarapla sarhoş olalım gitsin.

Bütün dünyanın zehrini verseler, içimizde o zehri şeker haline getiririz biz.

Yiğitlerin kaçtıkları gün, biz savaşın ta içinde Sencer gibi savaşır, ayak direriz.

Düşmanın kanını şarap gibi içeriz; hançerlere karşı dururuz.

Sarhoş âşıkların halkasındayız; halka gibi her gün kapıya gelir, asılırız.

Bizim aman fermanımızı o yazdı; nerden ecelden gar-gar edeceğiz ki?

Melekût âleminde, mekânsızlık dünyasında gök kubbenin boz atına bineriz biz.

Beden âleminden gizlenmişiz; aşk âleminde apaçık görünürüz biz.

Tebrizli Şems, canın da canıdır; ebed burcunda onunla doğarız biz.

CXIII

Âşıkların canlarına âfetiz biz; evde oturup kalan ev sahipleri değiliz biz.

Gönlünde bir hayal varsa sanıyor musun ki onu bilmeyiz biz?

Hayallerdeki sırlar biz değil miyiz; her sevdayı biz pişirmiyor muyuz?

Gönüller güvercinlerimizdir bizim; her solukta bir yana uçururuz onları.

Beden cana, bunun bir izini göster dedi; can da biz dedi, baştan başa iziz, eseriz.

Şu sözüne bir dikkat et; senin ağzının içindeki iz de biziz, söz de bizden.

Her solukta seni koltuğumuza almışız; rahata, eziyete sürüp duruyoruz.

Tabiatın ateş, su, yel unsurlarına bağlandıkça topraktan meydana gelen şarabı tattırırız sana;

Sonra da ağzını yıkarız; öyle bir yere varırsın ki orda biziz gizli olan.

Senin varını yoğunu gizliliğe çektik mi, ne çeşit er olduğumuzu o vakit görürsün.

Şeklini yerden dürüp devşirdin mi, zamanın ne şaşılacak eri olduğumuzu anlarsın.

Her yana bakınırsın da zamanı göremezsin; mekânsızlık âlemiyiz biz diye çok lâf edersin.

Bedenin gönlünün rengine boyanır; her yer biziz, bizden ibaret diye oyuna dalarsın.

Dudaksız olarak dudağını dudağımıza korsun; aynı dille konuştuğumuzu ikrar edersin.

A Şemseddin, a Tebriz'in padişahı, senin kulluğunla padişahlar padişahıyız biz.

CXIV

Güzelimizi görmedikçe gönül kanının dibinden başka bir yerde oturmayız.

O güzeller güzelinin aşk yolunda kaybolmuş gitmişiz; öğütle iyileşmeyiz biz.

Gönlümüzde bir dert yurdu var; böyle olduktan sonra derman ne yapabilir bize?

Yüzük kaşındaki mücevher gibi kutsal âşıkların halkasındayız biz.

Hâşâ, akıldan, candan lâf etmeyiz; edersek ateşlere yanalım.

Canın yolundaki tehlikelerden kurtulduysan gene ercesine yürüme; pusudayız biz.

Gökyüzünde bile fitneler koparıyoruz; yeryüzüne nasıl bağlanabiliriz ki?

Tertemiz candan bile arınmışız; ne diye Çin güzeli gibi resim halinde görünelim?

Binlerce devlet solar gider; bizse yasemin gibi hep terütaze kalırız.

Varlığın karşısında töhmet altındayız amma yokluk perdesinin ardında her şeyden eminiz.

Şu varlığa arkamızı çevirmişiz; yokluğun karnında bir çocuğuz çünkü.

A Tebriz, bir bak da gör, Şemseddin'in kulu kölesi olduğumuzdan dolayı ne taç var başımızda bizim.

CXV

Yeni baştan işrete giriştik; ayağını dire, yeniden başladık işe.

O her şeyden haberi olan güzelim dilberi, sarhoş, hoş, habersiz bir halde yakalayıverdik.

(c. II, s. 21) Her solukta, Yusuf'umuzun güzelliği yüzünden, şekerlerle dolu yüzlerce Mısır elde ettik.

Güzellik evinde bir ay vardı; oraya vardık; onu tuttuk, kapıyı bacayı kapattık.

O ölümsüzlük abıhayatını su gibi ciğerimizde bulduk biz.

Tacının ucunu görür görmez, sarhoşçasına kemerine sarıldık.

Onsuz olan her şekil ölüdür; canlıyı da senin için elde ettik zaten.

Onsuz olan canlıyı da cehennem otu saydık biz.

Madenden herkes inciler aldı; bizse bir gümüş bedenliyi aldık madenden.

Bir güneşin ışığının parıltısından Ay gibi güzellik elde ettik, alım elde ettik.

Tebrizli Şems, yolculuğa düştü; biz de bu yüzden Ay gibi yola düştük.

CXVI

İhtiyacı olmayan bir Tanrı'dan başka kimsecikleri istemem; ölümsüzlük göğünden başka hiçbir şey dilemem.

Kulağına gider diye korkarım da onsuz yaşayış düşüncesini bile istemem.

Güneş taşısa şarap testimi, gene de onsuz işret istemem ben.

Üzüm cibresiyim ben; üzüm gibi yumruktan, tekmeden başka bir şey istemem.

Canım yaralarının lezzetinden bir an bile kurtulsa istemem o ânı.

Hâlis can olma zamanı geldi çattı; şu beden zahmetini istemem artık.

Örtsün, kapasın diye Ahmed demiş; Ahmed'den Ahad'den başkasını istemem ben.

3680 Hepsi de Tebrizli Şems'tir; gerçeği de bu; sayı istemem ben.

CXVII

Bugün bana ne oldu, ne bileyim ben; bugün tezcanlılardanım ben.

Aklın gözüne yerleşmişim, aşkın gözündeyse yerim yurdum yok...

Yazıklar olsun ki yeryüzünde oturuyorum; insaf edin, zamanın keskin kılıcıyım ben.

Şaşılacak şey de şu ki yeryüzüne ait bedenle gökyüzünün üstünde koşup duruyorum.

* Gökyüzünün çekemediği yükü, aşkın kuvvetiyle çekmedeyim ben.

Aşk göğsünden onun ateşini ta taşların, kayaların gönüllerine eriştiriyorum.

Şekerindeki lezzetten, arılıktan, şu ağzım ballarla, şekerlerle doldu...

Tebrizli Tanrı Şems'inin çözülmesi zor düğümlerindenim; dünyanın müşkül bir nüktesiyim ben.

CXVIII

Aşk gamından utanıyorsak dünyada ne işimiz gücümüz var öyleyse?

690 Senin yüzünü görmedikçe karar edeceksek sen bize karar, huzur verme yarabbi.

A Yusufların Yusuf'u nerdesin? Yüzümüz o diyarda bizim.

Her sabah o ortadan ayrılmış saçlardan seher yeli gibi geçmedeyiz biz.

Saçlarındaki halkaları sayıyorsun ya; gözümüz o sayıda bizim.

Gözün canımızı avladı; o avda gözümüz var.

A abıhayat kaynağı kucağından kaynayan güzel, bu ateşi o kucaktan aldık biz.

O lâlelik yüzünden nasıl ağladık, nasıl sarardık solduk; yarabbi, nasıl bir lâleliğimiz var.

Tebrizli Şems'in kıskançlığı yüzünden diyoruz ki: Ne gümüşümüz var, ne altınımız, ne sevgilimiz.

CXIX

Aslından, huriden doğmuş olmalıyız ki daima neşeli olalım.

Neşenin, zevkin isteğini verelim de aşkta adalet âmiri kesilelim.

3700 Yapımızı aşk kurdu; biliyorsun ya, o yüzden huyumuz iyi olmuş.

Aşkına göz açmışım, onu gözetmedeyim; çünkü ancak aşkınla ferahlıyoruz.

Mademki muradımız muratsızlık; şu halde daima muradımıza ereriz biz.

Aşkın kullarına kul olduktan sonra Keyhusrev oluruz, Kubad kesiliriz.

Mademki o Mısır azizinin Yusuf'uyuz; mezatta olsak da ne çıkar?

Yusuf'un yüzünde bir perde var; o perdenin ardında hikmet sahibi bir er olalım.

Yel elbette perdeyi kapar; hemen biz yeli bekleyeduralım.

Gönlüne gelelim, bizi ansın diye gönlümüzü Salâhaddin'e verdik biz.

CXX

Biliyor musun, bugün neden sarardım soldum a bütün gece tavla arkadaşım benim?

Tavla oynarken gönül, benden zar aşırdı diye seni töhmet altına aldı.

A gönül dedim, zarı getir; zarın gidişinden dolayı dertliyim ben.

Gönlüm koynunu açtı, ara dedi; varsa bul, yutmadım ya.

Zarın derdinden deli divane oldum; bütün gece gönüle işkence ettim.

Gâh evet diyordu, gâh hayır, hayır diyordu; gâh da soğuk, sıcak işveler ediyordu.

İşveyle senden el çekmem; sen aldın, bu meydanda dedim.

Gönül, nasıl olur da hırsız olurum dedi; lacivert gökyüzünün bile haznedarıyım ben.

Bu gürültüde eşek beni yere attı; o bile sâf, bön bir adam olduğumu anlamıştı.

Eşek gitti, ip koptu; gönül de dedi ki: Onun izinin tozundan ne diye koşayım ben?

CXXI

Önüne ön olmayan aşkta yıllar geçirdik, ömürler sürdük; fakat hasetçinin dedikodusundan da kurtulamadık gitti.

Bu gürültülerden kadınlar bile korkmaz; bize okuma bunları, erkekten de erkeğiz biz.

Ercesine erlerin işlerine girişelim; yaptığımızı gizlemeyelim.

Bizi altınla, gümüşle aldatma; çünkü yüzümüz aşkın hançerinden sapsarı altın kesilmiş.

Derde binlerce aferin; artanı da bize; çünkü derdin dostuyuz biz.

CXXII

Birbirimizin sohbetini seçelim; birbirimizin yanına, kucağına oturalım.

Dostlar, hepiniz de daha fazla oturun; oturun da birbirimizin yüzünü görelim.

Bizi hep böyle sanma; içyüzden uzlaşmışız, bilişmişiz biz.

Şu anda beraberce oturmuşuz; elimizde şarap kadehi, yenimizde gül;

Şu anda bu görünmez âlemden görünmez âleme yolumuz var; selviyle, yaseminle komşuyuz.

Her gün bağa bahçeye gidelim; açılmış gülleri seyredelim.

(c. II, s. 22) Bahçeden topladıklarımızı önümüze yığalım, güzellerini seçelim.

3730 Âşıklara saçmak için etek etek güller derelim.

Hırsızlamacasına gönlünüzü çalmayın bizden; hırsız değiliz, emin kişileriz biz.

İşte şuracıkta; o gülün kokusu nefesimizden geliyor; biz adamakıllı inanç gül bahçesinin gül fidanıyız.

Dünya o gülden esip gelen yelin getirdiği kokuyla doldu; yâni gül diyor, biz böyleyiz işte.

Mademki kokusunu aldık; bizim kokumuzu da götürür oraya; köhneleşmişiz amma iyileştirir, gençleştirir bizi.

Aşkın kuluyuz kölesiyiz amma tıpkı aşk gibi biz de pusuda oturmuşuz.

CXXIII

Dün yeniden ahdettim; hem de senin canına and içtim.

Gözümü yüzünden ayırmayacağım; kılıç çekip öldürsen beni, gene senden dönmeyeceğim.

Başka birisinden derman aramayacağım; çünkü derdim senin ayrılığından.

Beni baş aşağı ateşe atsan, ah dersem erkek değilim.

3740 Toz gibi yolundan kalktım, tozudum, gene senin yoluna kondum.

CXXIV

* Bugün elemli değilim, şadım; gamı üç kere boşadım gitti.

İster beyim olsun, ister ustam; nerde bir elemli varsa bıyığına.

Bugüne neşeyle bağladım belimi; bugün o ay yüzlünün yüzündeki örtüyü açtım.

Bugün zarifim, lâtifim; sanki lûtuftan doğmuşum.

Nazından öpücük vermeyen sevgili, beni öpmek istedi de ben öptürmedim kendimi.

Dün gece ne rüya gördüm acaba ki bugün tam muradıma erişmişim.

Yürü dedin, git; padişahsın sen; evet; hoşum, adım sanım da kutlu.

Sâkîsiz, şarapsız sarhoşum; tahtsız, külâhsız Keykubad'ım.

Vehimler nerden erişecek bana? Süphânallah, nereye düştüm ben?

CXXV

3750 Ona ait sözleri açıkça söylerim sana; fakat bütün hazır olanlardan gizli söylerim.

İnsanların arasında söylesem de sözümü, senin kulağından başkasının kulağı işitmez.

Hani rüyada dilsiz-dudaksız söz söylerler ya; uyanıkken de öyle söylerim ben.

Kuyunun dibinden başka yerde ağlamam ben; senin gamının sırlarını mekândan dışarda söylerim ben.

Yeryüzüne oturmuşum; tutarım, yerin hallerini gökyüzüne söylerim ben.

Ne kadar izini, eserini söylesem sevgili o kadar gizlenir durur.

Gamından feryada başladım mı, lâtif canlar da feryada koyulurlar.

CXXVI

Gönülden başka bir yere gelmeyelim; bir soluk bile gönülden dışarda durmayalım.

Başı kesilmiş kamış gibi dalımız, budağımız yok, fakat sesimiz var.

Âşıkın yanmış, kavrulmuş ciğeri gibi aşk ateşinden başka bir şeye lâyık değiliz.

Aşk güneşinin zerreleriyiz biz; ey aşk, doğ da biz de doğalım.

Bizi zerreler arasında ara; zerrelerin en küçüğüyüz biz.

Arar da bulamazsan bir iz verelim de nerde olduğumuzu bil.

Gün doğdu da saraya vurdu mu, sarayın üstünün, penceresinin çevresindeyiz biz.

CXXVII

A benim orucumun, namazımın düşmanı; a benim uzun ömrüm, sürüp giden kutluluğum.

Hangi perdeyi gerdiysem yırttın; artık perde germek çağı geçti gitti.

Ben yeryüzüne benziyorum, baharımsın benim sen; bütün sırlarım senin yüzünden meydana çıkmış.

Av oldum, nasıl uçayım? Sana mat oldum, artık nasıl oynayayım?

Pervanem muma atıldı, yandı, artık neden çekineyim?

Bana aklımdan da yakınsın; artık nasıl sana yönelebilirim ben?

Erit beni; baştan başa tüm şekerim ben; ister donayım, ister eriyeyim, şekerim, şeker.

Bir uğurdan, vefadan el yuma; bir kere daha yalvarışımı duy, gör.

Bir kere daha bana afsun oku; bir kere daha Mesîh'in rûhuyla beze beni.

Baç memuru köprü üstünde; geçmem için buyruk ver ona...

Sus, söylemene ihtiyacı yok onun; zaten ben de kendi sözlerimle yaveler düzmedeyim.

Sus; mademki Eyaz'ım ben, elbette işin sonucu Mahmud olacak, iyi bitecek.

CXXVIII

Canım sana eş dost olalı nereye gidersem gideyim, gül bahçesindeyim.

Yüzün gönlüme eş olalı toprağın üstünde değilim, gökyüzünün üstündeyim.

Gölgem bu dünyada olsa da gam değil, o dünyadayım ben.

Hoş olmayan şey iğreti bana; neyle hoşsam oyum ben.

Aşk gemisinde bir hoş uykuya dalmışım; uyurken gidiyorum ben.

Bugün cansızlar bile açılıp saçılmış; bugün dirilerin arasındayım ben.

* Mademki "Kalemle öğretti" âyetine mazhar oldum; yazılmamış Levh'i de okurum ben.

Mademki akıyk madeni açık; dükkânım harap olmuş; ne gam.

O koca sağraktan gönlüm tezleşti; gönlüm tez amma başımda ağırlık var.

A taç bağışlayan sâkî, beri gel de başımın, gözümün üstüne oturtayım seni.

Mumdan, şekerden başka bir şey söyleme bana; bilmediğim bir şey söyleme bana.

CXXIX

"Tercî-i Bend"

A uyku, solukdaşlarımın yanından git; git ki kimsesiz, sınanmış bir halde kalmayayım.

Tencere gibi ateşin üstüne koydun beni; ne pişiriyorsun tencerede? Bilmiyorum ki.

(c. II, s. 23) Bir soluk başımı kaşısam aman vermiyorsun bana ey aşk.

Öfkenden iki hilim kulağımı tıkadın; hem de ahlarımı, eyvahlarımı duymamak için.

A benim canım, bizi bu dünyaya az havale et; çünkü bu dünyadan değiliz biz.

Yolumu aç da canımı daha da tez ulaştırayım can dünyasına.

Yardım et, kılavuzlukta bulun da pılımı pırtımı senin civarına çekeyim.

A şu şekillerin canı, dinlersen bir tercî daha söyleyeyim.

*

Coşkun, yeğin akan su sensin, dolap biziz; değirmen taşı gibi başımız dönmüş.

Güneşsin sen, zerreler gibiyiz biz; dağın ardından doğ da doğalım.

* İskencübin için bal ver; çünkü biz boyuna sirkeyi arttırıp duruyoruz.

Gâh sana şaşıyoruz, nerdesin diye; gâh kendimize şaşıyoruz, nerdeyiz diye.

Gâh verişimize, bağışımıza şaşıyoruz; gâh zarı kapacak kadar nekes davranışımıza.

Gâh yerden yere göçüşümüzü hayran hayran seyrediyoruz; gâh kendimize gelişimize şaşıyoruz.

Gâh bakırız, gâh hâlis altın; gâh da her ikisi için kimya kesiliyoruz.

İkinci tercî, ikinci zevk ve meyil, ya Hay; vermek de Hay'dan, almak da.

*

Gâh yemekle, kazançla neşelidir; gâh harcamakla, savurmakla.

Gâh fidan gibi meyve elde etmeye uğraşır; gâh elde ettiği meyveleri saçmakla, dökmekle.

* Gâh bağışta zamanının Hâtem'idir; gâh zembil elinde dolaşmakla Abbas.

Ya oyuz biz, öbürü dal budak; yahut da senden başkayız şu iki zıt olmasa da.

Çünkü iki zıttan meydana gelmişiz; aşağılatma da kurulmuş, yükseltme de.

Yüceltmesi de düzene koymaktır, aşağılatması da; hani kandili asmak, indirmek gibi.

Şu halde düzene koyması, bozmak içindir; bozması da yüceltmek için.

Nice zayıf, kanadı kırık kuş, binlerce filin hortumunu yaralamıştır.

CXXX

Suda mıyız; ne biliriz biz. Nasıl bir coşkunluktayız, nasıl bir kötülüğe uğramışız; ne biliriz biz.

Her solukta, izi belirmeyen şarapla daha da fazla sarhoşuz; ne biliriz biz.

Güzelliğin incisini görünceye dek yüzümüz altına dönmüş; ne biliriz biz.

Aşkın ayağımızı tutalı ayaksızız, başsızız; ne biliriz biz.

Kurumuz da sensin, yaşımız da sensin; bir hoş kuruyuz, yaşız; ne biliriz biz.

Saçlarının baş halkasını tuttuk; bir hoş sayıyoruz; ne biliriz biz.

Âlem altüst olsa biz de altüst oluruz; ne biliriz biz.

Yeşillik, bağ bahçe solsa, kurusa sende yayılırız, otlarız; ne biliriz biz.

Gül bahçesindeki güller tamamıyla dökülse senden gül derer, devşiririz biz; ne biliriz biz.

Gökyüzü binlerce Ay gösterse yalnız seni seyrederiz biz; ne biliriz biz.

Dünyayı şeker kaplasa biz şarap içeriz; ne biliriz biz.

A Tebrizli Şems, senin güneşine karşı Ay'a dönmüşüz; ne biliriz biz.

CXXXI

Yarabbi, niçin tövbemi bozdum, ne diye ağzımı bağlamadım lokmaya?

Vesvese halka halka çevremi kapladıysa ne diye geçtim de ortasına oturdum?

Sonucu, her şeyin yerini aklımla gördüm; yüzlerce defa, binlerce defa kurtuldum.

Âdeta Tanrı'ya kulluk etmekten usanmışım; çünkü canla gönülle boğazıma tapmadayım.

* "Bütün sıkıntılarını bir tek sıkıntı yapan" hadisini de Peygamber'den okumuşum hani.

Nasıl oldu da gönlüme bir dumandır çöktü; nasıl oldu da tezce, toz gibi sıçramadım.

Şimdi nedametle yazdığım şu satırları o vakit yazsaydı ya elim.

CXXXII

Gittim, dünyadan bir baş ağrısı eksildi; halecandan kurtuldum, canımı kurtardım.

Düşüp kalktıklarıma hoşça kalın dedim; canımı izi belirmeyen dünyaya götürdüm.

Şu altı kapılı evden çıktım; varımı yoğumu, bir hoşça, mekânsızlık âlemine ilettim.

Gayb âleminin avlanan beyini gördüm; ok gibi uçtum, yayımı götürdüm.

Ecel çevgeni yanıma geldi; kutluluk topunu ortadan kapıverdim.

Penceremden şaşılacak bir Ay vurdu; dama gittim, merdiven götürdüm.

Şu gök damı hani canların topluluk yeridir ya; sandığımdan da daha hoşmuş.

Gül dalım soldu, döküldü; tekrar gül bahçesine götürdüm onu.

Bir müşteri gibi paramı pulumu tezce madenin aslının aslına götürdüm.

Can dedikleri altın kesiğini şu kalp para basanlardan kaçırdım, kuyumcuya armağan götürdüm.

Gayb âleminde uçsuz bucaksız bir dünya gördüm; kara çadırımı o sınırsız yere götürdüm.*

Ağlama bana; bu yolculuktan neşeliyim ben; yolumu cennetlerin bulunduğu diyara ulaştırdım.

Mezarımın başına şu ince anlamlı sözü yaz: Başımı belâdan, sınanmadan kurtardım.

* Kara çadır yerine, Türkçe "alacuk" kelimesini kullanmıştır.

(c. II, s. 24) A beden, şu yerde bir güzelce uyu; senin haberini göklere götürdüm ben.

Bağla çeneni; feryatların hepsini de dünyayı yaratana götürdüm artık.

Bundan böyle gönül gamını söyleme; çünkü gönlü de gizli şeyleri bilene götürdüm.

CXXXIII

Nazlandı da ateşim ben dedi sana; evet, fakat sevgin, güneşin benim gönlümde.

Senin sevgin olmadan bir gül kokarsam diken gibi hemencecik yak beni.

Balık gibi susmaktayım amma dalga gibi, deniz gibi çırpınıp duruyorum; huzurum, kararım yok.

A benim ağzımı mühürleyen, çek senden yana dizginimi.

3850 Maksadın nedir? Ne bileyim ben; şunu biliyorum ancak ki bu katardayım ben.

Deve gibi senin gamını geviş getirmedeyim; esrik deve gibi ağzım köpürmede.

Ne kadar gizlesem, söylemesem gene de aşkın tapısında apaçık meydandayım.

Tohum gibi yeraltındayım; baharın buyruğunu bekliyorum.

Hele bahar gelsin de benim nefesim olmadan bir hoş nefes alayım; benim başım olmaksızın bir baş kaşıyayım.

CXXXIV

Zamanda kaybolmuş gitmişiz amma sevgilinin civarına yol bulmuşuz.

Gönül ateşimizi bir salarsak zaman da bizim gibi kaybolur gider.

Fitnenin başını bir kaşıdık mı, ne başı kalır onun, ne aklı.

Şu ölüm var ya, hani halk lokması onun; bir lokma yaparız, yutuveririz onu; hiç de gamlanmayız yâni.

Sen şu kumarda borçlara batmışsın; bizse oyunculara borç verip durmadayız.

Rehin verecek bir canımız kaldı; bâri onu da verelim de kurtulalım gitsin.

CXXXV

Âşıkız, gönülsüzüz, yoksuluz biz; hem çocuğuz, hem genç, hem ihtiyar.

Barut gibiyiz, kuru odun gibi; hemencecik aşk ateşiyle alevleniveriyoruz.

Aşk ateşiyle parlıyoruz; fakat şimşek gibi çabucak sönmüyoruz.

Arslan gibi ciğer kanını içiyoruz; pars gibi peynire âşık değiliz biz.

Siz hangi eli tutuyorsunuz derler; de ki: Senin elini tutuyoruz, elden tutanlarız biz.

Kendisine tapanlar katında diken gibiyiz amma dosta tapanlar katında ipek gibiyiz.

Mum gibi yanıp yakılan âşıktan ayrılmamıza imkân yok, sanki fitiliz o muma.

Bizden kaçma, çünkü biz seninle sütle bal gibi karılmışız, birleşmişiz.

Sen eşsiz bir av beyisin; biz de eşsiz bir avız.

Güzellikte tandırın kızmış; yay bizi o tandıra, hamuruz biz çünkü.

Bizi ayaklarının altına yay; ayaklarının altında bir hasırız âdeta.

CXXXVI

Biz ululuk ışığıyla diriyiz; hem yabancıyız biz, hem olasıya bildik,

Nefis kurttur amma içyüzdeniz biz, Mısır Yusuf'uyla ömrümüze ömürler katmadayız.

Yüzümüzü göstersek Ay kendini görmeye, kendini beğenmeye tövbe eder.

Biz kol kanat açtık mı, güneş bile kolunu kanadını yakar, yandırır.

Şu insan şekli bir yüz örtüşüdür; biziz bütün secdelerin kıblesi.

O soluğa bak, insanı görme de canını lûtufla kapıverelim.

Şeytan ayrı ayrı gördü de sandı ki biz Tanrı'dan ayrıyız.

Tebrizli Şems de bir bahane zaten; güzellikte eşsiz olan da biziz, lûtufta eşsiz olan da biz.

Fakat örtmek için, halka, o kerem sahibi bir padişahtır, biz yoksuluz de.

Padişahlıktan, yoksulluktan bize ne? O padişaha lâyığız ya; buna sevinmedeyiz biz.

Tebrizli Şems'in ışığında mahvolmuşuz; mahvoluştaysa ne o kalır, ne biz kalırız.

— N —

CXXXVII

Aşk, göğe uçmak, her solukta yüzlerce perdeyi yırtmaktır.

İlk solukta nefisten kurtulmaktır, ilk adımda ayaktan geçmektir aşk.

Şu dünyayı görülmemiş saymaktır, kendi gözünü görmektir aşk.

A gönül dedim, kutlu olsun âşıkların halkasına ulaşman;

O bakış diyarına bakman, gönüllerin sokaklarında koşman.

A gönül, şu soluk nerden geldi; şu çırpınman neden?

A kuş, kuşların dillerini söyle; senin kapalı sözlerini dinlemeyi bilirim ben.

Gönül dedi ki: İş yurdundaydım; balçık evine dek koştum.

Sanat evinden uça uça, sanatı yaratanın evine geldim.

Ayağım kalmayınca da çekiyorlardı beni; şekil düzülüşünü nasıl söyleyeyim?

CXXXVIII

A yüzü gülen ilkbahar; nazar değmesin, ne de gülüp duran bir güzel.

A güzelim, seni cennet bahçesinde bir nar ağacının dalında gülüyor görmedeyim.

Bir soluk bile ayrılma benden a güleç yüzlü, a güzel yanaklı sevgili.

A gülen padişahlar padişahı, sultanlar sultanı, dünya şehri sensiz harap oluyor.

Kaynak başlarında, gülen yeşilliklerde yüzlerce kızıl gül sana âşık.

Gönül ormanında yüzünün hayali bir arslandır ki gülerek avlar avını.

Gülen kararsız devlet gibi her gün bir yandan çıkagelirsin.

Tebrizli Şems'in sıfatları öylesine bir denizdir ki gülen iri taneli incilerle doludur.

CXXXIX

A ay yüzü neşeli, güleç dost, dilerim, yüzün daima gülsün.

O Ay hiç kimseden doğmamıştır; doğduysa bile gülerek doğmuştur.

A Yusufların Yusuf'u, adalet tahtına gülerek geçtin, kuruldun.

Daima kapalı bulunara o kapı senin yüzünden gülerek açıldı.

A abıhayat, sen gelip eriştin de ateş de güldü, yel de, toprak da.

CXL

A sarhoşların sâkîsi, a sarhoşların ellerinden tutan, gönlünden sarhoşa vefa etmeyi çıkarma; vefalı ol sarhoşlara.

A mahmur susuzların sâkîsi, şaraba tapanlar çok susadılar.

Şarabı elden ele yürüt; hileyi, düzeni ele alma.

(c. II, s. 25) Yokluk vesilesini sun bize; varlar yokluğun hasretini çekiyor.

910 * Mademki kayserimiz Kayseri'de; bize Babilistan'ı gösterme artık.

Nerde şarap varsa meclis de ordadır; nerde o varsa işte oracığıdır gül bahçesi.

Güneş gibi bir kadeh sun da o kadehle aşağılık bir hale düşenlerin fidanını yücelt.

İnananlara Tanrı cemalini görmek haktır; onlar ne Harezm'i görürler, ne Dehistan'ı.

Bostana korkuluk olarak nasıl eşek başı dikerlerse münkir de nazar değmesin diye bulunuyor.

O güzel, onun gönlünde değilse bizim gönlümüze bir güzelce oturmuş, yerleşmiş.

CXLI

Gene kollarını, yenlerini sallaya sallaya, güle oynaya geldi o canın da, aklın da, imanın da düşmanı güzel;

Yüz binlerce gönül yağmalayan, yüz binlerce dükkân yıkan dilber;

Yüz binlerce fitne koparan, yüz binlerce hayranın hayret makamı olan sevgili.

Gene geldi aklın hem dadısı olan, hem akla âfet kesilen; cana hem eş dost olan, hem düşman kesilen dost.

3920 * O, öyle hafif aklı nerden kapacak? Lokman'ın aklı gibi bir akıl gerek ona, öyle bir akıl ister o.

O, aşağılık canı nerden kabul edecek? Bahr-i Umman gibi bir can ister o.

* Geldi de köyün haracını getir dedi; yıkık bir köy bu köy dedim.

Dedim ki: Senin tufanın, şehirleri bile kırdı geçirdi; koca bir tufana karşı bir köy ne yapabilir ki?

Yıkık yer dedi; definenin bulunduğu yerdir; a Müslüman, bizim yıkık yerimizdir o.

O yıkık yeri ver bana; çık dışarıya; kınamaya kalkışma, saçma sapan söylenme.

Senin yüzünden yıkık; sen gittin mi, padişahın adaletiyle mamûr olur.

Düzene girişme; gittim deyip de kapının ardında gizlenme.

Kendini ölüye döndürme de insan canıyla diri ol.

Gördüğün işi ortaya koy; iyiden iyiye bil ki o Tanrı işidir.

3930 Gazelin kalan kısmını gizlice söyleyeceğim; hamların yanında söylenemeyecek.

* Sus; dil sözüyle Furkan nuru arasında yüz binlerce fark var.

CXLII

Akıl aşkın elinden afyon yuttu; akıl delirdi gitti şimdi.

Delinin aşkı da, akıllının aklı da; ikisi de deli divane bugün.

Aşkla denize giden ırmak, deniz kesildi, ırmak mahvoldu gitti.

Aşkla vardı da bir kan denizi gördü; geçti ta ortasına oturdu akıl.

Kan dalgaları başını aştı; her yandan onu cihetsizlik tarafına götürmeye koyuldu.

Sonunda kendisini tamamıyla kaybetti; aşkla çevikleşti, güzelleşti.

Kendini kaybedişte öyle bir yere erişti ki orda ne yer vardı, ne gök.

İleriye gitse ayağı yok; otursa ziyan edecek.

940 Derken ansızın o mahvoluş yanından, o neliksiz-niteliksiz ışık dünyasından,

Lâtif ışıklardan meydana gelmiş bir sancakla yüz binlerce mızrak gördü; meftun oldu gitti.

Tutulmuş ayağı yürür oldu; o şaşılacak çölde yola düştü, gidip duruyordu.

Belki oraya ayak basarım da diyordu; kendimden de kurtulurum, kendimden aşağılardan da.

Derken önüne iki vadi çıktı; birisi ateşti, öbürü güllük gülistanlık.

Gir ateşe, atıl ateşe de gül bahçesinde neşelere, safâlara dal diye bir ses geldi. Diyordu ki ses:

Güllüğe dalarsan kendini külhan ateşinin içinde bulursun;

Ateşe atılırsan İsa gibi, meleklerin kanatları üstünde göğe ağarsın; gülistana dalarsan Karun gibi yere batarsın;

Kaç, bütün bağlardan çık da can padişahının amanını ara.

O padişah, Tebriz'in övündüğü Şemseddin'dir; onu nasıl översen öv; bütün övüşlerden üstündür o.

CXLIII

Tövbeyi bozma zamanı, binlerce tövbe tuzağından sıçrayıp kurtulma çağı geldi çattı.

Gönlün, canın ellerini çözmek, sonra gamın ellerini bağlamak çağı şimdi.

Tam zamanı can sevgilisini görmenin, lâ'l dudaklarını öpüp sorarak çürütmenin;

Abıhayatta yıkanmanın, o suyla bedeni arıtmanın.

Vuslatının kıyameti koptu; niceye bir ümitlere kapılıp oturacağız?

O sevgili bir bağı çözer, koparırsa dikkat et de bak; o çözmede, o koparmada yüzlerce bağlamak, ulaştırmak vardır.

A herkesin tapı kıldığı Tebrizli Şems, a gül bahçesinden kaçmış can.

CXLIV

Kalk, sabah şarabını döndür, ey yüzü parlak güneşe benzeyen sevgili.

Yeni yoldan gelen canları o eski nimetlerinle doyur; oturt sofrana.

O canlar dün gece rüyada uçmuşlar, gayb âleminde perişan olmuşlardı.

Her can bir ilde, bir şehirde garipler gibi başıboş kalmıştı.

Uçmuş kuşları havadan indir; davul döv, ıslık çal.

Onları kendilerinden geçir, yoldan ne armağan getirmişlerse hepsini de al.

Çünkü yaprağı olan gül, bu gül bahçesinden bir fayda elde edemez.

Bir akıl gerektir ki akıldan bezmiş olsun; şaşkın adamın kılavuzluğu doğru değil.

* Bütün yolda kılavuz karga olursa her adımda binlerce yıkık yer belirir.

A benim Tanrım, padişahın şehrinin burçlarından sen yetiş feryadımıza bizim.

Şu yolu kes artık; çünkü bu yolda deve uyudu kaldı; deveci de sarhoş oldu gitti.

CXLV

A aydın ışık, gitme bizden; gitme de benim gibi binlercesi dirilsin.

Her dikenin gönlünden yüzlerce nerkis, yüzlerce yasemin, yüzlerce süsen açılıp saçılsın.

970 Her dal binlerce meyve versin; her taze gül binlerce gül bahçesi kesilsin.

Gecenin canına tıpkı ışıksın, yahut ışığın canına tıpkı yağsın.

Evin penceresine güneşsin sanki; yahut da kapısı kapalı eve penceresin.

* Zırha, tıpkı Davud'un elisin; yahut da savaş Rüstem'ine zırhsın sanki.

(c. II, s. 26) Güneş senin için ateşlere dalmış; Ay senin için harman yaymış.

Senden başka hiç kimsecik baharın öcünü karakıştan alamaz.

Bağ da, bahçe de, çayır da, çimen de senin şevkinle coşmuş; gül senin aşkınla yakasını, eteğini yırtmış.

A benim dostum, bana sen baş olduktan sonra borç etmekten hiç korkmam ben.

Pazardan geçtiğin gün, hem erkek kendinden geçer, hem kadın.*

Sabah şarabı sen olduğun gece, can da harap olur gider, beden de.

* Konya nüshasında bu beyitten evvelki beytin ikinci mısra'ı, bu beytin ikinci mısra'ıdır, böylece nüshada bir beyit eksiktir.

3980 * O sabah şarabı Türklük eder de, öfkeyle Hintli geceye sensen der.*

* Fakat senin Türklüğün, Bulgar haracından da iyidir. Senin her "sensin" demen, binlerce yol kesicidir.**

Sus dedin, susuyorum işte; çünkü sen söyletmiyorsun beni.

Gönül rebâbının kulağını burarsan ten-tenen-ten diye söze gelirim.

Susan, hareket etmeyen bir topraktım, beni var ederek sarhoş ettin.

Varlığı bırakayım, toprak olayım da bir başka şekilde var et beni.

* Sus, söz de varlıktır; "susun" emrine uy da dilsiz ol.

* "Sen-sen", Türkçedir; "sensin" yerine kullanılıyor.
** Bu beyitteki "sensin" sözü de Türkçe kullanılmıştır.

CXLVI

Aşk, süslen diyor bana; fakat bizim katımızda süslenmen, adamakıllı inanca, anlayışa sahip olmandır.

Bizden başkasına bakma da körleşme; iyiden iyi inanç ve anlayış gözü zanla sapıtmaz.

Korkan, hor, hakir olan kişide zevk olamaz; katımızda eziyet çekme, emin ol.

Benim aşkıma düşen nasıl helâk olur; birinin muradı ben olursam nasıl mahzun olur o?

Aşk size elçimizdir bizim; işte bir güzel, fakat biz ondan da güzeliz.

Belâ çetinleşti amma razı ol; ayrılık belâdan da çetindir.

Kim yücelere ağmak istiyorsa işte şu sebebe dayansın.

A ıztırablara dalan, gel, kurtul, şu yurdumuzda muradına eriş, amma ne de güzel yurttur bu yurt.*

* Bu gazel Arapçadır.

CXLVII

A dostum, bırak azarlamayı da derdimize derman ara.

A dostum, bizden ayrılma da bizi belâdan, gamdan ayır.

Düşünce bir hırsız gibi girdi gönüle; sarhoş et beni de hırsızı yok et gitsin.

Gamın içinde neşeyi belirt; vefası olmayan âlemde vefakâr ol.

CXLVIII

Geç gelmişsin, tez gitme a gidişi canın gidişine benzeyen.

Geç gelmek, tez gitmek, gül bahçesinde gülün töresidir.

Nasılsın dedin; kızgın kumun üstüne düşen balığın hali nasılsa o haldeyim işte.

A padişahım, padişah devletsiz, insafsız, adaletsiz olursa şehir ne hale gelir? O haldeyim ben.

Sensiz değilim ben, fakat sende bir gizli senlik var ya, onu istiyorum senden.

Gün ışığı geceleyin de vardır; hele temmuzda sıcak, kızgın bir halde.

Fakat kuşların korkusundan, yarasadan başka, güneşin yalnız ıssılığını yeter bulan yoktur.

Ona düşman olan kuşların hepsi de hem ıssılığı ister, hem aydınlığı.

İki cins kuşun huyunu da söyledik; ey gazel okuyan, bak bakalım hangisindensin sen?

CXLIX

A aklın, tatlı canın düşmanı; a Mûsa'nın nuru, Turusînâ'sı.

A benim dostum, senin izini dosdoğru söylesin; canda bu güç yok.

Ne dersem, ne yazarsam, daha önceden, yazılmadan okumuşsundur sen.

A menekşesiz, pelinsiz dertleri iyileştiren hekim;

A muhtaçların rızkını çuvalsız, dağarsız, dağarcıksız gönderen.

Senin huzurunda olmayan her zevk ham incir şurubudur, ejderhâ sokması.

İki kerpiç parçası alırsın; bundan Vîse yaparsın, şundan Râmîn.

Derken o şekli kazırsın, tıraş edersin; toprakta bir avuç toprak olur gider.

Şekiller yapan sanatının karşısında şu padişahlar oyuncaklardır âdeta.

İki testiyi çarp birbirine; birisi horlukla öbürünü kırsın.

Sonra da kıran, ben kırdım diye lâf etsin... Halbuki yaratış eliyle sen kırdın onu.

Bir yele şekil verirsin; tavus kuşu olur, doğan olur, şahin olur.

Geceleyin yolcunun uykusunu bağlarsın; yâni uyuma, kalk, otur dersin.

Otur, gönül hayat yurdunda da seyret yaptığım her şekli.

Seyret de yalancı şekli gör, doğrusunu gönlünde bul.

Kalemimi övesin, beğenesin diye senin için yaptım bunu.

Bu gece bütün şekiller avdır; attan eyeri indirme.

Sabaha dek avlan, at sür; yatağı, yastığı düşünme.

Mecnun'san oturup kalma; Leylâ'nın çevresinde dolaşadur.

* Padişah bu gece sadakalar veriyor; "Sadakalar yoksullar içindir."

* Padişahın ölçeğini arıyorsan Bünyâmîn'in çuvalında bulursun ancak.

Çok döndün dolaştın, yeter artık; duaya başla; bundan böyle âmin sözüyle kulağını beze.

CL

4030 Bedenin kazancı maldır, altındır; gönlün kazancıysa dostluğu arttırmaktır.

* Bağ bahçe zindandır dostsuz; zindan gül bahçesidir dostla olunca.

Dostluk lezzeti olmasaydı ne erkek meydana gelirdi, ne kadın.

Dostun bahçesinde biten diken, binlerce selviden, binlerce süsenden güzel.

Aşkımızı ipliğe, iğneye minnet etmeden birbirine eklemiş, dikmiş.

Âlem evi karanlıksa aşk tam altmış tane pencere açar o eve.

Oktan, kılıçtan korkuyorsan aşk zırhçısı zırh yapmış.

Kendi olgunluğunu gene aşk söyler; soluğunu kes, dilsiz kesil.

CLI

A benimle dün kavgaya girişen; benimle şarap içen, coşan.

A can, dün geceki vuslat hakkı için böyle öfkeyle muamele etme bana.

(c. II, s. 27) Kulunun bir kötülüğünü söyledilerse gizleme benden; söyle bana.

CLII

Bugün sen mi daha güzelsin, ben mi daha güzelim? Bensiz nasılsın, benimle olunca nasıl?

Hayır, hayır; ben-sen deme; bırak bu lâfı; seninle benim bir ayrılığım yok ki zaten.

Sensiz, göğün ta üstündeydin sen; yıllar boyunca da ben bensizdim.*

Ben derideyim, sense üzüm gibi tatsın, sudan ibaretsin; ben nerdeyim, sen nerde?

O Hâtem-i Tayy nekesliği bıraktı; cömertlik kapısını açtı da benim, ben dedi.

Bense nekesliği de bağışladım gitti, cömertliği de; cömertlikte Hâtem'den de ileriyim ben.

Sen güzel yüzlü lâtif bir cansın; ben de o güzel yüze karşı bir ayna tutanım.

* Konya nüshasında ikinci mısra' "Yıllarca ben vardım, sen vardın" şeklindedir.

CLIII

Biz mi daha sevinçliyiz, sen mi a can? Biz mi daha arı duruyuz, madenin gönlü mü?

Kendi aşkımıza düşmüşüz; hepimiz de gönülden olmuşuz; kendi yüzümüze dalmışız, hayran olup gitmişiz.

Biz mi daha sarhoşuz, kadeh mi daha sarhoş? Biz mi daha temiziz, gönül mü, can mı daha temiz?

Bir bize bakın, bir aşkın yüzüne; ikimizden hangimiz daha usta a dostlar?

İman aşktır, küfür biziz; küfre de bak, imana da.

İman küfürle ses sese vermiş; bir perdeden şarkı okuyorlar.

Anlayan, bilen bile bu sözü anlamazken bilgisiz, anlayışsız nerden anlayacak bu sözü?

— V —

CLIV

Gördün mü, o peri yüzlü, o ay yüzlü, o Müşteri yüzlü güzel ne yaptı, neler etti?

O yalım yüzlü Halil'in aşkıyla bütün putlar yüzüstü yerlere kapandı; bütün güzeller ona karşı mat oldu gitti.

O, kâfirliğe yüz tutunca kâfirlik iman mumlarına döndü.

O salına salına yürüyen dolgun yüzlü güzelin yüzünden, bütün dünya gülen cennete döndü.

Belki iki bin tane tüm büyü bilir o; eyvahlar olsun, büyücülüğe yüz tutarsa.

Yüzü safran gibi sararıp solmuş gönlün inadına; kızıl gül gibi baharı yalımlattı, parlattı.

Güneş, amber gibi simsiyah yüzlü gecenin çehresine kâfurlar saçtı.

O kızıl yüzlü lâ'l şarabın yüzünden sarı şişe lâleye döndü.

Aşk semirdi, gelişti; akılsa inadına arıklığa yüz tuttu.

Yüzüm artık lâ'l renkli şaraba döndü; niceye bir kuyumculuğa yüz tutacağım?

Yeter, ya fitneyi coşturma, yahut da şâirlikten yüz çevir.

CLV

A güzel, gene ne diye kandırıyorsun beni sen; gene düzenle ne diye aldatıyorsun beni sen?

Her solukta keremler gösteriyorsun da çağırıyorsun beni; a dostum, ne diye aldatıyorsun beni sen?

Sen ömürsün, ömürse vefasızdır; beni vefalarla ne diye aldatıyorsun sen?

Gönül ırmaklarla kanmıyorken ne diye sakayla aldatıyorsun beni sen?

Ay yüzün olmadıkça göz bozarıp gitti; sopayla ne diye aldatıyorsun beni sen?

A dostum, dua bizim ödevimiz; bizi ne diye dua ile kandırıyorsun sen?

Aman fermanını verdiğin kişiyi korkuyla, ümitle ne diye aldatıyorsun sen?

Tanrı'nın kazasına, kaderine razı ol dedin; ne diye kaza ile aldatıyorsun bizi sen?

Mademki devâ kabul etmiyor şu derdim; ne diye devâ ile aldatıyorsun beni sen?

* Yalnız yemek yemeyi âdet edindin, hoş; fakat salâ sesiyle ne diye kandırıyorsun bizi sen?

Mademki neşe çengimizi kırdın, hoş gördük bunu; iyi ki kırdın; amma üç telli sazla ne diye aldatıyorsun bizi sen?

Bizi bizsiz okşuyorsun; böyle olduğu halde, bizi ne diye bizimle aldatıyorsun gene sen?

Canım tapında hizmet kemerini kuşandı; bizi ne diye ağır elbiselerle aldatıyorsun sen?

Sus, senden başkasını istemiyorsun. Bizi bağışlarla ne diye aldatıyorsun sen?

CLVI

A güzelim, arslan da yüzüne av olmuş, ceylan da; böyle yüz nasıl gizlenebilir ki?

Gücün ne kadar yeterse o kadar örtedur; istersen kat kat peçelerle ört yüzünü.

Terazi burcundan doğan Güneş gönüllerin pencerelerine vurur, ışır durur.

Gelin diye aşk gürültüsü yokluk ülkesini de doldurdu, varlık ülkesini de.

A iki şekere benzeyen lâ'l dudakları aklı yakıp yandıran, a iki oka benzeyen gözleri delecek ciğer arayan dilber.

Daha otuz beyit söylememi istedi o güzel, sarhoşluk bu isteğe düşürdü onu.

Fakat o yanda bir evdir açıldı da o evin yüzünden otuz beyti bir beyte sattım gitti.

CLVII

Söyle ilkbaharın parlaklığını; söyle ey lâleliğin neşesi, söyle.

Şarap satanın gussasını çekmeden şarap iç; diken dalının zahmetini çekmeden söyle.

A bülbül, a binlerce masal okuyan, söyle baharın sıfatlarını, söyle.

A kulağı halkalı köle, a gülün âşıkı; kulağını, başının arkasını kaşıma; söyle.

Selvinin boyunu, gülün yüzünü, ardıcın, selvinin üstüne kon da söyle.

Güz geçti, gül, yüzünü gösterdi; selviye çık da apaçık öv gülü.

Üzümün canı nedir diye sorarlarsa sana; yaprağa bakma, söyleyedur.

Yüzlerce arslanı, binlerce çeşit tavşanı avlamak istiyorsan durma, söyle.

Özrünün kabul edilmesini istiyorsan güzel yüzlü çiçeklerden bahset.

Sarhoşların kararını almak istiyorsan o mahmur nerkis gözleri öv.

Bugün şarap içmek fikrindeyiz; sâkî ol bize güpegündüz şakı, çile.

Sarhoşluk geldi, usanman, üşenmen gitti; artık yüz kere söyle, bin kere söyle.

A içinde şarap olan kadeh, dön. A lâtif telli çeng, çal.

A hak görür, gözetir arif, sevaba girmek, Tanrı rahmetini elde etmek için söyle.

Seni bekliyoruz, tez gel; bekletme zahmetine uğratma bizi, hemen söyle.

Verecek, bağışlayacak bir şey yok diye kınamaya, yermeye kalkışma; işte bak, saçmak için getirdim, buracıkta; hemen söyle.

CLVIII

A sözü güzel arif, söyle; a bütün ulların övüncü, dile gel.

Her sınanmış kişi elden çıktı; al ele kadehi de söylemeye başla.

Kalk ayağa, mat et aklı; mat et o olgun, o kıvamında şarapla; söyle.

(c. II, s. 28) Hepimiz de, şarap sun da can olalım; söyle de kul efendi olsun.

Pencereyi yeter bulmuyor; damın örtüsünü yar da söyle.

Sâkînin sunduğu gece şarabını al; mademki sarhoş oldun, boyuna söyle.

O yanmış yakılmış hamların sunduğu sızırılmış altına benzeyen kadehi al, söyle.

Dünyanın kurumuş otları değişti, bambaşka oldu; şu otluktan nasıl kurtuldun? Söyle.

Dudağımı yumdum; a şeker dudaklı güzel, vasıtasız, habersiz, sen söyle.

CLIX

A baharımızın oğulları, gelin. Şimdicek gül, hiçbir şeyi umursamayın diyor.

Aşk, cennet sizindir, ayrılmayın diye apaçık bağırıyor size.

Ağzı, dili olmayanlar, donup kalan cansızlar bile bugün konuşuyorlar, dile geldiler.

Gizlenip kalmış, ümidini kesmiş olanlar bile eridiler, gülüşüyorlar, muratlarına erdiler.

Güzellik, alım üstüne vurdu da göründü; sarhoşlukla olgunluk da güzelliği kapladı gitti.

Bundan böyle onu kızmış, öfkelenmiş görürseniz inanmayın; öfke değildir bu; nazdır, cilvedir.*

* Bu gazel Arapçadır.

CLX

Bana bir vaadde bulunmuştun hani; nerde o vaad? Burda bir ben varım, bir sen varsın; göster bana, nerde?

Hile, düzen, kime yapılırsa yapılsın, hoş bir şey değildir; o yalan ahde vefa nerde?

Rebâpçının kızoğlankızı gibi dudağını yummuşsun; hani o açılış, saçılış; nerde o bağış?

A vaadi gerçek sabaha benzeyen, nerde o mum, nerde o ışık, nerde o parıltı?

Ne vakte dek yakışmaz sözler söyleyecek, sövüp duracaksın? O gönül alıcılık, o yakışık alır sözler nerde?

Kalkın, çekin onu benim yanıma; a topluluk, nerde yardımınız sizin?

A yürekleri taş kesilenler, cevap verin, o akıyk madeni, o kimya nerde?

Ya büyü yaptı, bağladı gözümüzü; nerde o büyücü, nerde o düğümleri çözen?

Yahut da kanadını açtı, havaya uçtu; a gönül kuşu, nerde o hava?

Vallahi de gitmedi, gidecek kişi değil o; biziz kendimizden geçip giden; nerdeyiz biz?

— H —

CLXI

Gördün mü ne yaptı o biricik güzel? Geçen gün bir bahanedir icat etti.

Bizi de, seni de nerelere gönderdi; yalnız o kaldı, bir de evdeki iki üç peri.

Bizi aldattı gitti; zaten o büyücülere lâyık hareketlere karşı biz de kim oluyoruz ki?

Elindeki o zincir yok mu, onunla zamanın bile boynunu bağlar o,

Taştan bile çeker, bir hile çıkarır o; alkışlar olsun; ne de şeker gibi masallar söylüyor ya.

Kaşlarını bir çattı mı akıl bu arada kaybolur gider.

Kapısında tıpkı bir çividir gönül; kendisini eşiğine kakmış.

Bir dağın beline yapışsa onu bir saman çöpü gibi kendisine çekiverir.

Zaten o Kafdağı da Zümrüdüanka gibi gelmiş, onun civarında yuva kurmuş.

Saltanat bineğine binmiştir o; elindedir kamçı onun.

İnciler saçan akıykını görmüş de inciler utanmış; tane tane eriyip gidiyorlar.

* Bedende onun aşkından meydana gelen yel, râziyâneyle yatışmaz.

Yalnız âşıklardır erkek olanlar; şu halksa mesanede kalakalmıştır.

Sâkî, sun kadehi; geceden kalmış sarhoşlarız biz.

Su serp, çünkü gönül ateşi yalım yalım göğe çıkıyor.

Elimde daima mushaf vardı; şimdiyse aşkla çalparayı taktım ellerime.

Tespihle meşgul olan ağızda şiir var, rubai var, nağmeler var şimdi.

Nice ibadet yurtlarını sel götürdü; hem de nasıl sel; sanki uçsuz bucaksız bir deniz,

Rebâptan yaysız nasıl ses çıkmazsa, ayık oldum mu da benden hikâye duyulamaz.

* Beni sarhoş et, ondan sonra Kinâneoğulları'nın hikâyelerini dinle benden.

Kendinden geçen, duvardan bile süzülür, geçer de havada yürür gider.

Tanrı şarabıyla sarhoş oldu mu, arık bıldırcın yüce bir doğan kesilir.

Kendinde olanlar, Tanrı'ya daldılar, kendilerinden geçtiler mi, âşıkçasına şaraplar içerler.

Gördüm ki dudağı şarap içiyor; kim görmüştür dudakta muğların şarabını?

Hem de ne şarap? Tanrı şarabı; filân erkeğin, yahut fişman kadının küpündeki şarap değil.

Göğün bir ucundan bir Ay'dır doğdu, parladı; bu arada gönlüm kayboldu gitti.

Şaşılacak şey şu ki; gönülsüz, cansız kişi, nasıl oluyor da çeng gibi feryat edip duruyor?

Aşk derdini ayıktan dinleme; çünkü ayığın dudağı da soğuktur, canı da.

Hiç sen buzluğun ateşten haber verdiğini gördün mü; yahut kimsecikler görmüş müdür?

Sus, üstünlüğü, hüneri bırak gitsin; doğan kuşuna karşı ne hüneri olabilir bıldırcının?

CLXII

Ay da geldi, yıldızlar ordusu da; Güneş bir atlı gibi kaçtı gitti.

Nerde bir göz ki günden de, geceden de dışarı olan o Ay'a bakabilsin.

(c. II, s. 29) Minareyi görmeyen göz, minarenin üstündeki kuşu nasıl görebilir?

Gönül bulutumuz bu Ay'ın aşkıyla gâh toplanıyor, gâh parça parça dağılıyor.

Aşkın doğdu mu, hırsın ölür; binlerce işin varken işsiz güçsüz kalırsın.

Amma değil mi ki kaya sonunda lâ'l oluyor, işsiz güçsüz sayılmaz.

Aşk mahallesine vardın da kanarada kesik başları gördün mü,

Kaçma, gir içeriye de iyice bak; öldürülenler ikinci defa dirilmişlerdir.

CLXIII

A güzelim, yaşayışlar, sensiz donmuştur; müzik ve raks sen olmayınca ölüdür, ölü.

Biz aşk kapısında halkayı çalıp duruyoruz; sense kapıyı kilitlemişsin, anahtarı da yanına almışsın.

Her diri ateş senin soluğunla diridir; şu sayılı soluğa da merhamet et.

Hamız, gel, yak bizi çerçöp gibi, yak, yandır aşk ateşinde.

70 * Kimsenin sütünü emmedik Mûsa gibi; senin sütünle huy hus sahibi olduk.

A gözümüz gibi sevgili dost, perde ardında durma; gözde perde hiç de hoş değildir.

Aşktan çok bahsetme, aşkı iç; söylemek, yenmiş, içilmişe benzemez.

CLXIV

A doğru gören kişi, doğru gözü nasıl görmüşsün sen, nerde o gören göz?

O vefasız katre ne görmüştür ki? Gören göz, vefa incileriyle dopdoludur.

Tutyanın parasını yiyen, ne görebilir ki? Tutyanın ecrini veren, ona şükreden, gözdür.

Ey günden de, geceden de dışarda olan, göz gece gündüz seni bekliyor, seni gözetliyor.

Güneşe benzeyen yüzünün ışığında göz, zerreler gibi oynayıp duruyor.

Sensiz iki göz de can düşmanı kesilmişti bize; şimdiyse senin yüzünden can oldu bize.

A gözleri de gönülleri gibi dağılıp gidenler, gözleriniz asıl gönüllerinizin ta içindedir sizin.

4180 Her göz ayrı ayrı ondan bir ışıktır; gören bizim gözlerimizden ayrıdır; gözlerimiz değildir.

Göz Tanrı'yı gördü mü, sanki gören Tanrı'dır dersin.

* Dağın gözü Tanrı'ya düşünce her taşından bir göz belirdi gitti.

CLXV

A elindekini veresiye mala zekât olarak veren; dilerim Tanrı mükâfat olarak hep veresiye ihsan etsin sana.

Tanrı'dan hayırlı bir mükâfat olarak dilerim, peşin belânı versin senin, veresiye olarak da kurtuluş vaadetsin sana.

Senden önce her taraf peşindi; senin yomsuzluğundan her taraf veresiye oldu gitti.

A yüzü bayat veresiye kesilmiş kişi, bu yepyeni devlet, dilerim sensiz olsun.

Çünkü senin kutsuz falında ölüm peşin de, yaşayış veresiye.

Dilerim her şey sana veresiye olsun; ancak ölüm veresiye olmasın.

Mademki suçu peşin olarak işliyor, tövbeyi veresiyeye bırakıyorsun; bu gece elbette sana bir veresiye berat verir.

CLXVI

4190 Can beden bineğinden inmiş de basit bir âleme yaya olarak gelmiş.

Sel geldi de canı kaptı, götürdü; hem de o sel, denizlerden de artık bir sel.

Can iki gözünü de açtı da kendini lâtif bir su gördü.

Bu su şeker gibi kendiliğinden tatlıydı; şarap gibi kendiliğinden coşup köpürüyordu.

Halk cana göz dikmiş, bakmadaydı; cansa kendisine göz dikmişti.

Ne secde eden vardı, ne secde edilen yer, ne de seccade; işte böyle bir halde can kendisine secde etmedeydi.

A can neşesi, a neşeli can diye, dudağını kendi dudağına koymuş, öpüp duruyordu.

Her şey birbirinden doğar; a can, sen hiç kimseden doğmadın.

Can bir deveydi sanki, beden de yuları; Tebriz şehrine doğru sürüp gitmede.

CLXVII

Biziz iki gözü de, canı da şaşırmış kalmış kişiler; dalıp gitmiş, kendinden geçmiş âşıklara bir bak hele.

Sen bir aysın sanki, biz de yüzünün çevresinde, şaşkın gökyüzü gibi başımız dönmüş, dönüp duruyoruz.

Her halin çevresindeki çoban akıldır; fakat feryat bu şaşkın çobandan.

Gözde binlerce ışık parlamada; fakat şu göz şamdan gibi şaşırmış kalmış.

Doğudan batıya dek ışık dalgaları gizli âlemden şaşkın bir halde baş gösterip duruyor.

Ölmüş âlemden dışarda bir padişah var; aşkla hayran olup gitmiş bir başka dünya var.

Amma sen, o dünyanın izini göster bana diyorsun; şaşkın ancak şaşkının izini gösterebilir.

Siyah gözün kanlarla dolu akı görünür; şaşıran kişinin dili gözüdür ancak.

Salâhaddin'in yüzüne bak da hayranlığın anlatılmasını orda bul.

CLXVIII

Biziz evveline evvel düşünülemeyen bir zamandan beri aşka düşenler; geri kalanların hepsi de seyirci.

Fakat seyirciler usandı; yalnız şu yalımlar yiyen kızgın gönül kaldı ortada.

Gökyüzü gibi güneşin eşiyiz dostuyuz biz; yıldız gibi gizli kalmayız.

Parmakla gösteriliyoruz, tanınmışız; hem de minarenin üstündeki deve gibi tanınmışız.

Bizden bir hayalden başka bir şeycik kalmadı, o da parça parça oldu, ortadan kalktı gitti.

Yol erleri çare aradılar; varlık kaldıkça çare yoktu.

Demir, bakır, kaya gibi aşk ateşinde saf kurdular;

Ercesine hepsi de kıyısı bucağı olmayan bir denize daldı gitti.

CLXIX

O sofrayı getir, ser ortaya; o kâseyi de koy âşıkların önüne.

Ekmeği de bol bol koy; çünkü sofradakilerden birinin ekmek yok demesi, çirkin bir şey.

Bedeni ekmekle avladın mı canı al, canın önüne koy.

Bugün kıyametin koptu senin; kalk, gökyüzüne ayak bas.

Aşk ateşinden bir merdiven yap da gök kubbeye daya.

A Zühre, Hintli gözlerden korunmak için Türk'çesine ok koy yaya.

Gönül, yaradan ziyana giriyorsa o ziyanın üstüne bir başka yara daha aç.

Mademki göz ucuyla işaret ediyorsun; boyuna ağzımızı mühürle bizim.

A gözyaşı, mademki gözün kapısından çıktın gittin; oraya var da başını eşiğe koy bâri.

CLXX

(c. II, s. 30) Kızan, kızgınlıkla, kinle and içen sevgiliden feryat.

Evi de birbirine kattı, bizi de; hammal tuttu, varını yoğunu taşıttı.

Gönüle koskoca bir kilit taktı; kendi gitti, anahtarı bıraktı.

A güzelim, sensiz yaşayış acıdı gitti; sensiz zevk ışığı öldü.

Sensiz şarap tortulandı; sensiz müzikler de, rakslar da dondu gitti.

A kırmızı beniz, a beyaz ten, sensiz kaldım; ben sarardım soldum; gecemse kapkara oldu.

A aşkı perdeler yırtan, bir soluk olsun perdeden başını dışarıya çıkar.

CLXXI

A mutlu, kutlu gün, biz toplanmışız, sen de aramızda oturmuşsun.

A solukdaşımız bizim, boyuna yanımıza gel de kırık dökük soluk dirilsin, yaşasın.

Şu iki üç söz, gönlün haberidir sana; kırık dökük sözü dinle:

Bir kerecik kulum de bana da bütün zahmetten, bütün eziyetten kurtulayım.

Şu elini çek yüzünden; çek de deste deste gül devşireyim.

Bir kerecik dudaklarını aç da şekerler saç; kafesten kurtulmuş duduyu bir seyret.

CLXXII

Bir kadeh yüz binlerce candan yeğdir; kalk da kumaşımızı rehine koy gitsin.

Biz kendimizden de tövbe ettik, yakınlarımızdan da; bu köyden başka bir yere gitmeyeceğiz.

4240 Şarap bizi bir renge boyuyor da büyükle küçük bir olup gidiyor.

Yoksul kendisinden boşaldı; sun yokluk şarabını, sun.

Kalk, o yayın kirişini çek, ger o yayı; yay biziz, şarap da tıpkı kiriş.

Hünerlerle dopdolu akıl duramadı yerinde; şişman ihtiyarın lâyığı da bu zaten.

* Biz gam yemiyoruz amma kim görmüştür bunu: Sen yük çekesin; o, ıh desin.

Gamdan kaç, padişahın bulunduğu tarafa git; iğreti evden çık gitsin.

CLXXIII

A gönlü mermere dönmüş sevgili; taşa, mermere karşı çaremiz ne?

Şişelerin, mermere karşı, kendilerini çarpıp paramparça olmalarından başka ne çareleri var?

Yıldız, karşında can versin diye gerçek sabah gibi gülüyorsun.

Aşk, kucağını açınca düşünce kaçtı, bir bucağa sığındı.

Sabır düşüncenin bozgunluğunu görünce tek başına at sürdü, o da bir yana kaçtı.

Sabır öldü, sevda kaldı, hem ağlıyordu, hem yanıp yakılıyordu.

Bir bölük halk da, senin sıkıp sıkıştırmandan uzak düşmüş de posa gibi yerlere serilmiş.

Ciğerleri kan olmuştur amma gene bu yolda aramaya koyulmuşlar, ne yapalım, ne edelim diye çarelere başvurmuşlardır.

Şu iş için biz de akılla, bin tarakta bezi olan gönülle yabancı kesildik.

Aşk gerçekten de ululuktur, beyliktir; şiir de onun davuludur, alâmetidir.

Çekin ha; beyimiz pek kızgındır; her seher çağı her şeyi yağmalar durur.

Bırak şunu da ayrılığı anlat; ayrılığın korkusundan sözün bile ödü patlıyor.*

A müezzin, imam kaçtı; sus, sen de minareden in artık.

* Bu ve bundan önceki iki beyit Arapçadır.

CLXXIV

"Tercî-i Bend"

A bana dert veren, devâmı da ver; dünyayı karartma, ışık ver âleme.

Derdin devâdır bize, gönlün gözü kör; o kör göze ışık ver; görür bir hale getir.

Her gamla ümitsiz bir hale düşmedeyim; ümitsiz kalana ümit ihsan et.

Senin için ağlayan göze sürme çek, Mustafâ'nın nurunu bağışla.

Önce şükretmeye başarı ver de sonra nimet ver; önce sabrını ver de sonra belâya uğrat.

Canda, cihanda vefa yoksa rahmetinden vefa bağışla onlara.

Huyun güzeldir senin, güzellikler ihsan et; işin gücün bağışlar bağışlamaktır, bağışla.

Senin nefesinle rızklanan kamışa o güzelim nefesinle bir de ses ver.

Şu kilidi gönüle sen vurdun; anahtar yolla, bir gönül açıcı lûtfet ona.

Gazabına kimsenin tahammülü yoktur; şu gazabı gider de yerine razılık ver.

* Gam, Münker-Nekîr gibi saldırdı bize; bizi kurtar onlardan; bir bildik kişiye bağışla bizi.

Neyle kopardığım, tercîe eş ettiğim şu feryada, şu figana acı.

*

Mademki her feryattan haberin var; bu ateşli halden de aman verirsin bize.

Gam, keder konuk olarak geldi bize; amma ne kan dökücü, ne kaba konuk.

Binlerce canı bir lokma eder; artık bir yarım canın ona karşı ne değeri olur ki?

Onun her sillesi bir Zül-fekaar; her anlamı ince sözü bir kılıç.

Denizin ağzı bile onun yüzünden acı; öylesine bir ağız nasıl acı olabilir ki?

* Deniz de kim oluyor? Onun heybetinden gök bile mavi elbiseler giyinmiştir.

Biz sevilip okşanmakla gelişmiş, yetişmişiz; dünya nazenininin iltifatlarıyla beslenmişiz.

* Şeker yurduna benzer bir sâkînin sunduğu Selsebîl ve Tesnîm şaraplarına alışmışız.

Raksa girmiş şeker dudaklı güzellerle her solukta düğünümüz, toyumuz var.

Bir sınanmayla dağılıp giden şu zevk ve neşeye yazıklar olsun.

(c. II, s. 31) Lâtif kişilerin meclislerinin bu çeşit bir ağırlıkla hemencecik bozulup gitmesi yazıktır doğrusu.

Sevgili, üçüncü tercî geldi; bizi zevke, neşeye daldır.

*

Gönül kuyuya düştü; çıkarın; çaresiz bir halde bekletmeyin onu.

Yarın çıkarırız diye ona vaadde bulunursanız, bugün şu kıvılcımlar yakar, yandırır onu.

Bu ayrılık tutsağına, onun arık, kararsız canına bağışlayın onu.

Zalimse de, suçluysa da mazlum sayın, gönlü kırık sayın onu.

Lâle gibi kanlara batmıştır; yanağı safran gibi sararıp solmuştur.

Senin yarandan ölmek ister; işi, kazancı boyuna budur onun.

Dostu Tanrı olan, nerden başka bir dost beğenecek?

Bir gün çağırdığın kişiyi zamanın eline bırakma.

Gam mezarının ta dibindedir amma senin düşüncendir mağara dostu ona.

Geçen yılki buluşmayı anar da, bu yıl Ay gibi erir gider.

Şu çölde bir yol aç ona; şu toz içinde bir Ay göster ona.

Haberin tamamını anlatırsam şaraptan da kalırım, kadehten de.

— Y —

CLXXV

Meclis mum gibi; sense suya dönmüşsün; mum sudan harap olur gider.

Topluluğa güneş vurmuş; yürü git bu aradan, buluta benziyorsun sen.

Sofraya oturma; iyiden iyiye hamsın sen; eğer kebapsan nerde kebap kokusu?

Perdeciyim diye öne düştün; vallahi perdeci değilsin; perdesin sen.

Kapı perdecisinin alâmetleri olur; hangi kapıdansın, bilirler seni.

Sopadan bir ata binmişsin de bilgisizliğinden koşup duruyorsun.

Ya tez ve peşin ele geçen aşkı seç; yahut da sevap istiyorsan zahitliği ele al.

Uyanıklarla otur kalk; çünkü bu kervan yürüdü gitti, sense hâlâ uykudasın.

Tebriz'e yol bulursan Şemseddin'in sayesinde konak yerine ulaşırsın.

CLXXVI

A tek, eşsiz sevgili, niceye bir uyuyup duracaksın; a zamanın padişahı ne vakte kadar uyuyup duracaksın?

Kul ne vakte dek pencerende bekleyecek; a evin parlaklığı, ne zamana dek uyuyacaksın?

A yay kaşına ok kurmuş dilber; a atmaca, ne vakte dek uyuyup duracaksın?

Masalımızı duy; aşkta masal olduk gitti; niceye bir uyuyacaksın?

Mıh gibi eşiğine baş koymuşuz biz; ne zamana dek uyuyup duracaksın?

Küpün ağzı kapalı değilse geceden artan şarabı sun; ne vakte dek uyuyacaksın?

Sun şarap kadehini de geç, otur ortaya mum gibi; niceye bir uyuyup duracaksın?

Padişahım, şu kadir gecesinin sonu geliyor; acele et, ne vakte dek uyuyacaksın?

CLXXVII

Bıldır bir şarap içmişim; bu yıl ne de sarhoşum, ne de harabım.

Bıldır bir ateşten geçtim; bu yıl neden böyle kebaba döndüm ki?

Susuz bir halde dereye gittim; derede bir balık gördüm.

Arslanların hepsi de ay ışığı arar; ben de arslanım, ay ışığının dostuyum.

Derdimi sorma, yüzümün rengine bak da o renk cevap versin sana.

Canım sarhoş, bedenim harap; can yıkık yerde oturakalmış bir sarhoş.

Bu her ikisi de böyle işte, gönülse bunlardan da beter; gamdan balçığa saplanmış bir eşek âdeta.

Bir soluk bile usanca düşme; dinle de Tanrı'dan sevaba nail ol.*

* Bu gazelden sonra Konya nüshasında bir gazel var ki CLIV. gazelin aynı. Ancak kafiyeli mısra'ların sonlarında, CLIV. gazelde "sen", yâni "tu" var; bunda yok. Aynı gazelin iki çeşit zaptından meydana geldiği besbelli. Bu gazeli terceme etmiyoruz.

CLXXVIII

4320 Ey zamanın yularını elinde tutan; ey anlamlar cennetinin kapısını açan.

* Meydana çıkan şeyleri ortaya döküp saçan, senin Lâhût'undur; Nâsût'unsa dileklerin merdivenidir.

* Yüzünü cihetlerde arayan, "Sen hiç mi hiç göremezsin" diye sürülür.

A dostum, beni niceye dek, "Göremezsin" sözüyle öldüreceksin; "Bana gelemezsin" hitabıyla mahvedeceksin?

(c. II, s. 32) Seninle buluşma kapısına geldim de nice sürdün beni; nice o kapıdan döndüm de tuttun, çağırdın beni.

Canı ne kadar defa canımla koçuştu; nice kere mekânsızlık yurdunda oturdu benimle.

Nice zamanlar elbiseler giydirdi bana; nice demdir doyurdu, suvardı beni.

Nice demler sevgi kadehiyle erler, çalgıcılar arasında sarhoş etti beni.

A yürek, yeter artık, uzatma sözü; Allah için olsun a dil, sus artık.*

* Bu gazel Arapçadır.

CLXXIX

A bizim uykumuzu dağıtan; tuttun, gittin, bir bucağa oturdun.

Bize yokluk gül bahçesini gösterdin; varlıkla nasıl sabredelim artık?

Seninle buluşan, sarhoş olan can, ayrılık mahmurluğuyla nasıl olur, ne hale gelir?

Ayrılıkla direğini yıktığın ev nasıl bir ev olabilir?

Sandın ki a sarhoş kafa; mahmurluk zahmetinden kurtuldun artık.

Aşkta buluşma da var, ayrılık da; yolda tepe de var, düz de.

Bir yandan Hakk'ı tanıyorsun amma on yandan da balçığa tapıyorsun.

Tamah ettiğin, sevdasına düştüğün yere varmak için daha çok uzun bir yol var.

CLXXX

Yürü, yürü ki bu dünyadan geçtin; mihnetten, sınanmadan kurtuldun.

A resim, ressama gittin; a can, canlar canına vardın.

İman ağacının meyvelerini ye hele; amansız bir konaktan geçtin çünkü.

Balık gibi dal abıhayata; toprak yurdundan, gurbet ilden geçtin sen.

Güneş gibi burçtan burca yürü; gökyüzü yıldızlarından geçtin çünkü.

Geldiğin madene gittin gene; bu evden, şu dükkândan geçtin sen.

Namaza hangi yoldan gittin sen; gerçekten de gizli bir yoldan geçip gittin.

Gene gel de o yanın halini, yahut tabiatınla bırakıp gittiğin âlemi anlat;

İnce, Sırat köprüsü gibi bir yoldan, kervanın peşine takılıp nasıl geçtiğinden bahset.*

Dünyanın damını döndün dolaştın, su gibi oluktan akıp gittin.

Sus, şimdi sükût içinde bütün susanlardan da vazgeçtin gitti.

* Bu ve bundan önceki beyit, Konya nüshasında yok.

CLXXXI

A bizim uykumuzu dağıtan; gittin, bir bucağa oturdun.

A her gönlü dirilten; sonucu, cefalarla tuttun, gönlümü kırdın.

A gönül, mademki tuzağına tutuldun; binlerce tuzağın bağından kurtuldun gitti.

İki dünyanın da mahmurluğundan kurtuldun; artık mahşere dek dostun kadehiyle sarhoşsun sen.

* Belâ kanadıyla uçadur; çünkü Elest gül bahçesinin mahremisin sen.

Tortu oldukça aşağılardaydın; yürü şimdi, arı duru bir halde gökyüzü küpünün yücesine ağ.

* A aşk Yusuf'u, yüz gösterdin de binlerce sarhoşun elini doğrattın.

Sus, oltanın şekillerine bağlı kaldıkça denizden payın yok senin.

CLXXXII

A gece şarabını sunan sâkîye, hadi, sun; bir kadeh şarapla sıfatlarımı yok et gitsin.

Suyla, selle karışmamış şarap kaynağından sun bana.

Doyur alabildiğine neşeyi, akıt zevki; ürkme kovcuların kınamasından.

Bilgisizleri, nekesleri sarhoş etme; aklı fikri yerinde olanlara sun, onları kendinden geçir.

Kalk, yanaklarınla aklımı al, tutsak et; kalk, gözlerinle özümü yok et.

Rûhü'l-Kudüs tecelli edecek; müjdeler olsun; bakışım, görüşüm, altı yanı görmekten kurtulacak.

Öze, ölüm yüzünden bir korku da yok, yok olmak da yok; ölüm ona bir şeycikler yapamaz.

Fakat kurtuluştan kes ümidimi benim, ne emniyet ver, ne aman ver bana.

Tebriz'dir hayatım benim; yoksa ölüp gitmişlerden say beni.*

* Bu gazel Arapçadır.

CLXXXIII

A göz, gözyaşından zebun olmadın gitti. A gönül, ayrılıktan kan kesilmedin gitti.

A akıl, yoksa canın taş mı senin? Nasıl oluyor da yüzlerce deliliğin özü, mayası kesilmedin?

Her afsuna uyup aşktan geçmedin ya; bu tek hünerin binlerce hünere değer.

Fakat gönlün bir şikâyeti var senden; neden feryatlarla erganuna dönmüyorsun ki?

Dostun düşüncesinden bir koku bile alamadın; kendi düşüncenden bir türlü geçemedin?

Beden evinden çıkamadın da o yüzden güneşten kızışamadın gitti.

Güneşin dönüşünü gördün de nasıl zerreye dönmedin sen?

Mademki Hızır'ın abıhayatını gördün; nasıl oluyor da arı duru bir hal almıyorsun, nasıl oluyor da su rengine boyanmıyorsun?

Akıllı kuşu bile ayağından baş aşağı astı o; şükürler olsun ki hünerin, marifetin yok senin.

* O dersten cansızlar bile bilgi elde etti; halbuki sen, "Bilenler" diye anılanlardan olamadın bir türlü.

A Tebrizli Şems, evvelce canlara candın; neden değilsin şimdi?

CLXXXIV

Sonucu gülü de gördün, dikeni de; gündüzü de gördün, kapkaranlık geceyi de.

Rengi, şekli göreli nice renkleri bozdun, nice şekilleri kırdın sen.

Toprak âleminden geçtin, o toz toprağı gördün.

Artık şu gül bahçesinde gül gibi güledur; çünkü baharın canını gördün sen.

İşin sonundaki kazancı gördün de dünya işlerine boş verdin; işsiz güçsüz kaldın.

Mademki mahmurluğun zahmetini gördün; sâkînin sunduğu şaraba karıl gitsin.

CLXXXV

Neşe günü, sevinç yılı; çünkü bugün köyümüze düştün bizim.

Karanlık da, gam da tamamıyla kalktı gitti; mumu getirdin, ortaya koydun sen.

O sendeki vefa kadehi varken düşünceyle gamın ayak diremesine imkân mı var?

A şarap, hangi tulumdan doldurduldun sen? A Ay, hangi Ay'dan doğdun sen?

Sarhoşsun, güzelsin, neşelisin; gönül padişahısın, Keykubad'sın sen.

Gamın kethüdası olan aklı bizden aldın, ona verdin.

Alkış sana, gamın ayağını bağladın da yüz türlü neşe kapısını açtın.

CLXXXVI

Bahar sancağı, coşkunluk, kararsızlık ordusu geliyor.

(c. II, s. 33) Gül bahçesi yüzündeki peçeyi açıyor; bülbül gene feryada başladı.

Lâle eline bir kadeh aldı; a sarhoş nerkis diyor, ne işlesin?

Bugün menekşe rükûa varmış; Tanrı'dan yardım istiyor.

O lâle yüzlü dağ güzelleri, mağaradan baş çıkardılar.

Avlanmak için bir hoşça bakıyorlar; yarabbi, kimi aldatacaklar acaba?

Yasemini küçük görme, yeşilliğe hor bakma.

Çünkü Tanrı konuklarını hor görürsen doğru bir iş etmezsin.

* Her yaprağın hal dilinden duy; diyorlar ki: Neyi ekersen onu biçersin.

Öküzün dili bile Tanrı'yı överek, ona şükrederek söze geldi.

Kerpice bile bir güzel yüz, bir güzel yanak verene şükretmezsen özrün kabul edilmez.

O kerpiç dallandı, yapraklandı; can buldu da şükretmede canlar verdi.

Yüzlerce meyve, şerbet şişeleri gibi; her birinin tadı bir başka çeşit hoş.

Şükredersen şeker gibi bâzısı; bâzısı da mahmursan ekşi.

Sus da dinle; ne halka vaaz et, ne Kur'an oku.

CLXXXVII

Gönlünde, abıhayat kaynağında, çayırlık çimenlikte bir Hızır var.

Sende olandan haberi olsaydı Hızır abıhayata boş verirdi.

Nuh'un gemisindeki rûha benziyorsun; can gül bahçesinde ilkbaharsın sen.

Varlıklar davulu yırtılsa yokluk gizliliğinden bayrak çekersin sen.

Şu dört tabiat yansa yakılsa gam değil, çünkü dördünün de canısın sen.

Varlığın ilk avcısısın sen; dünya cüzlerinin hepsi de avındır senin.

A işe işler katan, gâh bağlarsın, gâh açarsın; ne iştesin sen?

O, yüce bir selvi sanki, sen de gölgeye benziyorsun; o güney yeli, sense tozsun.

Gözüne uyanıklık sürmesini çekti de sandın ki dilediğini yapabilmek elinde.

Şu gök bile dileğiyle dönmüyor; şu arıklıkla, şu küçüklükle sen kim oluyorsun?

Sen misin yokluktan var eden seni? Ne diye boynunu uzatıp durursun?

Şu korkun bir delildir sana; bir başkasından korkuyorsun demek.

Kimsenin gönlü kendisinden korkmaz; kimsecikler kendinden yardım istemez.

Şu halde korkunla umun, saltanat sahibi, dileğine ermiş bir padişahın varlığına tanıktır.

Korkuyla umuttan yüceldin mi, Tanrı sıfatları gibi emniyete erersin.

Gemi korkar denizden, deniz değil; sen de kıyısı olmayan bir denizde bir gemisin.

Senin senlik gemin kırıldı, parçalandı mı sus artık, bırak sözü.

Parçalanmış gemiyi kararsız dalgalardan başka kim sürer, götürür?

O kerem denizi lûtfularla, ihsanlarla kırık gemilerin kaptanıdır.

Sus ki aklın diline mühür vurulmuştur; yerinde otur, sular karardı.

CLXXXVIII

A padişahın gözü, ışığı; Allah'a and olsun, ne var sende, ne var?

Gönlünün köşesinde bir mum var ki göklere sığmaz.

Güneş bile utanır da o mumun karşısında bir zerre olur.

Toprak vücuda o söylediğin tohumu, söz tohumunu ekmenin tam zamanı.

Abıhayatı safranın yüzüne yağdırsan ne olur yâni?

Yağdırsan da âşıkların lâleliklerini Tanrı gül fidanından güldürsen ne çıkar ki?

Sen onların başlarını bir soluk kaşısan, onlar gökyüzünün üstüne ayak basarlar.

Ayağını basar da ezersen varlık üzümü şarap olur gider.

A herkesin tapı kıldığı Tebrizli Tanrı Şems'i, öyle bir lûtufsun sen ki binlerce ilkbaharsın.

CLXXXIX

Lûtfedip de başını kaşıdığın kişiyi akıldan da edersin, her şeyden de.

O bakışta nen var ki yarabbi, bir bakışınla kıyametler kopar.

Gönül, lâ'linden bir inci çaldı da o yüzden öyle sıkıştırıyorsun ki onu.

Sıkıştır hırsızını; gam değil; çünkü gamına dalacak, derdini dert edinecek gene sensin.

Sıkıştır; çünkü yankesicilikle müminlerin varını yoğunu gizlemiştir o.

A kullarını her türlü dikenlik yerlerden alıp yücelten, lûtfuyla keremlerde bulunan.

İhsanıyla zamanlar, demler geçtikten sonra kaybettiklerimizi tekrar bize veren.

Kalblerimizin yeşilliğinde sevgi ırmaklarını kaynatıp akıtan.

Can bahçelerimizde o ırmakların sularıyla lezzetli meyveler veren dalları yeşerten.

Apaçık olarak yüreklerimizi eline alan, sonra gene onları bize gizlice veren.*

Dün geçti, evvelsi gün de geçti; bugün ne vereceksin, ne edeceksin diye bekliyor can.

Şu bin türlü avlar avlayan doğanın her gün bir tayını var senden.

Doğanın başından külâhı çıkar da ovalarda kanat çırpıp uçsun.

* Bu beyit ve bundan önceki dört beyit Arapçadır.

Dosttan önce o lûtfetti, o ihsanlarda bulundu bana.

Sonucu sarhoş oldum, o lûtufla, o hak gözetmekle şarap içemez oldum âdeta.

Bahçeden lûtuf gelir, yeşillik biter; bahardan da bahara lâyık olan umulur, gelir.

Halbuki onun yüzüne karşı yüzlerce bahçe, yüzlerce bahar, utancından baş eğmiştir.

A bahar yeli, a aşk, a sevda; hasta gönüllere ne yapıyorsun sen?

Sus, aşk kanadını aç da uçmaya, uçup dolaşmaya bak.

Sus ki harften, sesten başka sen daha yüzlerce lâkaba binersin.

CXC

A dünyanın canı, ne diye kaçıyorsun? A padişahların övüncü, ne diye kaçıyorsun?

Bizi ne işe gönderiyor da sen gizli gizli kaçıyorsun?

Ok gibi gidiyor, sonra gene geliyorsun; şimdicek ne diye kaçıyorsun yaydan?

(c. II, s. 34) Senin binlerce definen, hazinen var, şu yarı buçuk ziyandan ne diye kaçıyorsun?

Şekerine son yok; otur bu arada, ne diye kaçıyorsun?

Her şekerin mahremi ağızdır; ne diye kaçıyorsun ağızdan?

Dünya senin yüzünden aman bulur; sen ne diye emniyetten, amandan kaçıyorsun?

Dünya baştan başa adam yiyen kurttur; a gönül, ne diye kaçıyorsun çobandan?

Sus ki dil, baştan başa ziyandır; ne diye kaçıyorsun dile doğru?

CXCI

Halimizin hikâyesini ne diye soruyorsun? Âşıkları öldürmekten ürkmüyorsun ki.

A aşk incisi, hangi denizdensin sen? A aşk ateşi, hangi yandansın sen?

Senin bulunduğun yere, o gökyüzünden, Arş'tan, Kürsî'den aşıp da kim yol bulabilir ki?

A gönül, gönülsün sen, demirden yapılma kazan değilsin ya; aşk ateşiyle ne vakte dek kaynayacaksın?

* Canı da, gönlü de, nefsi de; üçünü de yakın; niceye bir "Nefsime zulmettim" deyip duracağım?

CXCII

Çalışıp çabalamanda vesveseye yol verirsen bil ki coşkunluğun geçer, donar kalırsın.

Şu, öfkeden meydana gelen kızgınlığın yok mu, şerbet gibi görünür amma yaralayan bir zehirdir.

Bir kör fare kızmış; nimetler verenin ambarına ne ziyan gelir ki?

4470 Şeker satanın şekerine bir iki sinek üşmüş, ne ziyanı ver ki?

Süt sağan, bir kap kırsa devenin sütüne ne noksan gelecek?

Geceydi, herkes uyumuştu; hiçbir kimsenin aklı başında değildi.

O Ay lûtfetti de zurna çalmaya başladı; ortalığa bir coşkunluktur düştü.

Bundan böyle gene o yanı görmez, perde ardında kalırsan kendi kanına kendin girersin.

Tebrizli Şems'in aşkıyla hem aşkla söylüyoruz, hem susuyoruz biz.

CXCIII

A sûfî âşıkların dilberi; senin canın duymasın, anlamasın; hâşâ.

A ayrılık, lâm gibi iki kat olduk; gamdan, kûfî yazının kef'ine döndük.

Dönersen kendi çevrende dönersin; evde oturduğun vakit bile tavaf edersin sen.

Bizi sev, bizimle ülfet et; sevgi ve ülfetler madenisin sen.

Sırlar senin açıklamanla açılmıştır; her açılamaya açılamasın sen.

Ay gibi tutulmazsın sen; tutulacak Ay değilsin sen.

Gün gibi de tutulmazsın; o güneş değilsin ki tutulasın, kararasın.

A mühendis, birler evindeyiz biz, sense binler evini yurt edinmişsin.

A birler, binlere katıl; çünkü burda, korkulu bir yerdesin sen.

CXCIV

Bağ bahçe, bahar, yüce, usûl boylu selvi... Biz burayı bırakıp bir yerlere gitmeyiz.

Yüzündeki örtüyü aç, kapıyı ört; biz varız, bir de sen varsın, evde kimsecikler yok.

Bugün aşkın tam eşiyiz dostuyuz; hiçbir şeye umursamadan kadehi kaldırmış.

A güzel sesli, güzel neyli çalgıcı, pek büyük, pek hoş bir feryat etmen gerek.

A neşeli, muradına ermiş, hoş halli sâkî, hemencecik şarap sun bize.

Sun da bir hoşça içelim; sonra da zevâlsiz gölgede rahatça yatıp uyuyalım.

Bir içiş ki boğaz, karın yoluyla değil; bir uyku ki gecelerin sonucu değil.

A gönül, o kadehi yüzüne, gözüne sür; bunu istiyorum ben.

Şarapta tamamıyla yok oldun mu, o anda tam olgunluğa ulaşırsın.

* "Rableri suvarır" şarabıyla ölümden, yok olmadan, göçmeden kurtulursun, ebediliğe erersin.

Hırsızlığı bırak da valinin işkencelerinden emin bir halde güzelce yürü.

Diyorsun ki: Göster, nerde eminlik yer? Yürü, yürü, henüz sorular sormadasın sen.

A gün, bu güzellikle hangi günsün, ne çeşit günsün sen? A gün, binlerce yıldan da güzelsin sen.

A gün, bütün günler kul köle olsun sana; onlar ayrılıktır, sensin vuslat.

A gün, senin yüzünü kim görebilir? A gün, pek büyük bir güzelliğin var.

Kendi güzelliğini, kendi yüzünü gene sen görebilirsin; hem de kulağını burduğun gözle.

A gün, gündüzden meydana gelen gün değilsin sen; ululuk ısısı Tanrı'nın nurundan meydana gelen günsün sen.

Güneş her akşam secde eder de Ay'ından ululuk ister.

A günler içinde gizli gün, a zevâlsizlik mülkünde konaklamış gün.

A günlerin, gecelerin rızkı; a kuzeyin, güneyin lûtfu.

Olgun sözlerden de susayım, vazgeçeyim; çünkü sen her olgunluğun ilerisindesin.

Olgunluğun sözle belirmez; sözden, sesten de daha açık olarak meydandasın sen.

Sözden hayal belirir; halbuki sen vehimden de yücesin, hayalden de yüce.

O vehim, o hayal, sana susamıştır a suya arılık duruluk, tat veren.

Vehim de, hayal de, ikisi de can suyuna dalmış; fakat hem seninle dopdolu, hem sensiz olan şu âlemde ikisinin de ağzı kupkuru.

Gazelin öte yanı perdenin ardında; senden gizli; çünkü usandın artık.

CXCV

A eşim dostum benim, evveline evvel olmayan küpünden doldur kadehi.

O hasta gözlerinin bakışıyla umduğumu doğru çıkar, iyileştir beni.

A yer yurt edinmiş er, aşk için yollara düştün, yurdundan göçtün; misafir yer yurt sahibini arar.

Seni bir gün olsun görene; müjde olsun sana, nimetler ihsan edenin görülmemiş nimetleri denir.

Aklına uyup da beni kınayan, önüne ön düşünülemeyen aşkımın fıskiyesini, bu fışkıran, atılan ezelî aşkı bilemez.

And olsun ki sen yücelikler bahçesisin; a gönül, sen sen ol, burda otur.

Bu mahremlik yurdunda, sarhoş olan bir gününü geçirdin mi a gönül?

Efendimiz Tebrizli Şemseddin, güzelikler, alımlar sahibidir, eli de pek açıktır, keremi pek boldur onun.*

* Bu gazel, Arapçadır.

CXCVI

A vuslatı abıhayat olan dost; kurtuluşumuzun çaresini sen bilirsin ancak.

Gözden kaybolma, ışıksın sen; gönülden ayrılma, cansın sen.

Gözümden kaybolduğun zaman canım gizli gizli ağlar durur.

(c. II, s. 35) Zaten kim oluyorum ben ki senin vuslatını arayayım, isteyeyim; lûtfediyorsun da sen çekip duruyorsun beni.

A gönül, her ne kadar dünya Kalender'isin amma gene de meyhaneye gitme.

Çünkü orda varını yoğunu oynayıp elinden çıkarmış erler vardır; korkarım, mızıkçılık edersin de kalakalırsın.

Gideceksen kendinde olarak gitme; izi belirmezlik elbisesini giyin de git.

O yayın okuna âşıksan kalkan gibi göğsünü örtme.

Birisi, âşıklık nedir diye sordu; dedim ki: Şu anlamları sorma.

Benim gibi olunca görürsün; seni çağırdılar mı sen de çağırmaya başlarsın.

Ercesine gir içeriye, arslan gibi ersin sen; ne diye kadınlar gibi yüreğini oynatıp duruyorsun?

A gayb âlemine mensup gül yanaklarından al al yüzümün safran gibi sararıp solduğu güzel.

A güzelliğinin baharı hevesine düşüp de her solukta benden güz yelleri estiren dilber.

A bağı bahçeyi güz mevsiminin cevrinden, cefasından kurtaran.

Söylemede, dinlemede, bir et parçasına tercümanlık ödevini vermişsin sen.

Peygamberlerin dillerine evveline evvel olmayan sırla dildeşlik vermişsin sen.

Erenlerin canlarına ölümde ölümsüz yaşayış vermişsin sen.

Kötü sanışlı akla baş damında bekçilik hizmetini vermişsin sen.

Gül yüzlülerin gözlerine mahmurluk, büyücülük, gönül alıcılık vermişsin sen.

İki katre gönül kanına düşünce, tedbir, ince şeyleri anlama kabiliyetini vermişsin sen.

Aşka kudretinle erlik, erkeklik, pehlivanlık vermişsin sen.

Her gece halktan şu beş ışığı alırsın sen.

Senâî'nin öğüdüydü bu: Apaçık görmeyi istiyorsan canınla oyna.

A Tebrizli Şems, baştan başa nurdan ibaretsin sen; çünkü gül bahçesinin ışığısın sen.

CXCVII

Bir şeker alıcısı, Mısır'dan kervan geldi diye haber verdi.

Yüz deve, hepsi de şekerkamışı yüklü; yarabbi, ne de güzel armağan.

Gece yarısı bir mum geldi çattı; ölünün bedenine can geldi.

Dedim ki: Açık söyle; filân geldi, filân dedi.

Gönül çeviklikle yerinden sıçradı; akıldan bir merdiven dayadı.

Aşkla dama koştu; bu haberden bir iz arıyordu.

Ansızın dam başından, bizim dünyamızdan dışarı bir dünya gördü.

Dünyayı kaplamış bir deniz, bir testinin içinde; toprak şeklinde bir gökyüzü.

Damda bir padişah oturmuş; bekçi elbisesi giyinmiş.

Bir bağ, bir bahçe, sonsuz bir cennet; hem de bahçıvanın gönlünde.

Hayali gönüllerde dönüp dolaşıyor; gönül padişahını bildiriyor.

A hayali, gözümden kaçma da bir zamancağız gönlüm tazeleşsin.

Tebrizli Şems, mekânsızlık âlemini gördü de o âlemde bir mekândır kurdu.

CXCVIII

Sensiz yaşayış haram; sen olmadıktan sonra yaşayış da nedir?

Güzelim yüzün yokken yaşamak, yaşayış adı verilen ölümdür ancak.

Panzehir sensin, dünya zehir; yem sensin, yaşayış tuzak.

İnci sensin, bu dünya sanki bir hokka; şarap sensin, yaşayış kadeh.

Senin suyun olmadıkça gül bahçesi dikenlik, çorak; senin coşup kaynaman olmadıkça yaşayış ham, çiğ.

Tam kıvamında olan güzelliğin olmazsa yaşayış, kıvamına gelmez.

Sensiz, bütün dileklere, muratlara erişmek, yaşayış muradını elde edememektir.

Esenlik vermedikçe sen, yaşayış nerden selâm verecek?

Sustum, sen söyle; padişahsın sen, yaşayış, tapında kul köle.

CXCIX

Aşk şarabının sarhoşunda âr, hayâ yoktur; bu aşk şarabına da değer biçilemez.

O meclise benzeyen aşkla şarap, cana yenilendi; fakat çağırmaya imkân yok.

Akıl başından geçenleri söylemeye başladı amma can, şimdi dinleyecek vaktim yok, sırası değil dedi.

Candan o arılığı aradım; evet dedi, arılık vardır amma bir zamancağız için.

Dedim ki: Sana eşit ne altın var, ne kimya; bundan böyle gizleme.

Şimşeğe benzeyen şu sözün ondan doğuyor; ondan başka cana canlar katan, ondan başka gönüller alan yok.

Yanılıyorsun dedi; o değilim ben; ben Hasan'ın babasıyım, Ebû'l Âla değilim.

Dedim ki: Nerkis gözlerinin başı için şivelerle, işvelerle kovma beni.

Senin şu kanlı bakışların binlerce kişiyi öldürdü; hiçbiri de kan diyeti istemedi.

A ululuğu Tanrı ululuğundan başka bir şey olmayan, and olsun Allah'a ki sensin, çünkü sende senlik yok, sensizsin sen.

Sensin, fakat sen olmasan da gözlerini senden ayıran yok ki.

Vara yok buyursan nerde o kudret ki neden yok oluyormuş diyeyim, haddim mi?

Mıhladızsın sen, cansa demire benziyor; sarhoş bir halde geliyor; fakat ne başı var, ne ayağı.

İlk kadehle kızıştım mı, kaza ve kadere teslim olmaktan başka çarem yok.

Şarap başımı aştı mı, şaraba teslim olmaktan, yahut ne yaparsa ona razılık getirmekten başka bir çare, bir yol yok bana.

O, ortadan ikiye ayrılmış simsiyah, kıpkıvırcık saçların yok mu? Rüzgâr için onlardan başka öpülecek, okşanacak hiçbir şeycik yok.

A seher yeli, sabah olsun esesin diye seni beklemekten yandım; fakat sabah yok ki.

Peki a Kalender, biz o düğümü ne yapalım, ona ne çare bulalım ki çözecek yok mu yok.

Her an sahip mi değilsin bize? Bu da Tanrı sırrından, onun kendisine ait cilvelerden başka bir şey değil.

Herkesin tapı kıldığı Tebrizli Şems, bir güneştir ki bu gökyüzünde öylesine güneş yok.

CC

A gönül dedim, neden böylesin sen; niceye bir aşkla düşüp kalkacaksın?

Gönül dedi ki: Niçin sen de gelmezsin? Gelsen de aşkın tadını duysan n'olur?

Abıhayatı bilseydin, aşk ateşinden başka bir şeyi mi seçerdin ki?

(c. II, s. 36) A letafette yele dönen; sağrak gibi şarapla dolan,

Su gibi, şekillerin canısın, hepsini gösterirsin; ayna gibi güzelliğe eminsin.

Aşktan anlamayan her aşağılık can, seni şu göründüğün gibi bilir, bir şekil olarak görür, öyle sanır.

Halbuki görünüşte yeryüzündensin amma göğün de canısın sen.

A sürme gibi dövülen, toz haline gelen, sen iyiden iyiye inanç gözüne sürmesin.

A lâ'l, hangi madendensin; yüzük halkasına gir, güzel bir taşsın sen.

Kılıç gibi kinlerle doldun mu, binlerce rahmet utanır senden.

A Tebrizli Şems, görünüşün hoş, mâna âlemindeyse ne de hoş yardımcısın sen.

CCI

Aşk şekerler saçmaya başladı mı, gizli bir Ay cilvelenmeye koyulur.

Bakarsın ki şekerin sonu yok; hem bir güzelce yersin, hem isteyene verirsin.

Ne yana istersen yuvarlan; çayırlıktasın çimenliktesin, yemyeşil bağdasın bahçedesin.

Başına ister taç vurun, ister vurunma; bütün padişahlara padişahsın sen.

Benim söylemediklerimi görüyorsan; söylersem de anlarsın.

Fakat ansızın gözlerini açarlarsa o dünyanın koskocaman şehrine;

Yeni doğmuş çocuk gibi şaşkın şaşkın bakınırsın, dalar gidersin hani.

Gözün o dünyaya takıldı mı, bu dünyanın izi bile kalmaz artık.

Tebrizli Şems'e kaç da bütün anlamlar açılıversin.

CCII

A anlamlar şarabının sâkîsi, erguvan renkli şarabı sun bana.

O cevabı acı ihtiyar şarapla gençlik alımını çoğalt.

O padişahlar padişahı sevgilinin sarayında kurulmuş mecliste can gibi güzeller seyredelim.

Geceki işretin lezzetinden aydın gündüze dönmüş canları seyret.

Görürsün ki dünya, o dünyadaki canların halkasını görmüş de şaşırmış kalmış.

Dünya onların meclisine armağan olarak gökyüzünden Ay'ı yollar.

Gökyüzünün küçücük bir çalgıcısı olan Zühre, güzelim nağmelerle çalgı çalmaya başlar.

Bunların hepsi de beraberdir; bizse anlamlarla dopdolu olan dilberle halvetteyiz.

O padişah, yanağını yanağımıza koymuş; bundan ötesini zaten bilirsin artık.

O padişah kim? Tebrizli Şems; o dünya saltanatının padişahlar padişahı.

CCIII

Safran gibi sararmış yüzleri gör; dertten iz var bu yüzlerde.

Güz mevsimindeki bağ gibi dertten hastalanmış şehri seyret.

Bu dert gökyüzünden gelen buyruğun heybetindendir; ayrılık gamındandır.

Bir korkudur ki ateşiyle, gizli gizli feryadıyla gökyüzünü bile karartmıştır.

Neşe içinden ansızın bir cehennemdir baş göstermiştir; hele seyret de gör.

Her yandan bir feryattır kopmuş; a kimsesizlerin kimsesi; sen bilirsin ancak.

Buyurdu ki: Bu ayrılık geçicidir; ebedî ayrılıktan feryat.

Yarabbi, ne olurdu bizi iki ayrılıktan da kurtarsaydın.

Bunu söyledi de yumuldu ağzım; gücün yeterse ötesini sen söyle.

CCIV

A vuslatı, neşenin aslı olan; onlar şekillerdir, buysa anlamların ta kendisi.

Bir soluk bile ayrılma benden; su olmadıkça gemi yürümez.

Doğru olmayan bir mushafım ben; fakat sen okudun mu düzelirim.

Bir Yusuf, yüzlerce kurt; fakat sen çoban oldukça kurtulur bu Yusuf.

Gözyaşlarımla, safran gibi sararmış yüzümle her an, nasılsın diye soruyorum sana.

Bu iki iz de halka göre; sana izin ne lüzumu var? Zaten izinin tozu belirmiyor ki.

1630 Sen söylenmedik sözü duyar, işitirsin; yazılmadık senedi okursun.

Uyumadan rüya görürsün; deniz olmadan gemiler yürütürsün.

* Övüşü bırak, az yalvar; çünkü gayb âleminden, "Beni hiç göremezsin" sesi geldi.

CCV

A çalgıcıların padişahı, o güzelden ne biliyorsan onu çal, onu söyle.

* A güzel sesli, onun güzel mushafından iki aşir okumanı istiyorum.

Öylesine iki aşir ki her harfi, dinleyene anlamlar kaynağını akıtsın.

* Sin'i, "Şimdi icabet edin" desin; nun'u, "Beni hiç mi hiç göremezsin."

A büklüm büklüm saçı, ne de ayak bağlamadasın sen; a bakışı, ne de amansızsın sen.

A al gül, yırttığın o al atlas, onun nerkis gözlerinin nuruyla dokunmuştur.

Bu şiiri tamamlamaktan kaldım; geri kalanını bu tarzda sen söyle.

CCVI

Bunca sevginle, bunca merhametinle beraber gene de öfkelisin; fakat gönül vermişim sana ben.

* Bütün bu sırçalar yurdunu, "Beni hiç mi hiç göremezsin" diye birbirine vurmuş, kırmış geçirmişsin.

Dünya yurdu depremler içinde; çünkü varını yoğunu evden taşıyorsun sen.

Yüz binlerce hasta senin yüzünden ağlıyor; sensiz yaşayamazlar, bunu sen de biliyorsun.

Dünya gece sanki; sense bir güneşsin; halk tamamıyla şekilden, kalıptan ibaret, sensin can.

Geçim derdine düşmüşlerdir de candan haberleri yoktur amma,

Can, yerinden kımıldadı mı, feryada, figana başlarlar.

Güneş tutuldu mu, ne zevk kalır, ne neşe.

O varken, kimsecikler hatırlamaz bile onu; fakat gizlendi mi, eyvahlar olsun.

A savaşın parlaklığı, pazarın canı; evin, dükkânın tadı tuzu.

Sus; dedikodu, muallâkta duran anlamlar denizine perdedir.

CCVII

Canlar canı olduğunu duymuştum; öylesin, hattâ binlerce defa daha da ilerisin.

Halktan şeklini filân işitmiştim; o söylenenler eşin, örneğin değilmiş meğer.

Benim ağzımdan sen okursun ümidiyle hamd olsun, hamd etmekten de oldum.

(c. II, s. 37) Bu letafette bir can, kim görmüştür; bu akıcılıkta bir rûhu kim seyretmiştir?

A anlamlar gibi can gıdası olan, a şekli mânalardan da güzel bulunan dilber.

A güzelim, senin madenindeki lezzet yüzünden mekânsızlık âlemindeki gerçekler, mekân âlemine gelmiştir.

A padişaha da, vezire de kutluluk; a ihtiyar dünyaya gençlik.

Bu dünyadan kaçan canı tuttun; gene bu dünyaya mal ettin.

Bu dünyaya sen can olduktan sonra, şu geçici dünya ölümsüz olur gider.

Senin yüzünden canın dili tatlı; fakat gene de senin diline benzemiyor.

CCVIII

"Tercî-i Bend"

A o dünyanın sesi, çağırışı; a bizi çağırmaya gelmiş dost.

Senin soluğunu bekliyorduk; ne mutlu ki mekânsızlık âleminin elçisisin sen.

Mademki o şeker yurdunun dudususun; hadi, o baharı anlat bize.

Güz mevsiminin soluklarındaki nağmelerle donduk, sarardık solduk.

Bizi şu ihtiyarın düzeninden kurtar; bizi o gençliğe ulaştır.

Onun sunduğu şeker, zehir kesildi bize; izi, eseri, soğukluk, buz kesiş.

Sen bilirsin; elden çıktık; bir panzehir getir de çaremizi bul.

Şu zehirli otlaktan çek, çıkar bizi; zamanın hem Mûsa'sısın, hem çobanı.

* Sana Şuayb'in emanetiyiz biz; merhametle yay, otlat bizi.

Ta deniz kıyısına, bahçeye dek sür, götür bizi.

Götür de semirelim, anlamlar sünbüllerini, süsenlerini yiyelim de neşelenelim, gelişelim.

Usananların daralmalarından, ululanmalarından gizlendiler şu elçiler.

*

A iki gözümüzün de gözü, ışığı; a bizi can korusuna çeken.*

Bu korudan, iyiden iyiye yemeden, burda yayılmadan çıkarma bizi.

* Bu ve bundan sonraki beyitte geçen "koru" sözü Türkçedir ve "koru" olarak kullanılmıştır.

Üç aylıkken sütten kesilen çocuk, yeniay gibi arık kaldı.

Lûtfunla can çocuğunu dadının kucağına ver de emeklemeye başlasın.

Mademki feryadımız kulağına geldi; duymazlıktan gelme.

Olgun olmayan meyveyi dal sıkıca tutar.

Daldan düşmesinden, zevk vermeden solmasından korkar.

Can, seçilmiş akıl gibi bir dadısı varken o cansızdan daha aşağı değildir.

A seher çağı yüzümü ısıran, senden üç öpücük istiyorum; hakkım bu.

Fakat bugün yorgunsun, kaçmışsın; iki öpücükle de barışabilirim.

Sus, kerem sahibi bir dilberdir o; huyu husu güzeldir.

Kendine gel, uyuma; yoksa hırsızlar, yankesiciler bir kötülük ederler, külâhını çalarlar.

*

Şu nefsin günahı arttırdıkça arttırmaya koyuldu; bir kurttu, ejderhâ kesildi.

Gece, leş gibi, haram yiyici; gündüz, göbekli, hırsız, herzevekil.

Yürü, bayrak sahibi, reyi doğru, isabetli bir beyden yardım iste.

Şehir halifesiz olmaz; Tanrısız yaratık da nedir ki?

Adalet, ceza, buyruk olmazsa, dünya bozuk düzen bir hale gelir.

Dünyanın hastalığına, illetine son ilaç kılıçtır.

Büyük savaş zamanı geldi; kalk ey sûfî, savaşa gir.

Şöhretin boğazını açlıkla sık; çorbayla coşma.

Yoksulun cömertliği bedenle can bağışlamaktır; her cömertliğin başı, temeli budur.

Ateşine yan, eri; ateşi her hama kimyadır onun.

Sus; sâkî ateş kesilir, sakalık eder de ateş nur olur gider.

Susarken söyleyen Akl-ı Küll'e bizden yüzlerce tapı, yüzlerce selâm.

CCIX

Beni benden aldığın gün o bildiğin şey yok mu, onu yitirme benden.

Yitirme de seninle öz nur olayım; o lâtif, ebedî nur kesileyim.

(c. II, s. 38) Senin gibi bir abıhayatla beraberken niceye bir ölümden feryat edeceğim?

Onun yüzünden öleceksem öleyim; o ölüm, gençlik çağından da yeğdir.

Kendi harmanından, o gizli inci harmanından zekât ver bana.

Beratımı şunun bunun adına yazma; sınama yolunu bırak.

Sus, fakat elindeki nedir senin? Yağmur yağmaya başladı; sense bir oluksun.

CCX

Gücün kuvvetin yettikçe ters mızrap vurma; aykırı, ters vurduğun her mızrap yüzünden nağmeden kalakalırsın.

Dünyanın zevk gelini ihtiyardır; alırsan ölümünü istemiş olursun; tezcek ölür gider.

Yüzünü göstermedikçe tamamıyla nurdur; fakat yüzünü gösterdi mi duman gibi bir şeydir ancak.

Mademki aşkta pehlivansın; saman çöpü gibi belâ selinden kaç.

Akarsu gibi her bitkiye yaşayış vermen gerek.

CCXI

Dudağının lâfını edeyim mi, etmeyeyim mi, a lâ'l dudaklarına değer biçilemeyen güzel?

A bütün sözlerimiz yalnız senin bulunduğun, bizimse yok olup gittiğimiz, a ne kul köle olasıca dilber.

Benim bulunduğum yerde hatadan başka bir şey yok; senin bulunduğun yerdeyse bağıştan başka bir şey yok.

Burda söz söylemek bedenledir; ordaysa tamamıyla varlıktır, candır.

Yıldızlar boyuna yürür giderler amma ayakları yoktur; yüzlerce tulum yürür gider; saka görünmez.

Eyyub gibi hastadır onlar; derken sağlığa, esenliğe kavuşmuşlardır; fakat ilaç yok ortada.

Yakub gibi gözleri görmez olmuştur; derken görmeye başlamıştır gözleri, fakat tutyasız.

Balık gibi yol yürürler, koşup yelerler; yollarını görürler; fakat ışık yok.

Senin kıskançlığın yüzünden ağzımı kapadım; şekerine de son yok ki.

CCXII

Bütün mâna müftülerinden, kanımın dökülmesi hakkında fetvâ geldi.

Halka söyle; benim hilemden, lâtifemden, dâvamdan uzak dursunlar.

Gönüle, böyle oluş, hoşuna gidiyor mu dedim; nara atarak evet, evet dedi.

Gönlüm bir rebâpçık aldı eline de çalmaya koyuldu; yâni hoşuz biz dedi.

Çünkü bu kınayış varlıktan gelmede; halbuki benim olduğum yerde kınayış nerde?

Benim olduğum yere ben bile sığamıyorum; artık bir başkası sığabilir mi oraya? Cevap ver, hayır, hayır de.

Sen, ben olursan onu göremezsin; çünkü vakit gece, göz de kör.

Fakat senin gözün bu göz oldukça nerden göreceksin? Nefis parasında bizim damgamız yok ki.

A kendine bile hayrı olmayan kişi, Tebriz'e git, Şemseddin'e kaç bâri.

CCXIII

Mademki kardeşlik tarafına koşmaktasın, önce yüzünü yuman gerek.

Başında mahmurluktan ötürü bir baş ağrısı varsa, kardeşlerin başlarını ağrıtma bâri.

Ya koltuk kokusundan kurtulmaya bir çare bul; yahut da sevgilinin kucağını bırak.

Menekşe saçlı bir ay yüzlünün kârına çalışıyorsan hay-hayla ağlaman şart mı yâni?

Tuzaksız bir av arıyorsan bil ki benim gibi olmayacak şey arıyorsun sen de.

Sarhoşluktan kulağın kızardıysa semâ' ehli bir sûfîsin; hay-huy edebilirsin.

Eğer aklının kulağından bile haberi yoksa bir kat değilsin, binlerce katsın sen.

CCXIV

Sâkî, insaf et; ne güzel bir yüzün var; yerden oldum ben, nerdesin sen?

Kul desem lâyık değil sana; Allah desem korkarım.

Susturmuyorsun ki susayım; fakat söz söylemek yolunu da açmıyorsun bana.

Üzüm gibi sıkıp eziyorsun beni; sevgili değilsin, belâsın bana.

Senden göz yumarsam küfürdür bu; çünkü sen nura nurlar katmadasın.

Gözümü açarsam da bakma bana diyorsun; sen beni hevâ ve heves gözüyle görmüşsün.

CCXV

Kalk da bir gönül kapan sevgilinin vuslatını anarak bir nağmedir tuttur.

Hadi, sabah şarabı içme zamanı; bir aç bizi, açıl bize; hadi, dua zamanı, durma, çağır bizi.

O koca küpün kapağını aç da halk el çırpsın, ayak vursun.

Gönülde yüzlerce düğüm var; can şarabından başka düğüm çözen yok.

Hiçbir yerde kararı olmayanı, bir koca sağrakla yerinden et gitsin.

Mademki varlığın vefası yok; yokluk çölünden başka bir karar yurdu da yok.

Toprak sofrasında bir tere bile yok, fakat her yanda ne diye bir devedikeni var?

Âlem leş, şu halksa köpek; köpekte cömertliği kim görmüştür?

Sâkî, çağır dostları; canlar senin gibi cana canlar katanı görmemiştir.

Biz, senin gibi bir kimyaya karşı bakır gibi, demir gibi şaşırmış kalmışız.

Dök beyinlere o şarabı da halktan bir hay-huydur kopar.

Böylece de can sarhoş olsun, yerlere yıkılsın da kınamayı övmeden ayırt etsin.

Eflâtun bu şaraptan sarhoş oldu mu, dertle devâyı fark etmez olur.

Tortulu bir şarap sun da aklı, tortuluyla arı duruyu ayırt edemez bir hale getir.

Lojikten bahsedenlere, sabah şarabı içenlerin kadehinden bir bağışta bulun.

Bulun da artık her yoksulun ne zembilini arasın, ne somununu dilesin.

Sus ki yokluktan var etmek, zaten senin işin gücündür; bu iş sana verilmiştir.

CCXVI

Sıçra, bahar salâ verdi; herkesi çağırıyor; seher yeli gibi salına salına bahçeye gir.

Ağacın dalından, oynamayı öğren, raksa gir; lâleden, dağdan sesler işit.

Reyhan yeşilliğe bir sırdır söylüyor; bülbül gülden bir nağme istiyor.

Çimenler yelle dalga dalga coşuyor; denizde de bir bildiklik havası esmede.

Denizden gebe kalan buluttan, gelinin gözündeki ağlayışa benzer ağlayışı seyret.

Bulutun ağlayışından, şimşeğin gülüşünden, sünbülün boy atmasına, selvinin yücelmesine bak.

Onlara karşı, kumrunun kulağı âdeta tuzak kurmuş; bahaneler öğrenmek istiyor sanki.

Nerkis, süsene, hadi diyor, sen de kınayışla karışık bir övüş söyle.

A yüzlerce dili olan süsen, kuşlara devlet kuşunun hikâyesini oku.

(c. II, s. 39) Süsen, sus diyor, değeri ağır bir kadehle sarhoşum ben.

Sarhoşum, kendimde değilim; dilimden yanlış bir söz çıkarsa bilmem artık.

Sen çiçeklere ibrişim elbiseler giydiren padişaha yüz tut.

Söğüt ağacı başını sallaya sallaya diyor ki: Bir ejderhânın elinden kurtulduk.

A selvi, buna şükrederek sen de böylece ayak vur, oyna.

A can, a cihan, can gibi görünen can işkencesinden kurtulduk biz.

Bu çeşit bir eşin dostun vesvesesinden kurtulduk; bu çeşit bir düzenbazın düzeninden halâs olduk.

O karakıştan kurtulduk; fakat başımıza neler getirdi; bir baş gösterdi de geçti gitti, şükürler olsun.

Şom belirtisiyle nice gizli kötülükleri meydana getiren o zalim, bir daha belirmesin.

Sus da korku zahmeti olmaksızın ümidi seyre dal hele.

CCXVII

Pek yüce, pek büyük bir kimyasın sen; kalp da geçer akçedir sence, ayarı tam da.

Yolda attan yörük bir eşek vardı; senin lûtfunla öncülük etti.

Bir köpeğin ayağı senin yoluna bassa, onu savaş arslanından daha üstün bir hale getirirsin.

Her varlığın, aşkınla ayağı kırılmıştır; kanatlarını açmayı umuyorlar.

Bir sinek bile sana gönül bağladı mı, kapından Zümrüdüanka kanatlarını elde eder.

* Lûtfun, keremin, yoksulluk kapısını açmamak için "Bana kolaydır" dedi.

Sus; her olmayacak, her güç nesne, Tanrı'nın elinde kolaylaşır gider.

CCXVIII

A pervane gönüllü, o mum neşeye neşe kattı mı, sen de oynamaya, çırpınmaya koyulursun artık.

Can geldi mi yalnız beden oynamaz; can gelince kalkar, mezardan çıkarsın.

Müzik sesi dağa düşse koca dağ bile bir sesle kaybolur gider.

Bu bahar yeli, dalları oynamaya çağırıyor;

Güneş bile oynamaya koyulursa zerrede nerden karar kalacak?

Cana canlar katan bir güzelin yüzündeki ateşle hem ateş cansız bir hale geldi, hem duman.

A güzelim, aysın, bedensiz bir cansın, şuhsun, şekersin, bir belâsın sen.

Bir devlet kuşunun gölgesiyle biz de gâh kısaldık, gâh uzadık.

Hem de dostun dudağıyla sarhoş olduk; ney gibi feryada başladık.

Saman çöpü gibi yele bindik; bir kehribar yüzünden o yana bu yana dönüp dolaşmaya koyulduk.

Sivrisinek gibi kendi kanımızla sarhoşuz; artık ciğer tenceresine boş verdik a gönül.

Halvette hay-huy etmedeyiz; toplulukla hay-hay etmede.

Görünüşte aşağılık bir kuluz; gizlilik âlemindeyse bir Tanrı sıfatlı.

Bunu ulular ulusu Tebrizli Şems verdi; bu ululanmaksızın ululuk ısısı oluşun bir delili işte.

CCXIX

A sâkî, sun bir kadeh şarap bana; tez ol, sabah ışıdı.

Her taraf aydınlanıyor. Hadi a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A benim sâkîm, a benim gözümün nuru; gönlümün rahatı, huzuru; süsüm ziynetim.

A dolunay, gedilme; eksilme burdan a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A başımın övüncü, a benim tacım, devletim; niceye bir bu utangaçlık, niceye bir bu inat?

Bana, benim huyuma hiç rağbetin, yok a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Mademki onun bakışından bir bakışa nail oldun; bir soluk bile kendinde olursan çıfıtsın;

İş böyle olunca ey aşk ateşi, sen de dumandan ibaretsin; a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.*

*

* Mubâhî bir Kalender çıkageldi; karşıla şarapla onu ey sâkî;

Sabaha dek de böylece boyuna sun ona a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

* Bizdeki yazmada, "Aşk ateşi olmadıktan sonra, sen renkten, dumandan ibaretsin" tarzındadır ve daha da doğru olsa gerektir; fakat çevirmemizde Konya nüshasına uyduk.

Cansın sen, cana canlar katarsın sen; bir bakışta gönüller kaparsın sen;

Bu yüzden de vefasızlık da hakkındır a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

O kararda kalmak; güz mevsimine karşı bahar gibi davranmak, soğuk bir iştir;

Kaçan dosta dost olmak güçtür a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Her çerçöp makulesi kişiden yaralanmışız; bu yüzden a kutlu Ay, senin sırlarını

Söylüyoruz, söylüyoruz amma kapalı kapalı a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Aşka teslim oldun; sonra sıçradın, kaçtın; sonra da gönül levhimizi yıkadın.

Biz bağladık; sen bağlanmışı çözdün a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Bu ateşten yüreğimizde binlerce dağ var; fakat her dağlanma yüzünden de yüz binlerce bağ bahçe kesilmişiz.

Senin zevkinle her ışığın gözü olmuşuz a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Derler ki: Sırlar cefadadır; o sevgilinin aşkıyla inandım buna.

Hayır, hayır; bu işe girişmeye cefanın da haddi yok a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A gönül, aşktan ne vakte dek coşacaksın? Âşıklık yüzünden niceye bir köpüreceksin, dalgalanacaksın?

Aşkta susmak da hoştur a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A şekil, sen bir padişahın hayalisin, bâri gözümüzden sen gitme;

Gitme ey dostun yüzünden armağan olan; gitme a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A bahçe, a bahardan ayrılan bahçe; gül gitti, bir yeşillik kaldı ancak;

Bâri a yeşillik, sen sabret, eğlen a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Öğüdünü kendime dost edindim; fakat Tebriz'denim, Şemseddin'denim ben;

Aşk ateşinde işte böyleyim ben a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.*

* On beş dörtlükten meydana gelen bu şiirin birinci, ikinci, üçüncü, beşinci beyitleri Arapça, öbür beyitleri Farsçadır.

CCXX

Sensiz yaşamanın, sensiz cana can katmanın imkânı yok; a bizim gönlümüzdeki, canımızdaki güzel, nerdesin?

Bir gece yarısı el çırpa çırpa, bir şeyler okuya okuya mahallemize çıkagelsen n'olur?

Canı armağan sunalım sana; fakat can da nedir ki? Bizim canımızın canı değil misin sen?

4830 Evinin damına bir çıksan gökyüzü damına ateş düşer.

Yüzüne karşı güneş değirmisi de kim oluyor ki aydınlıktan, aydınlatmaktan lâf açsın.

(c. II, s. 40) Hem gözsün bize, hem ışık; hem belâyı defedersin bizden, hem belâsın bize sen.

A gönül gözü, ümitsiz göze her solukta ne gösterirsin sen?

A sarhoş bülbül; feryadından bir bilişlik, tanışlık kokusu geliyor.

Ağla, feryat et; ağlayış, feryat ediş ayrılık yarasına melhemdir.

Ağla, feryat et de ağlayışından, feryadından Tanrılığa ait bir şey açılsın, bilinsin.

CCXXI

A Ay, gönül göğüne doğdun mu, can gibi dünyanın bedenine girersin, onu canlandırırsın sen.

A Ay, ne de güzelsin, ne de güzel yüzün var; a Ay, söyle hele, nerdensin sen?

*

Aşkından beratımız var; güzelim şeker mi, şeker dudaklarından şekerimiz var;

Lâ'l dudağından bir zekât ver bize; a Ay, söyle hele, nerdensin sen?

*

A can Yusuf'u, esircinin elindesin; güzellikte, alımda seninle kıyaslanacak kimsecik yok.

Bize bir bak, çünkü tanırsın bizi sen; a Ay, söyle hele, nerdensin sen?

*

Şarabınla öylesine sarhoşuz ki kendimizden bir eser bile bulamıyoruz.

Dayanamayız amma gene de ışıdıkça ışı; a Ay, söyle hele, nerdensin sen?

*

Ağacının altında oturayım; gönül çeken meyvelerini devşireyim;

Senin yüzünden başka bir şey görmeyeyim; a Ay, söyle hele, nerdensin sen?

*

Senin şarabını içtiğimiz zaman, canımız daha da aydın oluyor; kulağımız daha da iyi duyuyor;

Kendimizden geçtik mi, geliyor aklımız başımıza; a Ay, söyle hele, nerdensin sen?

*

Âşıklar ateşlerinle parıl parıl parlamada; doğruya da boş vermişler, yalana da;

* Ateş kıblesine karşı sanki muğ onlar; a Ay, söyle hele, nerdensin sen?

*

A putların da, puta tapanların da kıskandıkları güzel; a yıkılmış sarhoşların gönüllerine rahat, huzur veren dilber;

Sana uyanlardan çekme ayağını; a Ay, söyle hele, nerdensin sen?

*

A Tebrizli Şems, bir padişahsın ucu bucağı olmayan Tanrısal ülkede;

Ay'dan balığa dek her şey buyruğuna uymuş; a Ay, söyle hele, nerdensin sen?*

* Bu şiir, murabbadır.

CCXXII

Aşkta fedai olan, yeryüzünden değildir, göğe mensuptur o.

Çünkü âşıklık belâsına lâyık olacak canın, ulular ulusuna mensup olması şarttır.

Yara, öz kulların, Tanrı âşıklarına baş olanların delilidir.

Belâ belâlığını yapmaya girişti mi, şu toprak dünya, toprağa değer ancak.

Halbuki belâsının bir arpa kadarı bile altınlar madenidir; a definenin başucunda duran, bir gör, nerdesin?

Mihnet güneşinin her yakışı, aşk âleminde bir devlet kuşunun gölgesidir.

Bunun kokusuna bile lâyık olmayan kişi, sen o belâya lâyık olamazsın ki.

* Onun yarasına lâyık olan, ancak Murtazâ'nın vücududur, Tanrı razılığını kazananın bedenidir.

CCXXIII

Güzel, vefalı bir dostsan, gönülle, canla bizimsen,

Şu araya gelmeni istiyorum; a Ay, söyle hele, ne vakit doğarsın sen?

*

Can gibi işin gücün güzel; ne diye halkadan bir kenara çekilmişsin?

Dostcağızına yazık değil mi? A Ay, söyle hele, ne vakit doğarsın sen?

*

Kalk, bizimle sen, bir canız sanki; birbirimizin sırcağızını biliriz.

Sonucu seninle ben, birbirimizin dostcağızı değil miyiz? A Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?

*

Bir anla hele, Tanrı kapısındayız; bir bak hele, nerdeyiz biz?

Bir bak da oynaya güle kapıdan içeriye girelim; a Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?

*

Ey can, ey cihan, niçin böylesin? Sevdiceğini görüyorsun da,

Sonra bir bucağa çekiliyor, suratını ekşitip oturuyorsun; a Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?

*

Nasılsın, o güzelim gönlün ne elemde; o yüzün, o ince boyun nicedir?

Bir gececik eş olmak isterim sana; a Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?

*

Tanrı âleminde, Ay'ın eteğinden balığa dek bütün kâinatta,

Neyi der, neyi dilersen o olur; a Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?*

* Bu şiir de murabbadır.

CCXXIV

"Tercî-i Bend"

Elinde bilişlik şarabı, her sabah, vakitsiz olarak erkenden kapıdan girersin.

Bize bir yakıcı selâmdır verirsin; yarabbi, ne güzel, ne hoş bir belâsın sen.

Bizi işvelerle baştan çıkarırsın, deli divane edersin, hay-hay diye bağırtırsın.

Sen yoklukta varlığını gösterdikçe ha yokluk olmuş, ha varlık, ikisi de bir.

A binlerce çeşit tövbe eden; zahitlik yolunu tutan,

Tövbe senin güzelim yüzünü gördü mü, bilir ki tövbelerin düşmanısın sen.

Kaçar tövbe, gönül peşinden bağırır: Gel, nerdesin, nereye gidiyorsun?

Tövbe der ki: Tövbenin eceli geldi çattı, artık hayır umma tövbeden.

* Tövbe erkek ejderhâ bile olsa, a aşk, sen Tanrı zümrütüsün.

A sâzende, dokuzuncu beyitten sonraki tercî beytini dinle de rebâbın kulağını buradur.

*

A tövbeden yüzlerce okluk bağlanan; al şarap kadehini, çek başına.

Çünkü o amberler gibi kokan, amberler gibi siyah, karışık saçlar, aman vermez bir kazadır.

(c. II, s. 41) A zamanın güzeli, şahı, ruhu sürdüğü zaman onun hileli rûhu bir fayda vermez sana.

Burun bükmenin, kedi gibi onu ısırmaya kalkışmanın ne faydası olur?

Secde et şu Ay gibi güzelin yüzüne karsı, İblis gibi baş çekme.

Sevgilinin yüzü, altı yandan da dışarıdır amma altı yan de onun yüzünden ışıklarla dopdoludur.

Sevgili bugün pek sarhoş; fitnelerle dolu, dertlere, elemlere batmış gitmiş.

Can onun hem bezenmiş olan, hem bezeyen güzelliğine karşı yüz binlerce şaşkınlığa dalmış.

Yeryüzü aşktan çiçeklerle dolu; gökyüzü gene aşktan yıldızlarla bezenmiş.

Sus da aşk şarabını iç; titremeden de kurtul, korkulu yerlere düşmeden de.

Mademki lâ'l dudağın tembih etti, gönlümüze bir lâ'l mühür vuralım.

*

Sâkîmiz sen olduktan, şarap sunup durduktan sonra ayıklık küfürdür, haramdır.

A akıl, pek üstünsün amma sarhoşa hor bakma.

Alımın varsa, bile bir iyice dikkat et de bak; ondaki madeni elde edemezsin sen.

Bir güzel, ayağından yakaladı mı, bir solukcağız başını bile kaşımaya bırakmaz seni.

Deli divane olursun da karasevdalara düşer, kara kumlara tohum ekmeye kalkışırsın.

Ateş gözlerden kurtuldu da ölümde gördü yaşayışı, arif olan.

Nur geldi, ateşi söndürdü gitti; ilkbaharın soluğu elbette kışı öldürür.

Gece senin gözüne karanlık görünür amma onun gözüne göndüzdür âdeta.

Aşk onun gözlerine sarhoşsun der, güzelsin, mahmurluklar akıyor gözlerinden.

Yeter buldum; artık aşk, bensiz, yapayalnız söze girişsin.

Bugün gönül isteklere düşmüş; sevgilinin saçları gibi düğüm düğüm olmuş gitmiş.

CCXXV

Aşk yiğittir, fedaidir, yalnız yürür, tektir, bir tek de elbisesi vardır.

Ey altı yönden, beş duygudan zarı kapan, gönül kapıcılık tavlasını getiren, oyunu kazanan.

Ey güzel bir sûrette iki dünyadan da tek kalan; bir gönüllülerden ikiliği alan.

Sonucu, hangi mayadansın, hangi temelden? A yerden yurttan da tertemiz er, nerdensin sen?

Susanların âleminde ne de öndesin sen; gönül ülkesinde ne de canlara can katarsın sen.

A aşk, sana sabretmenin imkânı yok; a sabır, sen bu hevese lâyık değilsin.

Gözün gibi kendini görmezlikten gelme; bildik gibi yabancı bir tavırla gitme.

Biz, biz oldukça baştan başa bulutuz; fakat bizim bizlik karartımız kalmadı mı, a Ay, sen bizsin.*

A can, onun gam ayağının ucunda ne gördün de ellerini açmışsın, şu duaya koyulmuşsun?

A gönül, kazadan, kaderden ne yüz gösterdi sana ki aşkla belâ istiyorsun sen?

Aşka gittim de bu kaça dedim; buna değer biçilemez ki dedi;

Ancak padişah Tebrizli Şems'e, başını ayak eder de gelirsen elde edebilirsin.

* Bu beyit, Konya nüshasında yoktur, bizim nüshayla İst. Üniv. nüshasında var.

CCXXVI

Günde iki bin defa gelsen, her defasında da can gibi bir işe gelirsin sen.

Yaşayışı tazelemek için dünyaya bahar gibi geliyorsun.

Şekerler, ballar gibi geliyorsun da bu yüzden âşıkların hepsi de helvaya düştü.

Şarap sun, irâdemizi al elimizden; çünkü zaten tüm irâde meclisinden geliyorsun sen.

Senin kucakladığın kişi, dünya halkını bırakır, bir yana çekilir gider.

Tapında susmak daha doğrudur; çünkü yaratanın tapısından geliyorsun sen.

Seni gördük, elden çıktık; çünkü oturamaklı bir âlemden geliyorsun sen.

A kuş, Arş'ın kemerinden uçup gelmedesin; a arslan, çayırlıktan çimenlikten geliyorsun sen.

A her yanı kaplamış deniz; ne de yaman coşuyorsun; a dalga, ne de kararsız geliyorsun sen.

CCXXVII

O Mesîh'in dinine mensup güzeli düşünme de, gönül hastalanmasın, karasevdalara düşmesin.

* Lâ havle oku, esenlik yolunu tut; o güzelliği, o alımı düşünme.

Fakat fırsat nerde ki lâ havle okuyasın; bir soluk bile ona sabretmeye imkân yok ki.

Balık nerden sabredecek denize? Yahut can dudu kuşu nerden şekerler çiğnemeden vazgeçecek?

O darmadağın, o haça benzeyen saçlar yüzünden dinle iman nasıl olur da dağılmaz?

Gönül, yüzünün ateşinde bir kor oldu; akıllar yel ölçüp poyraz biçmeye koyuldu.

Gönül, neden iki dünyaya da yabancı? Yerden, yersizlik, mekânsızlık sıfatları kaçıyor da ondan.

A beden, ne diye şu dünya dikenliğine düştün; nasıl oldu da diken çiğnemeyi huy edindin?

A akıl, git de gelin başı, gelin yüzü süsle; bu sanatla övün, çünkü âlemi de bezemektesin sen.

Şu mektepte bir hocalıktır edinmişsin; işe işler katmada, işi boyuna arttırmadasın amma topladığını da adamakıllı tutansın sen.

* Bû-tîmâr kuşu gibi boyuna deniz kıyısındasın; fakat izin yok ki bir kerecik dudağını ıslatasın.

Bunların hepsi de gitti; hadi sâkî, kalk da gönlü susamışlara sakalık et.

Doğu ne yapar? Işık yakar ancak; padişah ne iş görür; padişahlık eder, sultanlık sürer.

Kara dumanı arıttın, aynayı cilâladın mı, dünyanın yüzü parıl parıl parlar.

Hani, şarap bile şaraplığı ondan öğrenmiştir; işte o cana canlar katan şarabı sun.

Tek bir zevktir ondan gelen, eşi yoktur; öylesine bir işrettir ki arifin canı bile tekliği ondan öğrenmiştir.

Kim fırsat bulur da elinden o şarabı içerse "Yoktur tapacak" gussasına düşmeden, "Tanrı'dır ancak" makamına varır.

Ne mutlu çağdır o çağ ki sürahiyi uzaktan sarhoşuna gösterirsin.

Şarabın aslı toprağıma vurdu mu, bedenimin toprağı sırça kesilir gider.

Aşk denizinin sıfatları coşuyor; emredersen anlamı kapalı bir iki söz diyeyim.

950 Emretmezsen söylemeyeyim, öylece dursun; yalnız bir ben bileyim, bir de sevgilim bilsin.

Bundan da geçtim, o kızıl şarabı, o binlerce safralının safrasını bastıranı, sararmış, solmuş rengine renk vereni sun.

(c. II, s. 42) Sun da gün günün dertlerinden kurtulsun; şu Hintli gece de lalalığı bıraksın artık.

Hal kapın kapalı galiba ki boyuna sözün ardına düşüp gelmedesin.

CCXXVIII

Gücüm kuvvetim uçtu gitti; ne düzenim kaldı, ne hilem; şiddetler içinde feryat etmek için sabahladım bu geceyi.

Gündüzün, aşk derdinden zulmeder, günümü karartır; artık geceleyin ne hallerdeyim, nasıl haber verebilirim size?

Ne derdim doldu, tükendi, ne aşkım, iştiyakım; ne de ölçeğim razılığınla doldu senin.*

* Bu şiir Arapçadır.

CCXXIX

Dilberimizin izi kimde var; kimin evinde bir Ay gizlidir.

Gözsüz olarak güzelliğini kim görür onun; dünyadan dışarı kimin bir dünyası vardır?

Avı can olan oku atan yay kimdedir; onu göster bana.

Her yanda bir güzel var; fakat sûfî, alımlı olan hangisi, sen ona bak.

Halkın şu görünüşü, hep şekilden, resimden ibaret; kimde can var, can bilir ancak onu.

Bunların hepsi de yoksul, hepsi de başak toplamada; inciler saçan el, kimin eli?

Dünya çengele dönmüş; üstüne takılandan haberi bile yok; madenden haber alan nerde?

Tebrizli Şems'in zamanı, ne mutlu zaman; fakat bir de bak bakalım, o zaman kime nasip olmuş?*

* Bu gazel, "D" harfine aittir.

CCXXX

Gücün yettiği kadar sevgiliyle uyuşmaya bak da kimsesiz kalma, belâlara uğrama.

Uyuşma sırrını bilirsen abıhayat kaynağına yol bulursun.

Sevgilinin gölgesinde yürü, tek ol; kendinden bir iz, bir eser bile gösterme.

Koca bir sağrak bile sunarlarsa çek, çekinme; a can, vazgeç şu ağırcanlılıktan.

A gönül, bundan böyle bir şekil kabul etme artık, suya dön, su gibi ak git.

Şekil kabul etmek, cansızlıktan ileri gelir; eğer can şarabını içmişsen, o şaraba katılmışsan, donup taş kesilme.

Gönül meclisine gel; orda zevk var, neşe var; eş dost da göğe mensup.

CCXXXI

Cana benzeyen şarabı içmek için uyandırın sarhoşları.

A ölümsüzlük şarabının sâkîsi, evveline evvel olmayan küpten doldur onu.

Boğazdan geçmez amma dili açar o şarap.

A sâkî, canı, o gayb sırlarını bilen yüce canı şarap tulumuna döndür.

Sonra da o tezcanlı ağır tulumu, sabah şarabı içenlerin yanına çek, getir.

Sun filân oğlu filâna, sarhoş gözlerinin sağrağıyla şarap.

Göz göze öylesine bir şarap sun ki ağzın haberi bile olmasın.

Çünkü sâkî, gizli şarabı mecliste öylece bırakmış.

Tez ol ki göz o apaçık şarabı zerre zerre aramada.

O misk ceylanına benzeyen tulumu eline al da gökyüzünün göbeği çatlasın gitsin.

Çünkü o miskin burcu burcu kokusu, Yusuflarda bile sabır, karar bırakmaz.

Mektup geldi mi, inciler saçan Tebrizli Şems'e secde et.*

* Bu gazel, "A" harfine aittir.

CCXXXII

A bizim uykumuzu dağıtan güzel; sonra da tuttun, gittin, bir köşeye oturdun,

Hepimizi de tuzağa bağladın, derken biz bağlandık, sen sıçradın, tuzaktan kurtuldun.

Senin kadehinden başka ne küfür vardır, ne iman var; yarabbi, ne de uzun elliymişsin.

Uyku, huzur gittiyse gam değil; sen varken devlet, kucağımızda bizim.

Âşıklara sen sâkî olduktan sonra bundan böyle ömrümüz boyunca içeriz, sarhoşuz artık.

A şeklin canı, canın şekli, bütün güzellerin pazarını kırdın geçirdin.

Hayalin bize put olduktan sonra puta tapmak vacip oldu bize.

* İkinci akılla birinci nefis gelmiş, tapımızda gönül alçaklığı ediyor bize.

Bu sözler benim vehmim, seni anlatmak değil; sen nasılsan öylesin ancak.

BAHR-İ HEZEC
–SÂLİM–

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

— A —

I

(c. II, s. 43) A efendim, ha bugün olmuş, ha yarın, bizimsin sen; gecem, gündüzüm seninle aydın; ne de güzel, ne de süslü püslü.

Sen şekilden tamamıyla tertemizsin, fakat nurunun ışığıyla her solukta bir şekil gösterirsin; hem de ne güzel, ne yüce bir şekil.

Kaşı şöyle yaptın, Çin resimleri gibi bir şekil meydana getirdin; o şekil, o alım yüzünden de beni akılsız, dinsiz bir hale soktun.

Bana, bu aşk, ne biçim aşk diyorsun; ne yüce bu, ne de aşağılık; şu denizin dalgaları içinde ağsız, oltasız ne çeşit bir av bu?

A her kutlu kişinin sevgilisi, mademki biliyorsun, ne diye soruyorsun bana? Yüzlerce Arş'ın, yüzlerce Kürsî'nin sırrı senden belirir, senden meydana gelir.

Bana öylesine bir ateş saldın ki canım yerlere döşendi; her taraf tüm ateş kesilince de yüzlerce şey, tek bir şey olur gider, ne de hoş ya.

Gönder o aşk sâkîsini de döndürt ölümsüzlük kadehini; hem de öylesine döndürt ki dalgalanıp kavuşmamız yüzünden kadehini ayırt edemeyeyim şarabından.

Bu anlamı kapalı sözü sen söyle; âlemin tapı kıldığı Şemseddin'e de ki: Bu yüce nükteyi, yolu yordamı güzel Tebriz'e sen götür.

II

Ada sana, âra namusa düşkün adam için, can sâkîsi sana diyor ki: Bu çeşit kaba ve ham kişiyi alma meclise.

Her işi yanlıştır, bir şeycik bilmez; bütün didinmesi ya ad san içindir, ya ekmek için; mademki senin canın olgun, al şu şarabı.

Kanımızı döküp kısas etmekle halâs olacağını umma; ileri gidenlerin, geri kalanların hatırı için öz sâkîni bırakma.

Çek yücelik kadehini, feda et canını, malını; şu helâldir diye maskara etme kendini; haram şeye de şarap adını takma.

Addan sandan lâf edeni bırak; varsın kendi çevresine tuzak ören kuş gibi patlasın derdinden.

Şu tuzakta, şu yemde sevgilinin aşkından başka bir şey arama; ne gökten bahset, ne evden barktan; tut ki evi, damı görmüş geçmişsin.

Ş, k, r harflerine, kamıştan şeker deme; şekilden, sözden ibaret olana diri kişiye verilen lâkapları verme, onu diri sayma.

Şekilsiz can kesilirsen gizli kalmışsın, ne ziyanı var? Ne diye mutlaka bir haber verme kaydına düşersin ki?

Gel a mahrem gönüldeş, al şu kutlu sevinç kadehini; öylesine sarhoş ol ki ne oturduğun yeri fark et, ne durduğun yeri.

A yollarda yelip yortan, yürü, o cana canlar katan güneşe git de sevdalarla dopdolu olan şu Mecnun'dan oraya bir selâm götür.

A Tebrizli Şems de; bıldırki şaraplarla sen doldur kadehimi; bir kuluna buyurma, sen doldur.

III

Horlanmaktan, aşağılanmaktan ağlayıp duruyor, inayetleri hiç görmüyorsun; ya Tanrı inayetlerini isteme; yahut da az şikâyette bulun.

Sana Firavun'a yakışan yücelik gerekse ver o aşkı; zapt et şu illeri.

Ne mutlu o cana ki sonlardaki bahta erişmek ümidiyle daha önceden horluğu canla, başla alır da öper, başına kor.

Ağzını yummak istiyorsan devlet zurnasını çalma; hafız, ağzı yumulu olarak âyetler okuyamaz ki.

O denizden binlerce kol ayrıldı, her yana bir ırmaktır aktı; o ırmaklar her can bahçesine akar, her canı sular.

A gönül, sen dereye bakma da daralma; bir önüne, bir de sonuna bak; her şey sonunda bir araya toplanır; maksada varır.

Miske bir domuz düşse, yahut pislik içinde bir insan doğsa, her biri rızk bakımından da aslına gider, her bakımdan da aslına varır.

Bu kapının uyuz köpeği bile dünyadaki bütün arslanlardan yeğdir; hiç olmazsa Tanrı aşkından lâf eder; görüp gözetmeyi bilir.

Sen âşıkın adının kötüye çıkmasını alçak kişilerin horluğuyla bir tutma; âşıkın başında aşk şahından verilmiş bayraklar dalgalanır.

Tencere altın olursa yüzü kararmış, ne gam. Her yaraya karşı canından hikâyeler parlar durur.

Sen Tebrizli Şemseddin'in ve aşkının yüzünden sevin; çünkü onun aşkından safâlar bulursun, lûtfundan korunmalar elde edersin.

IV

O padişah geldi, o padişah geldi; sayvanı süsleyin; o Ken'an güzeli için bileklerinizi bile doğrayın.

Canın canına can olan geldi; canın adını anmak yaraşmaz; onun tapısında can ne işe yarar? Ancak kurban olmaya.

Aşksız yolumu yitirmiştim; ansızın aşk çıkageldi. Bir dağdım âdeta; padişahın atına saman oldum.

Türk olsun, Tacik olsun; bu kul ona yakındır; hem de canın bedene yakın oluşu gibi; ancak beden, canı bir türlü göremez.

Hadin dostlar, baht geldi, devlet geldi; varı yoğu bağışlama çağı geldi; şeytanı azletmek için bir Süleyman geldi, tahta çıktı, kuruldu.

Ne diye eğleşip durursun? Sıçra yerinden, neden elin ayağın yok? Bilmiyorsan hüthütten öğren Süleyman'ın köşkünü.

* Orda gizlice konuş onunla; sırlarını, dileklerini söyle; Süleyman bütün kuşların dillerini bilir.

A kul, söz yeldir, gönlü dağıtır gider; fakat dağınık şeyleri topla diye buyuran odur.

V

Şu ovadan kopup parlayan can zerrelerine bak; burdaki şu denizi, birbirine çarpan şu gemileri seyret.

Azrâ'ya bak, Vâmık'ı gör, o ateşteki yaratıkları seyret. Sevgiliye bak, âşıkı gör, o padişahı, o tuğrayı seyret.

İnci, o uçsuz bucaksız ummana düştü; fakat ne gizlendi, ne ıslandı; ummandan öylesine bir ateş çıktı ki orda her şey hem yok sanki, hem de var.

Mademki vakit erken, yavaş yürü; mademki gözün kapalı, lâf etme, yorulma, yukardan aşağıdan bahsedip durma.

Eğri akla doğru gelirsen kazadan bir kindir belirir; o akıl da zaten inmeli gibi, yok-yoksul gibi olduğu yerde kalakalmıştır.

Adamsan şu denizde tut soluğunu; a gam, bugün olsun, yarın olsun bu gerek sana.

Şu inci, denizden utanır; zaten suyun, toprağın yeri mi? Aklın, gönlün sözü mü olur? Onlar bu denizin köpüğü bile olamazlar.

Şu gönül ne sevda pişirir; şu can ne biçim bir safra peydahlar ki işe işler katan akıl, seni böyle başı dönmüş bir hale getirmede?

Tebrizli Şemseddin'den ne de güzel inciler eleyen, mücevherler saçan bulut; şu kavgalarla dolu dünyada ne de güzel emniyet, ne de hoş şekerler saçış.

VI

5040 Can padişahı, satranç oyunundaki piyade gibi haneden haneye sürüyor bizi; acaba kazandı mı, mat mı oldu? Çünkü sınanan biziz.

Her yandan cüzlerimizi derleyip toplamış, âlemi düzmüş, koşmuş, onunla da bizi yoğurup macun haline getirmiştir.

Burnumuzu delmiş, hırstan, şehvetten bir yulardır takmıştır da, şu âlemin çevresinde deve gibi döndürüp dolaştırmadadır bizi.

Biz kim oluyoruz ki? Gökyüzüne bile öküzler gibi bir çan takmıştır; biziyse gökyüzünün altında susam gibi ezip durmadadır.

Ne mutlu o deveye ki Tanrı aşkının yularıyla bağlanmıştır; o bizi de develer arasında boyuna esritip coşturmadadır.

VII

Sen hiç bu sevdaya doyan âşık gördün mü? Sen hiç şu denize doymuş balık gördün mü?

Sen hiçbir resim gördün mü ki ressamdan kaçsın? Sen hiçbir Vâmık gördün mü ki Azrâ'dan usansın?

Âşık ayrılıkta anlamı olmayan ada döner; fakat anlam da bir sevgili gibi adlara boş vermiştir.

Deniz sensin, benim balık; nasıl dilersen öyle olurum; acı, padişahlık et; senden ayrı kalmışım, sensiz kalmışım ben.

A övünen padişahlar padişahı, bu ne rahmet kıtlığı? Senin bulunmadığın an, ateş işte böyle yüceleri sardı.

Ateş seni görse siner, bir bucağa gider, oturur; çünkü ateşten gül devşiren kişiye ateş gül-i rânâ verir.

(c. II, s. 44) Bu dünya sensiz azaptır; dilerim, bir an bile sensiz kalmasın. Canına and olsun ki sensiz can bize işkencedir, belâdır.

* Hayalin bir sultandır ki Süleyman'ın Mescid-i Aksâ'ya gelişi gibi salına salına gönüle gelir.

Gönülde binlerce meşale yanar, bütün mescit apaydın olur, Rıdvan'la, hurilerle dopdolu bir cennet kesilir.

Hay ulu Tanrım, hay; gökyüzünde bunca Ay; şu çadır, hurilerle dolu; fakat körün gözünden gizli.

Ne de gönlü neşeli kuştur o kuş ki aşkta bir konak bulmuştur; Zümrüdüanka'dan başka hangi kuştur Kafdağı'nda konak tutan; o dağı yurt edinen?

* Padişahlar padişahı Şemseddin, ne de Tanrısal bir Zümrüdüanka'dır; bir güneştir o ki ne doğudadır, ne batıda; ne de yeri yurdu vardır onun.

VIII

A Müslümanlar, a Müslümanlar, güzelliği, yarım bir dikeni bile yüzlerce Firdevs bağına çeviren bir sevgiliye ne demeli, ne söylemeli?

Aşkı bir ülkeye bir an şeref verdi mi, mekânları mekânsızlık âlemine döndürür, yerleri baştan başa maden eder.

Tanrım, ne de nurdur bu ki her huriye güzellik bağışlar; lûtfeder de ateşi bile abıhayat eder gider.

5060 Aşkını bir tuttu, sıktı mı, binlerce ilkbahar getirir; artık ilkbaharı kıskançlığından kırmış geçirmiş, ziyanı mı var?

Yüzü güneştir, dünyaysa o yüze bir perde; fakat resim, şekil, resimden, şekilden başka ne görebilir ki?

Gül, ona o güzelliği vereni tanımasa, bilmese bile güzelliği tanıklık eder ki bu bağışlar bir padişahtandır.

Gülün bundan haberi olsaydı boyuna al al, terütaze kalırdı; çünkü aklı başında olan kişinin yaşayışına bir âfet gelmez.

Öylesine bir sevgili seç ki işi gücü bu yandan olsun; sonucu can verecek bir güzele ne diye can vermeli?

Tebrizli Şemseddin yüzünden kanlar dökmeye kastettim; elimde öylesine bir aşk var ki Zül-fekaar'a benziyor.

IX

Renge, şekle tat veren, alım bağışlayan şey nedir? O, gizlendi mi, şekil şeytandan doğmuşa benzer gider.

Bir solukcağız şekle vurdu mu, dünya aşkla altüst olur; fakat gizlendi mi, gam gelir, konar, şekli neşeli göremezsin artık.

O şey, şu cansa eğer, neden bâzı kimselerin canı ağırdır? Nice canlar vardır ki ateş gibi, şekli yele verir, savurur.

O hünerlerle, marifetlerle dolu şey akılsa, ne diye akıl şekle düşmanlık eder? Bedendeki aklın düzenidir ki şekli kökünden söker.

Eğri akıl ne bilsin onun nimetini? Akla sorma da incitme onu; onun lûtfudur, onun bilgisidir ki şekli düzer, koşar.

Ne de lûtuftur, ne de nur; ne de hazırdır, ne de uzak; böylece apaçık meydandadır da gene de gizlidir; şekli râm eder durur kendine.

Dünyayı bir çadır yapmıştır; bedenleri cana döndürmüştür; sınamak için şekli aşkla bir usta haline getirmiştir.

Tebriz'i döndüm dolaştım; Şemseddin'den sordum; o sırrı ondan gördüm; şekli icat eden tamamıyla o.

X

* Berat geldi, berat geldi; berat mumunu dik. Hızır geldi, Hızır geldi; abıhayatı getir.

* Ömer geldi, Ömer geldi, bak da gör, şeytanın başı aşağıda; seher geldi, seher geldi; boyuna sürüp giden uykuyu bırak.

Bahar geldi, bahar geldi; tutsakları seyret, kurtulmuşlar. Bahçeye gel, bahçeye gel, kurtulanları gör.

Koyun burcunun güneşi geldi; yalımları işe koyuldu. Bedahşan lâ'lini gör, zekât olarak verilen yakutu seyret.

O padişahtır, o padişahtır gene; topraktan bitki bitiren; bitki güzellerine can bağışlar o, can bağışlar.

Ağaçlara bak, ağaçlara bak; hepsi de oruçlu, hepsi de namazda; kabul edildi, kabul edildi namazdaki dilekleri.

5080 Öylesine ışık saçar, öylesine ışık saçar ki zatını göremezsin; gör bâri, gör bâri sıfatlarının tecellisini.

Gül bahçesinin mahmurluğu vardı karakışın cefasından, mahmurluğu vardı gül bahçesinin; gönderdi o, gönderdi o bitki şuruplarını, bitkilerden yapılan ilaçları.

Muştula, muştula beden mahpuslarını; mahşer geldi, mahşer geldi şehit olup ölenlere.

Şakayıkı gör, şakayıkı gör; şükrediyor, fakat söz söylemeden; sen de yenilen, sen de yenilen; bırak şu bayat sözleri.

Bahçedeki çiçekler, meyveler, her ağacın beratı; ağaçlar, tohumum çürümemiş diyor, bak da gör sıfatlara ait buluşmayı.

İnananların beratı da doğru söyleyen dil, balkıyan yüz; doğru sözle nurlu yüz, canım der, buluşmayla buluştu, ayak diremeyen iğreti şeyleri bıraktı gitti.

XI

Bahar geldi, bahar geldi, sarhoşlara selâm getirdi; o güzeller peygamberinden selâm getirdi sarhoşlara.

Süsenin dili sâkîden rivayette bulundu, sarhoşların kerametlerini anlattı; selvi süsenden bunları duydu da ayağa kalktı sarhoşlara.

Bahçe önce meclise çiçekler saçtı, sonra mezeler getirdi; çünkü dağ lâlesinin kadeh sunduğunu gördü sarhoşlara.

Nisan bulutunun ağlayışından, kışın soğuk soluğundan, ne düzenler düzdü perde ardında da sonucu, faka bastırdı; sarhoşları?

* "Rableri suvarır onları" şarabını içtiler, adı sanı yitirdiler; sâkînin mektubu gelince ne çeşit bir ad san getirdi sarhoşlara?

Gönül buhurdanında üzerlikle ödağacı yakıyor; çünkü ayrılık soğuğu nezleye uğrattı sarhoşları.

Gel, gir ölümsüzlük gül bahçesine; yücel, çık o madenin damına ey sâkî; çünkü görünmez gizlilik evinden de sürdü, çıkardı dama sarhoşları.

Güzeller ağır elbiseler giyindi, gel, bahçeye gir de seyret; sâkî ne gerekse hepsini de getirdi sarhoşlara.

Canları bahar getirdi, bizi de sevgilinin güzelim yüzü; bak da gör, bütün bu devletlerden hangisini getirdi sarhoşlara.

Devlet sâkîsi, ansızın padişaha mahsus kadehle gece şarabı getirdi sarhoşlara.

XII

Gökyüzü malına Utarid'in Müşteri olması gerek, o dünyanın ışığını görmeye Mirrîh gözlü bir Ay lâzım.

Bir şaşılacak can gerek ki can feda etmeyi bilsin; gizli gelinleri görmeye iki can gözü gerek.

Bir göz vardır, açılmış; can cilâsını kabul etmiş; bağı görüp gözetmek için ondan da nerkis gibi uyku gitmiş.

Şu beş duygunun, altı ırmağa benzeyen altı yönün ardında böyle bir bağ, böyle bir altı ırmak var; fakat arpadan az bile olsa kıyaslamaya imkân yok onları.

* Saflara yardım bayrağını vermiş, padişahlara ümmeti bekleme ödevini; birlik avcuna da Seb'a'l-Mesânî incisini koymuş.

Herkes yapıyı görsün de bu delille yapıcıyı bilsin diye şeytanın belini kırmış, padişahın yüzünü görmüş.

Ne de arı duru, ne de hür, şarap gibi hem tatlı, hem acı; böyle bir inciyi haydutluğu bırakan çalabilir ancak.

Denize yöneldik, tatlı meyveler yedik, sular içtik; bedavaca inciler elde ettik; bize paranın pulun lüzumu yok artık.

Susamışken suya kavuştuk, çırçıplaktık, rızk bulduk; bâzı kere de arslanla görüşüp konuştuk; ölümden korkumuz yok.*

Zamanının Mûsa'sısın, kabarıp ilerleyen, azalıp çekilen denize gir; Firavun'un yolunu kesmek gerek, bırak şu çobanlığı.

A sâkî, canın için, genç, dinç devletin için olsun, erguvan renkli şarap kadehini parmaklarınla tut da sun bize.

---

* Bu ve bundan önceki beyit Arapçadır.

Padişahlık şarabını döndür; çünkü sen hem bizimle aynı derde sahipsin, hem aynı yolun yolcususun; derdin izini görmek istiyorsan gel de gör bizde.

Gel de sun o kızıl şarabı; çünkü o, hem denizdir, hem inci; sınanmaya değer eşini bir sağrakla çırılçıplak soy gitsin.

Git a sarhoşların yolunu kesen; bırak hileyi, düzeni; çünkü bu bahçede hileye, düzene yol yok.

Verdiği cevabı altınla satın almamışsın a can; Hintli bedava malın değerini bilmez ki zaten.

XIII

Bedenin kadir gecesidir; onun yüzünden devletler elde ederler. Canın dolunaydır; karanlıklar onun yüzünden yarılır, yok olur gider.

* Tanrı takvimisin galiba; talihler hep orda; yahut da bağışlama denizisin; suçları orda yıkar, arıtırlar.

* Yoksa Levh-i Mahfuz musun ki gayb dersini ondan alırlar; yahut da rahmet hazinesi misin sen ki ordan elbiseler giyerler.

* Acaba göklerin tavaf ettiği Beytü'l-Mamûr musun; yoksa yayılmış kâğıt mısın ki ondan şerbetler içerler.

Yahut da o neliksiz-niteliksiz rûhsun; her şeyden dışarısın; künhünü anlayışta kuruntular da baş aşağıdır, düşünceler de.

(c. II, s. 45) Fakat neliksiz-niteliksiz doğularından parlayıp doğar, nelik-nitelik âlemine vurursun da lûtfunun eserleriyle ülfet edenler yanılırlar.

Ay gibi bir acayip Yusuf'sun ki aksin yüzlerce kuyuda görünür; Yakublar bu yüzden milletlerin tuzaklarına, kuyularına düşerler.

Fakat saçını ip yaptın mı onları kuyudan çeker, çıkarırsın; onları rahmet kucağına alırsın, şaşkınlıklardan kurtarırsın.

Şaşkınlıktan kurtulunca da onun sıfatlarına bürünürler. Sus artık, çünkü sözler de, ibretler de kırıldı döküldü.

XIV

Bu güzelim devlet yurdundan bir soluk bile çıkma a gönül. Bir an can şarabını iç, bir lâhza şekerler çiğne.

* İçyüzü Akl-ı Küll gibi; görünüşteyse sanki gül demeti; bir an tüm emrin ilhamı gelmede, bir an "Biz verdik" hükmünden elbiseler sunulmada.

* Can düşünceleri, pişmanlığı olmayan bir hoşluk, bir güzellik; hem de gizli savaştan, gizli meclisten; "Yahut da daha gizli" denen sırrın da sırrından gelmede.

Her yüzün alımı, o denizden bir katre; fakat susuzluk illetine tutulmuş kişi nerden bir katreyle kanacak?

A gönül, sana zindanların şu daracık bucağından meydanlara bir yol var; yoksa ayağın uykuya mı daldı da sen kendini ayaksız sanıyorsun.

Şu aradığın rızktan başka ne gizli rızklar var; ekmekçinin sanatından dışarı, ne ekmekler pişirmişlerdir.

İki gözünü de kapamışsın; nerde aydın gün diyorsun; güneş gözüne vuruyor da buracıktayım ben, aç kapıyı diyor.

Bu yandan çekerler seni, o yandan çekerler; gitme a tortulanmış arı duru su; kurtul şu tortudan, bulanıklıktan da yücelere yüz tut.

Gönül halvetinin tam içinde giyinip durduğun her düşünce, rengiyle, şekliyle yüzünden belli olur.

Her ağacın gönlü hangi tohumdan, hangi taneden su içerse o içtiği su, dalında, yaprağında belirir.

Elmadan su içmişse ondan elma yaprağı biter; hurmadan su içmişse hurma verir.

Nasıl hekim, hastaların betinden benzinden hastalığı anlarsa can gözü açık olan da yüzünün, gözünün renginden, senin dinini, inancını anlar.

Dininin halini, sevgini, kinini renginden anlar; fakat gizler, rüsvây etmez seni.

Mektuba bakar, fakat dudağını oynatarak okumaz; ancak şu gebeden yarın ne doğacak; bilir onu.

Gördüğünü söylese bile gizli kapaklı söyler; sende de istek derdi varsa o anlamı gizli, o işaretten ibaret sözü anlarsın.

Fakat istek derdi yoksa sende, tut ki apaçık söylemiş; anlamaz, başkalarının masalı sanır, her yana sallar durursun.

XV

N'olur sevgilim yarın elimi tutsa benim; pencereden başını uzatsa, ay değirmisine benzeyen o güzelim yüzünü gösterse bana.

Canıma canlar katanım kapıdan girse de elimi, ayağımı çözse; çünkü ayak direyip duran ayrılık, elimi de bağladı benim, ayağımı da.

Ona derim ki: Canına and olsun a benim canımın yaşayışı; sensiz ne işret sevindiriyor beni, ne şarap sarhoş ediyor.

Nazlanır da git, ne istiyorsun benden; korkuyorum senin sevdan bana da bulaşır da sevdalanırım derse.

Kılıcı, kefeni alıp önüne kor, kurbanlık koyun gibi yatar, boynumu uzatırım da eğer derim, başını ağrıtıyorsam kes boynumu, hem de dileye isteye kes.

* Sen de bilirsin ki sensiz yaşamayı istemem; "Ölüyü dirilten, mezarından çıkaran" Tanrı'ya and olsun, ölüm bence ayrılıktan yeğ.

Bana inanmıyor musun ki benden yüz çevirdin; düşmanların sözleri asılsızdır, iftiradır deyip dururdum ya sana.

Canım sensin, ben cansız yaşayamam; gözüm sensin, sensiz görür göz istemem ben.

Şu sözleri bırak a çalgıcı, zurnan yoksa rebâbı, tefi al, bir perdedir tuttur.

XVI

Hadi a parlak Zühre, çek o parlak güzelin kulağını; bu çekişle gönlümüze bir iştir açtın sen.

Muradının muratsızıyım, senin avın olmak, senin tuzağına düşmek için; gâh damındayım senin, gâh ovanın, çölün yolunu tutuyorum.

Çaresiz tuzak, başıboş kuşu aldattığını ne bilsin? Mısır Yusuf'u nerden bilecek o gürültünün, o kavganın sonucunu?

İstediğin kişinin yakasına yapış, bir güzelce çek buraya; çünkü ben tuzağım, sense avcısın; ne de gizli bir sanatın var a sevgili.

* Lût'un şehri gibi yıkık bir şehrim, Lût'un gözleri gibi hayranım. Sebebini sormak istiyorum; fakat nerde o yürek bende?

* Attâr âşıktı amma Senâî padişahtı, daha üstündü, bense ne buyum, ne o; başımı, ayağımı kaybetmişim ben.

Bir ahım ki bu ah, çölümü, ovamı da yakar, yandırır, çadırımı, obamı da kül eder gider; bir kulağım ki şekerler yiyen padişahlar padişahına vakfolmuş gitmişim.

Sus; canı yücelerin çekişine istidatlıysa, can susarken kehribar gibi çeker onu.

XVII

Aşk oltası canımda onun saçlarının büklümleriyle bilişince, puta tapan canı aşk hançerine el attı.

Devlet gönlün kulağına eğildi de can bizim aşkımızla kurtuldu dedi; şu gönül de o kurtuldu sözüne binlerce can feda etti.

Can kıskançlıkla düşüp yerlere serilince, devlet artık kolay kolay sıçrayıp kalkmaz; şu gönlümle canımsa oturmuş da onun sıçramasını bekliyor dedi.

Mademki varlık yokluktadır; şu halde varlıkta var olan hiçbir şey yoktur; cana bir ateştir gelmiştir de bütün varlığını yakmış gitmiştir.

Canın ömür fermanını devlet elli kere, altmış kere okudu; onu düzdü, koştu, altmışıncıda, ebedîdir diye tomara yazdı.

Ulular ulusu Şemseddin'in canı öylesine yücedir ki yüceliği yüzünden, oturduğu kalktığı yeri ne Cebrâil bilir, ne vahiy.

Şu aklım kadehini gördü de testi gibi kırılıverdi; fakat o kırılışıdır ki ona sonsuz sağlamlıklar bağışladı.

Canım da aşkını görünce şu söyleyişten yüceldi; devletle yücelere de yüceliş verdi, aşağılara da.

A gönül, arslan avcısısın amma o ceylandan gene de kork; çünkü onun sarhoş arslanının avları arslanlardır.

Yaşayışlar belirten kılıcıyla ölümün başını kesince, devlet, atından indi de elini öptü.

* Tanrı'dan "Rabbimiz değil miyim" sesi geldiği gün, bu sese ilkönce evet diyen Tebriz'di.

XVIII

Gece gündüz Şemseddin'in aşkına düşmemiş olsaydık tuzaklara, sebeplere boş mu verebilirdik biz?

Aşkının hararetiyle yanıp yakılmasaydık, şehvet putu ıssısıyla varlığımızı kökünden yıkardı bizim.

Aşkının okşayışları, sevgisinin lûtufları, bütün zahmetlerden, bütün yorgunluklardan kurtardı bizi.

Onun can sevgisi de ne de kimyamış ki bütün zahmetler, yorgunluklar, zevkin, rahatın ta kendisi oldu gitti.

Tanrı'nın geliştirip yetiştirme yardımları, o padişaha hizmet etmek üzere bizi edep kaynağından suladı, bitirdi; var etti, yetiştirdi.

O ulular ulusunun güzellik baharı, ansızın şaşılacak şakayıklar, reyhanlar, güller gösterdi bize.

Ne devlet, ne saadet, ne baht, ne yüce yıldız bu ki bütün canların dilediği canla bizi dilemekte.

Can kadehimiz dudaklarının şarabıyla dudağına kadar doldu, sarhoş olup kendimizden geçtik de dudağını ısırdı, sarhoşluğunu belli etme demek istedi bize.

Binlerce şükürler olsun o huyları güzelden, o şaşılacak dilberden, görülmemiş bir bahttır yüz gösterdi bize.

Lûtfedip sürahiler döndürdüğü o mecliste zevkin, neşenin gönlü de, canı da değer bakımından ağırlaştı, çeviklik bakımından tezleşti bize.

Tebriz ülkesinde abıhayat kaynağı var; gönül bizi kınnap gibi o yana çekip duruyor.

— T —

XIX

Gel de şu anda beden hırkasını atalım; gel de şu anda varlık evini dümdüz edelim gitsin.

Kumara girişip varını yoğunu kaybetmeye bak, toprakla oynamayı bırak; bir canım var ancak; şu anda oynayıp elden çıkarmak istiyorum.

Korkudan dünyanın ödü kopuyor; cansa aşktan uçuyor mu uçuyor; şu anda uçuşumla kuşların hasedini çekmek, onları kıskandırmak istiyorum ben.

* "İki yay kadar kaldı araları, belki de daha yakın" okusun sen; yayını ger; canımı şu anda siper edeceğim vakit geldi çattı çünkü.

Bu ateş yüceldi mi dünyadan bir figandır kopar; aman ver bana, aman ver de şu anda yanayım yakılayım; eriyip gideyim.

XX

Kim görmüştür bahtı yaver olanların şehrini a âşıklar? Bir şehir ki oraya âşık az varır, sevgililerse çok mu çoktur orda.

Oraya varalım, nazlanalım; orda bir pazardır kuralım da gönüller güzel bir hale gelsin; çünkü hepsi de adamakıllı ayaklanmış.

(c. II, s. 46) Böyle bir şehir bulunmaz ya; fakat şehirliden de gizli; orda adalet var, insaf var; sevgili de Müslüman.

Bu yanda da ateşi yalımlayan o eşsiz sevgilinin yüzünden, âşıklar kuru ödağacı gibi yanıp yakılmada.

Tanrım, ihsanın için, parıl parıl parlayan nurun için olsun, darmadağın söylüyorum; kusuruma kalma; gönlüm darmadağın zaten sensiz.

Sarhoşları tutmuyorsun, darmadağın olanlara bakmıyorsun sen; ne mutlu o kişiye ki onu tutarsın, seversin; canım da onların sarhoşu ya.

Fakat tuttuğunu da atarsın sen; ne tasan var; ne kaybedersin ki? Orda âşık, ot gibi, çöller kadar, kumlar sayısınca.

Mirrîh gibi kanlar döken gözü gülüyor da korkmuyor musun diyor bana; a sevgili; Mirrîh güldü mü, kan kokusu gelir.

Gönlüm kendine geldi; şikâyeti bıraktım; bir canın düşmanıysa ne çıkar? Binlerce can bağışlar gönül ona.

Kızgın bir kadıyım ben; sevgili can istiyor, can da sevgiliyi aramakta; iki düşman da hoşnut.

Can bir zerredir, oysa Zühal yıldızı; can meyvedir, oysa bağ bostan; can katredir, oysa umman; can habbedir, oysa maden.

Sözü kabuk içinde, gizli kapalı söylüyorum; bu sözün canı aşk; ne düşünceye sığar, ne söylemeye imkân var.

Sus, dünyaya benze, onun gibi sus, sarhoş ol, başın dönsün; dünya körkütük sarhoş değilse ne diye düşüp kalkmada?

— D —

XXI

A gönül, senin can perdenin ardında bir bölük halk gizlidir ki onların hepsi de teklik kılıcının yarasıyla hem can kesilmiştir, hem de cansızdır.

Sen eksikten, artıktan bahsetmiyorsun; niceye bir düşünüp duracaksın? Gel de kendinden geçiş dinine gir; onlar da kendilerinden geçmişlerdir de birbirlerine akraba olmuşlardır.

Ne denizler içerler, sömürürler de denizler gibi coşarlar, köpürürler; susarlar amma bilgi sahibidir onlar, bilirler.

O mercanlarla dolu denizde can gibi bir topluluk var; boyuna dönen gök kubbenin ardında can Burâk'ını sürüp dururlar.

A oturamaklı derviş, kendine gel, tez canlı ol, ona uy da daha çabuk davran; erlerin meclisine geç, otur; onların hepsi de rint canlardır.

Padişahtır onlar, yoksullardır; sarhoşluktan hepsi de kendinden geçmiştir; topraktadır onlar, fakat padişahtır onlar, sultanlardır.

Aşk definesinden altın dökerler, Tebrizli Şems'in kuludur kölesidir onlar; lâ'l, yakut madeni kesilmişlerdir, dünyanın direkleri olan dört unsurun canıdır onlar.

XXII

Ay yüzlüm geldi mi, can dediğin de kim oluyor? Aydın günü gördün mü, bekçinin ne işi kalır ki?

Ay'ın aylık etmesi, işinin boşa çıkmaması için güneşin ettiği lûtfa bir bak; geceleri gizlenir gider.

A gönül, kaç git bu evden; gönlü daraltıyor, sıkıyor; bize yabancı bu ev; döşemesi gökyüzü olan bir gül bahçesine, bir sayvana git.

Kinlerle dolu barışından, şu yalancı sabahından vazgeç dünyanın; bu çeşit sabahlar daima kervanı helâk edegelmiştir.

Yaratıklara can bağışlayan gerçek sabahı ara; o sabahtır ki binlerce sarhoşa sabah şarabı sunar, binlerce âşıka aman verir.

Parladı, yalımlandı mı gamı, tasayı yandıran ateşin ne yanına bir gül eksen, fidanı bir gül bahçesi olur gider.

İyi işli, insanı her âfetten korur, ince, ay yüzlü bir sevgiliye yüzlerce can feda olsun.

Bir güzel ki ağzından şekerler dökülmede; şarap gibi insanı oynatmada; bir sarhoş ki güzelliklerle karılmış, vuslatı da daimî.

Hamamdaki resimle bir soluk bir yatakta yatar, uyursa o resim canlanır, benim gibi elceğizlerini çırpmaya koyulur.

Elbette başıboş gönlümüze o dilberden bir haber gelir; elbette bir gece olur, yıldızımız o Ay'la kıran eder.

Yüksek damdan ansızın bize yüz gösterirse sölpük adımlı hevâ ve heves, merdiven kesilir o an.

Sabırla dost olan da nerde? Âşık, Ay'a, buluta biner de öyle gelir; biri çıkar da yağmur bulutu oluğa muhtaç olur derse inanma sakın.

Sol göz seğirdi mi bunu gönül ferahlığına alâmet bil; fakat can gözü seğirir durursa bu neye alâmettir acaba?

Nice çarşaflı kocakarı, erlerin ömürlerini de alır, paralarını da; çarşafa bakma, çarşafın içinde gizleneni görmeye çalış.

Eski çarşafın içinde ne aylar vardır, ne fitneler; sırtına palan vurulacak nice topal eşek vardır ki at çukalı giymiştir.

Nice kara çadır vardır ki içinde Ay gibi bir Türk, bir güzel var; ihtiyarlıktan ne gam sana; devletin genç ya.

İhtiyar şeklin dökülür gider; devletin doğar, belirir; kara buluttan doğar amma dünyanın güneşidir o.

Rüyada, kendisini gökyüzünde Ay'la gören kişinin bedeni, samanlıkta yatmış, uyumuş; ne gam.

Allah korusun can kuşunun kafesinin demirden olmasından; Allah korusun, Zümrüdüanka'yı şu daracık yuvada kalmaktan.

Ağzını yum, sus; çünkü sonsuz bir söze sahipsin sen; bir kulağa, bir akla söz söyle ki onun da sonu olmasın, ölümsüz olsun.

XXIII

Öyle bir âşık gerek ki bana; bir kımıldadı kalktı mı, her yanda ateşlerle dopdolu kıyametler koparmalı.

Bir gönül istiyoruz ki cehennem gibi olmalı, cehennemi bile yakıp yandırmalı; denizin dalgasından kaçmamalı, yakmalı, kavurmalı yüzlerce denizi.

Gökleri bir mendil gibi dürmeli avcunda; zevâlsiz ışığı bir kandil gibi aşmalı gök kubbeye.

Bir timsah gönlüyle arslan gibi savaşa girmeli; kendinden başka kimseyi komamalı; sonra savaşmalı kendisiyle de.

Gönlün yedi yüz perdesini ışığıyla yırtmalı da Arş'tan ses gelmeli ona: Maşallah, maşallah.

Yedinci denizden Kafdağı'na yüz tuttu mu o, o denizden nice inciler, mercanlar saçmalı yeryüzünün eteğine.

XXIV

Karakış, yaprakları döktü diye şikâyetlerde bulunuyordun; şimdi kalk da gül bahçesine gel, bir seyret, karakış nasıl kaçıyor.

Gök gürlemesinden davul seslerini duy; yâni dünyanın düğünü var; bağ bahçe çeyiz düzüyor demek istiyor.

Gel de padişahın meclisini gör, bir yudumcuk dök de şu gülen toprağı seyret; çünkü yağı gitti, miskler kokan yel yardıma geldi.*

Gel a özü tertemizim benim; gül bahçesi gibi güzel kokanım ben; miski sidik olan her tembel eşeğin inadına gel.

Yeri yardı da dışarı çıktı bitkiler; o yüzden hançer dedim onlara; bir solukta yokluk diyarından bir ordu belirdi, Hicaz ülkesine çıkageldi.

Süsenin kılıcı, hançeri, şu savaşta keskin geldi de Allah'a hamd olsun, gül bahçesinin, reyhanın ordusu üst oldu.

Bir güzelim kaynayıp coşan tencereden ateşsiz pişen helvalar geldi; helvayla dopdolu her dal âdeta çamçağa döndü.

Nilüfer, goncanın kulağına, a güzel kokulum, düşmanla savaşmak için ye, savaş çağı geldi diyor.

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün; vehimle yoldaşlık etme; çünkü o pek ağır davranır.

Sus, temizliği, korunup gözetilmeyi ara, o tapıya doğru yola düş; çünkü kalk, kalk sesi geldikçe uykunun tadı kalmaz ki.

* Düşman anlamına gelen "yağı", aynen Türkçe ve "yağı" olarak kullanılmıştır.

XXV

"Tercî-i Bend"

Gel, padişahlar padişahı doğan kuşları gibi saldığı canları geri çağırıyor. Gel, çoban sürüyü ovaya sürüyor.

Bahar çağı bütün Türkler yaylaya yüz tutmuş; varlarını yoklarını kışlaktan yaylağa taşıma zamanı gelip çattı.*

Koyunlara bıldırki otu verme; bağ bahçe, orman gülüp duruyor; yepyeni yapraklar saçıyor artık.

A ağaçlar, gelin; hani karakış elbiselerinizi almıştı; adalet baharı gene geldi; alın karşılığını ondan.

Hüthütle kumru, gül, artık ağlama; karıncayı bile incitmeyen Süleyman tekrar geldi diye salâ verdi.

Dünya cennete döndü; sevgilinin lûtfuna benziyor bu şekil, buyurun diye saha verdi devlet tellâlı.

(c. II, s. 47) Kışın soğuk soluğunun, nisan bulutunun gözyaşlarının sonu, işte biliyorsun, bu oldu; dünyayı güldürüyor bunlar.

Pılını pırtını bahçeye çek; gülle nilüfer gülüyor; olur ya, belki sevgili de orda bulunur; kim bilir kutluluğun ne zaman geleceğini, fırsatın ne vakit elvereceğini?

Mutlaka o sevgili, o abıhayat kaynağının beyi ordadır; çünkü ölmüş bahçe dirildi; odur can bağışlayan ancak.

Gül bahçesine girdi mi, gül de secdeye kapanır, gül fidanı da; şekerkamışlığına girdi mi kamış şekerlere sarılır.

Ağaçlar Yakublara benziyor; hepsi de Yusuf'unu görmüş; her ayrılanı, sabırdır sonunda ayrılıktan kurtaran.

* Beyitteki "yayla, kışlak, yaylak" sözleri Türkçedir.

Bahar geldi, bahar geldi; bahara ait şiirler söylemek gerek; tercî beytini söyle de çiçek nerden açıldı, saçıldı, söyleyeyim sana.

*

Şu, bahardır, bahar; yahut da sevgilinin yüzü. Ağaç yelle oynayıp durmada; benim gibi onun da kararı yok.

Periden doğmuş güzeller topluluğu, mamûr gül bahçesi; ne de güzel... Böyle gülüp durmada, böyle sevinçli; Tanrı lûtfundandır bu.

Ne de şaşılacak gönül bahçesi, balla süt sanki; yahut da her güzelin özünde mahmurluk vermeyen bir şarap var.

Gonca başını yakasına sokmuş da gizli gizli gülüyor; neden gizli gülüyor acaba; dikenden korktuğundan mı?

Nerkisin bütün bedeni göz kesilmiş, süsense dilsiz; sus, sözü bırak artık; şimdi bakıp ibret alınacak zaman diyor âdeta.

Dağ lâlesi Mecnun gibi ciğerini yakmış, gönlü kanlarla dopdolu; gül yanaklı, usûl boylu sevgilinin aşkından bu.

Reyhan buluşma çağı geldi diye buhur yakıyor; çınarlar kucaklaşma zamanı geldi diye kollarını uzatmış, ellerini açmış.

Bırak bağ bahçe hikâyesini, şakayık lâfını; gerçekleri anlat; bize o iş yarar, o işin tam zamanı şimdi.

Gerçekler aşkın da canıdır; denizleri içer, sömürür; Tanrı susuzluğuna tutulmuştur, padişahlar padişahına susamıştır onlar.

Ne de üstün mü üstün bir aşk; kumara girişti mi, iki dünyayı da oynar, kaybeder; canını başının üstüne alır, hâlâ da kumarı bırakmaz.

İçi bağdır bahçedir, cennettir, yemyeşil, uçsuz bucaksız bir bahardır; bu boyuna da böyledir işte; görünüşte de bahardır zaten o.

Üçüncü tercî bendi şu: Her güzelin üstüne gözyaşı saçmak gerek; fakat bir bulandı mı yüzüme tokat vurur, kızgınlıkla tırmalar yüzümü.

*

Gel a padişaha benzeyen aşk, gene ne getirdin bize? Kara da senin cömertliğinden çalmıştır cömertliğini, deniz de:

Salına salına sarhoş bir halde geliyorsun; kadeh elinde geliyorsun sen; âlemin bütün arı duru şeyleri o tortulu şaraba feda olsun.

En aşağılık kadehin deniz; en değersiz zarın İkizler burcu; en aşağı sineğin Zümrüdüanka, en bayağı sanatın adamlık.

Hastalığımdan öyle de sevinçliyim ki; çünkü hal hatır sormaya gelirsin hastaya; sağlıktan, esenlikten öyle de hastayım ki; sohbetimden kesildin çünkü.

Gel a şekilsiz aşk; ne de güzel şekillerin var. O renge hayranım ben; ne al alsın, ne sarı.

Şekle bürünüp geldin mi, ne de güzelsin, ne de cana canlar katarsın; fakat şekli attın mı da o aşksın işte, o tek güzelsin sen.

Gönlün baharı rutubetten değil; gönlün güzü kuruluktan değil; ne yazı ıssılıktan onun, ne kışı soğuktan.

Ne kutlu andır o an ki gelirsin de o eşsiz lûtfunla ben seninim, sen de benimsin; neden gamlısın, neden dertlere batmışsın dersin.

A aşk, arslana benziyorsun; kan içmek ayıp değil sana. Kim tutar da arslana, ne biçim arslansın sen, neden kan içiyorsun der.

Canlar her solukta sana, kanımız helâl olsun; kimin kanını içtiysen onu bir güzel, bir hoş hale getirdin, ölümsüz ettin gitti der.

Gökyüzü kapının eşiğinde Ay'ından ayrılmak korkusuyla çizginir durur; ansızın ondan yüz çevirirsin diye korkar da fır döner boyuna.

Dördüncü tercî bendinden ne diye kaçmazsın; şaşılacak şey. Aşk arslanı pek susamış, kan dökme kasdında.

*

* Gel, arslanların korkması hamlıktır; ateş olsun da utanç olmasın de; ölüm, adı kötüye çıkmaktan yeğdir.

Bütün bağ bahçe, yeşiller giyince, gül herkesin giydiği elbiseyi giymekten utandı da kızıl kaftanlara büründü, çıkageldi.

Lâlenin elbisesi pek tuhaf, görülmemiş bir şey; siyahımsı kızıl; yakası güneş gibi de eteği akşama benziyor.

Bülbül ağzını açtı da goncaya, a ağzını yummuş gonca dedi, yumma ağzını; şarap içmeye bak.

Bülbül ona cevap verdi de şarap içeceksen dedi; bil ki şarap sarhoşları azat eder; sen de bizim gibi şu tuzağa tutulmuşsun zaten.

Bülbül, şundan haberim var ki ben sevgilinin elçisiyim, onun haberini getirdim dedi; gül de sevgiliyi biliyorsan dedi, ne diye haber kaydındasın?

Bülbül, sırlarımı işit dedi; ben aklı başında bir sarhoşum; gönlümün rahatı, huzuru olan o sevgilide yok olmuş gitmişim; şu gönlümdeki rahatı, huzuru bundan anla.

Ne bu sarhoşluk şu sarhoşluklara benziyor; ne bu akıl şu akıllara; bunlar gölge, oysa güneş; bunlar aşağılık, oysa dam.

Dünyadakilerin akıllarına bu sarhoşluktan bir yudumcuk dökülse ne âlem kalır, ne âdem kalır; ne zora katlanış kalır, ne bencilik kalır.

Gâh onun gözüyle sarhoşum, gâh şekerlerine gark olur giderim; a gönül, sonucu kendine gel; zaten şekerle badem içindesin san.

Fakat tercîin beşinci bendine, Tebrizli Şemseddin, hadi söyle deyip izin vermedikçe giremeyeceğim.

*

Bana, hadi, söyle; ben gamlıyım, sense balarısısın; söyle de kanın bal olsun, mumun nur kesilsin der.

Can bahçesinin arıları yüzünden dünya balla, mumla doldu; şu düğünün ehliysen baldan, mumdan kaçmazsın elbet.

Yabancının bağından bal toplama; balın bozulur; yabancı arılara bakma; o düşmandır, sense çırçıplaksın.

Şu çirkin, öylesine güzellikten ne de güzel bir hale gelmiş; o kadar uzak olduğu halde şu gözde o güneşten nasıl da bir ışık var.

A gönül, dikeniyle bağdaşmaya bak; çünkü onun gül bahçesi, miskim amma zahmetsiz buluşmaya imkân yok deyip duruyor.

Utanan, âr namus kaydına düşen kişi de nedir ki? Mecnun gibi ortaya düşmek gerek. Böylesine örtünen kişiyi, kimsecikler, haremine almaz.

Canın sağ oldukça gökyüzünde bile olsan gene gökten nimetler yağar, yerden nimetler biter.

Canın İsrâfîl'dir; onun sesiyle dirilirsin; beden kamışını bomboş bir hale getir; İsrâfîl'in Sûr'usun sen.

Onlardan canını kurtarınca kimlere üst oldun, bilesin diye binlerce düşman belirmiştir, binlerce yol kesen haydut peydahlanmıştır.

Güneşe konak olan o Öküz'le Kuzu'ya, ne Arslan el atabilir; ne de bir şeye alt olur onlar.

Bakışlar elde edemiyorsun, bakanı, göreni göremiyorsun; şu ikisinden de mahrumsun; çünkü görünenlerle perdelenmişsin.

Altıncı tercî bendine geleyim, dileğim, isteğim arı duruysa; fakat bu ayrılıktan da öylesine şaşkınım ki sanki afyon çiğniyorum.

*

Aklım, Akl-ı Küll'ün ışığıyla öylesine şaşırmış kalmış ki ne afyona ihtiyacı var, ne esrara, ne de üzümden meydana gelen şaraba.

Padişahın sağrağı gelince şeytanın kadehi de nedir ki? Esirgeyen ana gelince üvey ananın sevgisi de nedir?

(c. II, s. 48) * Yüzümü onun aşkına tuttum mu, ne diye bilgiyle uğraşayım, ne diye üstünlük peşinde koşayım? Ne diye Basra'ya hurma, Kirman'a kimyon götüreyim?

Binlerce üstün, binlerce bilgin kişi, bir görür göze kul olmuş, köle kesilmiş; en küçük, en değersiz bir arslan bile, görürsün ki öküze, file üst olmuş.

Ne de cana canlar katan güneş ki bir parıltısı göründü mü, kara topraktan binlerce insanın canı bitiverir.

Bu güneşin yüzünden, kendisine uyutabilecek her gölge, ilk tekbiri kaçırdım diye alçalmış gitmiş.

Geceleyin gözü görmeyen akrepten, gökyüzündeki Akrep burcuna yol var; fakat Mekke'yi gözü şaşkınlıkla bağlanmayan görür.

Devlet Kâbe'sinden elçi olarak aşk, emîr-hac oldu, geldi; seni yolda her kötü kişiden, her kötü kadından o kurtarır ancak.

* Meryem'in gözünü ışıtan hurmadan ne de gelişmişim ben; o hurmayla yüreklendim; incir aşkı yok bende artık.

Şu bahtı genç, devleti dinç erlerin aşkıyla kocalmış dünya gençleşti gitti; ne de güzel gökyüzü, ne de güzel yer; o yol ulusu, bu da onun halifesi.

Bizden doğru dürüst lâf isteme; burda kırık gönül ara; edebe riayet uçup gidinceye dek her lâfımız edepliydi.

Yedinci tercî bendini de söyle de sözün olgunlaşsın; çünkü gök de yedidir, yer de yedi, âza da haftanın günleri gibi yedi.

*

Gel, a sopayı elinde yılan şekline sokan Mûsa; Firavunlara Mûsa'nın kerametlerini göster.

A can baharı, bir solukta dünyayı yeşertirsin; kuru dâvalara düşmüş ağaca mâna meyveleri bağışlarsın.

Bahçedeki hurilerin hepsini de şuracıkta akıp duran şarap ırmaklarıyla sarhoş et, kendilerinden geçir de yerlerini yurtlarını tanımaz bir hale gelsinler.

* Gizlice ne de canlı resimler yaptın ki Mânî'nin resimlerini bile oynattı gitti.

Her meyveye bir koku ver, her yanda bir ırmak akıt; selviyi, Tûbâ'yı çiçeklerle güldür.

Karakışın kanlarına girdiği çiçekleri meydana çıkardın, can verdin onlara; mahşeri gösterdin, yeniden yaratılışı belirttin.

İncecik elbiseler giydiler o rızklar verenin elinden; her yaprağın yeşil hal dili, bir ücret istemede, bir ihsan dilemede.

Her dalda bir kuş alın yazımızı okumada; bu yıl kim ölecek, dünyayı kim yiyip sömürecek, bir bir söylemede.

Kim anadan doğacak, kim baş verecek; kim kötülüklere uğrayacak, kim muştulanacak mal elde edecek; bir bir anlatmada.

Galiba gül bunu anlıyor da kızarıyor, sararıyor; galiba bunun anlamını anladı da şu dal, yaprak gibi tir tir titriyor.

Suçtan çekinme ateşi, Tanrı'dan başka ne varsa hepsini de yaktı, yandırdı; derken Allah'tan bir şimşektir çaktı, suçtan çekinmeyi de yaktı, kül etti.

Şu yedi fetvâyı, tercîiyle Şi'râ yıldızını bile yakan böylesine şiiri alın, ilk müftüye götürün.

XXVI

Kutluluk arayan başkadır, âşık başka; kim canına, başına âşıksa onun aşkında direnecek ayak yoktur onda.

5320 Ciğer kanına bulanmış, ateşlerle dopdolu aşk gözü, nerden gönlünün dileğini arayacak, nerden canının ölümsüz olmasını isteyecek.

O gözlere sahip olan, kötü hale düşmekten ağlamaz, gamdan gözleri ovmaz; her soluktan, halinin daha da beter olmasını ister.

Ne baht gününü ister o, ne geceleri huzur arar; gönlü geceyle gündüzün arasında gizlenmiş bir seher çağıdır sanki.

Dünyada iki köşk var; biri devlet, öbürü mihnet. Tanrı'nın zatına and olsun ki âşık ikisinden de dışardadır.

Onun coşup köpürmesi denizden değildir; pek değerli, eşsiz bir incidir o. Yüzü altın gibidir amma bu madenden değildir o.

Gönül can padişahının aşkıyla nerden padişahlık isteyecek? O kemerin şehidi olan can, nerden kaftan isteğine düşecek?

Dünyayı devlet kuşu kaplasa, âşık hiçbirinin gölgesini istemez; çünkü o, o ünlü devlet kuşunun aşkına düşmüştür, o aşkla sarhoş olup gitmiştir.

Dünya şekerlerle dolsa, âşık, sevgili hayır, olmaz der de o şekerden ayrılırım diye gene de ney gibi ağlar durur.

Tebrizli Şemseddin'in yüzünden aşk ülkesinde yurt edinmişim; yarabbi, böyle bir padişah neden yolculuğa düşer deyip duruyorum.

XXVII

Sarhoşların başları sarhoşlukla bir kere daha secdeye kapandı; yoksa o canların çalgıcısı, perde ardından çalgı çalmaya mı başladı?

Baş çekenler, canlarıyla oynayanlar bir kere daha coştular; varlık yokluğa gitti, yokluk varlık âlemine geldi.

Dünya bir kere daha İsrâfil'in üfürdüğü Sûr sesiyle doldu; gizliliklere emin olan, meydana çıktı; cana azık geldi.

Toprağın cüzlerine bak; hepsi de taze can buldu; topraklığı tertemiz oldu; ziyanlar tümden fayda kesildi.

O âlemde renk yoktur; fakat şu kırmızı, mavi, renklere bulanmış candan ışık gibi vurmuştur da göze görünür.

Bedenin payı şu renkten verilir, canın payıysa şu tattır; nitekim mutfaktaki ateşten tencerenin payı dumandır ancak.

Yan yakıl a gönül; ham oldukça ödağacı kokusu gelmez senden; nerde gördün sen ateşe atılmadıkça koku versin ödağacı?

Koku boyuna ödağacındadır; ne bir başka yere gider, ne bir başka yerden gelir; fakat biri çıkar, geç geldi der; öbürü tutar, tez geldi der.

Padişahlar padişahı, saftan kaçmadı; fakat giyindiği zırh bir perde oluyor; Ay gibi yüzünü nazar değmesin diye halktan örtmede.

XXVIII

Bir güzel ki bütün gece Zühre'ye, Ay'a işveler öğretmede; iki gözü büyücülükle gökyüzünün gözünü bağlamada.

A Müslümanlar, bâri siz gönüllerinizi koruyun; çünkü ben onunla öylesine karıldım, birleştim ki gönül benimle karılamıyor, birleşemiyor artık.

Önce aşktan doğdum, sonunda tuttum, gönlümü ona verdim; hani meyve gibi; daldan biter de sonra dala asılır kalır.

Işığı gizliyor diye kendi gölgemden kaçıyorum; gölgesinden kaçanın nerde kararı olacak?

Saçları, nerde bir iple oynayan canbaz, tez gelsin diyor; muma benzeyen yüzü, nerde bir pervane ki gelsin, yaksın kendini deyip duruyor.

A gönül, şu canbazlık için yürekli ol, tutsak ol gitsin; mumu alevlendi mi, at kendini ateşe.

Yanmadaki tadı duyarsan ateşe dayanamazsın; abıhayat gelse ateşten ayıramaz seni.

XXIX

Şimşek gibi bir şey çakıyor; acaba o gönüller alan sevgili mi ki? O köşeden parlayan ne; acaba o lâ'l madeni mi?

O incinin çevresindeki ne? Ay mı, yıldız mı? Nurdan bir kandil gibi gökten sarkıtılmış, muallâkta durmada.

* Acaba can kandili mi, Direfş-i Gâvyânî mi? Yoksa ışığına son olmayan o can mumu mu?

A gönül, bir baş çıkar, gözlerin pek aydındır senin, gözlerini ov da bir iyice bak; ne görürsen ondan ibaret.

Ondan inciler saçar bir hale geldin mi, izinin tozu belirmez artık; iyi belle şu belirtiyi; aramızda bir alâmet olsun bu.

Onun yalımını, onun parlaklığını gördün mü, kanadının altına gir, yok ol; çünkü verimli yumurta da tavuğun altında olur.

Biz ortaya çıktık mı, o çekilir bizden; fakat biz çekilip gittik mi, o çıkar ortaya.

Durur görünür, hareket eder, oynar; fakat ne durur, ne oynar; mekânda görünür, fakat gerçekte mekânsızdır o.

Suyu oynattın mı, onun suya vurmuş ışığı da oynar, öyle görürsün sen; fakat o gökyüzündedir.

Ne odur, ne bu; Tanrı'nın, dinin salâhıdır o; solukdaşın eminse, o filândır diye söyle.

XXX

Sormak ayıp olmasın amma evin nerde senin? Bir tarif et, bulabilirsek devletine konduk gitti.

Sen dünyanın güneşi olasın da sonra bizden gizlenesin; yakışır mı bu sence; yakışır dersen pekâlâ; bizce de yakışır.

Ben vefalıyım demedin amma gene de vefa ummadayım senden; fakat bir betime benzime bak; vefa mıdır bu ettiğin?

Gel a lâ'l dudaklı sevgili, gönlüm bedenimden kayboldu; gönlüm senden dağlı; mutlaka senin yanında olacak.

(c. II, s. 49) Bu ateşte yanıp kavruluyorum; harap mı harabım; fakat a güzeller padişahı, bir beden başsız kalmış, ne çıkar ki?

5360 Gönlüm canın ayrılığıyla başı ezilmiş yılan gibi kıvranıyor; senin çevrende değirmen gibi dönüyor.

Dedim ki: A yoksul gönül, gel, yerine otur; kinlerle dopdolu ateşten sakın; gönlüm dedi ki: Varsın olsun.

* Tedbirim şaştı; gel a geceleri uykularımı alan sevgilim; sor o Keşmir padişahımı benim, belki bir tanıdık çıkar.

Zaten o hem meydanda, hem gizli; cihan kalıp, oysa can; bir düşün, bu nasıl padişah, Tanrı nuru olmasın bu?

Her sarhoşun coşup köpürmesi şarap küpünden; bir kehribarsın sen; her demirin çevikçe hareketi senin yüzünden.

Gönül evini satın aldın; bilirsin, gönül senin; evde ne varsa ev sahibinindir.

Senin olmayan kumaşı at evden dışarıya; Mescid-i Aksâ'da köpek leşinin ne işi var?

A dünyanın gönlü, gönül kapmak senin işin; can bağışlamak da sana mahsus; o soluk ancak sende var.

* Denizi yarmak Mûsa'ya ait bir çeviklik; fakat Ay'ın kaftanını yırtmak, Ay'ı ikiye bölmek Mustafâ'nın işi.

Aşk öyle bir fitne koparır ki, halk dağın yolunu tutar; şehirde ancak yokluk arayan kalır.

Şu ormana bir ateş salar, bütün av hayvanları kaçarlar; ateşten kaçmayansa İbrahim'imize döner bizim.

Sus, kısa kes ey hatır; âşık, padişahın tapısında yok oldu mu, evvelki bilgilerin de, sonraki bilgilerin de hepsini anlatmış olur.

XXXI

Neşeyle bir ahdim var; neşe benim olacak; sevgiliyle bir sözüm var; sevgili bana can kesilecek.

Padişah kendi eliyle bir ferman yazdı, verdi bana; taht, taht oldukça, baht, baht oldukça padişahım o olacak benim.

İster ayık olayım, ister sarhoş; ondan başkası tutmayacak elimden; hattâ elimi yaralasam bile o derman olacak bana.

Düşüncenin haddine mi düşmüş benim şehrimin çevresinde dönüp dolaşmak; hakanım o oldukça saltanatıma kastedebilir mi hiç?

Lâ'l dudaklarının devleti sayesinde yüzüm sararma nedir görmeyecek; destanım o oldukça Rüstem bile önümde can verip gidecek.

Benim Zühal yıldızım o oldukça, Zühre'nin ödünü patlatırım; Ay'ın yüzünü tırmalarım; gökyüzünün zarını kaparım;

Ay'ın cübbesini yırtarım; padişahın sağrağını dökerim; ödetmek isterlerse, o öder benim yerime.

Güneşin ücretiyle geçinmedeyim, o yüzden de gökyüzünün ışığıyım ben; meydanım gönüldür, bundan dolayı topun da beyi benim, çevgenin de.

5380 Mademki Yusuf'un kucağındayım, Mısır da benim, şeker yurdu da ben; Ken'an'ım o olduktan sonra ne diye Ken'an diyarını arayayım?

Ne de güzel hazır, ne de hoş görüp gözeten; ne de güzel koruyucu, ne de hoş yardımcı; o benim kesin delilim oldukça her münkiri ne de kolay mat etmedeyim.

Dünyada bir can var ki şekle bürünmekten utanmada; fakat gene de insan şekline bürünmede; fakat benim insanım olmada.

Aybaşı geldi, bense deli divaneyim; zincirimi şakırdatma. Ay, soframda oldukça her soluk bir aybaşı bana.

Dilime söz bağışlayan Tebrizli Şems oldukça, sen sus da bütün diller, gönül gibi benim için oynasın dursun.

XXXII

A canıma baş koyan, evin nerde senin? A benim parlak Ay'ım, evin nerde senin.

A her şeye gücü yeten, a her şeyi kahreden, a bedenden gizli, canda, gönülde hazır olan; a benim gizli olan apaçık güzelim, evin nerde senin?

Sen sanki hakanın sarayısın; iştiyak çekenlerin gönülleri sende; fakat a benim canım, benim gönlüm yok ki; evin nerde senin?

Ay gölgeye dadılık eder; gölge dadıya nasıl ulaşabilir? Ben bilmiyorum, sen söyle a Ay; evin nerde senin?

Ay'ın izini görüyordum; yüzlerce evi dönüp dolaşıyordum; şu araştırmadan kurtar beni; evin nerde senin?

XXXIII

Haberiniz olsun a âşıklar, o ay yüzlü sevgili geldi; zevke dalın, işrete koyulun; sevgili kucağımıza geldi bizim.

Şaraba tapanlara muştuluklar; sarhoşlara düştü iş; can meclisini bezediler; mahmurluk vermeyen şarap geldi.

Kıyamet içindeki kıyameti gör; selvi boylu güzeli seyret; onun yüzünden dünya cennete döndü; binlerce ilkbahar geldi.

Abıhayatken ne diye ateşler saçar? Canın kararı, huzuruyken ne diye can kararsızdır, huzursuzdur?

Bir kere daha gel a sâkî, âşıklara bir çare bul; çünkü o ceylan gözlü, o kanlar içen güzel, arslan gibi avlanmaya geldi.

Canın canı ağzına geldi, el aman sesi her yanı tuttu; aşkının orduları kale kapısına geldi dayandı.

Kötü düşüncelere dalan can, kılıcı, kefeni almış, aşktan dönen, sonucu utanarak geri gelir diye tapısına gidiyor.

O övünen güzelin aşkıyla bende ne evvel kaldı, ne son; çünkü âşık, kamış gibidir zaten, aşkıysa ateş mi ateş.

Tebrizli Şemseddin'in lûtfu, kerem eder de bir uğrarsa suya da can gelir, yele de, toprağa da, ateşe de; dördü de cana kavuşur.

XXXIV

Haberiniz olsun a rintler, gene o kumar padişahı geldi; yeni bir hilesi, düzeni varsa, bıldır ne idiyse gene odur, o.

Rintlerden şu işi kim yapabilir; kanlar içen padişahın tapısında belini bir kere daha bağlasın da işte şimdicek desin, iş başa düştü.

Gel a eli tez sâkîm; bir kere daha belimi bağladım; canına and olsun, yaşadıkça aşkı seçeceğim ben.

Senin gül bahçeni gördüm de diken gibi bittim, gül gibi açıldım; dikenim aşkınla yandı, gülüm de sana serpilmeye geldi.

Birbiri ardına fitneler koparırsın; fitneden bir türlü vazgeçmezsin; fakat bu sefer iyice öğrendim, bildim ki sevgilim pek düzenbaz.

* Sevgilim bir yanağıma vururşa öbür yanağımı da çeviririm ona; çünkü yanaklarımın rengi, ellerinden al al olur, parıl parıl yanar.

Padişahımsın, hem de ezelden beri; durağın şu gönüldür; canım sensiz pek zayıf hale düştü; nerdeydin bile demiyorsun.

Padişahım diyor ki: Sanıyor musun ki şu çölde seni kaybettim ben; bilmiyor musun ki sabrım Zül-fekaar'ın kınıdır.

Beni kesti, kan aktı, kanlara bulanmış bir gazel doğdu; Salâhaddin, benden ayrıldı da bu ülkeye geldi.

XXXV

İştiyak çekenlerin canlarına salâ; bir güzel gönül kapan geldi; o güzel altın dövüyor, benim yüzüm de gümüş dövmede.

Ay'ın güzelliğine sahip olan o güzele gönül vermeyen kişi, o güzelin ayak bastığı toprağa and olsun ki taştır, ağaçtır.

Aşktan kaçan, gerçekte kendi kanını döker; gece kuşunun yüzünden batar mı hiç güneş?

Şu evden kendini sil süpür de o padişahçasına güzelliği gör; yürü, yokluk süpürgesini al, yokluk, pek güzel bir süpürgedir.

Bedenin toprağa benzer; soluğun tertemiz bir tohuma. Hevesler çekirgelere benzer, nefisler yenecek tanelere.

Görüşü terk ettin, yoksa başka bir rüya mı gördün; ne yedin ki sidiğin böyle bulanık, tortulu?

Ne duydun, ne söyledin; geceleyin nerde yattın, uyudun? Söyle; rengin yüreğinin casusu, bunları anlatıp duruyor.

Yakubların Salâhaddin'i, kuyumculara mücevherler bağışlayan er; sırlar güneşidir o, gizli şeyleri bilir o.

XXXVI

A gönül, gönülden haberi olanla otur; terütaze çiçekleri olan ağacın altına git.

Şu güzel kokular, çeşitli mallar satanların çarşısında işsiz güçsüz kişiler gibi her yana gitme; dükkânında şeker olan kişinin dükkânında otur.

Terazin yoksa herkes yolunu vurur; birisi kalp parayı yaldızlar, sen altın sanırsın.

Şimdi geliyorum der de kapıya dikekor seni; sakın kapıda oturup kalma; o evin iki kapısı vardır.

Kaynayan tencereye göz dikip kâseni getirme, oturup eğleşme; her kaynayan tencerede bir başka şey vardır.

Ne her kamışta şeker vardır, ne her altın üstü; ne her gözde görüş vardır, ne her denizde inci.

Ağla, çile a destanlar okuyan bülbül; çünkü sarhoşların feryatları kayaları bile deler, taşları bile deler.

İğne yordamından geçmiyorsan başından geç gitsin; iplik iğneden geçmiyorsa başı vardır da ondan geçmiyor.

Şu uyanık gönül bir mumdur, onu eteğinin altında gizle; koru şu yelden, havadan; havada âfetler var.

(c. II, s. 50) Yelden geçtin mi bir kaynağın başında oturursun; ciğerinde su olan birisiyle eş dost kesilirsin.

Ciğerinde su oldu mu yemyeşil bir ağaca dönersin; o ağaç içten içe yolculuktadır, yeniden yeniye meyveler verir.

XXXVII

Bu ne kokudur, bu ne koku; yoksa o sevgili mi geliyor; yoksa o gül yanaklı sevgili o gül bahçesinden mi geliyor?

Gece mi, ödağacı mı, yahut da misklerle karışık amber mi bu; yoksa Yusuf bu tezlikle o pazardan mı gelmede?

Ne nurdur bu, ne parıltı; ne aydır bu, ne güneş? Yoksa o yalnızlık arayan dost, dağdan, mağaradan mı geliyor?

Şarap testisini ne diye arıyorsun, ağzını ne diye kokluyorsun; yoksa senin gibi onu da şu meyhaneciden mi geliyor sandın?

Yolda yapayalnız gidiyorsa ne zarar var güneşe? Padişahın ululuğuna eksiklik mi gelir sarıksız geliyorsa?

Şu gönül o mecliste ne içti ki sarhoşlar gibi çamurlara bulanmış; o meyhaneden sarhoşlar gibi tökezleye tökezleye, yalpa vura vura geliyor.

Uyuma bu gece, uyuma bu gece; bir fırsatını gözet, yakala onu; çünkü o sarhoşların halkasına bu çeşit çok gelir.

Selvi boyuyla seyre seyrana çıktı mı, dünya gül bahçesine döner; kendini bir gösterdi mi, kıyamet kopar.

Hepimiz de duvardaki resimlere benzeriz; bizi çizenin ışığı vurdu mu, o zaman oynamaya başlarız ancak.

Gâh hastaların mahallesinde Calinos gibi gezer, dolaşır; gâh yalancıktan hastalanır, ağlaya inleye gelir o.

Sustum, sustum; şu şiir dîvânım, o peri yüzlüden utanır da tövbeye, suçunun bağışlanmasını istemeye koyulur.

XXXVIII

Bana öyle bir dilber gerek ki can, üzengisine yapışmalı onun; bana öyle bir çalgıcı gerek ki Zühre karşısında ölmeli onun.

Bir sağrağım var ki denize güler durur; bir deli divane gönlüm var ki ne bağ kabul eder, ne öğüt.

Tanrım benim bir canım var ki sen de bilirsin, sabredemez sana; hiçbir balık, bir soluk olsun, sudan kaçmaz ki.

Ne de güzel bir varlığın var, ne de güzel sarhoşum ben; seni varlık bezer, beni sarhoşluk.

Kendine gel de sus, kendine gel de sus artık; öylesine bir aşk seçmişsin ki her an gamsız bir neşe verip durmada, reddetmeden her şeyi kabullenmede.

XXXIX

Baş bir hevese düşmek için lâzım; bomboş oldu mu baş da nedir? Can görmek içindir; görüşü olmayan can da nedir?

Padişahın yüzüne bakmak gerek; bu olmayınca neye yarar göz? Kendinden yolculuk gerek; kendinle beraber olunca yolculuğun ne mânası kalır?

Safralı biri bana sordu da dedi ki: Şekerler yiyen, şekerler çiğneyen biriysen, şeker de nedir desen de, kamış gibi önünde kemer kuşandım.

Dedim ki: Şeker en iyi bir şeydir amma başkasına göre; çünkü öyle bir aptalsın sen ki şekeri görürsün de bundan daha beter ne olabilir ki dersin.

Çünkü senin bedeninin temeli, öldüren zehirle atılmıştır; mayan cehennemdir senin; cehennemden başka bir şey bilmez.

Cüzî akılla Akl-ı Küll'ü nasıl görebilirsin? O kanlar içen denizde şu küçücük akıl ne oluyor ki?

Baştan aşağıya, aşağıdan başa okuyup durduğun, iki üç satırdan ibaret; başka bir işin gücün yok; eğer böyle değilse bu baş, bu ayak da nedir ki?

Gönül gözü kör oldu, kulak da toprakla doldu, körle sağırın, vesveseler evinden başka yerde ne işi olur?

XL

Güzelimin hayali, her gece, benim zatımın sıfatlarını över durur, benim zatımın yokluğunu söyler de varlığımı ispat etmiş olur.

Yedi yıldızın satranç padişahı, onun ayın'a benzeyen gözünden bir işarette bulunur, cim'e benzeyen kulağından bir şeydir nakleder; bir harfle beni mat eder gider.

O ağaçtan bir elma koparsam da yarsam, ondan öylesine bir huri doğar ki bütün âlemi üzüm kaplar, şarap kaplar da, bağlarımın bahçelerimin çevresinde akar durur.

Elime mushaf alsam şaşkınlıkla elimden düşer de yüzü, aşir başım olur, dudakları âyet kesilir bana.

* Dünya Tur Dağı'dır, bense Mûsa'yım; ben kendimden geçmişim, dünyaysa oynayıp durmada; fakat bunu benim vade verdiğim yerde dönüp dolaşan bilir.

Can güneşi doğdu da a ağırcanlılar dedi; kalkın; dağa bir vurdum mu, en aşağılık zerrelerim bile oynayıp dönmeye koyulur.

Sus; o kadar ağladım, feryat ettim ki şu dünya, yüzlerce asırlar geçer de gene benim hey-heylerimle kıvranır, heyhatlarımla döner durur.

XLI

Bu gece uyku gelirse, sakalına, bıyığına ne lâyıksa onu görür; yatak, yastık yerine boyuna yumruk, tekme yer.

Çünkü kötü rüya görür uyuyan; iyi görsün, kötü görsün, yorumu da bellidir zaten.

Hele bu gece, şöyle bir mecliste uyumak; öylesine meclis ki yüz yıllık yolu gözetleyen sonu görür akıl bile sığmıyor bu meclise bu gece.

Onunla buluşma gecesi, kadir gecesi; ayrılık gecesiyse kabir gecesi; kabir gecesi de onun kadir gecesinden kerametler görmede, yardımlara ermede.

Ne mutlu o cana ki bu gece onun damında boyuna sopa vurur durur; o kişi seher gibi güler, sayısız bağışlara erer.

Yürü a yoksul uyku, mahrem olmayanın gözüne gir; çünkü yabancının bu gece güzellerinin yüzlerini görmesi, boylarını seyretmesi yazıktır.

* Ona bir şarap sun da sızdır; onun gül bahçesinden çıkar dışarıya onu; çıkar da yarın boynunda hurma lifinden örülmüş bir ip görsün.

Günü söylemekle geçirdin; gece geldi, bâri artık sus; çünkü sözü bırakan, buna karşılık ebedî sözlere nail olur.

XLII

Karakış da geçti, kasım da; gel, ilkbahar geldi. Yeryüzü yemyeşil, kutlu, sevinçli bir hal aldı, lâlelikte gezme çağı geldi çattı.

Ağaçlara bak, hepsi de sarhoşlar gibi darmadağın, hepsi de başlarını sallamada; seher yeli bir afsun okudu, gül bahçesi kararsız bir hale geldi.

Nilüfer yasemine, şu kıvranmamı seyret dedi; çiçek, yeşilliğe elbette Tanrı'nın lûtfu, ihsanı geldi dedi.

Menekşe rükûa vardı, sünbül gibi özünü Tanrı'ya verdi; çünkü nerkis gözceğizini kırptı da ibret alınacak zaman geldi dedi.

Ne dedi o başını sallayan söğüt ki sarhoşluktan aklı başından gitti; ne gördü o güzelim boylu selvi ki uzadıkça uzadı, büyüdükçe büyüdü, ölümsüz bir hale geldi.

Ressamlar kalemleri ellerine aldılar; yaptıkları güzelim resimler dağın, ovanın, bağın bahçenin güzelliğini belirtti; canım o ressamların yüzünden sarhoş oldu.

Binlerce güzel kanatlı kuş, minbere oturdu; açılıp saçılma çağı geldi diye övüşe koyuldu.

Can kuşu, "ya hû" deyince üveyik kû, kû – nerde, nerde demeye başladı; o da kokusunu bile alamadın, payına bekleyiş düştü dedi.

Çiçeklere, içinizdekileri dökün, gönüllerinizde ne varsa gösterin; mağara dostunun cilve çağı geldi; gönüldekini gizlemek yaraşmaz diye buyruk verildi.

Gül bülbüle dedi ki: Şu yemyeşil süsene bak; yüz dili var amma gene de sabretmede, sır saklamada.

Bülbül cevap verdi de yürü dedi; benim sırları yaydığımı kınama; inan bana; bendeki aşk senin gibi amansız.

Çınar asmaya, üzüme yüz tuttu da a secdeye kapanmış kişi dedi; bir ayağa kalk; üzüm, bu secdeye dedi, elimde olmadan kapandım ben.

Sarhoşları vurup yıkan o şaraptan yüklüyüm ben; benim özüm tıpkı ateş, sana ne geldi ki?

Safran kutlu bir halde geldi, yüzünde de âşıkların alâmeti verdi; gül ona acıdı, onu esirgedi de vah vah dedi, şu yoksul ne de ağlaya ağlaya geldi.

Onun başından geçenleri güleç, lâ'l yüzlü elma anladı da güle, kusuruna kalma dedi; sevgilinin ne hilim sahibi, ne cefa çekici olduğunu bilmiyor o.

Elma bu dâvaya girişti, Tanrı'ya sanım iyidir dedi de sınanmak için her yandan taşlar yağmaya başladı ona.

Taşlanan kişi, gerçekse güler durur; ne diye tatlı tatlı gülmesin? Padişahlar padişahından geliyor o taşlar.

Güzellere taş atanlar, onları çağırmak için atarlar; dostların birbirlerine cefa etmesi dostları soğutmak için değildir ki.

* Zelîhâ, Yusuf'un yenini, eteğini yırttı amma sırrını bildirmek, onu kendisine yöneltmek için yırttı; bunu böyle bil.

Taşlanan taşlanır da bulanmaz; asılmışım der, fakat neşeliyim; onun beni asması yüceltiştir beni, Mansûr gibi geldi bana bu.

Rahmanın darağacı budağında Mansûr gibi asılmışım; çirkinlerin dudaklarından uzak olsun; böylesine bir kucaklandım, öptüm, öpüldüm ben.

Kendine gel, öpüşme bitti; gönlünü kadınların baş örtmeleri gibi ört, gizle; sayısız soluklarını gönlünden al; gizlice al.

XLIII

Gel; bu gece, canlar bağışlamada sevgilinin saçlarına benziyor; o yüze, o yanağa benziyor ışıklar saçan Ay.

Yıldızlar gökyüzünün çevresinde başıboş âşıklar gibi dönüp dolaşıyor; gönüllerinin yanışından akıl bile işten güçten kalıyor.

Can sâkîsi gizlilik âleminin kadehiyle öylesine bir şarap sundu ki bir bak da gör, yıkılıp kendinden geçen kim, ayık kalan kim?

(c. II, s. 51) Geceleri hastalardan başkasını ağlayıp inler, uyanık kalır bulamazsın; ben ağlamasam bile hasta gönül ağlar, inler.

Şu eşi dostu olmayan denizde Yunus gibi ağla, inle a gönül; gece timsahı şu denizde adam yiyeceğe benziyor.

Geceleyin, ileri gidenleri de, geri kalanları da, hepimizi öylesine yer, sömürür ki ne dükkân kalır, ne şu kâr kalır, ne de bu pazar.

Ne oldu Tanrı kullarına yardımı dokunan; ne oldu Tanrı şehirlerini koruyan? Bir bak da gör, canları eşsiz, örneksiz yaratandan başka kim kalıyor?

Gökyüzü Zühal yıldızının pazarı, yıldızlar dönüp duruyor orda; bizim gecemiz onların gündüzü; çünkü yabancıları yok onların.

Şu gökyüzünden, şu yeryüzünden başka can, bir acayip gök var, bir acayip pazar var; fakat kıskançlığından gizli kalıyor o pazar.

XLIV

Benim gibi yüzlercesini helâk etse ne gam var ona; âşık olursun arayıp bulmaz; gönlün yaralanır; az mı gönlü yaralısı onun?

Bana, ne diye der, gözlerin şaraba engel olmuş? Neylesin, güneşinin önünde boyuna nemli o gözler.

İsmail gibi onun tapısında yarasını şerbet gibi içeyim gitsin; bana kasdı sitemse kabulüm; Halil'im ben.

Coşkunluğum meşhur olduysa mazurum a Tanrım; o aşkın buyruğuna tutsağım ki davulu var, bayrağı var.

Şekerler gibi sevgilim, beni yerlere sererse, ne diye o müflis kul gam yesin; öylesine yüce bir sevgilisi var onun.

* Gamı gönlümde bir define; gönlüm nur üstüne nur; karnında İsa bulunan güzelim Meryem gibi tıpkı.

Sevgilim Güneş'e benziyor; ancak yapayalnız gezip tozmada; yıldızlardan ordusu var, ordu kumandanı da Ay.

Zerre kadar sabrım kaldıysa Müslüman değilim, Mecûsî'yim; onun derdinde ne hikâyeler var, ne sözler var; ne bilirsin sen?

Ne kadar deniz görürsen hepsinin de ağzı, onun derdiyle acı; Ay'ın yüzüne bak; onu bile dağlamış, yüzündeki dağ yerini seyret.

Zamanlar içinde, yüzyıllar boyunca ne batıda benim gibi bir âşık belirmiştir, ne doğuda; inanmıyorsan benim gibi beli bükülmüş gökyüzüne sor.

Ne mutludur o cana ki sevgilisinin çimdiğiyle uykusundan uyanır; o çimdiği ganimet bilir, neşelenir, sevinir.

Hekim, hastaya acı ilaç verse de hasta o ilacı tatlı tatlı içer; akıllı kişinin hekimi töhmet altına alması yaraşmaz.

Onları töhmet altına alırsan hastalıklara tutulur kalırsın; ustasını sayan kişi kazanır, bir şey elde eder.

Sus; bu denizde nara atmak, kavga etmek yaraşmaz; yüzgeç, soluğunu tutmasını bilen kişidir.

XLV

Sâkîyi görüp duruyoruz; şarap kadehinin çevresinde döneniyor; sızırılmış altından bir koku al; gümüş bedenli dönüp dolaşmada.

Artık gönül gönüllükten çıktı; canın huzuru kalmadı; çünkü o gönüllerin, canların ay parçası sevgilisi, damın çevresinde dolaşıyor.

Çaresiz gönül, tutuldu ona; akıl düştü, delirdi gitti; yem elinde onun; ne yapıyor mu? Tuzak kuruyor.

Ay'ımız harman yığdı, şimdi yakmak kasdında; canları pişirdi, çiğlerin çevresinde dolaşıyor.

O Ay dönüp dolaşmaya boş verir; durak da nedir ona, yol da ne? Fakat bizim ihtiyacımız var da onun için günler gibi dönmede o.

Bir padişah ki madenler de ondan zekât istiyor, denizler de; her müflisin çevresinde dönüp durması, borç para vermek için.

Bütün bunlardan geçtim, sâkî bir kadeh sun nimetlerinden; bütün dünya o nimetlerin çevresinde dönüp dolaşmada.

Bir gece gönül alıcılık ettin de geceni gündüze döndürürüm dedin; canım değirmen taşı gibi bu haberin çevresinde dönüyor.

* Lûtfunla sarhoş et, Elest kadehiyle bir hoş hale getir; yık, şaraba taptır onu, durup dinlenmeden dönüyor çünkü.

Gerçekler yanını aç, yoksul âşıka ver, şarap içir ona; çünkü hayaller içmede o.

Yol kesenden gizli, gizli, fakat görerek kes boynunu onun; kahramanına ne noksan gelir ki kılıç gibi dönüp duruyor.

İster Mecûsî olayım, ister şükredeyim; ön de sensin, son da sen; gizlendin mi, neşe gamlara batıyor, sersemce dönüp durmaya başlıyor.

Gönlüm dolu; sen söyle Tanrım, bu daha yeğ; gördüğü saçma sapan rüyaları söyleyen uykulunun sözleri ne olabilir ki?

XLVI

Dudu kuşu şeker hutbesini okumak için ağaca kondu; gül şiirler okumasını buyurdu bülbüle.

Yemyeşil selviye, canın bedeninde oldukça belini bağla, gece gündüz hizmet et, bunda fayda var diye vahiy geldi.

Ay olsun, balık olsun; hepsi de tespih etmede; fakat akıl ustadır; o daha da etraflı söylüyor.

O, bakış dersini söylemeye başladı mı, taşlar ağlar, gökyüzü dilenir, Arş'tan yüzlerce armağanlar gelir.

O amberler saçan, o seher yelinin hikâyesini söylemeye koyuldu mu, binlerce gümüş bedenliyi görürsün ki hepsi de göğüslerini, gönüllerini açmış, ona dalıp gitmiş.

O can, gönlü anlatmaya başlayınca kimde gönül kalır? O haber söylemeye koyulunca kimin kendinden haberi olur?

Can aşkının sözünü eder o; yolculardan bahseder o; başa şükretmeyi anlatır, ciğer kanını hikâye eder o.

XLVII

Bahar geldi, bahar geldi, güzel yüzlü bahar geldi; bir hoşlaştı, yeşerdi dünya, lâlelikte gezip tozma çağı geldi.

A reyhan, süsenden işit; yüz dili var süsenin; balçık yazıyı seyret; nasıl da bezendi, güzelliklerle dopdolu.

Gül, şu gurbette nasıldın, ne haldeydin diye nesrinden sorup duruyor; o da, hoşum diyor, çünkü hoşluklar geldi o ülkeden.

Yasemin selviye, sarhoşça oynuyorsun boyuna diyor; selvi de yaseminin kulağına, o hilim sahibi, o esirgeyici sevgili geldi diyor.

Menekşe, sararıp solma çağı geçti, koruma zamanı gitti, ölümsüz ömür geldi, kutlu olsun demeye gitmiş nilüfere.

Nerkis güle, gülüyorsun, değil mi diye gözceğizini kırpıyor; gül de evet diyor ona; gülüyorum, sevgili kucağıma geldi çünkü.

Çam, güç yol diyor, Tanrı'nın lûtfuyla kolaylaştı; çünkü dolgun dolgun her yaprak, su verilmiş kılıç gibi bitmede.

O dünya Türkistan'ından, güzel yüzlü Türkler, ağırlıklarıyla, padişahın buyruğuna uydular, balçık Hindistan'ına geldiler.

Şu lâfazan leyleğe bak, minberin üstüne çıkmış da, a o işe yarayan dostlar, haydin diyor, iş zamanı geldi.

XLVIII

Bahar geldi, bahar geldi, miskler saçan bahar geldi. Sevgili geldi, sevgili geldi, hilim sahibi, esirgeyici sevgili geldi.

Sabah şarabı geldi, sabah şarabı geldi, seher çağı içilen can şarabı geldi. Ay yüzlü sâkî salına salına şarap sunmaya geldi.

Arılık duruluk geldi, arılık duruluk geldi, taş da apaydın oldu, kum da. Şifa geldi, şifa geldi, her hastaya, her arığa şifa geldi.

Sevgili geldi, sevgili geldi iştiyak çekenlerin gönüllerini almaya. Hekim geldi, hekim geldi, o uyanık, aklı başında hekim geldi.

Semâ' geldi, semâ' geldi, baş ağrısı olmayan semâ' geldi. Buluşma geldi, buluşma geldi, ünlü buluşma geldi.

İlkbahar geldi, ilkbahar geldi; eşsiz, örneksiz ilkbahar geldi; şakayıklar, reyhanlar, güzel yüzlü lâle geldi.

Birisi geldi, birisi geldi, onun yüzünden adam olmayan da birisi olur. Bir Ay geldi, bir Ay geldi ki her tozu toprağı yatıştırır.

Bir gönül geldi, bir gönül geldi ki gönülleri güldürür o; bir şarap geldi, bir şarap geldi ki her çeşit mahmurluğu giderir o.

Bir avuç geldi, bir avuç geldi ki deniz ondan bulur inciyi; bir padişah geldi, bir padişah geldi ki her ülkenin canıdır o.

Nerden geldi, nerden geldi ki burdan asla gitmemişti o; fakat göz bâzı olur, görür, anlar, bâzı da görmez, ibret almaz.

Gözümü yumayım, susayım, açayım, söyleyeyim, o geldi; odur uykuda da eş dost, uyanıkken de.

Şimdi, söyleyen susar, susan söze gelir; sayılı harfi bırak, sayısız harf geldi.

XLIX

Dostun hayali geldi, girdi mi, gönlüm sedefe döner; şu ev onunla doldu mu, ben sığamam artık.

* Sözünün tatlılığından geceleyin canın dudağı yarıldı; tuhafıma giden şu ki gene de doğru söz acıdır lâfını söyleyebilir.

Gıdalar dışardan gelir, âşıkın gıdasıysa özden; kendi gıdasını kendi getirir de deve gibi geviş getirmeye başlar âşık.

Periler gibi tez yürü, kendi gözünden bile sıyrıl; yalnız yaralı bereli kişinin soyunması doğru değil.

(c. II, s. 52) Salâhaddin avlanmaya geldi; bütün arslanlar av olur ona; ona kul köle o kişidir ki iki dünyadan da hürdür.

L

Öylesine bir çöle eriştim ki ordan aşk beliriyor; orda leşler, pisler bile tüm temizliğe ulaşıyor.

Canın ne haddi var ki mercana eşit olsun; fakat sen zerreye bile vuran güneşi seyret.

Binlerce kilit var, her kilidin eni gökyüzü kadar; fakat diş gibi iki üç harfceğiz de o kilitlere anahtar.

60 Yüzgeç gibi yüzüp duran şu denizde bir levh var; yüz kere şehit olduktan sonra gazi olmada.

Şu denizin dalgasına kul köle olayım; hem bayram bana, hem kurban; denizden faydalanan balığa da kulum köleyim ben.

Bu denizden beliren her katre bir şekle bürünür; iyiden iyiye bil ki adı da ya Cüneyd olur, ya Bâyezîd.

Gel a can, dal şu uçsuz bucaksız denize de bir yıkan; vücudundan akan her katreden binlerce lûtuf belirir, binlerce görüş meydana gelir.

Gemiler her denizin kabarışından, dalgalanışından tehlikeye düşer; fakat bu Akdeniz'in dalgasından aman bulur.

Arifle âşıka her solukta bir bayram var; bayram gelsin diye bir yıl beklemelerine lüzum yok.

LI

Sevgiliye bakacak bir ahmak isteyip durmadayım; bakışında görüş olan akıllıyı istemiyorum.

O inciyi canına alacak bir sedef istiyorum; içinde inci olduğunu sanan taş yürek istemiyorum ben.

Kendini görmekten ayrılmış; Tanrı aşkıyla dopdolu bir hale gelmiş; derdin, gamın çimdiklerinden haberi bile yok; ibretler onu çimdiklemede; böylesini istiyorum ben.

— R —

LII

Bana baba gözüyle bak, ananın kocası, üvey baba görme beni; hem de öylesine bir baba gör beni ki o senin gizli, ters oyunlarını iyiden iyiye biliyor o baba.

Ona karşı doğru davranırsan daha iyi olur; çünkü ona eğri davranırsan, inadın yüzünden seni daha da eğri bir hale sokar.

Babanı dinle de sıçra; seni öyle bir padişahın huzuruna çağırıyor ki, Keyhusrev onun ayaklarının altına toprak olur, tapısında Sencer can verir.

* Mademki "Gerçekten de Allah çağırıyor" âyetini duydun, çevirme yüzünü; ne de çobandır o, ne de çağıran; ne yoldur o yol, ne güzel kılavuzdur o.

Her dert yüzünden, her derman yüzünden darmadağın oldun a can; onun aşkından topluluk ara; o camide minber kur.

Onun yüceliğini, ululuğunu gördün ya, artık Kerrâr da sensin, Tanrı arslanı da sen. Onun kolunu kanadını seyrettin ya, Tayyar'sın artık, Ca'fer'sin sen.

LIII

Bana o uyanıklığın aslı, bir kere daha uykuda afyon verdi; hem de coşkunluk afyonu verdi de baştan çıkardı beni, baştan çıkardı gitti.

Yüzlerce çeşit gaflete salayım kendimi, bilmeyeyim onu derim; fakat o dolunay çıkagelir; elinde de öylesine bir sağrak.

Bana der ki: Her kapıya başvurup dilenen çıplaklar, talihsizler gibi niceye bir dilencilik edip duracaksın demiyor muydun?

Böyle ağlayıp yalvarmanla beraber gene de hırkaya, ibriğe kulsun; gerçeksen, gerçeğe ulaşmışsan ne diye çuval içindesin böyle?

Senden doğan şeyler, padişahlara ayıptır, ârdır; melektin sen; nasıl olur da şeytana maskara olursun, yaraşır mı hiç?

Kim bilir sözünü onun; dünya eş değildir ona; onun açıklığına, onun gizliliğine karşı dünya kördür, varlık sağır.

Bende o can olsaydı da sevgilinin sırrını açsaydım; her duyan, işiten can da şu geçitten sıçrayıp kurtulsaydı.

O deniz gönüllü gönül alıcı güzel yüzünden pek müşkül bir haldeyim; o yüce gezişten, o şerefli salınıştan gönlüm yıkılmış gitmiş.

İman ehline söylesem bir solukta hepsi kâfir olur; kâfirlere söylesem dünyada bir tek kâfir kalmaz, imana gelir.

Dün gece rüyamda hayali geldi de lûtuflar ederek nasılsın diye halimi sordu; sensiz pek sıkı, pek güç bir durumdayım dedim.

A sevgili, yüzlerce canımız olsa gamınla kan kesilir gider; gönlün taş mıdır, granit mi; yoksa mermerden bir dağ mı?

LIV

Şarap içeceksen, bâri dilberimizin elinden, ateş yüzlü, âlemleri yakıp yandıran güzel sevgilimizin elinden iç.

Yıldırım gibi boyuna bir harman yakman yaraşmaz; dağlık yerlerin tarlaları gibi şerbeti hep yücelerden içmeye bak.

Mecnun gibi akıl perdesini yırtmak istiyorsan ayağını diremiş aşkın elinde, yersiz, mekânsız şarabı burda iç.

Gönlün darsa, betin benzin uçmuşsa onun gül bahçesinin yanına var; mahmursan, hatırına toz toprak konmuşsa var, şu seçkin şarabı çek.

Bu sâkî, şu âr namus kaydında kalan sarhoşlardan kaçar; bu kayıtlardan geçmişsen, hiçbir şeye aldırış etmiyorsan gizli içme, apaçık içedur.

Bıstâmî gibi, Kerhî gibi eşler dostlar elde etmek istiyorsan şu külhanda şarap içme, o yüce tavanda kurul, orda iç.

Yürü git, bir işceğizin varsa işinin başına geç; mademki Yusuf'a âşık değilsin, Zelîhâ'nın nazının gamını yiyedur.

Dünyanın tembelidir dükkânını yıkan kişi; mademki sel kapmamış seni, sakanın tulumundan su iç.

Şu dünya kazanının çevresinde kepçe gibi ne diye döner durursun? A yoksul, çık dışarıya, zahmet çekme de helva ye.

A deli, şu pazarda çıban gibi kanlarla doldun; mademki güzele tamah ettin; var, lalanın kılıcını ye, dayan.

Tebrizli Şemseddin'in doğuşlarına, ışıklarına iştiyakın varsa sabır ve takvâ şarabını çekinmeden, tiksinmeden iç.

— Ş —

LV

Şu gönlünü aldırmış âşık kaybolursa o gönül alıcıda arayın onu; âşık kaçar giderse sevgilinin yanında arayın onu.

Şu can bülbülüm ansızın bedenden uçar giderse her dikenden sormayın onu; o gül bahçesinde arayın onu.

Sarhoş gönül günün birinde o şişeyi taşa çalarsa o anda meyhaneye gidin, meyhaneciden arayın, sorun onu.

Aşkının hastası bu meclisten kayboluverirse o yankesici güzelin nerkis gözlerinde arayın onu.

Aklınızı başınıza alın; kaybolan âşıkı amanın, o şimşekler çaktıran, yıldırımlar yağdıran amansız güneşin kucağında arayın onu.

Hırsız bir delik delerse âşıkın varını yoğunu çalar; o misk gibi kokan simsiyah saçlarda arayın onu.

Hünerlerle dopdolu uyanık güzeli, hani bahtından uyanmış dilberi böyle uyurken bulamazsınız; ancak uyanık arayın onu.

Gönül mahallesinde bir pîrden sordum o güzeli; pîr bana işaret etti de sırlar âleminde arayın dedi.

Pîre, Allah için olsun, söyle dedim; sırlar âlemi sen değil misin? Evet dedi, incilerle dolu deniz benim, denizde arayın onu.

Ne de inci ki ışığıyla denizi yüceltmede; Müslümanlar, Müslümanlar, o ışıklarda arayın onu.

Tebrizli Şems, Yusuf gibi arılık duruluk pazarına geldi; arı duru kardeşlere söyle: O pazarda arayın onu.

LVI

* Tapımızda riyazat yok; burda hep lûtuf var, bağış var; hep sevgi, hep gönül alış, hep aşk, hep huzur var burda.

Yoksulluktan bunalan, can bahçesinde yetişir, meyveler verir; bu lûtuf bize padişahtan geliyor; bundan ötesi hep süsten püsten ibaret.

5610 Yolunda hep gözler var, sarayının her yanı başköşe; bedeni eritip gidiyorsa ne var ki? Cana bak, boyuna artmada, gelişmede, canına canlar katılmada.

Şu tertemiz lûtfa bak, şu korkunç beyi seyret; bir avuç toprağa mekânsızlık âleminde yer vermede.

Nice körlerle kötürümler, onun yüzünden yol görür, yol alır oldular; nice gamlıların canı onun lûtfuyla şekerler çiğneyen dudu kuşu kesildi.*

Hançersiz açılmış şu beş duygudan, dört unsurdan, altı yönden dışarı, nice yaralar var; bu yaralar, sâkîsi ancak kan olan susamış aşkın eliyle açılmış.

Ne de tatlı tatlı yanıyorum; çünkü onun mumundan alev alev parlamışım ben; yarınki bağışlayacağı devlet yüzünden ne de sevinçliyim bugün.

Neden toprak olmuşum, aşağı bir hale düşmüşüm? Âşıkım, sarhoşum da ondan. Neden tüm can kesilmişim? Bedeni yıpratan aşkından.

Âşıklar saf saf dizilmişler, dileklerini, el açmışlar, istiyorlar; gönül onun vuruşlarıyla tıpkı tef, ağızsa zurnası onun.

---

* Bu beyit, Konya nüshasında yok.

Onun yüzünden şu gönül nasıldır, ne halde? Onun yüzünden yol yol kanlara gark olmuştur gönül; onun yüzünden gökyüzünde bir kavga, bir gürültüdür kopmuştur; canın feryatlarıyla, hey-haylarıyla doludur.

A gönül, ne vakte dek dayanacaksın? Söyle, sen emret ey Tebrizli Şems; övünmek istiyorsan hemencecik baş koy ayağına de.

LVII

Yarın onun yakasından baş çıkarmama imkân yoksa, darmadağın saçları gibi boyuna dağılsın gitsin gönül.

5620 A güzellik şahnesi, canım lâ'linden pek çok inci çaldı; incit onu, incit.

Bir can, kâfir saçlarından başkasına iman getirdiyse şavkının ateşiyle küfrünü de yak, yandır onun, imanını da.

Yüzünü gizledikçe saçları darmadağın olsun... Yüzünün gizli kalışı yalnız beni perperişan bir hale sokacak değil ya.

(c. II, s. 53) Aşka düştüm; elimde avcumda ne varsa gitti; onun aşk bağında, onun gül bahçesinin sevdasıyla gül gibi elbisemi yırtacağım artık.

Bir gün baktım ki gönül o gül yanaklarda yuvarlanıp duruyor; bu nedir dedim de dedi ki: İhsanına düştüm, yuvarlanıp duruyorum böyle.

O yanağa, halimi bildirir bir yazı yazacağım; okusun o yanak; ustadır yazı okumakta zaten.

Fakat o kötülükler eden zalim saçlardan korkuyorum; o Hintli, iftiralarla nice gönülleri iplerle bağlayakodu.

Çene topağındaki kuyuya bak; fakat korkma a gönül; o ipi gören her gönlün zindanı böylesine bir kuyudur işte.

LVIII

O hocanın ne var gönlünde ki parıl parıl parlıyor yüzü, içindeki yüzünden görünüyor; ne içmiş ki iki mahmur nerkisliği süzülüp kapanıyor.

Böyle denizde söyleyen inciden başka ne olabilir; inciler saçan denize vurmuş da gökyüzü, ne de parlamış.

Kendi yoksulluğumla yola düşmüş, işime gidiyordum; ansızın o hoca karşıma çıkıverdi, sarığının büklümünü gördüm.

Usta bir kuşum amma düştüm hocanın fakına; gönlümü de ona verdim, gözümü de; onun aşağılık bir düşkünü oldum gitti.

Kaşı bir tekbirdir aldı; gözü bir oktur attı; takdir okuyla yaralandı, bir solukta ona tutuldu gitti gönül.

Şu darmadağın âşıkın dün geceki gördüğü rüya çıktı işte; bugün uyanıkken gördüm onu.

Kapkaranlık gece, benim gördüğüm rüyayı görseydi öyle apaydın bir hale gelirdi ki ışığı, aydınlığı gündüzü geçerdi.

Maşallah, maşallah; ne de hoca bu; binlerce hoca yüzüne bağlanmış, tutsak olmuş da. bununla bezeniyor.

Can kaydına düşen kişi nerden dünya hocası olacak? Hocalık, efendilik, dostu olmaz onun; dünyaya kul olur, köle kesilir o.

LIX

A gönül çeken güzel; iki Mirrîh var, Ay'a eş dost olmuş; senin iki gözün onlar; o Hârût, Mârût'unla inatçıları çek Babil kuyusuna.

Bütün güzellerin güzelliği sende; bu yüzükle a Süleyman, bütün devleri, perileri kahırla zincirlere bağla.

* İhsan hazinesini cinlere de açtın, insanlara da; "Biz verdik sana" buyruğunu sun mahrum dilenciye.

Bedeni aydınlat canla, hasedi kökünden sök, at; gözünü doğulara dik, aklı sorulara çek.

* Dudak, "Hamd âlemlerinin Rabbi Allah'a" âyetini okudu mu, ona sonsuz şaraplar sun, mezeler ver; "Sapıkların yoluna değil" dedi mi, deliller göster ona.

* Can sana doğru koştu mu, ona bir mum ver de yol bulsun; senin güneşini aramaya koyuldu mu, Ay gibi konaklara çek onu.

* Mahmur âşıka Keykavus kadehiyle şarap sun; ince şeyleri bilmeyi, hüneri, sanatı da akıllı düşüncenin önüne çek.

* Lûtuflarınla, inayetlerinle canı çek, kabiliyet ver ona; Kabil'e benzeyen nefse de peşkeş ver kabul edişini, elbiseler ihsan et ona.

* Dert, hasret tutsağına, "Meyus olmayın" haberini ver; güzelliğinin aşkıyla ölüp gideni de şu öldürme yerinden çek, tapşır öldürene.

* Şu bedenin gönlü kâfirse şahâdet kelimesini arz et ona; canın hiçbir şeyi yoksa ne olur, ona bir şeyler ver.

Dirilt onu, sen diriltmeyeceksen Mesîh'i vekil et; o diriltsin; vuslatına erdir, erdirmeyeceksen lûtfunla bir lûtuf sahibine ulaştır, o erdirsin.

* A toprak üstünde yaşayan, o arılığı, o temizliği görünce yeryüzü bile titredi; "Yeryüzü, şiddetle sarsılınca" sûresini oku da depremleri seyret.

Şimdi tamamını sen söyle; çünkü hem hal padişahısın, hem söz padişahı; biri tutar da sözüne söz katar, sözünü keserse söze de bir çizgi çek, kaldır ortadan, söyleyene de.

LX

5650 A Müslümanlar, Allah'a sığındım şu ateşlerle dolu ayrılıktan; karanlıklar içinde karanlıklar, sevgilinin ayrılığıyla sardı, kapladı beni.

Can balığı denizden uzak düştü mü, hileye, düzene kalkışır; çöle düşen bahtsız balığın kumları eşip denizi arayışı gibi hani.

Âşık şu konakta cansız bir hale gelirse şaşılmaz; sudan ayrılan balık susarsa şaşılır mı hiç?

Yanıp yakılan âşıkın şu yanışını biri çıkar da inkâr edersе ne var? Neyle ayırt edilecek görür gözle kör göz?

Âşıkın konağından vuslat yaygısı alınıp dürüldü mü, gencin altına alev alev ateşli bir yaygıdır döşenir.

O Yusuf'un haberi, şu aşk Yakub'una geldi mi, ferahlar, işte bağ bahçe, işte yaşanacak cennet.

Gönlüm Şemseddin'le buluşma ümidinin hırsıyla kulağıma diyor ki: Tebriz'e gitmek gerek, Tebriz'de aramak gerek.*

* Bu gazelin bütün beyitlerinin ikinci mısra'ları Arapçadır.

— K —

LXI

A sâkî, susamışım, iştiyakım var; çekinme, sun kadehi, topluluğun hepsi de içti, sızdı gitti.

Sırlarımı anlamak istiyorsan ateşle dolu bir kadeh sun, beni sarhoş et; sonra sor, kimi özlüyorsun, neye âşıksın diye.

Aşk bir ışıktır yaktı; gece sabahlara döndü, ışıdı; ışıklarla taşlar bile yarıldı, göz göz oldu.

İlaçlarım feda olsun aşka, aşkın acılığı helvadır bana; âşıklar arasında, nereye sürüyorlarsa oraya sürülüp gidiyorum işte.

Dünyayı alın, sizin olsun; aşk dini yeter bize; aşkta cennetler var, şehirler var, sokaklar var bize.

Canlarla buluşuyoruz, canlar sâkîlik ediyor bize; şarap bol mu bol, dönüp durmada; fakat aşk kadehi pek ince.*

* Bu gazel Arapçadır.

— K —

LXII

İşte şimdicek gözlerden yakut renginde bir gözyaşıdır boşandı; izinin tozu belirmeyen aşktan şimdicek bir iz belirdi.

Sevilenlerin renklerine bak, sevenlerin renklerini seyret; işte şu iki güzelim renk de o renksiz candan geldi şimdicek.

Bak da gör; gökyüzü her solukta toprağa binlerce renkler bağışlamada; öylesine renkler ki ne yeryüzünde var, ne gökyüzünde.

Rengin temeli renksizlik; şeklin aslı şekilsizlik; harfin özü harfsizlik; işte buracıkta elde avuçta olanın da aslı, madenin, definenin de.

Âşık da sensin, sevgili de, ikisini arayıp duran da; fakat şuna buna görünmemek için de kat kat örtüler ardındasın işte.

Abıhayat tulumusun, fakat kıskançlığından ağzını yummuşsun; işte o amansız aşk yüzünden ağız susmada, can feryat etmede.

Seher çağında kuşların feryatları, susanlardan gelen bir elçidir; susarak ağlayan dünyanın izi ağızdadır işte.

Zevkiyle ağlıyorsan ne diye ayrılığına düşünce ağlarsın? Sen inkâr ediyorsun amma işte binlerce tercüman buracıkta.

Bir dosta av olmamışsan söyle, niçin kararsızsın böyle? Değirmeni dönüyor gördün mü, bil ki su buracıktadır.

Canım emrediyor, sus diyor, incitme beni; sustum, buyruğa kulum, anlatmayı bıraktım artık.

LXIII

Sevgili, gönlümü almak, hatırımı hoş etmek için gizlice çıkageldi; o kanlar içici padişah, parlak Ay gibi gizlice geldi geceleyin.

Elini ağzına koydu, yâni konuşma, sus dedi; gözü de hadi, gizlice işe sarıl diye emir verdi.

Bu lûtufta bulundu ya, sarhoşum artık, gül bahçesinin kapısını kırdım; o bahçeden gizlice çalıp duruyordum o gülleri.

A dilber dedim ona, ne fitneler koparıyorsun, ne yankesicisin sen; hadi a düzenbaz, gizlice bir fitne düz, bir düzen çıkar meydana.

Yapayalnızız, vakit de gece; fakat gene de o sırları gizlice bir duyup yayan olmasın, dudağını kulağıma ver.

A ay yüzlüm benim, o âşık öldüren sırları söyle; susma bu gece; işret çenginin tellerine dokun gizlice.

A güleç güzel, gizli sadaka töresine uy; o şekerler saçan, o cana canlar katan iki dudağından gizlice bir öpücük ver.

Gammazların hepsi de sarhoş, hepsi de sızmış, uyumuş. Evet dedi, fakat bu sarhoşların içinde, gizlice bir ayık bulunabilir.

Etme, eyleme a Tebrizli Şems, böyle sertlikte bulunma, böyle şiddetli davranma; a padişahım, bir daha böyle gizlice nerelerde bulurum seni?

— L —

LXIV

Bu konakta şehvetlere sabreden, karşılık olarak o balçık yurdundan can yurdunu elde eder a gönül.

İki karısı olanın karılarından birinin mutlaka gönlü kırılır; o, öbür karıya daha çok gönül verir; gönlüne o daha hoş gelir çünkü.

Sen bu güzellikle beraber, ne de Eyyub sabrı bu dersin; bu susuzluktan bunalır, pek faydasız iş bu diye söylenirsin.

O da sarhoşlukla der ki: Sen görmemişsin onu; çünkü o yücedir, sen aşağılıksın; sen eksiksin, oysa olgun.

Tekrar ona yüz tutsa da dostluk tohumunu ekse bile, gene bir başka örtüsü vardır; çünkü o, göçünü burdan sürmüş, kaldırmıştır.

Gene o güzel az nazlanır, bu adamla uyuşursa bile, bu yanda gönül malını bir türlü düzemez.

Sabra sarılmaya bak, körlüğü bırak da huri güzelliğini seyret; sabır bu halde hiç de zor gelmez sana.

(c. II, s. 54) Secdede de, oturuşta da, duruşta da bütün yalvarışlar bu tapıya, bütün dilekler bu tapıdan; fakat bu tadı bulmana şehvet perde oluyor.

5690 Sabra dost olanlara buyur; hırs besleyenlere öğüt ver; ağlayıp inleyen nefsin sesini dinleme; hırsın elinden yemek yeme.

Birisine öğüt verdin mi, bu öğüt senin hırsına da mâni olur; ilerde elde edilecek şey için şu çabucak elde edilenden geçer, dayanırsan, bu sabır seni şekerleştirir.

Neliksiz-niteliksizlikten nelikler-nitelikler oldu; mekânsızlıktan mekânlar peydahlandı; sirkeden kanlar hasıl oldu; bir gerçekten kaç çeşit renkte bâtıl belirdi.

Varlık levhinin harflerini bu teville okuyorsun, hepsinin de özünün, özetinin de sabır olduğunu biliyorsun ya; artık bu teville de amel et.

Sabret Tebrizli Şemseddin uğruna; acele etme; insan yatar, melek kalkarsın; o pek büyük bir ihsan sahibi padişahtır.

LXV

Ay yüzlü güzelim, lûtuf üstüne lûtfetmede; o yüzden kararım yok a gönül. Gönlüm abıhayat kaynağında, bedenim lâlelikte a gönül.

Her ağacın altına, padişahın yüzünü görmek için bir alımlı dilber, bir ay yüzlü Yusuf, bir gül yanaklı güzel oturmuş a gönül.

Can güzellerinin gönüllerine de kendi canının, teninin aşkından bir kıvılcım salmış, beden güzellerinin gönüllerine de a gönül.

Narın içindeki taneler gibi kullarının gönüllerine neşeler doldurmuş a gönül.

Meclisinde sarhoşlar kucaklaşmaya, lûtuflarla sevişmeye başladı mı, su da onun aşkıyla tutar, ateşle kucaklaşmaya koyulur a gönül.

Güzelleri kendi öz kadehiyle okşadığı o halvette Rûhü'l-Emin bekçidir, Hızır perdeci a gönül.

En aşağılık kulu, sarhoş bir halde meclisinden çıktı mı, mala mülke de boş verir, saltanata, tahta da, bahta, devlete de; bunların hepsini ayıp görür, âr sayar a gönül.

Onun bahçesini dünya say; şu dünyaysa bil ki bir mağaradır âdeta; lûtfu seni şu daracık mağaradan çıkarır a gönül.

Toprağın, yelin, suyun, ateşin üstünde gül bahçeleri var, reyhanlar var, çeşit çeşit, renk renk şakayıklar var, lâlelikler var a gönül.

Şu topraktan biten çiçekler de onun aksinden bitmede; sen burda toprak yemedesin; orda ne işin var senin a gönül.

O efendiler efendisinin aşkıyla el çırp, oyna; onun bir öpücüğünü elde ettin mi, âfetler bir yanda kalır gider a gönül.

Efendiler efendisi Şemseddin'in tertemiz canına and olsun ki kaçmak bile istesen gene ondan kol kanat elde edersin a gönül.

Tebrizli'nin ayağının bastığı toprağa and olsun, ona can feda edersen canlar bulursun; zaten bastığı toprak iksirdir a gönül.

Şimdi ayağımda ayrılıktan öyle bir ateşten bağ var ki... Bu kadar zayıfım amma onu andım mı, öylesine mahmurum, öylesine sarhoşum ki a gönül.

Onun aşk koparan şivesiyle ağlayıp inlemeye koyuldum mu, çeng gibi binlerce nağmelerim var a gönül.

Böyle bir bahta ulaşma sevdasındayım; çünkü sevgili yardımda bulunmuştu, lûtfetmişti de yuları elime vermişti a gönül.

Bineğimin çevresinde, o padişahın gölgesinde, binlerce padişah hizmet için saflar kurmuştu a gönül.

Bu lûtuf, bu yandan değildi, o yandan, can dünyasındandı; bil ki orda ne bu yıl vardır, ne bıldırki yıl, ne de öbür yıl a gönül.

Şemseddin'in gizli âleminin ta özünden yardımlar gördüm de ululandım; hele öylesine sarhoş oldum, çaldırdım, mahmurlaştım ki a gönül.

O kadar hilmim vardı, o kadar oturamaklıydım, ağırbaşlıydım, öyle efendice bir sabrım vardı ki Eyyub bile benim kadar sabredemezdi a gönül.

Yular öylesine çıktı elimden, öyle bir yere vardım, oraya yol bulması şöyle dursun, izinin tozu bile vehmin gözlerine görünmez a gönül.

Tanrı tapısına niyaz ediyorum; o güneşin gölgesini salsın bize; çünkü onsuz, gönlün ne arışı var, ne argacı a gönül.

A gamlı gönül, ümidim var, ansızın gelebilir; sen bir eğle, yüzlerce düzenle oyala şu canı a gönül.

LXVI

* Benim bir dahlim yok diye yüzünü ekşitmiş; yüzüne âdeta, "Ne de hoş bir katıktır sirke, gelin hadi" yazılmış.

İki üç adımcağız atar da hırstan, kinden hilme doğru gelirsen, kaynar, coşar, bal kesilirsin; kendinle beraber nice âlemleri de tatlılaştırırsın; fakat ne tembellik bu.

Yanlış gördüm, yanlış söyledim; boyuna yanlışlara eşim ben; senin yüzünü görseydim gözüm şaşı mı kalırdı böyle?

A gönül, aynada kendini eğri büğrü gördün mü, mutlaka bu eğrilik sendedir, aynada değil; önce kendini doğrult.

Birisi kuyu başına gitmiş de Ay'ı kuyuda görmüş; Ay'sa gökyüzünden bağırmış ona: Acele etme, burdayım ben.

Ay'ı şu alçacık yerde arama; yoklukta varlık olmaz; Ebû Cehil karpuzu eken, şekerkamışı biçemez.

Hoşluk, güzellik, varlığını gidermektedir; sense güzelliği varlıkta arıyorsun a benim canım; zor şey, burda çözülmez; bir şeyi elde edebileceğin yerde ara.

Öylesine bir kazsın ki acelenden, Ay'ı yüzdüğün suda aramadasın; öyle bir kişisin ki adım atıp yol alacağın yerde can damarına vurur durursun.

Aklı başında olanlar bu ayakla, bu başla kayboldular gitti; ben ne yapayım bu yolda; öylesine sarhoşum ki hiç sorma.

Tanrım, kendi sarhoşunun tut elinden; yoksa o, yaramaz kişi sarhoşken âleme neler ederse kendisine onları edecek.

Beni altüst ettin amma kendine daha da yaklaştırdın; zaten insan çıban deşilip sıkıldıktan sonra iyileşir.

Bu kadar şaraptan, bunca sarhoşluktan sonra gene de işimi düzene koydun; sana dayanmışım ben; hadin, gelin a tembeller.

A Tebrizli Şems, sen ne bu doğudansın, ne o batıdan; ne de tutulup kararan güneşsin sen.

LXVII

"Tercî-i Bend"

Önce hani bir şarapla aldatmıştın bizi, sun gene o şarabı; sun da canımızı geçmişten de kurtarsın, gelecekten de.

Ateşinden yüzüm neşeyle atlas libaslara bürünsün; canımda sevgi, memedeki süt gibi kaynasın, coşsun.

Can gemisini o incilerle dolu denizde yürüt gitsin; çünkü gemi durdu mu, çeşitli şeylerle çürür, dağılır.

Yürü, akadur Hızır'ın içtiği abıhayat ırmağında, akadur da can, neşelensin canın, hoş bir hale gelsin desin.

Sâkî tezce sunduğu sağraklarla onu aldatmazsa mihnetlerle dopdolu cana ne elem sağrakları gelir, bir bilsen.

Benim gencecik, körpecik ömrümsün, canımın mimarısın sen; senin tedbirin olmazsa canlar yıkılır, çöker gider.

En aşağılık yerdeki şu şekiller, nasıl gökyüzünün dönüşünden meydana geliyorsa, düşünce hayal yurduna yardım da senin canından gelir.

Zühal yıldızının bulunduğu yedinci kat gökten başka can gökleri de var; göklerdeki burçlara bu göklerden nimetler gelir.

Yeryüzü burcuna yardımlar gelir, su burcuna bağışlar, ateş burcuna hararetler; hepsi de bir vericinin ihsanıyla olgunlaşır.

Anlayışlarla dopdolu olan şu duygular da burçlara benzer; aklın da anlayış şimşeği candan çakar, duygunun anlayışı candan gelir, duygudan değil.

Sus, anlam suyunu manevî kovayla çek; çünkü anlam, şu kullanılagelmiş sözlere sığmıyor.

İki üç tercî bir araya geldi; can daha başlangıcında neşelendi, açıldı, saçıldı; fakat kaçacağından korkuyorum; tez bağla, sar onları.

*

O şarabı sun, çünkü kavgada gam iyiden iyiye sarıldı cana; sun o şarabı; çünkü o kızıl şaraptan başka bir derman yok sevdaya.

Kolum kanadım düğümler içinde kaldı büyü yüzünden; lâ'l şarabı sun da kanadımdan çöz düğümleri.

Dönen gökyüzü gibiyim; canım da güneş; pılı pırtıyla dolu bir gemiyim, ayağım deniz benim.

Yüzlerce lûtuflarla arıyor, soruyorsun, yüzlerce gizli sözlerle, işaretlerle çağırıyorsun beni; her solukta, a geri kalmış, beri gel diye kulağımı çekiyorsun benim.

(c. II, s. 55) Hiçbir kuş görmedim ki kalksın da kanatsız uçsun; hiçbir gemi görmedim ki tutsun da deniz olmadan yürüsün.

Ne de görülmemiş sanatın var; ne de erilmez yücelikte bir şanın var; yokluk denizinde her yandan görülür bir sırça düzersin.

Gönülde İsa gibi babasız bir güzel resmedersin; anlamakta Ebû Ali Sînâ bile buzda kalakalmış eşeğe döner.

750 Şaşılacak bir güzellik; sonra da dünyanın bütün tadı tuzu onda; a Müslümanlar, kim görmüştür tuzun helvayı bezediğini?

Öylesine bir güzellik ki bir duvara vursa duvar o anda canlanır; söylemeye koyulur, görmeye başlar.

Beden kerpiçleri de can güneşinin doğuşundan, ışığının vuruşundan dirilmedi mi? Ne de parlak ışıklar, ne de cana canlar katan güneş.

Can güneşinin ışıkları her pencereye vurmuş; yücelerdeki şu zerreler hep güneşin ışığından oynamada.

Ne de tatlı hikmet; şükür bile secde ediyor ona, onu ağırlamak için bendine bir bend daha kat.

*

Keşişin evinden İsa'nın soluğu gibi bir şarap getir de Yahya'yı Canalıcı'nın nazarından korusun.

Bütün mezheplerin ışığı, bütün illetlerin devâsı; her solukta illet-i ulânın tasarrufundan dışarı, yepyeni bir can bağışlar.

Hikmet gül bahçesinin baharıdır; yalnızlık karanlığının ışığıdır; rahatın, lezzetin temelidir; cennetin, Tûbâ'nın düzenidir.

Usancı yerlere döker; sözü açar, lâfı ular; eşsiz cennettir o, bu dünyada yüz göstermiştir.

Hurilerle, şeytanlarla dopdolu olan şu beden hayal yurdunda, her Mânî bir put yapmıştır amma bizim güzelimize benzer put değil.

5760 Can askerini gördün ya, gel, padişahı da bul; asker buluttur, padişah Ay; ordu bedendir, padişah can.

A ev sahibi hanım, a nefis, başını dizine koyma; bu anlam düzenle cilvelenmez.

A esirgeyici sâkî, dünyayı doğu gibi ısıt; çünkü âşık senin dilinden bu dâvaya çok girişmiştir.

* Sun o kızıl şarabı bana, götür Mısır'a, Yusuflara beni; çünkü bu çöle, bu bıldırcın kuşuna, bu kudret helvasına doydum artık.

Bütün bir dünya puta tapmada, onun şekillerinden sarhoş olmuş gitmiş; fakat asıl put be'yle te'nin olmadığı yerdedir.

Sus, şu be'yle te'ye büyücülükle bir şekil verme; bırak gitsin de Mûsa'nın eli atsın sopayı.

A gonca, ağzını yum; yolda daha yeni doğmuş çocuksun sen; sus da selviden, süsenden duy hürriyet hikâyelerini.

*

Güz de geçti gitti, karakış da; ilkbahar geldi a gönül. Dünya yemyeşil, gül gülüyor, ırmak neşeli a gönül.

Kış, Karun gibi, onun zulmü gibi yerin dibine girdi; süsen su verilmiş kılıç gibi yerden bitti a gönül.

* Gâve'nin bayrağına bak, can düşüncelerini seyret; her gül bahçesine sevgilinin yüzünden vurmada, her gül bahçesine parlamada a gönül.

Gençleri bile hayran eden al al güllerin kokuları ihtiyarlara ulaştı mı, kararları kalmaz a gönül.

Melek kendi güzelliğinden şeytanlara da elbiseler giydirdi; gül öylesine bir ihsanla geldi ki diken şaşırdı kaldı a gönül.

Ağaçlar dua edenler gibi ellerini açtılar; menekşe utangaç adam gibi başını eğdi a gönül.

Yoksul dünyaya can yüzlerce inci verdi, mercan bağışladı; armağan olsun dedi, bunu da al, onu da a gönül.

Kervanın içinde yavaş yavaş, padişahın has kişilerinin halkasına girmek için, padişahın tapısına varmak için yürüyedur a gönül.

İşret eden adam gibi sâkînin eteğine sarıl; mademki sûfîsin, bıldırı anma a gönül.

Müzik dinlemek istiyorsan kamış gibi yerden dışarıya çık; sevgiliyi görmek istiyorsan geceleyin afyon yutma a gönül.

Tanrı halkı yaratmış, herkese bir sanat vermiştir; binlerce usta görüyorum ben, senin gibi çırak değil a gönül.

Tercî bendini buyurursan ustalığı anlatırım sana; çık dışarı şu sözlerden, ceylansın, ovalar yerin senin.

LXVIII

Oynayıp varını yoğunu elden çıkaranların yolu, tam varlık içinde varlıktır a gönül. Kalender hiç şüphesiz tam bir inanç içindedir a gönül.

Bir bey bir pîrin himmetiyle, bir pîrin kuvvetiyle her solukta bir tedbirde bulunur, bir ülkeye gider a gönül.

Sizse iki günde bir konaktasınız; nerden gönül ehli olacaksınız? Halbuki o geçip gitti mi, dünyanın o yanından da geçer gider a gönül.

Mademki gökyüzünü geçtin, kanlarla dopdolu denizi gördün; artık neliksiz-niteliksiz Ay'ı da mekânsızlık şehrinde seyret a gönül.

O yoldan hoşlanan kişi, o çekişe zebun olur; gönlü tatlarla dolar; ne de güzel candır, ne de güzel rûhtur ya a gönül.

O can sınırına vardı da iğreti canı sahibine verdi mi, tabiata bir nurdur verir, şeriata bir düzendir bağışlar a gönül.

Tebrizli Şems'i duydun ya, belki ondan bir şey elde edersin; gönülle karılan, birleşen bir sırdır, açılır sana a gönül.

— M —

LXIX

Kim düğümlenmek istiyorsa gelsin, ona bir güzel düğüm vurayım; efendimin düğümüyle mermer kaya bile can bulur; ona ulaşan taş bile cana kavuşur.

Günün birinde güle, ne de güleç bir kılavuzsun diyordum; gül bana, bâri dedi, neden güldüğümü biliyor musun?

Güzel huylu padişahımın hayali yüzüme güldü de soydan soya böyle oldum, oğuldan oğula hep böyle güleç olduk gitti.

Padişahım dedi ki: Ömrü olmayan her yoksula ömrüm ben; ben de yoksulum; bu vaade bel bağladım da ömürden ümit kestim.

Gönlüm, senin ömrünün kadri nedir ki; ne diye minnet altında bırakıyorsun beni, ben kimim, sen kimsin diye bağırdı.

Lûtuflarda bulunan bir padişah, pisliklerle dolu bir kuyuydun, seni altınlarla doldurdum ben der de seni minnet altında bırakırsa değer.

Hizmet kemerini kuşanmadığım halde bana akıl tacını verdi; artık seni tutar, ona bağlarsam neler bağışlar, bunu sen düşün.

Aşk diyor ki: Bir sırrım var, söyleyeyim de duy, ganimet say bunu, hayırlara kavuş; ne kötülük et, ne ayrıl ondan; yoksa ümitsizliğe düşersin, nadim olursun.*

Bütün padişahlar kullarını kanaat sahibi olduklarından dolayı överler; benim padişahımın bütün öfkesiyse onun lûtuflarını yeter bulduğumdandır.

Bugünüm ayık geçti, benim topluluğumunsa sarhoşluğu doldu, taştı; tez ol, bana bakam gibi o kıpkızıl şarabı sun.**

Neşeyle, huzurla dopdolu bir kadeh sun da başa gelenleri göstereyim sana, sarhoşlar gibi halimi sorsunlar benim.

Huyumdan incinmeyin; çok söylüyorum ben; şekerim çok amma dünyalar dolusu da dudularım var.

---

* Bu beyit Arapçadır.

** Bu beyit de Arapçadır.

LXX

Gönlümün halini bildiğim gibi bir söyleyeyim dedim; gözyaşı dalgalandı, gönül kanı coştu; söyleyemedim gitti.

Evvelsi gün gönüle ait bir şeyler söylüyor, kırık dökük sözler ediyordum; düşünce kadehi daraldı, ben de küçücük bir şişe gibi onu kırıverdim.

Bu tufanda koskoca gemiler bile tahta tahta kırılır, ayrılırken benim kayığım da nedir ki? Zaten elsiz-ayaksızın biriyim ben.

Şu gemi dalgadan kırıldı, dağıldı; ne güzellik kaldı, ne çirkinlik; kendimden geçtim, tezce bir tahtaya yapıştım.

Ne yüceyim, ne aşağılık; fakat şu söz aşağı çıktı işte; çünkü gâh bu dalgayla yüceler yücesine çıkmadayım; gâh da yücelerden çok aşağılara inmedeyim.

Yok muyum, var mıyım? Ne bileyim ben? Ancak şu kadar biliyorum ki varsam yoğum a benim canım, fakat yoksam o vakit varım.

Tekrar dirilmede ne şüphem var; şu mahşerde yüzlerce defa düşünce gibi ağlayıp inleyerek öldüm, gene düşünce gibi canlanıp dirildim.

Şu ovadaki avcı beni avlayıncaya dek elinden kan kesildi ciğerim; av olmama nasıl sevinmeyeyim? Beni avladı da kurtuldum gitti.

Düşünce bir orman sanki; bir orman ki yüzlerce kurt var orda; fakat ben ne diye düşünmeyi iş edineyim kendime? Düşünceyi verenin yüzünden sarhoşum ben.

(c. II, s. 56) Nerden kopup kesildiysem önce oraya düşmüştüm ben; nereye bir fak kurdumsa sonunda o faka tutuldum ben.

Bir saman çöpüne müşteri çıkan kişinin ham hayaline gülerler doğrusu; bir de iş gördüm diye kibrinden bıyık buruyor.

Sonucu ne yaptın a ahmak, şu külhana gül diktin; diktin amma gül bahçende bir yaprak bile bitmedi; fakat dikeninden yaralıyım ben.

* Gül gibi şu bedenden çıkmak gerek bana; ömrüm altmışı buldu da hâlâ şın'la sin gibi şu oltadayım.

LXXI

Size geldik, size geldik, sizin sevginizi seçtik; siz olmasaydınız, sizinle buluşmasaydık sizin ovanızda olamazdık biz:

Evinize sarhoş olarak girdik; şükürler olsun Rabbimize, şükürler olsun; katımızda anıldı adınız; çağıranınız da çağırdı bizi.

Aşağılık elbiseleri soyunduk; a kılavuzumuz, köşke girdik biz; vaadinize vefa ettiniz; sâkîniz de sundu şarabı bize.

Köşkü gizle, izini bile belirtme, eserini bile gösterme; fakat gene de yardımcı sensin; kâr sendendir; gizlice seninle konuşan oldu mu, sensin ona yardım eden.

İçtik, kandık, şifalar bulduk, sır gibi gizlendik; bunların hepsi de senin lûtfun; lûtfuna bir karşılıkta bulunmamıza imkân yok.*

* Bu gazel Arapçadır.

LXXII

A benim güzelim kıratım, nalını koy göklerin yücesine; o neliksiz-niteliksiz Ay; hilesiz, düzensiz bir çağrı mektubu yazmış.

Kaba kacağa sığmayan Kevser bizim yana aktı; yırt sakanın tulumunu, at taşı, kır gitsin küpü.

Ovadan can gibi bir ceylan çıkageldi; hem de öylesine bir ceylan ki erkek arslan onun korkusundan kızgın kumlara kuyruk vurup durmada.

Bugün bayram gününe benziyor hocam; hepimiz de sarhoşuz. Davul da sarhoş, davulcu da; kendinden geçmiş, güm güm davul çalmada.

5820 * Akıl meydana çıktı, şaşkınlığından parmağı ağzında; sarhoşa, şaşkına, ne diye "Oyaladı sizleri" sûresini okuruz diyor.

Aramızda, ilaç için olsun, bir akıllı bulamazlar; şu deliler halkasında herkes deli divane olur gider.

Mahmur kişiye bir sağrak, yüz tane, hem de altınla dolu evden yeğdir; şu arık bedene o şaraptan bir sağrak dökeyim gitsin.

Oruçlular arasında bir hoşça aşk şarabını çekedur; halktan utancından akrep gibi gizlice eve gelirsin hani; bu şarabın sarhoşluğu öylesine sarhoşluk değil.

Küpsüz, testisiz, sağraksız, kadehsiz çekedur oruç bozmayan şarabı; ne üzümdendir, ne cibreden, ne arpadandır, ne buğdaydan bu şarap.

Bu şarap mahmurun başına döktüğün, aklını başına getirip uyardığın şarap değil; yalancıktan şaraptır o şarap, onun için de kuyruğu öyle kısa kalmıştır onun.

Deve şarap küpünü yüklenmiş, şarapla dolu meyhaneden çıkageldi; uykuyu, yemeyi içmeyi bırak; sağrak, kalk, kalk diye sesleniyor.

Ağzını yum, mahrem ol, susanların Kâbe'sine yürü; biteviye şu sarhoşluktan ne deve ara, ne başka bir hayvan.

LXXIII

İç âlemde nasıl bir padişahla oturmadayım; ne bilirsin sen? Altına dönmüş sapsarı yüzüme bakma; demir gibi bir ayağım var benim.

Yüzümü tamamıyla beni buraya getiren padişaha döndürmüşüm; beni yaratandan binlerce aferin elde etmişim.

5830 Gâh güneşe benzerim, gâh incilerle dolu denize; içyüzde gökyüzünün yüceliğine sahibim, görünüşteyse yer gibi alçağım ben.

Şu âlem kovanının çevresinde balarısı gibi döner dururum; yalnız iniltime bakma, kovanlar dolusu balım var.

A gönül, bizi istiyorsan, gök kubbenin üstüne yücel; kal'am öylesine bir köşk ki emin olanların bütün eminlikleri bende.

Şu gök kubbeyi döndüren o su, ne de korkunç bir su; bense o suyun dolabıyım; o yüzden de böylesine tatlı bir iniltim var.

Devler de buyruğuma uymuş, insanlar da, cinler de; görüyorsun ya; bilmem ki Süleyman mıyım, yüzüğümde yazı mı var?

Neden solacakmışım? Her parçam açılıp saçılmış; ne diye eşeğe kulluk edecekmişim? Eyerimin altında Burâk var.

Ayağımı akrep sokmadı ya; ne diye Ay'dan geri kalacakmışım? Sağlam bir ipim var; ne diye şu kuyudan çıkmayacakmışım?

Can güvercinlerine bir güvercinlik kurdum; uç bu yana a can kuşu, yüzlerce sağlam burcum var benim.

Evlere vurur, evlerde döner dolaşırsam güneş ışığıyım; balçıktan doğmuşum amma akıykım, altınım, yakutum ben.

Hangi inciyi görürsen içinde bir başka inci ara; çünkü her zerre, içimde bir define var deyip duruyor.

Her inci, sana, güzelliğimi yeter bulma, alnımda parıl parıl parlayan ışık, içimin mumundan geliyor demede.

Sustum; anlayacak akıl yok sende; gören, anlayan can gözüm var diye kulağını sallama, kendini aldatma.

LXXIV

Sen de bilirsin ki ben sensiz yok olur giderim, yok olur giderim, yokluk da varlık kabul eder; halbuki ben ondan da aşağı bir hale gelirim.

O Yusuf'tan ayrı kaldım mı, iyiden iyiye hüzünler yurduna girer giderim; kötü sanılara eş olurum, nedametlere dost kesilirim ben.

Padişahın şehrine şahne oldum mu Ay gibi bekçilik eder, döner dolaşırım; gam hırsızına işkence olurum, her çeşit illete illet kesilir giderim ben.

İrem bağına girdim mi gamın boynunu bağlarım; deve gibi her yana çekerim onu, dikenden başka bir şey tattırmam ona.

Takdiri, kısas eder de tutar beni deve yaparsa, onun Hac devesi olurum, o haremin ağırlığını çekerim ben.

O acı buyruğun hükmündeyim; gâh kervanbaşıyım, gâh deve; gâh davula tokmak vururum, gâh bayrağın perçemi olurum ben.

İster davulcu olayım, ister davul; o üstün erin ordu yerindeyim ya; şu renkten renge girişten ne diye gamlanayım; sonucu, padişahın adamlarındanım ya.

Düşünce ayısını tutar, oynamak öğretirim ona; güzellerin meclisine getirir, oynatırım; onlar onu seyrederken ben onları seyrederim; bunu fırsat sayarım ben.

Muma benziyorum; söylemeden her şekli gösteriyorum; eğri büğrü düşünme, her şeyi görür, gözetir, sayar dökerim ben.

Aşk der ki: A aklı başında olan, sunduğum şarabı ganimet bil, iç, sarhoş ol; a aç, doyurduk seni, a burnu koku almaz, iyileştirdik seni.

Sahibimizin nimetlerine şükrettik; efendimiz buna lâyık zaten; bu zevkin sonu yoktur, bu kadeh kırılmaz.*

A efendim, bahtın iyi; yalnız iyiliklerle yaşa, sevin de ben de yüceleyim, ululanayım.**

A cana benzer güzel, yüzün İsa gibi ölüye can verir; ben töhmet altında bile olsam senin o iyiliğin hani?***

Susunca nasılsın, suratını ekşitince nasılsın; ben senin güzelinim, söyle bana demesi için mahsustan susarım, mahsustan yüzümü ekşitirim ben.

* Bu beyit ve bundan önceki beyit Arapçadır.
** Bu beyit, son iki kelime müstesna, Rumcadır.
*** Bu beyit, son iki kelime müstesna, Türkçedir. Beyti yazıyoruz:
Yüzüng iy yâr-i rûhânî virür Îsî bigi cânı
Senün ol eylüğünğ kanı eğer men müttehem bâşem.

LXXV

* Ateşten bir ağaç gördüm, a benim sevgilim diye ses geldi; o ateş beni çağırıyordu; yoksa İmranoğlu Mûsa mıyım ben?

Belâlara düşerek çöllere daldım; bıldırcınla kudret helvası yedim; kırk yıldır Mûsa gibi bu çölün çevresinde dönüp dolaşmadayım.

Gemiyi, denizi sorup durma, gel de şaşılacak şeyler seyret; bunca yıldır bu kupkuru toprakta gemi sürüp duruyorum ben.

* Gel a benim canım, Mûsa'sın sen, bu beden de sopan; bedenini tuttun mu onu sopa yaparım, attın mı ejderhâ şekline sokarım.

5860 * İsa'sın sen, ben de kuşunum; balçıktan bir kuş yaptın; bana bir üfürdün mü hemencecik yücelere uçarım ben.

O mescidin direğiyim ben, Peygamber bana dayanırdı; bir başka yere dayandı mı ayrılık derdinden ağlayıp inlemeye başlarım ben.

Efendiler efendisi, şekiller düzen, fakat şekilden münezzeh olan zat; beni ne şekle sokacaksın? Sen bilirsin ancak; ben bilmem ki.

Gâh taşım, gâh demir; zaman da gelir, baştan başa ateş olurum. Gâh taşsız teraziyim, gâh da teraziye taş olurum ben.

Bir zaman yayılırım, otlarım burda; bir zaman da bende yayılırlar, otlarlar, yerler beni; gâh kurdum, gâh koyunum; gâh da çoban şeklinde görünürüm ben.

* Heyûlânın izi, eseri yoktur; iz eser nerden ebedî kalacak? Ne bu kalır, ne o; o bilir beni ki oyum ben.

LXXVI

Gök gürültüsü gibi, şimşek gibi güler dururum, överim onu; gökyüzü gibi aparıyım, Ay'ın çevresinde dönmedeyim.

* Mûsa gibi dilimde bir düğüm var. Firavunlardan bir Firavun, dilimden bir haber alır diye peltekleşmiştir dilim.

Beni Firavun'un ordusunda buldunuz mu ellerimi bağlayın benim, çünkü ben padişahın casusuyum.

Ne Cebrâil'im ben, ne casusum; aparı Tanrı'nın sırlarından bir sırrım; salıver beni, sen söyleninceye dek uçup gideyim ben.

870 Şaraptan bir yeldir kopmada; zaten şarap havalandırır adamı; hele beni darmadağın eden bu çeşit şarap olursa...

Dünyadaki bütün zahitlere bu şaraptan bir koku düşse ne yıkıntılar meydana gelir, ne diyeyim ki; bilmiyorum ki ben.

Benim de adım mı okunur? Bırak beni; şu sarhoşların nefeslerinden taşa, mermere bir koku salınsa, taşla mermer söze gelir de ben abıhayatım demeye koyulur.

(c. II, s. 57) Bedenim bir bekâr odası kesildi; sarhoşların hepsi de orda toplanmış; gönlüm de acaba ben de onlardan mıyım, yoksa onlar ben mi diye şaşırıp kalmış.

İster onların cinsinden olayım, ister onlardan ayrı... Hiçbir şey bilmiyorum, ancak şunu biliyorum ki güller, fesleğenler içindeyim ben.

LXXVII

Sevgili, sen benden uzak oldukça böylesine cansız cansız döner dururum; mademki sen döndürmeye başladın beni; çevrende dönüp duruyorum ben de.

Buluşma bahçesi gibi kokum güzel; arı duru su gibi ırmakta akıp duruyorum; mademki her yanımda lûtuf var, ihsan var; bu lûtufla, bu ihsanla dönüp dururum ben de.

Bir hoş iş düştü bana; ne de hoş bir iş, ne de güzel bir av; güzelim ilkbahar yeli gibi esip durmadayım, dönüp gitmede.

Yüzlerce cana karşılık satmadığım bağı bahçesi şöyle dursun; meydanında bir top oldum ben, bu meydanda yuvarlanıp durmadayım.

* A benim canım, kabul edilmeyen kişi usanır, sıkılır; bense Peygamber soyundanım a benim canım, padişahın ardında koşup yelmedeyim.

5880 Sana söyleyeyim, neden sarhoşum? Lâ'l dudaklarından koku aldım; aşk kazması elimde; madenin çevresinde dönüp duruyorum.

Can kimyasındanım; canın yeri mi, gönlün sözü mü olur? Un öğüten değirmen gibi ekmeğin çevresinde dönüp dolaşmam ben.

Şu devranda kadehe benziyorum; sarhoşların halkasında bunun elinden onun eline, boyuna dönüp duruyorum.

LXXVIII

Hani bir mahallede şarap içmiştim de ayakkabılarımla sarığımı rehin vermiştim; şu gönül yakama yapıştı da beni gene oraya, sevgilimin mahallesine sürükledi.

Aklımdan geçince saçlarına sarıldım; artık saçlarının halkasına tutulmuşum, tutulmuş gitmişim ben.

Her solukta şarap arttıkça artarsa, yüzlerce yıllık şarap, bir de bu çeşit aklım; seyret artık, halim ne olur benim.

Böyle bir sarhoşlukta, benden başını gizle, kurtulursun diyor; Müslümanlar, bu halde sırlarım nasıl gizli kalabilir ki?

O güzel bana diyor ki: Âşıkın yok olması daha hoştur; a güzelim, ne kadar da acelecisin; sonucu ben de bu işte değil miyim?

İlkbahar bulutu gibi ne de hoş ağlamadayım; ne de hoş gülmede; beni benden alan o şaraplar yüzünden ne de hoş bir halde aklım başımda değil, ne de hoş aklım başımda.

Benim düzenbaz sevgilimin lâ'l dudaklarından haberi olsaydı, görürdün ki Kafdağı bile onun aşkıyla Zümrüdüanka gibi uçuyor.

Tebrizli Şems'in aşkıyla gök gibi iki kat olmuşum ben; mızrabı yavaş vur da kırılmasın telim.

LXXIX

Yüceler ülkesindenim, bu dünyayla işim yok benim; ne sudanım, ne topraktan, insanla alışverişim yok.

Yüceler yıldızlarla doluymuş; deniz incilerle; ovada miskler varmış, amberler varmış; onlara da boş vermişim ben.

Bana nazik davran, bir soluk bizimle eş dost ol diyorsun; oysa bana, bir kararda durma dedi; seni de zaten solukdaş saymıyorum ben.

Lûtfunun dadısı lûtuf sütüyle besledi, yetiştirdi beni; o sütün mahmuruyum ben, Zemzem nedir, farkında bile değilim.

Cana canlar katan, özleyenlerin, uğruna canlarıyla oynadıkları o şarabı akıl da içmek istiyor amma mahrem saymıyorum onu.

Sevinçlerden bile usanmışım; artık nerden gamım olacak? Gönül sevgilisinden başka hiçbir kimse, hiçbir şey güzel değil, neşeli değil bence.

Bayrama benzeyen o şaraptan başka her şeye oruçluyum; çünkü öylesine hür bir selviyim ki gam yaprağı yok bende.

Irmağın suyuna düştüm; renkten, kokudan yunmuş arınmışım; onun açtığı yaranın zevkiyle melheme aldırdığım bile yok.

Gündüzle geceyi siyah, beyaz iki at say; fakat ben siyah ata binmem, beyaz ata da aldırış etmem.

Şu geceyle gündüz yollarından başka bir yolu var âşıkların; çünkü benim şu eski kubbenin altında bir yolla işim gücüm yok.

Aşk bahçesinde tarafsızlık, mekânsızlık yanına uçan kuşlar var, onlara Süleyman'ım ben, fakat yüzüğe aldırdığım bile yok.

Güzel gülüşlü İsa'yım ben, dünya benimle dirilmiş; fakat Tanrı'ya mensubum, Meryem'le alışverişim yok.

Aşktan bu sözü duydum da susmayı yol edindim kendime; söyle ey aşk, dostla konuşurken hayır, neden sözlerini söylemem ben de.*

* Bu beyit Konya nüshasında yok.

LXXX

Güneş misin sen, Zühre mi, yoksa Ay mı? Bilmiyorum ki. Şu başı dönmüş deliden ne istiyorsun? Bilmiyorum ki.

Şu neliksizlik-niteliksizlik tapısında baştan başa lûtuf var, güzellik var; ne biçim bir ova, nasıl bir yeşillik, ne çeşit bir tapı? Bilmiyorum ki.

Samanuğrusu yolunun bulunduğu gök harman yerinde güzeller gibi yıldızlar, çevrende senin; ne biçim bir çadırsın? Bilmiyorum ki.

Yüzünden canımız gül bahçesi kesilmiş, menekşelerle, nerkislerle, süsenlerle dolmuş; Ay'ından yolumuz aydınlanmış; nasıl bir yoldaşsın? Bilmiyorum ki.

Ne de güzel kıyısız bir deniz, gönlünün içi balıklarla dolu; böylesine bir deniz de görmedim, böylesine bir balık da, nasıl balık, bilmiyorum ki.

Halkın padişahlığı masaldan ibaret; iri taneli inci, nasıl padişah katında bayağıysa öylesine bayağı; o ölümsüz padişahtan başka bir padişahlar padişahı bilmiyorum ki.

5910 Ne de sonsuz bir güneşsin ki zerrelerinin hepsi de söz söylemede; sen Tanrı'nın zatının ışığı mısın, yoksa Tanrı mısın? Bilmiyorum ki.

Binlerce Yakub'un canı bu güzellik yüzünden yanıp duruyor; a güzeller Yusuf'u, neden bu kuyudasın sen? Bilmiyorum ki.

Sus; şu, sözü çiğneyip duruş yüzünden boyuna renkten renge gark olmadasın; bir soluk hay diyorsun, bir soluk huy, bir soluk da ah ediyorsun; neden bu? Bilmiyorum ki.

Sustum; o yuttuğum afyonun yüzünden sarhoşum; hem de öylesine sarhoşum ki kendimden geçişle sarhoşluğu, ayıklıktan ayırt edemiyorum ben.

LXXXI

Bilmiyorum, bu dokuz kat göğü bilmiyorum ben; bu büyücü ressamı bilmiyorum ben.

Bana her yana gitme diyorsun; ustasın, bu yana gel. Bilmiyorum, bilmiyorum o mekânsızlık yanını ben.

Boyuna yakama yapışır, boyuna darmadağın eder beni; bilmiyorum, bilmiyorum şu huyu kötü güzel huyluyu.

Müziği âdet edinmiş, sanat edinmiş bir canım var; müziksiz rahat edemiyor; bilmiyorum, bilmiyorum şu müzik arayan canı.

Bir arslan görüyorum ki dünya, önünde ceylan sürüsü; fakat bilmiyorum bu arslanı, bilmiyorum şu ceylanı.

Beni sel kapmış, dereyi arar bir hale getirmiş; fakat bilmiyorum bu seli, bilmiyorum şu dereyi.

Çocuk gibi köyde, pazarda kaybolmuş gitmişim; bilmiyorum bu köyü, bilmiyorum bu pazarı.

Bir esirgeyici, kötü sözlüler kötü sözler söylüyorlar sana diyor; bilmiyorum, bilmiyorum iyi söyleyeni de, kötü söyleyeni de.

Yeryüzü kadına benziyor, gökyüzü de kocasına; yeryüzü kedi gibi yavrusunu yiyor; fakat bilmiyorum, bilmiyorum bu karıyı da, bu kocayı da.

O gayb âleminin güzeli bana, gözün bakışını da bilmiyorum, kaşın işaretini de bilmiyorum diye kaşıyla işaretler etmede.

Ben Yakub'um, oysa Yusuf; gözüm onun kokusuyla aydın; bilmiyorum, bilmiyorum bu kokunun aslını, fakat gözlerim onunla ışıklanıyor.

Dünya, yüzünü ekşitse bile benim yüzüme karşı Ay gibi güler durur; çünkü ben o ay yüzlü beyden başkasını bilmiyorum, bilmiyorum.

Her solukta, kudret elinden, kudret kolundan oklar uçmada; fakat bilmiyorum o eli ben, bilmiyorum o kolu ben.

Öyle bir mutfağa düştüm ki can da kavruldu gitti, gönül de; artık ben şu kokmuş yemeği bilmiyorum, bilmiyorum.*

Bir ekmekçi dükkânı isterim ki değirmi ekmeği Ay değirmisine benzesin; bilmiyorum şu ekmeği, şu teraziyi, bilmiyorum.

Erler gibi saflar yardım; çocukluktan kurtuldum; artık bilmiyorum şu lalayı, dadıyı, bilmiyorum.

Sen diyorsun ki: Altı yana bakınıp durma, mekânsızlık tarafına uç, bu yana gel; fakat bilmiyorum o yanı ben, bilmiyorum.

Sus, niceye bir dedikodu arayacaksın? Ne dedikoduyu biliyorum ben, ne denilen sözü.

* Elime o kaanlar kaanından bir yarlığ geldi; artık ne Bacu'yu biliyorum, ne Batu'yu tanıyorum.**

Sonucu, gizli Calinos'tan bir ilaç var elimde; artık şu yan ağrısını bilmiyorum, bilmiyorum.

Öylesine bir derdim var ki Calinos bile, bu derdi de bilmiyorum diyor, bu derdin ilacını da bilmiyorum ben.

Yürü git karşımdan a gece, saçlarını karıştırıp durma; o kıvırcık, o siyah saçlardan başka bir şey bilmiyorum, bilmiyorum.

Var git a gül yüzlü gündüz; güneşin ne de gül renkli; fakat ben ondan gelen ışıktan başka bir şey bilmiyorum, bilmiyorum.

---

* "Yemeği" diye çevirdiğimiz kelime, Konya nüshasında "tuzgu", İst. Üniv. nüshasında "turgu"dur. Yiyecek ve içecek şeylere denir, Türkçedir (F. Steingass: Persian-English Dic. s. 295).

** Yarlığ kelimesi, böyle ve Türkçedir.

Çekil git a sıkıntı veren bağ; var git tadınla tuzunla a cibre; o mezeden, o şaraptan başka bir şey bilmiyorum, bilmiyorum ben.

Gökyüzü burcundan bana, yüzlerce mancınıkla taşlar atılsa o kaleden, o burçtan başka bir kale, bir burç bilmiyorum, bilmiyorum.

Nice Rum yüzlülerim var, nice gizli Türklerim var; artık Hülagû'yu bilmezsem, onu tanımazsam ne ayıbı var ki?

(c. II, s. 58) Hülagû'yu, insanı hayran eden Türk güzellerinden sor; öylesine bir şaşkınlığa düşmüşüm ki bu şaşkınlık yüzünden bilmiyorum Hülagû'yu, bilmiyorum.

O eli bilmiyorum, o kolu bilmiyorum amma gönlüm ok gibi uçup duruyor; yaya benzeyen bedenim de kükreyip yatmada.

Hintli harfleri bırak, anlam Türklerini seyret; o Türk'üm ben ki Hintli'yi bilmiyorum da bilmiyorum.

Gel a Tebrizli Şems, bana karşı taş yürekli olma; seninle oldum mu ne taşı biliyorum ben, ne inciyi biliyorum.

LXXXII

Elsiz-ayaksız gönlümde onun aşkına direnecek ayak yok; deliye dönmüşüm; gece gündüz zincirin ucunu geveleyip duruyorum.

Kanlar içindeyim; korkuyorum hayali gelirse kendimde olmam da gönül kanına bularım onu diye.

Bütün dünyadaki hayaller yüzme bilirler amma vallahi bu yolu bir açarsam hepsi de kana batar, boğulur gider.

Öylesine bir sele düşmüşüm ki Leylâ'nın Mecnun'u benden Leylâ'ya ait bir iz, bir eser isterse yüzlerce iz gösteririm, yüzlerce eser sunarım ona.

Paramparça gönlüm bütün gece yıldız gibi dönüp durmada; başına buyruk sevgilimin büyüsüyle uykularım dağıldı gitti.

Şu ağlayıp yanan âşıkın gecelerini perilerden sor; karanlıklar içinde gidip gelirken ayağım dokunuyor perilere, ayağımın altında kalıyor periler.

Bir soluk dinlenirsem, canım o an dinlenmez işte; bir soluk olsun dinlenmediğim zamandır rahata, huzura kavuştuğum zaman.

Bırak beni de güneş gibi ateşten bir elbise giyineyim, o ateşle de güneş gibi bütün dünyayı bezeyim, ışıtayım.

Güneş de onun aşkıyla gökyüzünde hem yanıp yakılıyor, hem de her solukta, onun yakışına lâyığım diye şükürlerde bulunuyor.

Bırak da gamıyla Ay gibi eriyip gideyim; çünkü Ay gibi erimezsem artmam, dolunay olamam ben.

LXXXIII

O kişiyim ben ki hayalleriyle putlar yapar dururum; fakat buluşma zamanı geldi mi, o putları kırmaya koyulurum.

O bana gönül olduktan sonra ne diye Ebû Ali'nin maskarası olacakmışım; kendi güzelliğini bana gösterdikten sonra ne diye Ebû'l Hasan'a bağlanacakmışım?

İki şekille karşıma çıkar; gâh mum olur, gâh güzel; ikinci şekle karşı aynaya benzerim, birincisineyse leğen olurum ben.

Boynumda bir borç var, aşkıyla can vereceğim; fakat onun istemesi yüzünden sınanmak istemem, istemesini beklemeyeceğim.

Zindanım, dibinde Yusuf'un bulunduğu kuyudur; ne mutludur o gün ki canım o zindana atılır, o zindanda hapsedilirim ben.

Eli kuyudakileri çıkarmaya ip olur, ayağım iple bağlanırsa sevincimden ellerimi ne de çırparım o an.

960 Bana der ki: Yolunu kesti diye aşkın elinden ne ağlarsın? Şu yolda yol kesen ben olduktan sonra o yola düzülen kervana ne mutlu.

Çenge benziyorum, fakat çalacağım zamanı bilmek istersen, ten-ten-tenen demeye koyulduğum zamanı ganimet bil.

O hünerlere sahip sevgilim benim delilik perdeme mızrabını vurdu mu, o andaki deliliğimi kimsecikler bilmez, Tanrı bilir ancak.

Onunla ayak vurmadayım, onunla oynamadayım; gamın ayakları altına düşmekten ne gam var bana? Çene topağı tatlı mı tatlı sevgilimin kucağındayım; acılık yanıma mı uğrayabilir?

Ne diye bir dünyada kalakalayım? Yüz dünyadan fazla dünyam var; kebabım pişmiş, ne diye yelpazeye aldırış edeyim?

Canım aşk güvercincisine güvercin oldu; kendi burcumu gördüm, ne diye bedende kalayım?

Gâh kendimle savaşmadayım, gâh kendimden geçmedeyim, gâh da şaşkına dönmedeyim; fakat gül renkli sevgilim geldi mi, artık ne diye şu üç halde kalayım ben?

Onun aşk hamamında canlara örtü yoktur; hamam resmi değilim, ne diye camekânda durayım ben?

Sus a söyleyen gönül; âvâre olacağım ben; ateşler sardı yurdu, nasıl yurtta durayım ben?

İster yurtta olayım, ister bedenden çıkayım, Tebrizli Şems'in hararetiyle Yemen'den görünen Süheyl yıldızına döneceğim ben.

LXXXIV

Aşka, âşıklara baş olmayı kurarak ayak bastım; a benim canım, aşkın oğluyum amma babamdan öncedir varlığım benim.

Badem yağı, bademden çıkar amma can da bilir ki der, ben ağaçtan önceyim.

Görünüşe kapılan bile Âdem'e melekler secde etti der durur; a aptal, revâ görür müsün ki şu küçücük bedenden ibaret olayım?

Bir zaman aşkının avcunda cıva gibi döner dururdum; bir zaman da bütün gönlümle altın gibi madenin kucağında kalayım.

Can gibiyim, aşk gibiyim; bedende nasıl hem görünmezler, hem görünürlerse ben de hem meydandayım, hem gizli; gâh ortadayken gizliyim, gâh beldeki kemer gibi görünmedeyim.

Sevgilimin ortadan ayrılmış saçlarında ne sevdalarım var; gâh halkaya girmedeyim, gâh halkaları saymada.

Dünya boyuna dursa, ben ölüp gitsem de yüzyıllar geçse gene âşıklar arasında, geceleri benim hikâyem söylenir, benim masalım dinlenir.

Gizli sevgilim benim de kendisi gibi gizli kalmamı istiyor, yoksa geceleyin görmeyenlerin inadına Ay gibi apaçık görünürüm ben.

Gökyüzü, Ay gibi seni başımda taşırım diyor bana; dedim ki: İyi söylüyorsun amma bir sor bakalım, var mıyım ben?

Kıyı cennet bile olsa balık eğlenemez orda; onun balından bahsedeyim de ondan sonra şekerlere dalayım ben.

Buluşma gününde beni o güzelden ayırt edebilirsen o güzel başkasıdır, ben de bir başka biriyim demek.

Her ateşten yanar, tutuşursam yak, yandır beni; her selden ıslanırsam suyum, selim kurusun.

Tebrizli Şemseddin'imizin eğleştiği yokluk âleminde meleklerin bile kolları kanatları dökülür; ben nasıl insan halinde kalakalırım orda?

LXXXV

Bana az gam verirsen hüzünlenirim, gönlüm daralır; derdi, gamı başımdan aşağı dökersen gamın lûtfundan utanırım âdeta.

Gamların beni bırakmaz ki gamlanayım; havan beni bırakmaz ki suyla karılmış toprak olayım, balçık haline geleyim.

Dünyanın bütün cüzlerini gamın diri tutar; fakat ben tek başıma o gama dalayım, bunu istiyorum senden.*

Bir şaşılacak dert koparırsın, derdime devâ olur; bir şaşılacak toz tozutursun, onunla sürmelenirim.

Can verecek kişiye can vermeye değdiğine dair bir kefil göster; elbise dikene bir elbise göster de onunla oyalanayım.

Senin verdiğin hastalık başka bir hastalığın gelmesine yol vermez; hazinen yok-yoksul olmama imkân vermez ki.

Sabahın bir mum yakmama meydan vermez; apaçık oluşun bir delil getirmeme hacet bırakmaz.

Önüme gelen hayal hayalini örter; onun kanını döksem helâldir o kan bana.

* Aşkınla iki dünyanın hayalini de yakar, yandırırım; ben Çiğil mumu oldum mu, bu iki pervane de yanar gider.

Sus, halini sözünle az anlat; öylesine mezem varken ne diye şurdan şuraya göçüp duracakmışım?

* Bu beyit, Konya nüshasında yoktur.

LXXXVI

Bütün doğan kuşları uçuşuma şaşırdı kaldı; benim gibi bir güvercin gördün mü sen? Avlanmak için doğan aramadayım ben.

Her kuş uçacağı zaman kanat açar da uçar; yoksa ben çelik miyim ki baştan uçmadayım?

Vakitsiz ağız açma, dilimden kork; dilin altından olsa çek dilini, çünkü altın makasıyım ben.

İçyağı çıbana der ki: İçimde bir hançer var; tutar da seni okşamaya koyulursa bil ki yararım seni a çıban.

Yumuşaklıkla sürünürüm sana emin olasın diye; sonra da ansızın seni yardım mı, ne hünerim var, anlarsın.

Şimdi ağız açma; daha olmamış çıbansın çünkü; vakti gelir, olursun; o vakit görürüm işini senin.

Bizden hangi irini aldın da gözün çapaklandı; içyağının gözüne, seni yarın korum diye ne okuyorsun öyle?

Söz yayını al benden; kahır okları uçurup duruyor; korkuyorum; sarhoşlukla kendime ok atmayayım sakın.

Tebrizli Şems'in yakışında öyle bir yapıcılık var ki; şu yanışla uzlaştım mı, ateşten hasıl olan âlemden kurtulur giderim.

LXXXVII

Gel de duy, öğren; neden atının önünde, ardında döndüm dolaştım; at sürdün mü, atının nalına tozum ben de ondan.

Pişmanlıklardan aman verdin bana; fakat ne bir lâf ettin, ne bir üfürdün; ne de güzel eşsiz İsa'm benim, ne de hoş şanlı şerefli güzelim benim.

Gelirimi zulümsüz, sitemsiz öyle bir dudaktan verdin ki kim bilir göğümün genişliğini? Nerdedir giderim benim?

Cömertliğini, vergini gördüm de varlığında yok oldum gitti; öylesine bir renge büründüm ki sanki bahçenin gülüyüm ben.

* Cömert Davud'sun sen; demirden zırh yaparsın sen; ben de o zırha aidim; o yüzden de soğuktan, sıcaktan dışarıyım ben.

(c. II, s. 59) Güzellik ordun varlığıma saldırdı amma ben zaten düşünceyi bırakmışım; ne kaçma kaydındayım, ne kovalama kaydında.

Sus, burda sonsuz bir şarap vardı; arı durusunu da içtim, tortulusunu da; çünkü ikisi de içilecek şaraptı bence.

LXXXVIII

Zamansızdı, korktum diye özürler getirdim güzelime; a akıllı, zamanında olunca da gördüm seni diye cevap verdi bana.

6010 Dedim ki: A beğenilen güzel, mademki gördün, görmedin say. Beğenmediğim şeyini de dedi, lûtfumla beğendim.

Dedim ki: Bir kusurdur oldu amma gönlüm senden ayrılmadı ki. Onu da dedi, benden bil, ben senden gönlümü almadım ki.

Dedim ki: Ayrılık kanımı içti; ayrı düşenlerin ahlarını işit; o da bizim lûtuf ağımızdır; senin ayağına ben dolaştırdım;

* Yusuf gibi hani; Bünyâmîn'i düzenle düşmanlardan kurtardı; seni töhmet altına aldılar amma sağrağı ben çaldım dedi ya; işte öyle dedi.

Dedim ki: Gün geçti, vakit geçti, yol da uzak. Dedi ki: Uzak amma bana bak, yola bakma; yolu dürdüm gitti.

Bu güce, kudrete karşı vakitliymiş, vakitsizmiş; nedir ki? Gizli şeyleri bu sebeplerle kestim ben.

Bütün yaratıkların akıllarını bir araya getirsen, gene de lûtfumuzun sırrına eremez; o sırra ancak seçtiğimiz akıl erer.

LXXXIX

Gönlün çevresinde boyuna dolanıyorsun, biliyorum ne yapacaksın, biliyorum ne yapacaksın; gönlü kan edeceksin, yüzü sapsarı sarartacaksın sen.

Bir oyundur çıkardın, gönlün varını yoğunu bir uğurdan aldın, götürdün; bu oyundan sonra daha neler meydana çıkaracaksın; biliyorum ben.

Bir bakışla ciğerimi yaraladın, onu ateşlere attın, yaktın, kavurdun; görüyorum, pişireceksin; biliyorum, yiyeceksin onu.

Sıcak gözyaşlarım için olsun, soğuk ah edişlerim için olsun, bir sor şu yanışımı; görüyorsun zaten, bir sor; sıcakla soğuğun farkındayım ben.

Benim bağrım tutuşmuş, gönlüm yanıyor, senin eteğin tutuşmuş amma arada fark var; yanıştan yanışa, dumandan dumana, dertten derde ne farklar var, biliyorum ben.

Gönlüme, erler gibi dayan diyorum da gönlüm diyor ki: Gam yüzünden erkekle kadını ayırt edebilirsem ne erkek olayım, ne kadın.

A gönül, her yelle toz gibi tozmaktasın; fakat erlikle denizi tozutmayı bilirim ben demiyorsun.

Gönül, bana cevap vererek dedi ki: O Ay çift tek oynuyor amma çiftle teki ayırt edebilirsem, kâfir gibi Tanrı'ya çift demiş olayım.

Tavla oyununa girişti mi, şeş penç zar atar; ben de şu oyunu bilirsem derim, gama mat olayım.

XC

A gönül, buluşmayı özlüyorum; garibim, âşıkım, sarhoşum; artık buluşmayı kurmadayım, işte buracıkta pılımı pırtımı bağladım, denk ettim.

Bütün dünyanın kıblesisin, kıbleden yüz dönmem; nerde olursam olayım, yüzümü o kıbleye tutarım, oraya dönerim ben.

Canım bedenimde olsun da sonra senden başkasına giden bir yol tutayım; imkânı yok. Sevgili, senin aşkınla yokluk âleminden çıktım ben.

Senden başkasını düşünürsem darağacına lâyık olurum; senden başkasının eteğine sarılırsam elim kesilsin.

Sensiz nereye gidersem gideyim, anlamsız bir harfim; he gibi iki gözümü açmışım, şın gibi aşkta konaklamış, oturmuşum ben.

He de olsam, şın da olsam ne diye aklımı fikrimi kaybetmişim? Akıl fikir, parçaların bir araya toplanması, tüm haline gelmesini ister; benimse parçalarım dağılmış gitmiş.

Bütün dünya, bütün dünyadakiler kendi vesveselerine uymuş, yolunu yitirmiş, dininden dönmüş; bense böylesine bir aşkın devleti sayesinde kendi şerrimden kurtulmuşum.

Şu gönül arı duru da o yüzden aşkın yücesine çıkmış; bense bir âşıkım ki balçığın meydana getirdiği bulanıklık yüzünden şu aşağılık yerde kalakalmışım.

Hayali ne de güzel bir lûtufta bulundu da ayaklarına kapandım; hayalinin ayaklarını şu iki dudağımla yaraladım, incittim.

Sözden elimi yudum, mantıktan arındım; olaylar birbiri üstüne geldi de tövbe abdestini bozdum gitti.

XCI

Hacılar gibi tavaf ediyorum; sevgilinin çevresinde dönüp duruyorum; köpeklerin huyu yok bende; leşin etrafında dönmem ben.

Bahçıvanlar gibi boynuma beli vurmuşum; hurma salkımını elde etmek için dikenin çevresinde dönmedeyim.

Amma yiyince balgam yapan, safrayı arttıran hurma değil; yiyince kolum kanadım biter de Tayyar gibi döne döne uçarım ben.

Dünya bir yılandır ki altında bir define gizli; definenin üstündeyim, yılanın kuyruğunu kıvırıp halkalanması gibi ben de definenin üstünde dönmekteyim.

* Gerçi yem derdinde değilim; fakat gene de düşüncelere dalmışım, bu evin çevresinde bû-tîmâr kuşu gibi dönüp duruyorum.

Köyde evim yok; ne öküzüm var, ne semiz sürüm; fakat köy ağasının sarhoşuyum, onun peşinde dönmedeyim.

Hızır'ın yoldaşıyım, her solukta onun gelişini beklemedeyim; ayağımı yere diremişim, başım dönüp duruyor; tıpkı pergele benziyorum ben.

Bilmiyor musun ki hastayım, Calinos'u arıyorum; görmüyor musun ki mahmurum, meyhanecinin çevresinde dönüp duruyorum.

Bilmiyor musun ki Zümrüdüanka'yım, Kafdağı'nın çevresinde uçmadayım; bilmiyor musun ki koku aldım, gül bahçesinin etrafında dolaşmadayım.

Beni şu insanlardan sayma, dönüp dolaşan bir hayal bil; hayal olmasam a benim canım, ne diye gizli şeylerin çevresinde dolanırım?

Ne diye durup dinlenmem de şunun bunun üstüne çizginirim? Çünkü o sevgili, aklımı aldı, sarhoş etti beni; aksaya tökezleye, o yana bu yana yalpa vura vura dönüp dolaşmadayım.

Bana, şap şap yürüme, saygısızlıktır bu diyorsun; saygıdan utanıyorum da onun için saygısızlığın çevresinde dönüyorum ben.

Ekmeği bahane ettim, ekmekçinin sarhoşuyum ben; paranın pulun çevresinde değil, güzelin çevresinde dönüp durmadayım ben.

Önüme hangi şekil çıksa onda ressamı görüyorum; Leylâ'nın aşkıyla Mecnun gibi dönüp duruyorum.

Başlarıyla oynayanların sayvanına baş bile sığmıyor; benimse başım dönmüş, özrüm var, sarıksız dönüyorum ben.

Ateşe atılıp kolunu kanadını yakan pervane değilim; padişahın pervanesiyim, ışıkların çevresinde dönüyorum ben.

Ne diye sus, daha az söyle diye dudağını ısırıyorsun; sözün çevresinde dönüp duruyorum ya, bu da senin yüzünden, bu da senin düzeninden zaten.

Gel a Tebrizli Şems, akşam kızıllığı gibi ne diye kaçarsın? Akşam kızıllığı gibi ben de senin güneşinin peşine düşmüşüm; şu ülkelerde dönüp gezmedeyim.

XCII

Yüzüne and olsun ki böyle bir yüz görmemişim ben; halktan duyduğum güzellik nerde, sen nerdesin; hiç ona benzer misin sen?

Şu dünyada böylesine bir bağ ne yetişmiştir, ne yetişir; böylesine bir meyveyi ne rüyada derip devşirmişim, ne uyanıkken.

Bir baba duası değil, yüzlerce peygamber duası almışım ki böylesine bir devlete kavuştum, böylesine bir bahta ulaştım.

Bir gün gökyüzünden duydum; senin gamınla yanıyorum, bu yanışın yüceliğinden de döne döne belim bükülmüş diyordu.

Düşünce bana diyor ki: Onun aşkından hüner öğrendim; dostun adaletiyle kilit olmuşum, lûtfuyla anahtar kesilmişim.

Her zerre önüne bir ayna almış da bunu diyor, o aynacıya can vermişim de almışım.

O tek güzel hangisi? O tek güzel öyle bir o ki bütün o'lar, ondan bir koku ancak; ondan uzak kaldım mı Yezîdleşiyorum, ona yaklaştım mı Bâyezîd oluyorum.

Şekerkamışına, kimin yüzünden şekerle doldun dedim; seni işaret etti de dedi ki: Soluklarından tatmışım da o yüzden bu hale gelmişim ben.

Cana dedim ki: Ne diye gonca gibi yüzünü gizledin? Onun yüzünden utandım da gözümü yumdum dedi.

Kocalmış dünyaya, sen hem bağsın, hem öğüt dedim; bana dedi ki: Pîrim amma ona mürit olmuşum ben.

Dünyanın şükredişte, hürlükte süsen gibi yüz dili var; o güzelim canın, o güzelim cihanın yüzünden diyor, geliştikçe gelişmedeyim, güzelleştikçe güzelleşmedeyim.

Kanadında binlerce renk, tavuşkuşu gibi bahar geldi; onun güzellik bahçesinden gelmişim bu yana diyor.

Diyor ki: Canlar zevke dalsınlar diye şarap getirdim, çiçekler getirdim; hastaları iyileştirmek için ilaçlar getirdim, macunlar getirdim.

Bir gece o kandırıcı, o düzenbaz aşk, bu kula geldi de hadi dedi, senin için bir bulamaç pişirmişim.

Öylesine bir bulamaç getirmiş ki ipin ucunu kaybettim; iğneyi kırdım o anda yakamı yırttım.

Bulamacını yiyince sarmısak gibi dövdü, ezdi beni; tuzluk gibi yüzümü ekşittim; çünkü o tatlıdan kesildim gitti.*

O bulamacından elime ancak bir şiş geçti; fakat fayda umduğum şeylerde de şiş gibi ucu sivri bir hale geldim.

O bulamaç yüzünden her yaprakta bir başka çeşit gül açıldı; her bahçede çiçekler açıldı; açıldık, saçıldık işte diyor.

Çiçekler döküldü mü, ardından meyve çıkar; varlığı yoklukta bil der; görünmeyenden belirmişim, görünmüşüm ben.

(c. II, s. 60) Âşıkın boy bos atması, süzülüp arınmasından sonradır; seni besliyorum amma şunu bil ki kurban etmek için besliyorum.

Eriyip bitme vakti geldi mi, başka hiçbir şeyin faydası yoktur, erimek gerektir; gamdan erimeyi seçmem lâf değil ya.

Ağla a ney, zurna gibi ağla; zurna da ateşli soluklarımız yüzünden ağlar, inler.

Benden, başka söz arama; yürü, yemyeşil bahçeye git; benim otlağım olan o güzellikten, o görünüşten otlayadur.

* "Tuzluk" kelimesi beyitte aynen böyledir ve Türkçedir.

XCIII

Yüzünü ekşitmiş, kızgın mı, kızgın... Böylesine tatlı bir güzel hiç görmemiştim. Afsunlarından deli divaneyim; masallarından sarhoş olmuşum.

Sevgili, çok güzel görmüşüm ben, fakat böylesine güzel değil; sana bağlanmışım, sensin varım yoğum; artık kendimden geçmiş gitmişim ben.

Bütün gece darmadağındım; öyle bir haldeydim ki bilirsin sen; fakat şimdi şaşkınlıktan bambaşka bir hale gelmişim.

Tut elinden de sıçrat, şu halden kurtar gönlümü; topraktanım ben, fakat senin zorunla topraktan sıçradım, kalktım.

XCIV

Ay yüzlü güzelim geldi; kim oluyorum ben ki ben benim diyebileyim. Her diken onun yüzünden gül oldu; ne diye yasemin kalayım ben?

Her taş bal kesildi, mum ne diye mumluk eder durur? Bütün bedenler can haline geldi, ne diye benim bedenim inada girişsin?

Gerçekten de o akarsu geldi mi, her göz bir ırmak olur; güzelliği cilvelendikçe ne diye Ebû'l Hasan'a bağlanacakmışım ben?

Mum gibi şimdiye dek leğen altındaydım; fakat şimdi yanar mum gibi ateş kesildim; ne diye leğen altında duracakmışım?

Mademki Zühal'in kutsuzluğundan kurtuldum, ne diye gökyüzünün altında kalacakmışım? Mademki mihnet baştan başa devlet kesildi; neden sınanıp duracakmışım?

Haset bile bana haset ediyor, ben kime haset edeyim? Mademki şarap ırmağıyla sarhoşum; ne diye susuz kalacakmışım, dudaklarım kuruyacakmış?

XCV

O yüzün oynadığı oyunu kaybettim, mat oldum gitti, mat oldum; ettiğime karşılık, sen etme padişahım; yaptığıma karşı ceza verme, verme.

Gönlüm öylesine bir sevgiyle doldu ki güneşi gözümde; ister mihraba döneyim, ister meyhane bucağında olayım, karşımda hep o güneş parlamada.

Şu paramparça olmuş gönlün bahtına bak, galiba merhamet uğramayacak buraya; sonucu feryadıma yetiş ki belâlar denizindeyim, musibetler denizinde.

6090 O salına salına yürüyen padişah geldi; artık ondan başka her şey haram bana. Fakat ondan ayrıldım mı, bağda bahçede, hattâ cennette olsam, gene yok-yoksul, gene çaresiz.

Bana onun yüzü gerek; Ay'dan, Pervin'den ne faydam var. Ben onun geceye benzer saçlarını istiyorum; akşamdan, Şam ülkesinden ne kârım var.

Elinden şarap içtim mi, hürüm artık, hür; tapısında yeri öptüm mü, göklerin üstüne çıktım gitti.

Tebrizli Şemseddin'den elde ettiğim kutluluklar yok mu, bu kutluluklarıma bütün kutluluklar secde eder benim.

XCVI

Güzellikten anlamayan bir gönlüm yok ki sevgiliden kaçayım; elimdeki hançer, öylesine hançer değil ki savaştan yüz çevireyim.

O tahtayım ben ki dülgerin işleri var onunla; ne keserden zebun olurum, ne çividen kaçarım ben.

Tahta gibi kendimde değilim, keserin düşüncesine aykırı bir düşünceye dalmam; marangozdan kaçarsam ateşten başka bir şeye yaramam zaten.

Taş gibi katı, sert bir hale gelirsem lâ'l olmaya az yol alırım; mağara dostundan kaçarsam mağara gibi daralır, kapkaranlık olurum.

Yapraksız kalmaktan kaçarsam şeftaliyi öpemem; Tatar'dan kaçarsam Tatar miskini koklayamam.

Kendimden şu yüzden incinip durmadayım; kabıma sığamıyorum ben; bir yerdeyim ki oraya baş bile sığmıyor, artık sarıktan kaçarsam değer elbette.

6100 Binlerce yüzyıllar gerek ki böyle bir devlete ulaşayım; bu sefer kaçarsam bir daha nerden bulurum bu devleti ben?

Hasta da değilim, adamlıktan da çıkmadım; ne diye güzellerden çekineyim? Mide fesadına uğramamışım ki meyhaneciden kaçayım.

Eşeğe binmemişim ki meydanda geri kalayım; bu köyde ekinci değilim ki köy ağasından kaçayım.

Boyuna a gönül derim, biraz yavaş ol; altın hazinesine gark oldum, ne diye bağıştan kaçacakmışım diye cevap verir bana.

XCVII

İşim gücüm, söz söylemeye kudretim oldukça dua etmektir; duaları kabul etmek de sana düşer, benim ne hakkım var o hususta?

Dualarım muma benzeyen kulağının çevresinde döner durur; bu yüzden pervanenin kanadı gibi yanıktır duam.

İhtiyaç, dilek kütüphaneme gel, gir; duyasın diye kitap kitap üstüne koymuşum, sahife sahife altına.

* Başım gökyüzüne nasıl sığar ki lûtuflar bağışlanmıştır o başa; gönlüm neşelidir; "Tanyerini ağartanın" gamı var bende der durur.

Düşünce söğüt dalı gibi her yelden oynar amma yemyeşil Sidre ağacının kökü gibi köklerim bir aradadır benim.

XCVIII

* Kârın, sermayen elden çıktıysa ne diye gamlanıyorsun? Ben varım; cömertliğimden baş çıkar; "Umutsuzluğa düşmeyin" demişim ben.

6110 Dünya yok olsa, deniz bir çiy tanesi haline gelse ne çıkar? O, kendinden geçmiş, yerlere düşmüşse benim elimden de düşmemiştir ya.

Dünya balık, yokluk da bir deniz; balığın gönlünde bunca kavga var; fakat ben oltasız avcıyım; kaybolsa bile tutarım onu.

— N —

XCIX

A akşam yeli, Şemseddin'in haberlerini getir; efendimdir benim, fakat sen bilirsin sırlarını Şemseddin'in.

Bir kişidir o ki adıyla denizi gemisiz geçersin; aşkıyla Şemseddin'in ateşine girersin.

Erlerin övünerek andıkları kerametler var ya, Tanrı'nın zatına and olsun, onları âr sayar Şemseddin.

* Bir mağara var ki içinde, "Ne vahyettiyse vahyetti kuluna" sırrı gizli; o mağaranın dışında gözcü, bekçi Tanrı; içinde de Şemseddin var.

Bedenden, candan geç, aşk perdesini de yırt; ondan sonra bu makamdan yüzlerce konak uzakta bulunan Şemseddin'in pazarını seyret.

A benim canım, aşk göğünde dolaş, ışı, ışıt, Şemseddin'in ışıklarıyla sırlar cennetinde uçadur.

Şemseddin'in şekerler saçan o vahye benzer sözlerinden, gönül kulağımda inci küpeler var.

A gönül, bir yerdesin ki onunla buluşma şarabı afiyetler olsun sana; fakat az zahmet ver; incitme Şemseddin'i.

Göz tutya ve sürme yerine, Şemseddin'in ayağını bastığı topraktaki dikeni elde etse cilâlanır, görüşü arttıkça artar.

A gönül, her yanda senin gibi binlerce ağlayıp inleyeni var onun; ululanıp da yalnız Şemseddin için sen ağlayıp inliyorsun sanma.

Kendisi lûtfetti de bir zamancağız, devesinin yularını sana verdi; yoksa kimin ne haddi var Şemseddin'e dost olmaya?

Karşısında secde ettiğim yılla, bıldır burdaydı Şemseddin dediğim yıl arasında ne kadar da fark var.

Dinin yıkıklığını da Şemseddin'in sonsuz lûtfu, onun yolu, töresi düzene sokabilir ancak, dünyanın yıkıklığını da.

A gönül, senin karanlık gecene gündüz yok, artık gündüzü asla göremezsin sen; ancak Şemseddin'in yüzü doğarsa o ışıkla görebilirsin.

Acaba bir gün gelecek mi ki onunla buluşma kadehini içeceğim de sarhoş olacağım, ne de meyhaneciymiş Şemseddin deyip duracağım?

Bahtım öylesine uyumuş ki uyanıklık nedir bilmiyor; meğerki Şemseddin'in uyanık bahtı, ikbali uyarsın onu.

Sırlar levhini bilen, onları anlayan Şemseddin gibi biri yoktur; ne bundan önce eşi gelmiştir onun, ne bundan sonra gelir.

Şemseddin, eşi, örneği bulunmaz huylarıyla, kendisine benzer biri çıkmasın diye imkân kapısını mıhladı gitti.

Bir can ırmağı var ki bütün canlar ordan can bulurlar; o ırmağa tamamıyla sahip olmuştur, o ırmağı tamamıyla hükmü altına almıştır Şemseddin.

Şemseddin'in gerçekten de bütün hayırlı kişilerden, bütün erenlerden üstün olduğunu, yücesine de, aşağısına da bütün kavme duyurdum.

Bana bir sesleneydi, lûtuflarına erseydim, can Şemseddin'in bağışlarıyla bedavaca dirilir giderdi.

Şemseddin ikrara da boş verir amma gene de gönlüm binlerce ikrar tomarına bir kere daha onu ikrar etme yazısını yazdı.

Gönlüm bol mu bol nimetler buldu, hem de ucuz mu ucuz; Şemseddin'in lûtfu da onlara yağmur bulutlarını gönderip duruyor.

Ey Tebriz, sana da esenlikler olsun, sende bulunana da; özleyişimi, ayrılık derdimi özürler getirerek Şemseddin'e bildir.*

* Bu gazelin altıncı beytiyle sondan beş beyti Arapçadır.

C

Gönlümün aşkıyla güzelimin ayaklarına kapandım ya, bu neşeyle can da gelir, gizlice ayaklarıma kapanır benim.

Fakat bir gün olur da hamlar gibi hizmette bir kusurum olursa, gönül canıma düşman kesilir, ayrılığı lâyık görür bana.

Seher çağları, şu canın ona toprak olmasını dua ettim; bu duaya candan âmin narasını duydum.

(c. II, s. 61) Şu gönül o gizli güzele nasıl yol buldu da ulaştı; şu can onun canıma canlar katan sevgilim olduğunu nasıl bir koku aldı da anladı?

6140 Bir kadeh sundu da ben nazlandım, istemem dedim; istemem yok dedi; hatırım için al.

Arı duru şarabını tattım, bana bir de tortulu şarap sundu; öylesine tortulu, öylesine yıllanmış bir şarap ki onu içtim de arılığım olgunlaştı gitti.

CI

Gönlüme hep bu geliyor, gönlümü kurban edeyim eliyorum. Gönüle kötü şey getirmemek gerek; şu buyruğu buyuruvermek gerek.

Gönülle rahata kavuştum mu, gönlüm rahat etmez; gönlü terk etmek gerek, cana düşman olmak gerek.

Ne meydan bu, ne erler bu erler; hepsi de ölümlerinden neşelenmedeler; başı top etmek gerek de ondan sonra bu meydana girmek gerek.

Âşıkın gönlünde ne de güzel bir sır var; başına kazalar gelmiş; ne mutlu bu sırra, ne mutlu o başa ki böylesine dönüp duruyor.

Canınla oynuyorsan, ersen, kanına susamışsan ne diye ense kaşırsın, ne diye kâfirler gibi korkarsın?

Zincire vurulacak deliysen, zincirin ucunu tutuyorsan, arslandan doğmuşsan niçin kedi gibi dağarcıktasın?

O ciğerler yiyen dost bugün bana, bu gece konuğunum dedi. Ciğeri geçir şişe a gönül, kebap hazırla konuğa.

Bu gece kebap var, şarap var; bu gece uyku haram, uyumak kâfirlik; bu gece bir çadır gibi geldi, kondu; çadırda da padişah gizli bu gece.

6150 Rebâpçı gözlerini yummuş, yay elinde; kemençe yavaş yavaş çalmada; feryat onun uykusundan.

Çekişler var canımda, çekişler var; çeken kimdir, biliyorum; bir solukcağız dinleneyim diyorum; fakat imkânı yok.

Her gün bir delilik belirmede, bir başka oyun yüz göstermede; onun oyuncağıyım, onun oyunlarına hayranım ben.

Kadeh gibi gâh dolandırır beni, sağrak gibi gâh kanımı döker; gâh şarap gibi coşturur, köpürtür beni, gâh sarhoş gibi yerlere yıkar.

Gâh tamamıyla içirir beni, gâh çeng gibi coşturur beni; geceleyin örter beni, gündüzün uyandırır beni.

Bütün bunlar Tebrizli Şems'tense ne de hoş okşayışlardır kulu; yok, eğer felektense ne de güzel devir, ne de hoş devran.

CII

Salına salına gidiyorsun gönülde; canın da ışığını yakan sensin, bedenin de; ne de güzel göz ışığısın, ne de hoş gönül aydınlığısın; gözlerim ne de hoş aydınlanıyor senden.

Ne de incilerle dopdolu deniz, ne de yıldızlı gök; ne hoş nerkislerle dolu ova, ne güzel süsenlerle dolu bahçe.

Bedenler senden çevik, canlar senden sarhoş a topraktan yaratılmış dünyanın eteğini incilerle dolduran.

Ne söylüyorum ben, iki üç suyu kesilmişi sana benzetiyorum ha; fakat başka neye benzeteyim seni, nem var, ne bilirim ben?

6160 * Söyle şu şaşkın göze; de ki: Mademki sevgilinin lûtfunu gördün, halkı ne diye görürsün; Ehrimen'in çevresinde ne döner durursun?

Arslan avlanmayı bırakırsın da domuz avlanmaya koyulursun; bu ne biçim tedbir, ne çeşit akıllılık; bu nasıl savaş, ne çeşit can çekişme?

Yardımları, hitapları, ağırlamaları, ışıkları, buluşmaları, boynumda bir gerdanlık benim.

O ihsan sahibinin tatlılıkları, alımları, gönülden sabrı aldı gitti; ondan başka ne gördüm ki şu konakta eğleneyim, esenleşeyim.

O ululuk, o üstünlük ancak onda, başkasında asla yok; ileri olsun, geri olsun, kadın olsun, erkek olsun, herkes aciz içinde kalakalmış.

Odun nasıl alev alev yanarsa ben de aşkla öyle yanıyorum; aşktan başka herkese, her şeye yabancıyım; hani suyla yağ gibi.

Gönülden başka nem varsa yak, yandır; gönülden başka diyorum; çünkü her solukta gönlü şanınla, şerefinle bir gül bahçesine döndürüyorsun.

Zenci bir köle olan geceyi halka sâkî eden sensin; Rum bir kul olan gündüze o debdebeyi, o hüneri veren gene sensin.

Ondan sonra da bu iki lalayı erkeğe, kadına gözcü, bekçi dikersin de bu harmanda buğdayı samandan ayırır gibi onların içinden dilediğini seçersin.

Gönül sahibi olanların hepsi de özlü, lezzetli buğday; bedene mensup olanlarsa dövüm yerindeki özsüz saman âdeta.

6170 Gönül sahibi din bağının ortasında yemyeşil ağaç, gülüp durur; kuru, anlamsız ağaç ne olur? Külhana odun.

Hayalin Eymen'de Mûsa'ya gelen Tanrı vahyi gibi gönülde yürümede; tıpkı can vermeye giden İsa gibi hani.

Hayalinin izleri, eserleri var, inciler saçmada; diş onun yüzünden gülüyor, dilsiz onun yüzünden konuşuyor.

İki gammazım daha var; biri aşk, öbürü sarhoşluk; bu iki gözcüyü söyleyemem, anlatamam ki; biri öbüründen güzel.

A benim gözüm, a benim dinim, senden binlerce lûtuflar görüyorum; fakat neyleyeyim ki âşıkın gönlü kötü düşünür, kötü sanır.

Gündüzün gözünden korkuyorum; gözünde büyüler var. Gecenin saçlarından ürküyorum; gece fitnecidir, gebedir.

Bana diyor ki: Ne korkuyorsun; mihnet, ezer, döver seni; sürme havanda dövüldü mü, göze ışık verir.

Bütün korku varlıktan gelir; yürü, az titre, geç varlıktan; bütün ürküntü, kırılma düşüncesinden gelir, kırıl, dökül de emniyet yurdunu seyret.

Unsurlardan altın çaldım da keseye koydum, büzdüm ağzını kesenin; şu saklanış yerinde geriye verme korkusuyla hırsızlara dönmüşüm.

Kepek de hırsızlar gibi unda gizlenir amma adalet şahnesi her yandan çeker onu eleğe.

Odun gibi haberin yoktu, aşktan bir ateştir düştü sana; şimşek gibi, kıvılcım gibi sıçra ateşten, tütün gibi çık pencereden.

* Ne diye hançer çekersin burda, hançere boynunu ver; koskoca oldukça iğne yordamından geçemezsin ki.

Cennet kapısı mademki iğne yordamı gibi dar; girmek istiyorsan ibrişim gibi ol, bükül de bükül.

O iplik bükülmedikçe iğneye girmez; çünkü sen tutmuşsun, beden yükünü eğiriyorsun, boz renkli kumaş dokuyorsun.

Boz renkli kumaş pamuk yünüyle olmaz; meğerki şu pamuk mahzenin iksiriyle ibrişim haline gelsin.

İbrişim gibi oldun mu, onun vahiy bükümtüsü gelir de hadi der sana, artık soluğunla güzelim haberler bükmeye bak.

Arapça vahiy sözü ne demektir? Kulağa söz söylemek. Halbuki senin kulağın davul sesini bile duymuyor; çalış, gayret et, nöbet çaladur.

* Hem kulağın ağır, hem tutuyor, pamuk tıkıyorsun kulağına. Hani, "Başlarını örttüler" dediği gibi gömleği de başına sarıyorsun.

Kulağın da ağır, gözün de az görüyor, canın da tez değil, korkutucu geliyor da a huysuz diyor sana, emin olma.

* Kulağın delikse, gözün iyi görüyorsa muştucu gelir de sana, a benim arslanım der, mahzun olma sen.

İlkbahara dön de bağa bahçeye seyrana çıkan güzeller sana gelsinler, sende eğleşsinler; çünkü bu güzeller karakışın soğuk şeklinden kaçarlar.

İlkbahar değilsen bâri yaz ol, ateşlere dal; çünkü o güzellik, o aşk olmadıkça pek aşağılık, pek çirkin görünür adam.

Her kılının söze gelmesini, şâir yüzlü görünmesini istiyorsan şu sözden vazgeç de sus, ne nazma dayan, ne nesre.

Söze başladın mı düşüncen dağılır gider; gönül düşüncesinden kendini çek; şu dilin sözünden çek kendini.

Kaza ve kader, erler ahitler ettiler; fakat ben padişahların bile ahitlerini kırdım döktüm; hadi, mümkün olduğu kadar çabala bakalım diye dümbelek çalmada.

A ahmak diyor; bundan sonra şöyle olacağım, böyle davranacağım diye kendinle inatlaşıp duruyorsun; inatla kazaya, kadere karşı mı koyacaksın?

Gönülle her solukta gayb âlemine ait biri nikâhlanır; fakat erkekliği olmayanla kısır birleşse bile çocuk olmaz ki.

Erliği olmayan kişiyi yalancı şehvet nasıl çekerse gönül de şekilleri, sûretleri çeker; fakat erliği olmayan, güzellere ancak bağışlarda bulunabilir, yer yurt sağlar.

Gel a Tebrizli Şems, padişahsın sen, kan dökücüsün sen; kaza ve kadere yücelerden buyur, dünyayı belâlara salma de.

CIII

Tövbemin, sabrımın düşmanı, bugün ansızın yolda rastladı bana, padişahlar gibi iltifatlar etti bana.

Sarhoşlar gibi kadehi aldı, o kadehte yüzlerce işve vardı, yüzlerce düzen vardı; şarap içiyorsan al diye sundu o kadehi bana.

Mûsa'nın yüzü gibi parlaktı, Turusîna gibi kutluydu, yed-i beyzâ gibi parıl parıl parlıyordu, İmrân'ın gönlü gibi iç açıyordu o kadeh.

Hadi dedi, şu apaçık, şu parlak levhi, gel, şu Mûsa'dan al, Firavunlar gibi baş çekme, Hâman gibi inat etme.

* Ona, a Mûsa dedim, elindeki ne? Dedi ki: Bu bir an olur sopa olur, bir an gelir ejderhâ kesilir.

Her zerreden renk renk yüzlerce şekil belirir; Ebû Hurayra'ya ne gerekse hepsi de dağarcıkta var.

(c. II, s. 62) Ne şekle çevirirsem hükmü, benim elimdedir; zehirli suyu ilaç yaparım, gücü kolaylaştırır giderim.

* Bâzı kere denize vururum, toz koparırım denizden; bâzı kere de bir taşa vururum, abıhayat coşar taştan.

Gâh arı duru Nil suyunu düşmana kan ederim; taşı toprağı halka inci, mercan gösteririm.

Hasetçilerin gözlerine kurdum, Yakub'aysa Yusuf; bilgisizlere Ebû Cehil'im, Tanrı'yı tanıyana, bilene Muhammed.

Güzel kokulu gül suyu bokböceğine ölümdür, can çekişmedir; safrası olanın, şeker illetine tutulanın canına ziyandır şeker.

Görünüşte dileyenler yoldaştır birbirlerine; fakat gerçekte art ardadır onlar; birinin yeri aşağılıkları aşağısıdır, öbürünün yeri Zühal yıldızının da üstü.

Hani çocukla ihtiyar gibi; bir yola düşmüşlerdir, görünüşte yoldaştır onlar; fakat bu günden güne büyümededir, öbürü her solukta ömründen ayrılmada.

Ne zehir kadehidir, ne şeker kabı bu, ne büyüdür, ne gözbağıdır bu; boyuna başını döndürür bu devir, bu devran senin.

Bu dünya durup durur; sen onu dönüyor görürsün; birisinin başı döndü mü, evi dönüyor görür.

Bir durakta emin misin; orasını korku durağı bil; bir durakta da titriyor musun; bil ki emniyet durağıdır orası.

* Terssin, yalancısın da her şeyi tersine görüyorsun; kadına danıştın mı, ne derse aksini yap a bilgisiz.

* Kadın ona derler ki renk, koku ona yol olsun, kıble kesilsin; gerçekte kadın insanın niyetinde Nefs-i Emmâre'dir.

Gönül ehlinin öğütleri arı uğultusuna benzer; dudağı, ağızdan ta dimağa kadar tatlarla doldurur.

Ne de anlaşılmaz anlaşılır şeydir; ne de gönlü bir, yabancıdır; ne de tatlıdan daha da iyi ekşidir; ne de imandan daha iyi küfürdür.

Sus ki dil harfle yelip yortmaya kapıcı oldu; fakat gönül harfsiz söze başlarsa başköşeye geçer, kurulur, padişah olur sanki.

Gel ey Tebrizli Şems, parla, doğ gönül burçlarına; gerçeklik durağının güneşisin çünkü, şu başı dönmüş güneş değilsin sen.

CIV

Sevgilim bugün de dünkü gibi gülerek gelirse, gökyüzü temelinden secdeye varır, yerlere kapanır.

A aklı başında ayık, beni öldürmeye acele etme, zaten öldüreceğin yere yaklaştık; bir soluk olsun yumuşak davran, ayrılığı kim önce icat etti, bir sor soruştur.

Dedim ki a güleç gönül, ne diye böyle sertsin; yüreğin demirci örsü sanki; şu sonsuz gözyaşını seyret, bu tufanın çevresinde bir dön dolaş.

Özürler getirmedeyim sana a benim efendim; gam her yanımı kapladı; vefa göstermeye en lâyık olan sensin, şeytanı güldürme bana, sevindirme onu.

Bana diyor ki: Ne diye gamlanayım; ne diye âvâre bir gönüle sahip olayım; ne hastayım, ne gamlı; pek o kadar gam tutmam ben.

A beni öldüren, diriltmek, yeniden hayata kavuşturmak için gel, ziyaret et beni; her yanımı zaten sen kaplamışsın; üstünlük, lûtfetmekle olur; yardım et bana.

Etme sevgili, etme sevgili; hem güzelsin, hem bilgilisin; lûtfunu, keremini kesme bizden; etme a benim padişahım.

Şu işteki sabırsızlığımdan başka ne suçum var? Bu yüzden yüz çevirme benden, bağışla suçumu, ört günahımı da cömertlik göster bana.

Acaba gönlü, tedbiri pervasızlıktan döner de bağışa başlar mı? Tanrım, sen merhametini arttır onun da olmayacak şeyi mümkün et.

30 Size geldik, size geldik; buluşalım da diriltin bizi, şarabınızdan sunun bize, bize de cömertlik edin, kardeşlere de.

Bir şefaatçi, tutsa da o çaresiz ölüyor dese öğüt kabul etmez gönlün; işte bu dermansız bir dert.

Sarhoş bir halde ateşlere atıldım; ateşi yurt saydım; ateşe alıştım, eş dost oldum onunla, kimdir ateşle eş dost olan?

Yanıp yakılışımı gördü mü, bu ya gösteriş der, yahut da şimşek, kıvılcım bu. Gözyaşlarımı seyredince bu ya gözyaşı der, yahut da yağmur.

Dostum, göçeceğim zaman yaklaştı, hem de gönülsüz, akılsız olarak göçeceğim zaman; yüz çevirme benden, helâk etme beni, beni unutarak mahvetme.

Bana der ki: Bizim derdimiz, her türlü şekerden, her çeşit helvadan iyidir; sende ya sara var, ya sevda illeti, şekerden feryat eden var mıdır?

O toplumu aldatan güzel, der ki bana: Aşkın belâsı şekere benzer; sevda dikeni nerkis gibidir, a yapmacıklar yapan, ne diye ağlıyorsun?

Zahmetimden hazinelere, definelere sahip oldun, dikenimin yüzünden gül bahçesine eş dost kesildin; ne diye aldatma yolunu tutar da ağlarsın? Aldatanların padişahıyım ben.

Aşkın açtığı yaralar şifa verir sana; aşkın bulanıklığı arı duru bir hale getirir seni; aşkın soğuklukları ısıtır seni; aşk ateşleri güldür, reyhandır.

Yoksa hamları bizim yolumuzdan çıkarmak mı istiyorsun sen? Onlara karşı böyle bir ters yol tutmuşsun, ağıtlar yakıyor, ağlayıp duruyorsun.

6240 Zengin oldunsa nekeslik etme; aşkla sadakalar ver, yüceliklerde bulun; yenecek şeylerde nekeslik ne kötü nekesliktir; bağışlarla cömertlik ne güzel cömertliktir.

A naşı, zevk, işret meclisinde az nekeslikte bulun; olmaya ki sevgili de huysuzluğa kalkışa da sana aynı şeyi yapa.*

* Bir Bektaşî nefesinde de geçen "naşı" kelimesi, acaba "nâ şey"den mi bozmadır?

* A sâkî, sundukça sun, "Daha fazlasını elde etmek için başa kakarak verme." Döndür kadehlerimizi, sarhoş et bizi; zevk, neşe sarhoşlukla elde edilir.

Güzelim kokulu şarabı içtin mi, şarap isteyen dostlara da sun; hırsı, kötü huylu oluşu bırak, bu meydandan başka bir yerde şarap içme.

Küçük kâselerle sunma, taslarla sun; a şanı ulu, ulu taslarla, büyük testilerle yardım et bize.

A benim canım, meyhaneden getirdiğin o küçük kadehi bırak; testiyi kadeh diye kullan; vakitsiz, geç geldik biz.

Rabbimiz ağırladı bizi, lûtfetti, suvardı bizi; koca ölçek ne de güzel bir tas; gam, tasa ne kötü şey, tıpkı kurt gibi.

Getir o gamın boynunu kıran güzel soluklu kadehi; getir o yüzlerce kaanın, ayaklarına toprak kesildiği o mahrem dostu.

Yaşamamı istiyorsan sâkîlik et bana ey aşk; varımı yoğumu yokluğa ver; borç da sensin, borç veren de sen.

Candan coşan şarap yokluk kadehine kondu mu, sonu bulunmayan aşk gibi ölümsüz bir yaşayış verir.

A bizi sarhoş eden sâkî, gönlü müjdelerle teselli eden, bizi düşmanlıklardan arıtıp tertemiz eden şarapla doldur kadehlerimizi.

Bırak hileyi, düzeni a sâkî, bütün toplumu ölümsüz bir hale getir; çünkü bil ki sen de küpteki şarap gibi sâf mı sâfsın, arı duru bir güzelsin.

* Bize kâseler sundukça sâkîmizin yüzünde bir şimşektir çaktı; biz yüceldikçe Furkan gibi parıl parıl parlayan bir ışıkla ışıklandırdı bizi.

Ne sudur bu ki içinde yüzlerce ateş yalımlanır; bir renk ki içinde yüzlerce renk parıl parıl parlar.

Bir su ki ateş gibi yanar, yakar, gümüş para gibi değerlidir; hem de öylesine gümüş para ki kantarla, batmanla; ne sayısı var, ne teraziyle tartılabilir.

Kızıl altın gibi bir şarap; fakat nurdan meydana gelmiş, üzümden değil hani; gözlerden körlüğü giderir de insanı Zühal yıldızına doğru uçurur gider.

Sunduğu şarap seni yok etti, kendinden geçirdi mi, o da içe içe azıttı mı, artık a dostlar kendinizi de sakının, onu da; o şaşırmış kalmışa açın meydanı.

Şarap onu bir başka hale getirdi mi coşar, köpürür, delilini getirir de canından ben Tanrı'yım sözü fırlayıverir; ne yüceliktir bu, ne doğru delil.

CV

Ne bilirsin meyhane erini sen? Altı yandan da dışarıdır o; o meyhane evveline evvel olmayan bir meyhanedir, sense şimdicek, daha yeni geldin oraya.

Kendini gören kuş, kendinden geçmişlerin bağına bahçesine uçamaz; o Leylâ'ya Mecnun olan, ancak yüzlerce Mecnun'a Leylâ kesilendir.

Bu yanda binlerce meclis var, fakat bu meclis onlardan da daha ötede; çünkü bu meclis neliksiz-niteliksiz âlemde, o âlemden de daha fazla neliksiz-niteliksiz bir meclistir.

Şu arslanlara bak, o ormanda ecelden tir tir titriyorlar; ecel arslanının yüzünden arslanlar bile ancak kan kaşanıyorlar.

Nice Tanrı Zümrüdüanka'sı var ki tespihleri, ben Tanrı'yım sözü; fakat o yana bir kanat çırpsalar kolları kanatları yanar gider.

Mahmud da, vezir de, perdeci de bir Eyaz'a kul köle oldu; çünkü onun ayak bastığı yerde erlerin başları alçalır.

İnkârında mazursun sen; çünkü orda, Cüneyd, Şeyh Bıstâmî, Şakıyk, Kerhî ve Zün-Nûn bile şaşırıp kalmış.

Çünkü a benim canım, güneşe gitmeye yol yok; meğerki güneş lûtfetsin de bu çöle, bu yazıya doğru gelsin.

Tebrizli Şemseddin, sana lûtfeder de seni bu inkârdan kurtarırsa ne âlâ; yoksa bu gazeli okuyadur, bu afsunu oku oku; üfür kendine.

CVI

Ne bilirdim ben ki şu sevda beni bu çeşit çıldırtacak; gönlümü bir cehennem yapacak, gözlerimi Ceyhun ırmağına döndürecek.

Ne bilirdim ben ki bir sel ansızın beni kapacak, sürüp götürecek, bir gemi gibi uçsuz bucaksız bir kan denizinin ortasına atacak.

Dalgalar vuracak o gemiye de tahta tahta ayrılacak, o denizin çeşit çeşit dönüşleriyle her tahta dibe batıp gidecek.

Fakat bir timsah var, baş çıkarır da o denizi içer, sömürür; öylesine dipsiz, kıyısız deniz bir çöl gibi susuz kalıverir.

Derken o çöl de denizi sömüren timsahı paralar; ansızın Karun gibi yutar gider.

(c. II, s. 63) Şu değişmeler meydana çıktı mı çıktı; ne çöl kaldı, ne deniz; nasıl oldu, nice oldu, ne bileyim ben; nasıl, nice, neliksiz-niteliksiz âlemde gark oldu gitti.

Birçok ne bileyimler var, fakat bilmiyorum ben; ağzımı yumdum, çünkü o denizde bir avuç afyon yuttum ben.

CVII

Ay yüzlü sevgilim geldi mi, kim oluyorum ben, kim oluyorum ben? Can güneşi doğdu mu, nerde kalır gebe gece?

Ağlar yüzlü diken, bahar gelince ne olur? Renge, kokuya sahip olur; fakat gülme huyunu alamaz ki.

Güneş değersiz taşa vurunca ne olur o taş? Taşlıktan çıkmaz, aydın inci olmaz ki.

Yeni doğmuş arslan eniği, bir kediye bile zebun olur; fakat arslan sütünü eme eme arslanları alt eden bir arslan kesilir.

Bir katre erlik suyuydun, benliğini atar, varlığından geçer bir hale getirdi Tanrı seni; bir cıva gibiydin, Tanrı sayesinde gümüş bedenli bir padişah kesildin.

Bir başka benliğin var ki o denizdir, bu varlığınsa katre; şu varlığın, altın kesintisidir, o bense madene benzer.

Tanrı benliği belirdi mi bizim benliğimiz yok olur gider; Tanrı Ay'ı harman etti mi varlık harmanı yanar, biter.

Can bir elbise giyinmişti ki ne yakası vardı, ne yırtmacı, ne eteği; eteğine sarıldım canın.

Çakan bir şimşeği, çıkan bir parıltısı, küfrü yakıp yandıran mâna atlasından biçilmiş bir elbise istiyorsan hırs elbisesinden soyun.

Bu atlastan bir elbise giyinmişsem sözü de kapalı söylemeliyim; süsen gibi yüz dilim olsa gene bir harf bile söylemem.

* Böylesine bir elbise giyinmişti, böyle bir elbiseyle örtünmüştü de Tanrı, onun için, "A elbisesiyle başını örten" demişti Peygamber'e; iç elbisesi nur gibiydi, dış elbisesi de en güzel huylardı onun.

CVIII

Âşıkın delilikten başka ne işi gücü, ne sanatı, hüneri var? Sevgililerin nazı da yabancı görünmeden, bilmezlikten gelmeden başka nedir ki?

Işığın önünde oynamayı zerreden öğren; erlikte bulunmayı pervaneden belle.

Sarhoş arslan gibi sıçra, atıl, ne önü bil, ne sonu; arslanlara kediyle savaşmak ayıptır.

Dağın da başı yücedir amma zerreleri dağıtıp saçmayı bilmez; doğana ne diyeyim? Fakat nerde o, nerde pervanelik etmek?

Nerde kılıcın önünde kalkan gibi çırçıplak yaralar aramak; nerde altın gibi kürede ateşle bir evde oturmak?

Derenin suyu tatlıdır amma nerde denizin heybeti? Nerde şaha vezir olmak, nerde her çeşit kayıttan kurtulmak?

Sırlar kadehisin sen; kulağını tıka, gözünü yum; delik kâse kadehlik edemez.

Gece aydın olsa bile gündüzün yerini nerden tutacak; boncuk parlak olsa bile nerden incilik edecek?

CIX

Âlemi aydınlatan mum, yâni Güneş bile bana bu kadar aydın görünmüyor; acaba kusur gözümde mi, yoksa Güneş'in ışığında mı, yahut da pencerede mi?

İpin ucu elden mi çıktı, kayboldu ki o hal geldi, geçti; çünkü o haldeyken iğnenin ucu bile örtülü kalmıyordu.

Ne mutlu demdir o dem ki şu mescide hizmet eden melek, bu gönül kandiline Tanrı'nın zeytinyağından yağ koyar.

A gönül, gir şu ateş potasına, bir güzelce otur; bu ateşin tesiriyle öylesine demir bile ayna oldu gitti.

İbrahim altın gibi ateşe girdi de onun yüzünden ateş, yaseminlik kesildi; ateşten güller, süsenler bitti.

Gönlünü şu kavgadan böyle bir sevdaya çekip getirmezsen bu gönlü ne yapacaksın? Gel, otur da söyle bana.

Adam olmadığından dolayı erlerin halkasına gelmiyorsan, erlerin kapılarındaki halka gibi kapının dışına çık, kapıyı dövedur.

100 * Peygamber, oruç kalkandır dedi ya, oklar atan nefsin önünde sakın atma elden bu kalkanı.

Şu karada kalkan gerek; fakat o denize vardın, ulaştın mı, oka karşı, balık gibi bedeninde bir zırhtır belirir:

CX

Bana her solukta, bir tatlı kıt'a söyle, her beyit başına da bir öpücük al, gel yanıma otur deyip duruyorsun.

Ne öpücük, ne öpücük; ne helva, ne samsa baklavası; taştan bile süt fışkırtır; kazma, bel, âcizdir bundan.

A gönül, aşk öpücüğünü mü buldun da böyle uçtun? Her cüzün dudak gibi ağlıyor, öpücükler devşiriyor.

Peygamber, Tanrı yolunda şehit düşenlere telkıyn verirdi; sen de gel, senin şehidine telkıyn ver.

Telkıyne niyet ettin mi, o anda ölü uçmaya koyulur; kefeni atlasa döner; mezarından nesrinler biter.

Mademki rahatın yok, beden bineğini kes gitsin a gönül, o binekle rahat mı edebilirsin sen? Yücelere eşemez o, topaldır, topal.

Asla ardından gelmeyen devenin de ayağını kes; o boyuna dikenliklerde dolaşır; diken incir gelir ona.

Onun ayağını kestin mi, o anda gemi gibi ayaksız yürür; uçsuz bucaksız denizin dalgası din yelkenini uçurmaz.

CXI

A Müslümanlar, bu evden dışarı çıkmak haramdır; erguvan renkli şarabı bırakmak, erganunun sesini dinlemeyip gitmek haramdır.

Dışarda ya hile var, ya sitem; binlerce defa denedim, gördüm bunu; bundan böyle de sınanmışı, denenmişi sınamaya, denemeye gitmek aptallıktır doğrusu.

Evden çıkma a deli, ayrılıktan kan ağlarsın sonra, kan; bir eli kestin mi kan akmasına şaşılmaz.

A hocam, ağlarken gülmeyi mumdan öğren; a akıllı kişi, dururken yürümeyi gözden öğren.

Sana nasipse masumların can kuşları gibi şu gök kubbeye gitmeyi ustalardan öğrenirsin.

Gel ey sevgili, vaktin hoş olsun, gel, direk gibi çek yükümüzü bizim; çek de bu sabrın direksiz gök tavanına gitmeyi öğretsin sana.

Meryemoğlu İsa'nın nefesi âşıkın derdini azaltamaz; gönül derdi ilaçla, afsunla iyileşmez.

Bir tas baş aşağı çevrildi mi içindeki dökülür gider; fakat sevda, kâseyi baş aşağı çevirsen de dökülmez.

İster temiz ol, ister kirli, a akıllı er, çıkma bu evden; dünyada bu evden çıkmak gibi bir günah olamaz sana a kul.

Bu kapıda bir arslansın sen; yolundaki düşmansa tilkidir; tilkiye zebun düşmek arslana ayıptır.

Mademki naz çekeceksin, böylesine bir padişahın nazını çek; çünkü alçak feleğe alt olup gitmek yıldızı düşkünlüktür.

Bilgilerden yuyayım gönlümü; kendimi kendimden gafil edeyim; çünkü devlet sahibi sevgiliye hünerli, bilgili olarak varmak yakışık almaz.

Delilerin canları bilir ki bu can canın kabuğudur; bu bilgi için bilgiden deliliğe gitmek, doğru bir iştir.

Sessiz, soluksuz nefes alana, denize dalmak, dalgıçlık etmek mubahtır; varını yoğunu veren kişidir vara yoğa kavuşan.

Bırak artık da o söylesin; sus, tövbe etmeye bak; çünkü o sevgilinin huyudur, tövbe edenlerin yanlarına gider o.

CXII

Müslüman, ne diye Müslüman'ı aldatmaya uğraşır? Darmadağın olmuş kişiyi aldatmak, pek o kadar sanat da sayılmaz hani.

Mecnun, Leylâ'nın izini izledi de bütün çölü aştı; fakat Leylâ'nın gözü bir ağırcanlıyı kandırmak istemiyordu ki.

Denizler gibi inciler saçmaya acınmaz o; fakat sen bununla onu aldatmayı yerinde görürsün.

Bir mektebe benzeyen gözü, dünyaya ne biçim bir töre koydu ki karıncalar bile Süleyman'ı aldatmayı ummaya başladılar.

Gönlüm yırttı düşünceyi, şişe gibi kırıldı; ne diye akıl, gizli şeyleri bile bilen kişiyi aldatmayı umar?

Onun alımlıları kandırmak istediğini duydular da, dünya pırıl pırıl cilâlandı; âlem alınacak şeylerin konduğu odaya döndü.

Dereye düşen her düşünce bir av peşine takılır gider; tuzların hevesi nedir? Tuzlayı kandırmak.

Pislere temiz suyla yunmayı öğretir, katı yere de kazmaları kandırmayı öğretir.

O kahredici ne de renk renk işkence etmeyi bilir; iş böyleyken ateş ne diye üzerlik tohumunu, çöreotunu kandırmaya kalkışır ki?

CXIII

* A yolu yordamı güzel yüce er, medresenin içinde Şihâbeddin'in odasının yanında bir oda istiyorum lûtfundan.

Adımı yaya kadı tak, mahkemenin içinde de adalet sahibi de; yahut da padişahın duacısı diye çağır beni da dualara âmin diyeyim.

* Bu düzenle rebâpçıyı oraya bir sok; istersen adımı değiştirir, fülâneddin diye bir ad takarsın bana.

Zaten halk şekilden, addan ibarettir, ham meyveye benzer; kimin haberi var onlardan hangisi acı, hangisi tatlı?

(c. II, s. 64) Kadıya bir hal gelir de semâ' etmek isterse bir güzelce rebâb çalarım ona, tatlı bir halde semâ'a sokarım onu.

* Rebâbımın sesinden Akıncı da dirilir; mezarından başını çıkarır, kalkıp oynamaya koyulur; aferin der, beğenir beni.

Çalgı çalana sarhoşçasına hırkayı çıkarıp atar gibi kefeninden soyunur, önüme atar; ondan sonra ölüler o anda birer birer mezarlarından çıkarlar.

Şekillerin, sûretlerin şu sesle dirilmelerine şaşılmaz; içinde de aşk sûretleri dirilmede; bir bak da gör.

Zaten insandan işe yarayan, sende o dirilenlerdir; öte yanını topraktan tozan bir toz bil gitsin.

Gönlünde her an bir başka şekil var; bedeninse donmuş, taş kesilmiş bir şekilden ibaret; sen o şekle bağlısın, öbüründen haberin yok, onun için böyle donmuşsun ya.

Bir sûret görünüyor da gazelin aslı benim, beni ara diyor; sustum; her uyuza mühür vermek yakışık almaz.

CXIV

Gönlümdeki aşk yüzünden sevgilimin ayaklarına kapandım da bu neşeyle can geldi, gizlice ayaklarıma kapandı benim.

Fakat bir gün o hizmette kusurum olursa, can canıma düşman olur, şu gönül de lâyığımı verir benim.

Bir seher çağı, canım ayaklarının bastığı toprak olsun diye dua ettim; şu duama canın âmin diye nara attığını duydum.

Şu gönül gizli güzele nasıl oldu da bir yol buldu; şu can o güzelin canıma canlar kattığını, nasıl bir koku aldı da anladı?

Bana bir kadeh sundu, ben nazlandım da hayır, istemem dedim; istemem deme, benim için al, iç, benim için al, iç dedi.

Bir katresini tadınca zevkle kadehi çektim başıma; öylesine bir sağraktı o ki bu yolda kılavuz oldu bana.*

* Bu gazel CI. gazelin, pek az bâzı kelime farklarıyla aynıdır. Herhalde Mevlânâ söylerken iki kişi yazmış, temize çekilirken bu farklar meydana gelmiştir.

CXV

Bir acı şarap ki bütün acılıklar onun yüzünden tatlılaşır; öylesine bir Çin güzeli ki yüzümüzün buruşmasına bile meydan vermiyor.

Şarabı her an, Hızır'ın abıhayatını çek demede; yüzü her solukta, ebedî cenneti seyret demede.

* Tatlı dili zeytinlerle dopdolu ağaçlar dikmede; tatlı dudakları afsunlarla "Vettîn" sûresini okumada.

* A yanaklarının aşkıyla binlerce hûrü'l-ıyni yakıp eriten; a sevgisi, ayn sîn kaf, yahut Yâ Sîn gibi, belâları gideren.

Yüzünün ışıkları kuşluk güneşini nurlandıran, onun ışığından da üstün olan; ululuğu yüzünden Tur Dağı'nın yücesine varan.

* Az ziyaret et de sevgin artsın sözüyle nice âşıkı helâk eder; yüzü kıyamet günü gibi nice ölüyü diriltir.

Boyuna der ki: Bir şey söyleme; aklın eriyorsa bak da gör; bu telkınle her solukta binlerce ölüyü diriltirim ben.

Hür kişilerin katında susmam yarın sırları açar; harflerin ötesinde anlam ışıklarla belli olur.

Hacetlerini dile dedi mi, bu ümmete bir kulak verir ki can kulağı gibi söylenmedik sözü bile işitir, sen hemen âmin diyegör.

A seher yeli, biz sustuk, bizi bul da ne anlarsan git, anlat; bir zamana dek, bizim gizlediğimiz şeyleri dirilere naklet.*

* Bu gazelin beşinci, altıncı, sekizinci ve son beyitleri Arapçadır.

CXVI

Gözlerinde işaretler var; iyi tanı onu, iyi tanı. Benden duy bunu, vakti geldi, çek onu kendine, çek onu.

Can güneşi doğdu; doğuya da sığmıyor, batıya da; gel a hasetçi, adamsan gizle bakalım, gizle.

Onu açıklamak varlığımızdır bizim; onun ziyanı kârdır bize; can faydası istiyorsan ziyan et onu, ziyan et.

Bu nükteden kanlar içinde kaldım; Tanrım, nasılım, nasıl? Gel de a ömrüme ömürler katan can, anlat bana, anlat.

A benim canım, anlatılmış say; o ne denizdir, ne mercan; can dayanmaz anlatmaya onu; açıkla onu, açıkla.

O deniz, timsah gibi baştan başa ateş kesilmiş bir can ister; böylesine bir canın varsa hemen ver ona, hemen ver.

Denizi görene gökyüzü yer kesilir; böyle olmayanı da böyle yap sen, böyle yap.

Dünyadan tezce sıçra, çık dışarıya, incilerle dolu denize dal; sıçrayan bir varlıktır bu dünya; sıçrat onu, oynat onu.

Padişah Tebrizli Şems'ten kaçmak istiyorsan dâva okunu atma; yay yap onu, yay yap.

CXVII

6370 Kulağı küpeli kuluyum Şemseddin'in; onu bekliyorum ben, gönlüm Şemseddin'le buluşma şarabını içmek için ayrılık yaralarıyla dopdolu.

Onun aşk ateşleri Arş'ı da geçmiş, ferşi de aşmış; bilmiyorum, şu ateş içinde, çevremde hep Şemseddin'in yüzünü örten örtüler var.

Kucağımda yığın yığın ateşler var; fakat Şemseddin'i koçmak için o alev alev ateşler abıhayat oluyor.

Aklım bir tencere kaynattı, içindekini tattım, çiğ olduğunu gördüm de Şemseddin'in coşturması için yüzüstü devirdim o tencereyi.

Şu beden evimde görürsün ki biri var, eliyle başına vurmada, bir başkası var, hasta, hem de ölüm halinde; bir başkası da Şemseddin'e dalmış gitmiş.

Zül-fekaar'a benzeyen akıl dili, şu denizi incilerle doldurdu; sonra akıl, dilini çekti, Şemseddin için sustu işte.

Canına and olsun, gene öylesine coştum ki ne biçim bağlarsan bağla beni, koparırım o bağı canına and olsun.

— V —

CXVIII

Gökyüzüne benziyorum; senin ışığınla Ay gibiyim, mum gibiyim; canına and olsun, baştan başa aklım, baştan başa aşk.

Neşem senin işinden, sarhoşluğum senin dikeninden; and olsun canına, nereye yüz çevirirsen ben de oraya döndürürüm yüzümü.

Yanlış söyledim; bu halde yanlış söylemeye de şaşılmaz hani; and olsun canına, şu anda kadehle şarabı ayırt edemiyorum ben.

Öylesine bağlanmış bir deli divaneyim ki devleri bağlar dururum; canına and olsun, bir deliyim ki devlere Süleyman kesilmişim.

And olsun canına, gönülde aşktan başka ne belirirse, hangi varlık baş gösterirse, o anda hemen gönülden dışarı sürerim onu.

Gel, a giden dost; giden şey gelir elbet; fakat and olsun canıma, and olsun canına, ne sen o'sun, ne de ben o'yum.

A içten içe inkâr eden, gizlice inkâr etme; çünkü and olsun canına, alnına yazılan gizli yazıyı bile okurum ben.

Tebrizli Şems'in aşkıyla geceleri uyuyamıyorum; and olsun canına, dönen zerre gibi darmadağın bir haldeyim ben.

CXIX

Canına and olsun, gene öylesine coştum ki ne biçim bağlarsan bağla beni, koparırım o bağı canına and olsun.

Öylesine bağlanmış bir deli divaneyim ki devleri bağlar dururum; canına and olsun, kuş dilini bilirim; Süleyman'ım ben.

Aziz ömrüm sensin benim, geçici ömrü istemiyorum; and olsun canına, gamlarla dolu canı istemiyorum ben.

Benden gizlendin mi, baştan başa kâfirlik karanlığı kesilirim; bana göründün mü de and olsun canına Müslümanım o vakit.

Testiden su içsem hayalini görürüm o suda; and olsun canına, sensiz bir soluk alsam pişman olurum ben.

Sensiz göklere ağsam kara bulut gibi gamlıyım; and olsun canına, sensiz gül bahçesine gitsem zindandayım ben.

Kulağımın duyduğu ses, senin adın; aklımın fikrimin duyduğu şey, senin kadehinin sesi; canına and olsun, yıkılmışım, gel, tamir et beni.

A beni doğru yola götüren, ibadet yurdunda da maksadım sensin, mescitte de; nereye yüz çevirirsen, and olsun canına, ben de oraya döndürürüm yüzümü.

Aşkla konuşurum, o arslandır derim, ben ceylanım; fakat and olsun canına, ne biçim ceylanım ki arslanları görür, gözetirim ben.

İçten içe inkâr eden, gizlice inkâr etme; çünkü and olsun canına, alnına yazılan gizli yazıyı bile okurum ben.

O neliksiz-niteliksiz varlık acaba şu kanlarla dopdolu gönüle ne biçim bir yakınlık gösterdi ki canına and olsun, bütün yakınlarından kesildi gitti.

Kurbanlık canın bayramısın sen; âşıklar tapında kurbanların senin; canına and olsun, çek beni mutfağına, kurbanım sana.

Tebrizli Şems'in aşkıyla geceleri uyuyamıyorum; and olsun canına, dönen zerre gibi darmadağın bir haldeyim ben.*

* Bu gazelin birinci ve sonuncu beyitleri CXIX. gazelin birinci ve sonuncu beyitlerinin aynı. İkinci beyti pek az bir farkla aynı gazelin ikinci beytinin aynı. Onuncu beyti de gene o gazelin sekizinci beytinin aynı.

CXX

Ona âşık değilsem ne diye mahallesinde yelip yortarım? Ona susamamışsam deresinde ne ararım?

Şu deliyi ne diye bağlıyorum, yoksa kendime mi güleceğim, kendime mi güldüreceğim âlemi? O, sevgilinin saçlarından başka bir zincir kabul etmez ki.

6400 Aklımı da al, götür, fikrimi de; kulağımda pamuk tıkalı; kulağım pamuktan kurtuldu mu, onun hay-huyunu duyarım ancak.

Şu ağlayan gönlüm boyuna, ahdettim kendi kendimle diyor; onun düşmanının kanından başka şarap içmeyeceğim ben.

Gönlümü kanlarla doldurur, başımı şarapla, afyonla; gönlüm onun dağarcığı olmuş, başım da kabağı.

O, yüzünü açtı mı Ay da nedir, Zühre de ne? Şekerde, helvada nerden olacak onun huyundaki tatlılık?

(c. II, s. 65) Bana neden ağlarsın derler; o şekerler yağdıranın yüzünden. Bana neden sararmış solmuşsun derler; yüzünün lâleliğinden.

Her solukta beni Tebrizli Şems'e doğru sürüklersin; a gönül, kulağıma söyle; ne diye onun bulunduğu tarafa doğru koşar durursun?

CXXI

A benim canım, a ay yüzlüm benim, belân candan da tatlı; bu yüzden canı bıraktım; varsın senin için yansın yakılsın.

Can seni görünce kendinden utanır; gönlümün ayağı balçığa saplanır; gönülle ne işim kaldı ki; gönül ona yer yurt oldu gitti.

Sen güneşsin, gönülse bir kuyuda; bâzı bâzı vur kuyuya; çünkü gönül cana canlar katan aşkınla Ay gibi eriyip gedilmede.

Kendimde olunca bakırım, seninle altın kesilirim; kendimde olunca taşım, seninle olunca inci haline gelirim; senin kaftanının umuduyla aşka düşmüşüm, kemer kuşanmışım.

Aşkı kucakladım, başından külâhını çıkardı; civarındaki toprağa bak da kanına karşılık yüzlerce kesilmiş baş seyret.

Döksem de ay yüzlüm, sana muhtacım, bitsem de sana muhtaç; senin kehribarının aşkıyla saman çöpü gibi uçar giderim.

A güzel yerim Tebriz, Şemseddin'in yüzünden hey-haylara düşmüşüm; o senin buluşma Kâbe'ne lebbeyk diye diye geliyorum ben.

CXXII

* Ateşlere alışmış gönül, senin yüzünden bir şimşek kesilmiş; sense sanki taşsın, demirsin. Seyir seyran nerde, ben nerdeyim? Bana göçmek de sensin, gitmek de sen.

Sen olmayınca kendimi görürüm; fakat sen beni gördün mü, ben de kendimden geçerim, sen de kendinden geçersin; yerin altına bile gitsem sensiz gidemem; gel a bana benlik olan dost, sen gel.

Söze gelsem de söylesem sensin söyleyen, karanlıkları kendimden görürüm ben; şu bahsettiğim karanlıklardan Ay gibi bir baş çıkar, görünüver.

Yakama yapışasın diye yakalar yırttım, kendimden el etek çektim; halbuki sen de tutuyor, sevgiden el etek çekiyorsun.

Yakamı yırttın, eteğimi çektin; nerdeyim ben, adım sanım mı var; bana can da sensin, beden de sen.

Pişmanım, pişmanım ben; pişmansın, pişmansın sen; süsen gibi yüz dilim var; fakat dil de sensin bana, söz de sensin, süsen de sen.

İki gözüm yüzüne dalmış; gâh çevgehim sana, gâh top; top da sensin bana, çevgen de sen, iki aydın göz de sen.

Bir düşünceyle Ebû Cehil karpuzunu yüzlerce şeker haline getirirsin bana; bir düşünceyle de tutar, şekeri düşman gibi zehir edersin bana.

Şeker de sensin, Ebû Cehil karpuzu da, şekilden şekle dönen düşünce de; karınca da sensin, Süleyman da sen; güneş de sensin, pencere de sen.

Şaşı bir kâfirdim, birliğe yettim, olgunlaştım; kâfiri şaşı eden de sensin, iman da sen, aman yurdu da sen.

CXXIII

Gün geçti gittiyse a benim canım, geceleyin konuk ol sarhoşlara; yakınlara, kendinden geçmişlere, bir gececik sabaha dek konuk ol.

A güzeller Yusuf'u, Yakubların gözlerinden kaybolma; bu geceyi kadir gecesi haline getir; hüzünler evine mum ol bu gece.

Uzaksak rahmet ol, çıplaksak elbise kesil; arıklıktan ibaretsek sıhhat ol bize, dertsek derman ol bize.

Küfürsek iman ol, suçsak yarlıgama kesil; aç, yoksulsak ihsan ol, cennet ol, Rıdvan ol.

Bekçilik ederek çal o can davulunu; şeytanı kovmak için şeytanlara şihaplar at.

Denizsin sen, dünyaysa balık; vakitli neymiş, vakitsiz ne? Balıkların yaşayışını istiyorsan onlara abıhayat ol.

Kapkaranlık gece, Ay bizim konuğumuz olursa ne de hoş geçerdi; a benim canım, geceleyin yol alanlar için doğ, a benim ay yüzlüm, parla onlara.

A ıztırablara düşmüş gönül, sus, artık hayırdan, şerden bahsetme; mademki sırları meydana çıkaranın sırrı onun katında; dudağını yum, gizlen.

CXXIV

Dünyada hiç kimseyi görmedim ki ta başa dek kanat olmasın; herkes coşkun, herkes ateşli, herkes pusuda, bir bahane arıyor.

Herkes aşktan meydana gelmiş; herkesin ciğeri yaralı, herkes dudağını yummuş; fakat can bahçelerinde kat kat şakayıklar açılmış.

İyi, kötü gerçekler uyuyan arslana benzer; ona bir el attın mı, âlemi birbirine katar.

Toprağa mensup olan herkesin bedeninde nice gökyüzü güneşi var; nice kükreyen arslanlar ceylan şekline bürünmüş, gizlenmiş.

Bu gizli gerçek, insanların yaratılışı gibi toprakla gökten doğmamıştır; bu damatla bu gelinden çok eşsiz çocuklar doğmuştur amma bunlar onlardan meydana gelmemiştir.

Düşüncenin ayağı balçığa saplanakalmıştır amma o, nice yerleri dolaşır, Zühal'in üstüne bile ayak basar.

A balçığa bulanmış, şu tozdan topraktan yıkan, arın diye ta yücelerden lûtuf suyu akıtmıştır.

* Fakat sen bu Zemzem'i görmüyor da her solukta biraz daha batıyorsun; Eyyub'san, mahremsen ilacı ayağının altında ara.

O, yıkanmak için suya daldı mı, su kapar gider onu; o kutlu mekânsızlık bahçesine doğru elma gibi yuvarlar onu.

Elması elma bahçesine ulaştı mı taştan da kurtulur, zarardan da; o gül bahçesinde şeftali alınmaktan, öpülmekten başka bir zarar görmez o.

Vîs'in gönlüyle Râmîn'in gönlü birlik cennetini görür; kızıl gülle şebboy yüz yüze, sarhoş bir halde oturur.

O yandan elinde üzümden çekilmiş hâlis şarap kadehi, bir huri belirmede, bu yandan güzelim bir gelin, güle oynaya güzelim bir geline yüz tutmada.

O bağışı güzel bahçede çiçekler gibi beyazlar giyenler, zulümden kurtulduk artık; o yılan yüzlü bizden tezce geçti gitti diye açılır saçılırlar.

Can gözleri kanat açar, göz o görülecek şeylere dalar gider; ağız ballarla, şekerlerle dolar; artık geri kalanını da sen söyle.

CXXV

Yoksuldur o, yoksuldur o; yoksul oğlu yoksuldur o; her şeyi bilir o, her şeyi bilir o; her şeyi bilenin oğlu her şeyi bilendir o.

Lâtiftir o, lâtiftir o; lâtif oğlu lâtiftir o; beydir o, beydir o; mülk, saltanat sahibi bir beydir o.

Sığınaktır o, sığınaktır o; her suçun sığınağıdır o; ışıktır o, ışıktır o, eşi, örneği bulunmaz bir ışıktır o.

Sakinliktir o, sakinliktir o; her deliliği teskin eder o; dünyadır o, dünyadır o; bir bal, şeker dünyasıdır o.

Sırrını ona söyledin mi, bütün âleme söyledin gitti; gizlersen de bil ki her gönüldekini bilir o.

6450 Bunlar seni reddederlerse seni yalnız bırakmaz o; gel de şu devlet gölgesine gir, kaçılmaya imkân bulunmayan bir padişahtır o.

Onun harmanına git, seni yeşertir, geliştirir o a benim canım; onun eteğinin altına gir; kılıcı da defeder, oku da defeder o.

* O, ne buyurursa duyduk, itaat ettik de; neden korkuyorsak, ondan o kurtarır seni, o kurtarır.

Bir şey küfür olsa, suç olsa, hattâ kara şeytan bile olsa, onun güneşi o şeye vurdu mu, aydın dolunay kesilir gider.

Sözü aşkla söylüyorum; aşktan ders alıyorum; canı ona peşkeş çekiyorum; çok az şeyi kabul eder o.

Perde altında bir putun var, güzel bir put amma ölü; onu o kadar bağrına basma; çünkü soğuktur, zemheridir o.

İki eline kına yakmış, yüzlerce hileler kurmuş, düzenler düzmüş; genç görünmede amma adamakıllı karttır o.

Erkek arslan olsaydı ciğer arardı o; fakat parsa benzer, peynir arar o.

Padişahlığa lâyık şerefi yok; kapıcılığa bile yaramaz; bulamaç sevgisiyle sarmısak gibi çırçıplak kalmıştır o.

Onun okuna uyarsan yay gibi iki kat olursun; onda nerde arslanlık? Tavşandan da tutsaktır o.

Gönlüm coştu, yüzlerce kaynak akıtmak istiyor; fakat o, suyumun yolunu bağladı; yol bağlamayı iyi tasarlar, iyi bilir o.

CXXVI

Bana bir gün, sen bana mağara dostusun, gerçek dostsun; aşkımızın bahçesinde ebedî bir ağaçsın sen dememiş miydin?

A Tanrı arslanı, sonucu, avda bana; ne de güzel ceylanımızsın; ne de güzel avımızsın bizim demedin miydi?

A benim gönlümün rahatı, huzuru, gül gibi canımı, gönlümü açar, saçardın; şimdiyse o gül bahçesinde bir dikensin sen bile demiyorsun.

Senden bir nazdır vardı başımda, gam aklımdan aldı, çıkardı onu; ayrılığından aman; pek aman bilmez bir zalimsin sen.

Aşkın kanımı dökmeye nasıl bir fetvâ verdi, bilmiyorum; ne de güzel su verilmiş çelik bir kılıçsın sen, ne de taş yürekli güzelsin sen.

A umut, elimde Mûsa'nın sopasıydın sen; bugünse Firavun'a benzeyen ayrılığı yüzünden yılana can kesildin gitti.

Âdem gibi ışıklı göklerden düştün; padişahın vuslatından ayrıldın; ne diye şu aşağılık yerdesin, şu ateş ülkesindesin sen?

A göz, buluşma kucağındaydın bir müddetçik, eteğini gözyaşlarıyla doldur; çünkü padişahtan ayrısın sen.

(c. II, s. 66) A benim saçlarım, neşe çağında siyahlar giyinirsin de, şu gamla yaslara battık mı, elbisen beyaz olur, nedendir bu?

Nazımla, nesirle getirdiğim özürler, dünyaya gece masalı oldu artık; bir özrümü bile kabul etmedin; ne biçim güzel yüzlümsün benim?

A can, onun abıhayatından ayrıldın, mahrum kaldın da hâlâ erimedin, hâlâ durup durmadasın, granit bir kaya mısın sen?

Şu bedenden kaçmışsın amma gene de bir bağın var; o kerem denizinden çıkmışsın; kulakta padişahlara lâyık bir incisin sen.

Şu soluk ümitle, karakıştan sararıp solan bahçe gibi solmuş sararmışsın; karakıştan tez uçup geç; o ilkbaharın canısın sen.

İlim madeninin yeri olan can dünyası alanına yol al a yüce, a şerefli can, dumandan meydana gelen can değilsin sen.

Kötü yorumlarda bulunma, kutlu yorumla buluşma elde edilir; padişahımdan uzağım deme; iyiden iyiye onun civarındasın sen.

Deli olduğunu bildin mi, bu biliş akıldır; sarhoş olduğunu anladın mı, artık ayıksın sen.

Binlerce şükür o padişaha ki onun vezirine bağlanmışsın; binlerce övüş o şaraba ki onun yüzünden mahmursun.

Tamamıyla övünme, tamamıyla devlete erme padişaha lâyıktır; sen ne diye övünme kaydındasın, sen ne diye utanma bağındasın?

A gönül, senin kanını içti de ayrılığım semirdi; ne diye kurban oldun a gönül; daha henüz bir yıllık arık bir koyuncağızsın sen.

Zurna gibi o dudakları beklemede dokuz tane göz açmışsın; mademki o dudakları görmüyorsun, o perdeden ne diye ağlayıp durursun?

Tef gibi ayrılığının vuruşlarıyla belim, iki büklüm oldu; ne diye şu gönlün eline düşmezsin tef gibi?

Padişah Şemseddin'in aşkı cana minnet, hem de binlerce minnet; sen de ben senin hakkını gözetirim diye yaralara berelere batmışsın.

A benim Tebrizli padişahım, şu kanlar döken denize gark olmuşum; ne olur, Mûsa gibi şu denizden bir toz koparsan.

A benim padişahımın güzelliği, lûtfu; nerden sayıp dökebileceğim seni; ne ucun var, ne kıyın.

CXXVII

Yüzlerce hile düzen görsen gene de Tanrı düzeninden emin olma; gerçeği görüyorum sansan bile gene gözlerini ovuştur.

Tanrı'nın düzeni, öylesine kuvvetlidir ki can gözün, yerde olsan bile Arş'ta görür seni.

Emin gibi görünen canından hainlik um, hainliğinden şüphe et onun; çünkü sâf olur, bön olursan eminlikten bile bir fayda görmezsin sen.

Çirkin mi çirkin bir Hintli'yi satın almışsın, çarşaf içinde o, Zühre gibi güzel, Çin dilberi gibi alımlı sanıyorsun onu.

Fakat geceleyin eve getirdin de çarşafını çıkardın, yüzünü gördün mü, gözlerini yumarsın, burnunu tıkarsın.

Şu aldatıcılar pazarında zahit görünenler çoktur; sağlam bir aklın var, fikrin var amma aldatırlar gene de seni.

Meğerki efendiler efendisi Şemseddin, her solukta yardım ede sana, canını uyara.

O güneşi gör ki evveline evvel yoktur, sonuna son yok; din ehliysen din alanında parlar durur.

Birlik bahçesine git, onun yüzünden orda hep neşe biter, zevk boy verir; hüzünlere batmış bile olsan her parçan güler durur.

— H —

CXXVIII

Gönülden de sürüp çıkarayım, gözden de; bir uğurdan bezeyim gitsin; can güneşi doğunca mumu da istemem, yıldızı da.

A gönül, ressama bak, hamamın resmine ne diye bakar durursun? Ay'ı, Güneş'i gör; ne diye ay parçasının çevresinde döner durursun?

Burnuna sarmısak tıkamışsın, gül kokusu ararsın! Her çaresizden çare arayan, ne de rızksız kişidir ya.

Ressamdan başkasına bakma; ressam öylesine bir ressamdır ki gam resmini neşe haline sokar; katı taş onun lûtuf iksiriyle akıyk olur, lâ'l kesilir.

Evinden barkından ayrı düşmüşsün; ömrün gurbette geçip gidiyor; ister mahmur ol, ister sarhoş, ona ulaş; ulaştın mı da bil ki kurtuldun gitti.

Yoksa gulyabani misin ki Medyen'in yolunu bilmiyorsun; halbuki gök kubbenin üstünde senin yerin; orda köşkün, perden var senin.

Amma o köşk, senin gördüğün köşklerden değil; bir mimarın eliyle düzülmüş, koşulmuş damı, burcu yok bu köşklerin.

Şu aşağılık gibi görünen yerde binlerce çiçek bir vadeyi umar da neşeyle gülümser; yücelerde binlerce mum, onun buyruğuyla döner dolaşır.

Ne saltanattır, ne yüceliktir ki bir secdeye bir baş bağışlar; düzenci nefse tutsak olmaktansa ona tutsak olmak elbette daha iyi.

Düşüncelerle, düzenlerle dolu olan her akıl, onun bilgisiyle o hale gelmiştir; mahmurlaşan, insanı büyüleyen her göz, onun lûtfuyla bu lûtfa erişmiştir.

A aşk, bedene aşk sözünü söyleme; sana karşı münafıklık eder o; münafıklık eder amma aşkla işi yoktur onun.

Karşında el pençe dîvân durur, fakat güler sana; seyret de bak, mezarlığa gider o feryat kötülüğü buyuran nefsin elinden.

CXXIX

Dün gece bu kula verdiğin söz, ettiğin ahit nerde, ne oldu? Ahdin de var oldukça olsun, ahdini bozman da, güzelliğin de.

Dünyayı bir bakışla kapan, bir dereceye gelmiş yıldızların hepsini de bir gülüşle çelen bir padişahlar padişahına, ahdini bozarsa ne gam.

A gönül, ne istiyorsan iste; bağış hazır, padişah da burda; o ay yüzlü, hadi git de gelecek yıl gel demez.

Padişahın canına and olsun, ihsanı peşindir, yarın vadesini duymadım ondan ben; parıl parıl parlayan ay değirmisinin veresiye ışık verdiğini duydun mu sen?

6510 Nerde o yardımlar, lûtuflar, nereye gitti o hikâyeler; n'oldu o açışlar, nerde o açan.

* Hepsi de bizimle, bizde; biz de kim oluyoruz; baştan ayağa dek biziz hepsi zaten; dünyada atalar sözüdür hani; arayan bulur.

Biz demenin de yeri mi? Onun aşkının ayakları altında öldük gittik biz; hayır, yanlış söyledim; onunla dirilen, nerden ölecek?

Padişahın hayali salına salına yürüdü; kerpiç de canlandı, taş da; kuru ağaç bile gülmeye başladı; kısır karı bile gebe kaldı, doğurdu.

Hayali böyle olursa kendisi nice olur? Güzelliği, yüzü dördüncü kat gökte parıl parıl parlayan güneş değirmisidir sanki.

Yemekteki tuzu yalnız o yemeği yiyen, ağzına alıp çiğneyen kişi anlar.

Ne şaşılacak şeydir ki, âşık ile mâşûk hem birdir, hem ayrı; cilâlayanla cilâlananın buluşması şaşılacak bir buluşma zaten.

CXXX

A ciğerler yiyen güzelim benim, pervasızca geliyorsun, gönlümü alıp götürüyorsun; gene ne getirdin, bilmem ki?

Düzenbaz gözlerinden feryat; önceden de işin buydu zaten; yavaş yavaş gelirsin, paramparça gönlü, birden alır gidersin sen.

Neliksiz-niteliksiz Ay'ı elde etmek için feleğin kahrını çekiyorsun; deliliğin belli oldu gitti; akıllı böyle işe girişmez ki.

6520 O ateş gibi kadehi getir de bir hoşça çekivereyim; çekivereyim gökten de, yıldızdan da ötede olan o ay yüzlünün aşkıyla.

Harmanımı yak, tasımı damdan düşür; aşkın işi budur, âşık âvâre olur.

Kinle yaralayacaksan yarala şu yoksul gönlü, yarala; dayanır, ne yapsın o çaresiz zavallı?

Gönlüm düşünceler yurdu oldu, yahut da şişelerle dolu bir dükkân kesildi; söyle a Tebrizli Şems, senin gönlün taş mıdır, kaya mı?

CXXXI

* Ne de efendice meclis, ne de padişahlara lâyık şaraplar; ne güzel yağma bu ki Kıpçak padişahı Türk'çesine çapmış, getiriyor.

O hokka gibi ağız, lûtuf kucağını açar diye lâ'l dudakları yüzünden gönlüm demir zincirini geveleyip duruyor.

O neliğe-niteliğe sığmaz hal yüzünden deli divane olan canı sürme tapından; artık bu afsunla, bu masalla nerelerde karar edebilir ki?

O büklüm büklüm saçlarını âşıka karşı çözer, açar ya; bilir ki zincir şakırtısından büsbütün coşar, köpürür deli.

O kıvırcık, o simsiyah, büklüm büklüm saçlar yüzünden gönlüm tarağın dişleri gibi yarılmış, diş diş olmuş.

Gönül arkadaşları sarhoşlukla nasıl da altüst olmuşlar, yıkılıp gitmişler; a ay yüzlüm, canın için olsun, şu evin kapısından bir baş sok da bak.

A gönül, sâkî sana şarap vermedi diye neden balçığa düştün? O tulumu açmadıysa, kadeh ne diye şarapla doldu?

Tanrım, şu ormanda düşünce ne de kaybolmuş gitmiş; canla canan arasında bedenin bedenliği mi kalır?

Gel a Tebrizli Şems; yücelikte Süleyman'sın sen; aşkınla bütün kuşlar tuzaktan da oldular, yemden de.

CXXXII

Gönüle ayak basar basmaz düşünce elden çıktı gitti; sırlar da bellerini bağlayıp yola düştüler, düşünce de belini bağlayıp yola düştü.

(c. II, s. 67) Gönül cana geldi de kendinde konaklayıp durma dedi; düşünce gönlü ağırcanlı gördü de tezce sıçradı gitti.

Aşktan bir haberci geldi de hadi kalk dedi, yürü tapısında yeri öpmeye; düşünce bu düşünceyle kendisinden geçti de Tanrı'ya ulaştı.

Güzellerin meyhanesi açıldı, düşünce küpe, sağrağa eş oldu; aklına ne gelmişse hepsi de bir bir göründü; artık ne de sarhoş ya.

Kendisini düşünmeden öylesine kurtuldu, kendisinden öylesine geçti de herkese soruyor artık: Acaba düşünce denen şey de var mı ki?

Felek gönül kanıyla alçaldı, iki elini birbirine çarptı; benden kimseçikler kurtulamadı diyor, düşünce nasıl kurtuldu acaba?

Böyle bir düşünceye herkes önünden de tuzak kurar, ardından da; sanır ki düşünce, tuzağa, oltaya düşer.

Köhne dünyaya bak; gâh semiz, gâh arık; eski derde şu yüzden düşer; düşünce, yeniden doğmuştur.

Aradığı her şekil düşünceden biter, meydana gelir; sen her şekle tapma, düşünceye tap.

Cevherlerin hepsi de hareketsizdi; yapılar gibi durup duruyordu; düşünce bu cevherleri yardı da dışarı fırlayıverdi.

Doğum ağrısı bir şehzade doğsun diyedir; sonucu düşüncenin başı alçalır da doğanın başı yücelir.

Gönül gamla peygamberleşti mi gönüle Cebrâil iner; düşünce yüzlerce İsa'ya gebe kalır Meryem gibi.

Tebrizli Şems'in balı, mizacımda kanı arttırır; bu yüzden de düşünce bir hacamatçı gibi gönül damarını yarar.

CXXXIII

Dün Van gülü lâleye dedi ki: Sarhoşça bir kalkalım da yeni açmış gülün eteğine sarılalım.

Gülün o yalın yüzünden şarap üstüne şarap içelim; gel de gülle lâle gibi sarhoşça birbirimize karılalım.

Yasemin nerkisin şuh gözünü gördü de Van gülüne, kalk dedi; biz de sarhoşçasına kavgaya girişelim.

Şekere benzeyen gül yüzlü güzel, gonca gibi kapalıydı; mademki açıldı, saçıldı, bizim de sarhoşça inciler saçma çağımız geldi.

6550 * Elest meclisinden gelen canlar, kendilerinden geçmiş, sarhoş bir halde gelirler; o yüzdendir ki balçıkta sarhoş gibi ayağımız kayıp durmada.

A gönül, şu neşe içinde, hürriyeti selviden öğren de sarhoşçasına suça da aldırış etmeyelim, tövbeye de.

Yol gören gözün düzeni, Salâhaddin'dir, Salâhaddin; onun için kendimizden sarhoşça kaçsak değer mi değer.

CXXXIV

Bir Ay görüyorum; gözümden hem dışarda, hem de gözümün içinde o; onu ne bir göz görmüş, ne bir kulak duymuş.

O yüze hırsızlamaca bir baktım mı, dili de kendinden geçmiş görüyorum, canı da, gönlü de.

O Ay'ın yüzünü, güzeliğini Eflâtun görseydi benden de daha fazla deli divane olurdu; benden de daha fazla coşar, köpürürdü.

Yokluk, sonradan var olan şeyin aynasıdır, sonradan var oluş da önsüz varlığın aynası; ayna gibi parıl parıl parlayan yüzünde her ikisi de, ikiye ayrılmış saçları gibi birbirine karışmış gitmiş.

Duygunun öte yanında bir bulut var ki yağmuru tamamıyla can; onun toprak bedenine yağmurlar yağdırmış o bulut.

Gökyüzündeki ay yüzlüler yanağının aksini görmüşler de utanmışlar; hepsi de o güzelliğe karşı enselerini kaşımaya koyulmuş.

Ebed, ezelin elini tutmuş da o Ay'ın köşküne götürüyor; gayret ikisini de görmüş de gülmeye başlamış.*

Çünkü köşkünün çevresinde ne arslanlar var; kıskançlıklarından, canlarıyla oynayanların, gerçek erlerin kanlarına kastetmişler, kükreyip duruyorlar.

Ansızın ağzımdan kaçtı; kimdir o padişah? Şemseddin; Tebriz padişahı; bu söz ağzımdan kaçtı amma bu söz yüzünden de kanım kaynamaya başladı.

* Bu beyit Konya nüshasında yok.

CXXXV

Şu paramparça olmuş gönül, aşkının savul a savul seslerini duyunca bir uğurdan kendinden de geçti, iki dünyadan da.

Yokluk denizine daldı, gözüne varlık aşağı göründü; derken ansızın bir yalım belirdi ki kanlar içen candan da ulu, ondan da güzel.

Kibirle, kinle meydana gelen, nerden bir soluk olsun, sırları görecek? Yeryüzünden peydahlanan yaşayış, denizde çaresiz bir hale gelir.

A insan canı, mademki eksiklik ülkesindensin, bâri gece karanlığı basınca yıldız gibi dolaş.

Erlerden yardım görürsen ebedî bir yaşayışa, sonsuz bir zevke ulaşırsın; kötülüğü buyuran nefsi kahretmek için de sonsuz bir ordu elde edersin.

Varlığı sildin süpürdün, nefsin başını vurdun, ezdin mi, öylesine bir güzellik belirir ki ne yüzü vardır, ne yanağı.

Yüzlerce Ay da nedir orda ki? Toprağın her zerresi altın olur orda; gönülden başka bir şey götürme oraya, orda ancak paramparça olmuş gönül vardır.

Can gözü açık olanlara inciler bağışlayan ne güzel denizdir; kumlar sayısınca canlar aşkıyla âvâre olmuştur.

Tebrizli Şems'in yolunda süzdüğün tulum ne de güzel tulum; şaraba düşkünlerin canlarına sunduğun şarap ne de güzel şarap.

CXXXVI

Pervasızca geliyorsun gönül yoluyla göze; sıcacık afsunlar okuyorsun, coşkun, dağınık hikâyeler söylüyorsun,

Gökleri soluğunla döndürüyorsun sen; artık bir porsumuş anlayış da ne oluyor senin afsununa karşı?

İki dünyanın da günahını bir tövbeyle yıkar, arıtırsın; ne diye tutar da bizim şu küçük kusurumuzu parmaklarının arasında ovuşturup durursun?

Sana her bucakta bir Eyyub var, her yanda bir Yakub; aşk, kapılarını kırmış, kumaşlarını çalmış, götürmüş.

Salına salına mezarlığa git de o bahçede bir bağır; a eski ölü de, kalk, a dökülmüş beden, oynamaya başla.

O anda bütün mezarlık şehir gibi mamûr bir hale gelir; bütün ölüler oyuna koyulur, hepsi de neşelenir, hapsinden de kaza ve kader pençesini çeker.

Bu sözü lâf olsun diye söylemiyorum, hayal dokumuyorum; bunu yüzlerce defa görmüşüm ben, görmediğim şeyi söylemiyorum.

* Halktan kaçtım, çekildim diyen kişinin yakası arkadan yırtıldıysa doğru söylüyordur.

Sus a söyleyen, sus da sevgilinin âşıka söylediklerini dinle; isteyen aradıkça istenen inat eder çünkü.

CXXXVII

6580 Güzelsin, şişmansın, genceciksin, nasılsın, ne âlemdesin diyorsun; nasıl olacağım? Ne güzelliğinin haddi, sınırı var, ne lûtfunun, ihsanının.

Hoş olan şey, tatlılığın temeline doğru at sürmektir; fakat bu yürüyüşte de binlerce at sakatlanır, binlerce binek.

Susmaya çalışıp durmadayım amma şekerler içmişim de o yüzden boyuna sırları açıp söyleyen bakışına dönmüşüm, onun huyuyla huylanmışım.

A gönül, başın sert, ayağın gevşek; sarhoşluk dediğin böyle olur amma topallaya topallaya yürü, acele et, kapıyı kapamak üzereler çünkü.

O kurtuluş sabahına yürü, o yaşayış denizine git; şu testiye bir taş at, kırılsın, o kulübeye neft dök, yansın gitsin.

Şarabı şaraba düşkünlere bırak, putu gama batanlara; çünkü o tamamıyla şekilden ibarettir, bu da lâftan başka bir şey değil.

* Çünkü o, düzenbaz nefsin inadına, özleyenlerin canlarına, "Bir gizli defineydim, bilinmeyi sevdim, diledim de halkı yarattım" diyor.

Gelin a efendilerimiz, gelin yücelerimizin en yücesine; çünkü şu beden köre benziyor, şu duyguysa onun sopası.

6588 Gelin, parladığı zaman ışığında Tanrı'nın tecelli ettiği nura; dolunay ona karşı bir somun sanki; güneş kaynağı da onu pişiren ekmekçi.*

* Bu gazelin son iki beyti Arapçadır.

AÇILAMA

B. 4. Kur'an, VII. 172.

B. 48. Kur'an, XL. 16.

B. 67. Ağaç – yürümek. Kureyş'in Hz. Muhammed'den bir ağacın yürüyerek kendisine gelmesini istedikleri, Peygamberin de bir ağaca, Allah'a inanıyorsan ve ben gerçek peygambersem bana gel demesi üzerine, o ağacın toprağı yara yara geldiği, bunun üzerine gene Kureyş'in, yandan bölünsün, yarısı senin yanında kalsın, yarısı yerine gitsin dediği, yarısının eski yerine gitmesi üzerine gene öbür yarısı da gitsin, öbür yarısıyla birleşsin, eski haline gelsin dedikleri, Peygamber'in emri üzerine öyle olduğu rivayet edilmiştir. Hz. Ali'nin *Nahca'l-Balâga*'daki hutbelerinden biri bu olayı anlatır. Şüphe yok ki bu hutbe, Ali'ye isnattan başka bir şey değildir (Hâcc Seyyid Ali Nakıyy Feyza'l-İslâm: *Terceme ve şerh-i Nahca'l-Balâga*, cüz-i çhârum, şemsî hicrî 1326, Tehran, s. 806-808).

B. 80. Nasılsa öyle göster. Hz. Muhammed'in "Allahım, bize her şeyi nasılsa öyle göster" dediği rivayet edilmiştir. "Allahım, dünyayı temiz kullarına gösterdiğin şekilde bize de göster" (*Künûzü'l-Hakayık*, s. 18) ve "Allahım, gerçeği olduğu gibi göster ve ona uymamızı nasip et bize, aslı olmayanın da aslı olmadığını göster ve ondan çekinmemizi nasip et bize" diye bu meâlde iki hadis vardır (*Al-Manhaca'l-Kaviyy*, c. IV, s. 183. *Ahâdîs-i Mesnevî*'den naklen).

B. 118. Kur'an, XLVIII. 1.

B. 122. Kur'an, CXIII. 1.

B. 124. **Kibrit taşı.** Kükürt.

B. 130. **Hıra Dağı.** Harrâ da derler. Mekke'de bir dağdır. Hz. Muhammed, peygamberliğinden önce bu dağa çekilir, yalnız başına düşünceye ve ibadete dalardı. İlk vahiy de bu dağda gelmiştir.

B. 139. Kur'an, IX. 111.

B. 150. Kur'an, XX. 11-12.

B. 152. Kur'an, XVII. 1.

B. 153. Kur'an, XXV. 47; LXXVIII. 10-11.

B. 155. **Uyku.** Bu meâlde bir hadis-i kudsî rivayet edilmiştir. *Nahca'l-Balâga*'da Navfa'l-Bikâlî, Ali'nin bir gecenin bu vaktinde kalktığını söylediğini rivayet eder (Cüz IV, s. 1133-1134).

B. 176. **Sırrı söyleme.** "Paranı, gideceğini ve gideceğin yolu gizle" meâlinde Arapça bir söz de vardır.

B. 229. **Ruh – at, şah.** Satranç taşlarının adlarıdır.

B. 292. Kur'an, XIII. 13.

B. 337. Kur'an, VII. 172.

B. 359. **Zertüşt.** Milâttan 660 yıl önce Azerbaycan'da doğmuş, yirmi yaşında inziva hayatına çekilmiş, otuz yaşında peygamber olduğunu halka bildirmiş bir İranlı peygamberdir. İran hükümdarı Güştasb onun dinine girmiş ve bu dini yaymıştı. Turanlı Ercasb'ın İran'a saldırışında, Zertüşt yetmiş yedi yaşındayken Belh âteşkedelerinden birinde öldürülmüştür. Doğu ve batı bilginleri arasında onun zamanını milâttan 1100 yıl önceye çıkaranlar da vardır (Dr. Muhammed Muîn: *Mazdayasna ve te'sîr-i on der Edebiyyât-ı Pârisî*, Tehran Üniv. yayın. 1326 şemsî hicrî, s. 62-69). Zertüşt'ün İbrahim peygamber olduğuna, yahut onun torunlarından bulunduğuna, İrmiyâ, yahut Uzeyr Peygamber'in şakirdlerinden olduğuna inananlar da vardır (aynı kitap, s. 83-101). Zertüşt dininin temeli, tek Tanrı'ya inanmaktır. Her şeyi bilen ulular

ulusu anlamına gelen Ahora-Mazda, bu tek Tanrı'nın adıdır. Bütün hayırlar, kutluluklar, iyilikler, bu tek Tanrı'dan meydana gelir; varlık âlemini o yaratmıştır. Hayır ve şer kuvvetleri, bu tek Tanrı'nın kudretine yaklaşamazlar bile. Şer kuvvetlerinin başı olan Ehrimen, Ahora-Mazda'ya değil, kutlu akıl anlamına gelen Spenta-mainyû'ya karşıdır. Son zamanlarda bu şer kudreti bütün kötülüklerle beraber yok olacak, âlem mutlak bir hayra ve kutluluğa kavuşacaktır. Fakat bunun için de herkesin iyilikte bulunması, kötülükten ve en büyük kötülük olan yalandan çekinmesi, bu kutluluğu kendi nefsinde tahakkuk ettirmesi gerektir (aynı kitap, s. 152-170). Sonradan bu dinin, Ahora-Mazda ve Ehrimen'i tek bir Tanrı'nın yarattığına inanan bir mezhebinin ve hayır ve şer Tanrısı olarak iki Tanrı tanıyan ve Zertüşt diniyle Hıristiyanlığı birleştirerek yeni bir din kuran Mânî'nin tesiriyle Zertüşt dininde bir hayır, bir de şer Tanrısı bulunduğu kanaati yanlış olarak meydana gelmiştir (aynı, s. 170-173). Zertüşt dininde ateş ve güneş, yaşayış, üreyiş ve temizlik sembolüdür. Bu bakımdan takdis edilir. Hz. Muhammed'in, Mecûs denen Zertüşt dinine mensup olanlardan cizye almak sûretiyle onları kitab ehlinden saydığına dair de hadisler vardır (Zabîdî: *Al Tacrîda'l-Sarih*; Mısır, Al-Matbaata'l-Hayriyya, 1322 hicrî, II, s. 29).

B. 374. Kur'an, XXI. 87-88, XXXVII. 139-148.

B. 393. Kur'an, L. 30.

B. 421. **Ebû Türâb.** Toprak babası. Ali'ye Hz. Muhammed tarafından verilen künye. Buhârî'nin rivayetine göre Hz. Muhammed bir gün Ali'yi evinde aramış, Fâtıma ile aralarında bir şey geçtiğini anlamış, mescide gidince Ali'nin topraklara bulanmış olarak yatmakta olduğunu görmüş, kalk ey toprak babası demiş, bu söz bu sûretle Ali'ye künye olmuş (*Al-Tacrîd*, I, s. 43). Tabarî, tarihinde; Ahmed ibni Hanbel'in *Müsned*'inde; Halebî, *Siyer*'inde, *Târîha'l-Hamîs*'de, *Al Rıyâda'l-Nadra*'da; Hz. Peygamber'in hicretin ikinci yılında, Uşayra savaşında Ali'yi toz toprak içinde yatarken bulduğu

ve kalk, otur ey toprak babası dediği kaydedilir (*Umdata'l-Tâlib*, Seyyid Muhammed Sâdık Ebû Bahra'l-Ulûm'un notu, Necef, 1918-1337, s. 44).

B. 458. **Nokta gibi sus.** Nokta, Arap alfabesinde bâzı harflerin belli olması için konan bir işarettir. Harekelenemeyeceği için okunamaz ve bu bakımdan da sesi, ifadesi sükûttan ibarettir. Bu beyitte gerçekten de bir orijinalite vardır.

B. 509. Kur'an, L. 30.

B. 539. Kur'an, XII. 94.

B. 576. **Deniz pislenmez.** Türkçede de "Köpek siymekle deniz murdar olmaz" diye bir atasözü vardır.

B. 592. **Musevî – cumartesi.** Ahd-i Atıyk'de Tanrı'nın yerleri, gökleri, bütün varlıkları ve insanı altı günde yarattığı, yedinci günü istirahat ettiği bildirilmekte ve bu yüzden de haftanın yedinci günü olan cumartesi günü hiçbir iş işlenmemesi emrolunmaktadır (Tekvin I-II., Hurûc, XX. 8-11). Kur'an'ın birçok âyetlerinde de göklerle yerlerin ve yaratıkların altı günde yaratıldığı bildirilmekte (meselâ: VII. 54; X. 3; XI, 7; XXV. 59; XXXII. 4; L. 38; LVII. 4) ve İsrailoğullarına cumartesi gününün haram edildiği anlatılmaktadır (meselâ: IV. 154).

B. 614. Kur'an; XXIV. 35.

B. 645. Şam, Farsça akşam demektir. Bu bakımdan saç, Şam'a benzetilmiştir.

B. 654. **Beytü'l-Haram.** Hürmet edilmesi, saygı gösterilmesi gereken ev. Kur'an'da, Kâbe'ye ev anlamına "Beyt" dendiği gibi (meselâ: II. 125, 127, 158; III. 96, 97; VIII. 35; XXII. 26; CVI. 3), Beytü'l-Haram (V. 2, 97) ve eski ev anlamına gelen "Beytü'l-Atıyk"de denir (XXII. 29, 33). Belli bir sınır içinde kısas yapılmaz ve avlanılmaz. Bu sınırın içine de "Harem" denir.

B. 677. **Kün–feyekûn.** Ol (der demez) olur anlamına gelen bu söz, Kur'an'ın birçok sûrelerinde geçer (II. 117; III. 47; VI. 73; XVI. 40; XIX. 35; XXXVI. 82; XL. 68).

B. 690. Kur'an, LXXVI. 17, 21; LXXXIII. 25.

B. 704. Kur'an, LVI. 8, 27, 38, 90, 91; LXXIV. 39; XC. 18.

B. 760. Kur'an, XV. 18; XXXVII. 10; LXXII. 8, 9.

B. 761. Kur'an, Sûre CV.

B. 787. **Acınmış ümmet.** "Şu ümmetim, acınmış bir ümmettir; suçları örtülmüştür, iyiliklerine sevap verilmiştir." (Hadis, *Al-Câmi'a'l-Sagıyr*, Mısır, 1321, I, s. 54).

B. 823. **Mûsa – Hızır.** Kur'an, XVIII. 60-82.

B. 922. **Süheyl – Yemen.** Süheyl yıldızı en güzel ve ışıklı olarak Yemen ülkesinden görüldüğü için, bu yıldızı Yemen'e nisbet ederek "Süheyl-i Yemânî" diye adlandırmışlardır. Eski halk inancına göre deri bu yıldızın ışığıyla tabaklandığı gibi, bir çeşit taş da gene bu yıldızın ışığının tesiriyle akıyk olurmuş.

B. 923. **Kulağı küpeli kul.** Eskiden kölelerin kulaklarına küpe takılırmış.

B. 949. **Ümmül habâis.** Kötülüklerin, pisliklerin anası, aslı. Şaraba verilen ad. "Şarap kötülüklerin anasıdır, aslıdır; kim şarap içerse kırk günlük namazı kabul edilmez. Şarabı (helâl sayarak) içen, karnında şarap varken ölürse kâfir olarak ölür." (Hadis, *Al-Câmi'a'l-Sagıyr*, II, s. 11).

B. 971. **Şaman.** Tabiat kuvvetlerine, taşa, ağaca, sulara, ateşe vs. ye ibadeti töreleştiren basit bir din. Şamanizm denilen ve sihrî bir din olan bu dinin rahiplerine "şaman" denir. Mevlânâ bu sözü puta tapan anlamına kullanmaktadır.

B. 992. Kur'an, II. 46, 156; XXI. 93; XXIII. 60.

B. 1030. **Öküz – Arslan.** Sevr ve Esed burçları.

B. 1031. **Cebr – kader.** Her işi Allah'ın yaptırdığına inanmaya cebr, kulun, yaptığı işleri kendi irâdesiyle, kendi ihtiyârıyla yaptığına inanmaya kader derler. Cebr inancına sahip olanlara Cebrî, Ceberî, aksi inançta bulunanlara "Kaderî" ve "Mu'tezilî" denir. Mu'tezilî olanların inançlarına "İ'tizâl", mezheplerine "Mu'tezile" adı verilir.

B. 1047. **Nöbet.** Muayyen zamanlarda padişahların huzurunda davul, dümbelek çalınırdı. Bu, saltanat alâmetiydi.

B. 1054. **Had.** Şeriatta ceza. Evli olmayan zina ederse kendisine yüz sopa vurulur. Evliyse ve dört adalet sahibi şahitle, yahut dört kere kendisinin ikrarıyla zina ettiği sabit olursa beline kadar toprağa gömülür ve taşlanarak öldürülür. Hırsızlığın haddi, elinin bileğinden kesilmesidir. Sarhoşluğun haddi seksen sopadır.

B. 1071. **Sâmirî.** Kur'an, XX. 87 (I. cilt, B. 189'un izahı; Açılama.)

B. 1097. **Zıbık.** Erkekten hoşlanmayan ve cinsî sapıklığa uğramış bulunan kadınlar, kız ve kadın severler ve cinsî isteklerini tahtadan, yahut lâstikten yapılmış erkek tenasül âleti şeklindeki bir şeyle tatmin ederler ki buna "zıbık" denir.

B. 1137. **Halil – dört kuş.** Kur'an, II. 260.

B. 1182. **Gulyabani.** Çöllerde bulunduğuna ve yolcuların yollarını azdırıp sapıttığına inanılan cin taifesi.

Bahr-i Hafif –Müseddes–

B. 1224. Kur'an, XV. 26.

B. 1236. Kur'an, III. 41; XV. 98; XX. 130; XXV. 58, XL. 55; L. 39; LII. 48; LVI. 74, 96; LXIX. 52; LXXXVII. 1; CX. 3 vs.

B. 1237. Kur'an, LXXIX. 31; LXXXVII. 4.

B. 1238. Kur'an, LXXXVII. 7.

B. 1239. Kur'an, LXXXVII. 3.

B. 1240. Kur'an, LXXXVII. 6.

B. 1247. **Dünya – zindan.** "Dünya inananın zindanıdır, kâfirin cenneti." (Hadis, *Al-Câmi'a'l-Sagıyr*, Mısır, 1321, II, 14).

B. 1277. Kur'an, XXXIII. 53.

B. 1294. Kur'an, LXXV. 9.

B. 1316. **Lât.** Hz. Peygamber'den önce Kureyş boyunun taptığı putlardan birinin adıdır.

B. 1322. **Ebû Hanîfe, Şafiî.** Ebû Hanîfe, Sünnî mezheplerinden "Hanefî" mezhebinin kurucusudur. 699'da Kûfe'de doğmuş, 767'de ölmüştür. Adı Nu'man'dır. Şafiî, gene Sünnî mezheplerinden "Şafiî" mezhebinin kurucusu Ebû Abdullah Muhammed'dir. 767'de Gazze'de doğmuş, 819'da Mısır'da ölmüştür.

B. 1331. Kur'an, XXXIX. 36.

B. 1341. Kur'an, XCIX. 7-8.

B. 1361. **Kalb – cenah.** Ordunun ortasına. "kalb" denir. Bayrak ve kumandan burda bulunur. Sağ ve sol yanlarına "sağ cenah, sol cenah" derler. Cenah, Arapçadır ve kanat demektir.

B. 1364. Kur'an, VI. 96; CXIII. 1.

B. 1385. **Tâlût, Câlût.** Ahd-i Atıyk'te Saul diye geçen İsrailoğulları hükümdarı, Kur'an'da Tâlût diye geçer (Ahd-i Atıyk; Mülûk-i Evvel, XVII.; Kur'an, II. 247-250). Câlût da Ahd-i Atıyk'te Colyat'tır (aynı bab).

B. 1392. Kur'an, VII. 172.

B. 1490. **Zül-fekaar.** Yol yol yivleri olduğundan bu ad verilmiştir. Bedir savaşındaki ganimetlerden olan bu kılıcı Hz. Muhammed, Ali'ye vermişti. Alevî-Bektaşîlerde ve halk arasında bu kılıç hakkında birçok masallar uydurulmuştur. Hattâ gökten indiği bile söylenmiştir.

B. 1582. Kur'an, CV. 3-5.

B. 1585. Kur'an, VIII. 17.

B. 1586. **Kan – uyku.** "Kan uyumaz" diye bir atasözü vardır.

B. 1590. **İsm-i A'zam.** En büyük ad. Tanrı adlarından bir tanesi, hepsinin en büyüğüdür. Onunla dua edenin duası kabul edilir. İsm-i A'zam'ın Allah, yahut Hû olduğunu söyleyenler olmuştur.

B. 1592. Kur'an, II. 156.

B. 1644. **Beşikteki çocuk.** Beyitteki söz, şu atasözünü pek hatırlatır: "Ağlamayan çocuğa meme vermezler."

B. 1674. Lezzetleri yıkan. "Lezzetleri yıkan ölümü çok anın." (Hadis; *Al-Câmi'*, I, s. 45).

B. 1675. İkinin ikincisi. Kur'an, IX. 40.

B. 1680. Sen olmasaydın. "Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım." Anlam bakımından doğru olmakla beraber uydurma hadis (Aliyy-al Kaari: *Mevzûât-ı Kebir*, Matbaa-i Âmire, 1289, s. 67-68).

B. 1705. Sevgilinin gölgesi. Bu sözü söyleyen ulular ulusu kimdir; bu söz kimin sözüdür; bulamadık.

B. 1708. Mûsa – ateş. Kur'an, XX. 7-10.

B. 1743. Kur'an, XXIV. 35.

B. 1771. Kur'an, LIII. 17.

B. 1777. Kur'an, LV. 29.

B. 1778. Kur'an, II. 138.

B. 1829. Tatar. Bu sözle Moğollar kastediliyor. İhtimal bu gazel, 1256'da Konya yakınlarında olan ve Selçukluların bozgunuyla sonuçlanan savaş sıralarında söylenmiştir.

B. 1871. Kur'an, XCIII. 1.

B. 1874. Kur'an, LIII. 17.

B. 1921. Kur'an, VII. 172.

B. 1929. Nîzâmeddin. Bu Nizâmeddin kimdir? Selçuk beylerinden Hatıroğlu Şerefeddin'in oğlunun adı Nizâmeddin olduğu gibi (Abdülbâki Gölpınarlı: *Mevlânâ Celâleddin*, II. basım, İnkılâp Kitabevi, 1962, s. 230) Çelebi Husâmeddin'in damadının adı da Nizâmeddin'dir (aynı kitap, s. 122). Bir de kuyumcu Salâhaddin'in kızı Hediye Hatun'un kocası bulunan ve sarayda yazı hocalığı yapan Nizâmeddin-i Hattat var (aynı, s. 110). Bunlardan biri mi, yoksa bir başka Nizâmeddin mi? Yalnız hecvin şiddetine bakılırsa Mevlânâ bu zata iyiden iyiye kızmış.

B. 1997. Âşûrâ. Onuncu gün anlamına gelir ve Ay takvimine göre düzenlenen hicrî yılın ilk ayı olan Muharrem ayının onuncu gününe denir. Hicretin 61. yılında (680) bugün, ikindiden biraz sonra Muhammed'in torunu İmam Huseyn,

Kerbelâ'da Yezîd ordusu tarafından şehit edilmişti. Şîîlerce bugün, yas günüdür.

B. 1998. Pelesenk yağı. Sıcak memleketlerde bulunan bir ağacın adıdır. Bu ağacın tahtasından, ağacından çıkarılan yağ alelâde işlerde, herhangi bir âleti yağlamak için kullanılır.

B. 2003. Saman altından su yürütmek. Bu söz Türkçede de kullanılır.

B. 2022. Bugünün işini yarına bırakma. Hâlâ bu sözü kullanırız.

B. 2023. Azgınlık etme. Kur'an, XI. 112; XX. 81.

B. 2063. Soluk – Yemen. "Bilin ki iman Yemen'dedir, hikmet de Yemen'de; ben Rabbinizin soluğunu Yemen tarafından duyuyorum." (*Müsned-i Ahmed*'den naklen *Ahâdîs-i Mesnevî*; Tehran, 1334, Tehran Üniv. yayın. s. 73). "Rahman'ın soluğunu Yemen tarafından duyuyorum." (*İhyâa'l-Ulûm*'dan, aynı kitap ve aynı sahife).

B. 2102. Lâ havle. "Bir halden bir hale değişme ve bu değişmedeki güç kuvvet, ancak Tanrı'nındır." (Hadis, *Feyza'l-Kadîr*, c. V, s. 57).

B. 2123. Soluk – Yemen. B. 2063'ün izahına bkz.

B. 2155. Abbâdî. Emîr Kutbüddin Ebû Mansûr Muzaffer. Vaazda güzel söz söylerdi. Hadiste de bilgindi. Bağdat'ta üç yıl oturmuş, 1152'de ölmüştür.

B. 2217. Kur'an, III. 169.

B. 2256. Bölük bölük ordular. "Canlar bölük bölük, ordulardı. Birbirleriyle tanışanları uzlaştı; birbirinden nefret duyanları ayrılığa düştü." (Hadis, *Al-Câmi'*, I, s. 102-103).

B. 2269. Tersine nal. İz izleyenleri kandırmak, şaşırtmak için yapılırmış.

Bahr-i Hezec –Ahrab Müseddes–

B. 2380. Sofist. Şüpheci anlamına gelir. Eski Yunan felsefesinde, hiçbir şeyi gereği gibi bilmek mümkün değildir doktrinini benimseyenler. Bu felsefî mezhebe eskiler, "Sofestâiy-

ye" derler ve bu mezhebi üçe ayırırlardı: İndiyye, İnâdiyye, Lâedriyye. "İndiyye", bildiğimiz şey bize göre öyle görünür, fakat gerçeği bilmemiz mümkün değildir der. "İnâdiyye", hiçbir şey bilmemize imkân yoktur der. Lâedriyye ise şüphe ettiğinden de şüphe eder.

B. 2393. Eğri otur da doğru söyle. Bu sözü hâlâ söyleriz.

B. 2397. Kürkü ters giymek. Birisini korkutmak anlamına kullanıldığı gibi, birisiyle bozuşmak anlamına da gelir. Gerçekten de evvelce çocukları korkutmak için ters kürk giyenler olurdu.

B. 2465. Meryem – hurma. Kur'an, XIX. 25.

B. 2481. Kur'an, XX. 12.

B. 2483. Kur'an, XX. 17-18.

B. 2556. Altı kapılı. Altı yönden kinayedir.

B. 2687. "Evde bir adam varsa bir söz yeter." (Arap atasözü).

B. 2725. Çile. Kırk gün anlamına gelen Farsça "çihle", Arapça "erbain" sözlerinden gelir. Dervişlerin kırk gün bir yere çekilip az yemek, az içmek, az uyumak sûretiyle ibadet etmelerine denir. Aynı zamanda kışın en şiddetli sayılan kırk günü de Azerbaycan ve İran'da "çile" diye anılır. Anadolu ve Rumeli'de bu günlere "erbain", ondan sonraki elli güne de "hamsîn" denir.

B. 2727. Mağara – dost. Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye göçerken Ebû Bekr'le şehrin dışındaki bir mağarada üç gece kalmıştı. Bu olay Kur'an'da IX. sûrenin 40. âyetinde anlatılmadadır. Gene bu olay yüzünden Ebû Bekr'e, mağara dostu anlamına gelen "Yâr-ı Gaar" sözü lâkap olmuştur.

B. 2783. Abdal. Sûfilere göre Muhammed Peygamber'in vârisi ve Tanrı halifesi olan kutupla onun hükümlerine ve hakikatine sahip ve vâris olan iki imamdan, yâni üçlerden sonra gelen yedi erene Abdal, yahut Budala denir. Abdal sözünün, bedel sözünün cemi olduğunu söyleyenler, bunu ka-

bul etmeyenler vardır. Bunlar, nefislerinin yerine rûhlarını bedel ettikleri, yâni mevhum varlıklarından geçtikleri, kötü huylarını iyi huylara çevirdikleri, diledikleri zaman diledikleri yerlerde kendilerine bedel olarak bedenler belirtip görünebildikleri için bu adla anılmışlardır. Bunlara halk, "Yediler" derler. Abdal'ın otuz olduğuna, kırk kişi bulunduğuna dair hadisler de vardır (*Câmi'*, I, s. 103).

B. 2806. Pusu kurmuş padişah. Kur'an, LXXXIX. 14.

B. 2830. Nil – kan. Kur'an, VII. 133.

B. 2934. Kudüs – domuz, Frenk. Haçlı seferleri dolayısıyla.

B. 3131. Şiblî, Ebû'l Hasan. Ebû Bekr Şiblî Mısırlı'dır. Bağdat'ta yerleşmişti. 946'da vefat etmiştir. Ebû'l Hasan-ı Harkaanî, 1033'te vefat eden büyük ve pek şöhretli bir sûfîdir.

B. 3147. Kur'an, VII. 172.

B. 3171. Kur'an, LXXVIII. 7.

B. 3175. Hamam – peri. Hamamlarda, su kaynaklarında, ağaç diplerinde perilerin bulunduğuna inanılırdı.

B. 3179. Sidre. Sınır ağacı. Muhammed Peygamber, miraçta Cebrâil'le oraya dek gitmiş, Cebrâil orda kalmış, dönüşte Cebrâil'i tekrar orda görmüştü (Kur'an, LIII. 14).

B. 3185. Kur'an, XII. 24.

B. 3219. Kur'an, XCIV. 7.

B. 3220. Kur'an, L. 16.

B. 3298. Döne, yürüye saldıran Tanrı arslanı. Ali'dir. "Hayder-i Kerrâr" derler.

B. 3314. On gece. Kur'an, LXXXIX. 2.

B. 3315. Şihâbeddin Osman. Bu zat, Eflâkî'de geçen Osmân-ı Kavvâl ve Osmân-ı Gûyende'dir (*Mevlânâ Celâleddin*, s. 212).

B. 3368. Kur'an, LXXVI. 21.

B. 3371. Tûbâ ağacı. (*Al-Câmi'a'l-Sagıyr*'deki hadislere bakınız, c. II, s. 46).

B. 3472. Siyavuş. İran'ın mitolojik tarihinde geçer. Keykavus'un oğludur. Üvey anası bu çocuğa âşık olmuştur. Fakat oğlan onun isteğine uymamış, Türk diyarına, Efrâsyâb'a kaçmıştır. Efrâsyâb önce ona kızını vermiş, sonra da kızı gebeyken Siyavuş'u öldürtmüştür. Rüstem Turan'a gidip bunun öcünü almıştır.

B. 3477. Yokluk övüncümdür. II. cilt, B. 3562'i izahı; Açılama.

B. 3501. "Tanrı Elçisi, bir günün orucunu öbür güne ulamayı nehyetti. Müslümanlardan biri, peki sen ulamaktasın ya deyince hanginiz bana benzeyebilir? Ben Rabbime konuk olurum, o beni doyurur, suvarır dedi." (Hadis, *Ahâdîs-i Mesnevî*, s. 36).

B. 3604. Berbat. Kaz göğüslü anlamına gelir. Lavtaya benzer bir sazdır. Kâsesi büyük, sapı kısa tambura da denir. Çegane de saz ve kemandır. Aynı zamanda çengilerin, parmaklarına geçirip usûl tuttukları tahta parçalarına da denir.

B. 3685. Gökyüzünün çekemediği yük. Kur'an, XXXIII. 72.

B. 3741. Üç kere boşamak. Kadın, üç kere boşandıktan sonra bir başkasına varıp boşanmadan eski kocasına varamaz. Buna tahlîl-i şer'î ve hülle yapmak denir. Fakat Peygamber, yapana da, yaptırana da lanet etmiştir.

B. 3782. Kur'an, XCVI. 4.

B. 3797. İskencübin. Sirkeyle yapılan ve harareti kesen bal şerbeti. Sirkencübin de denir.

B. 3805. Abbas. Uğrulukla, dilencilikle, düzenbazlıkla tanınmış biri.

B. 3827. "Bütün sıkıntılarını bir tek sıkıntı yapana Tanrı kifâyet eder, onu dünya sıkıntılarından korur; fakat birçok sıkıntılara düşen, Allah bilir, dünyanın hangi bucağında helâk olur gider." (Hadis, *Ahâdîs-i Mesnevî*, s. 136).

B. 3910. Kayser – Kayseri. Kayser, padişah, ulu anlamına kullanılıyor. Kayseri'deki kayserin Seyyid Burhaneddin Muhakkık-ı Tirmizî olması akla gelir. Babilistan, Hârût-Mâ-

rût dolayısıyla söyleniyor; büyü yurdu, olmayacak şeylerin olabileceği yer denmek isteniyor.

B. 3920. Lokman. Bütün bitkiler bu zata hassalarını bildirirmiş. Lokman Hekim diye meşhur olan bu zat Habeş'miş. Erenlerden, yahut da peygamber olduğu söylenir. Kur'an'ın XXXI. sûresi, Lokman sûresidir. Müsteşrikler, bu zatın milâttan önce VII-VI. yüzyılda yaşayan Esope olduğunu kabul ederler.

B. 3922. Haraç. Vergi anlamına gelir. Dilimizde "Yıkık köyden haraç alınmaz" diye bir atasözü vardır.

B. 3931. Furkan. Gerçekle bâtılın arasını ayıran demektir ve Kur'an'ın adlarındandır. Kur'an, II. sûrenin 185. âyetinde, III. sûrenin 4. âyetinde, XXV. sûrenin 1. âyetinde bu adla anıldığı gibi, II. sûrenin 53. âyetiyle XXI. sûrenin 48. âyetinde Tevrat, III. sûrenin 4; âyetinde Tevratla beraber İncil de bu adla anılmıştır.

B. 3965. Dilimizde "Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz" diye bir atasözü olduğu gibi, Arapçada da "Bir topluluğun kılavuzu karga olursa onları ancak helâk olma yoluna götürür" meâlinde bir beyit, atasözü olarak kullanılmaktadır.

B. 3973. Kur'an, XXXIV. 11.

B. 3980. Türklük etmek. Kızmak, zulmetmek (Moğollara Türk dendiği ve onların da zulmettikleri dolayısıyla). Aynı zamanda beyitte Türk gündüze denmededir; gece de siyahlığı yüzünden Hintli oluyor.

B. 3981. Bulgar. Türklerin bir boyudur. Diyarlarına Bulgar ülkesi denir.

B. 3986. Susun. Kur'an, VII. 204.

B. 4027. Kur'an, IX. 60.

B. 4028. Bünyâmîn. Yusuf'un kardeşinin adıdır, öldürülmesine mâni olmuştur. Sonradan şerbet tasını onun çuvalına koydurmuş, hırsızlık etti diye yanında alıkoymuş, kendisini ona bildirmiştir. Tevrat'ta, Yusuf babında anlatıldığı gibi

(Tekvin, XXXVII -L) Kur'an'da XII. sûre de Yusuf'a aittir (bilhassa 70. âyete bakınız).

B. 4031. "Dostla beraber olunca samanlık seyran olur." Atasözü.

B. 4075. Salâ. Davet yerine kullanılan bir sözdür. Mevlevîlerde yemek zamanı bir derviş, çoğu defa "âteş-bâz" denen mutfakta hizmet eden çilekeşlerden biri bahçede, hücrelerin önünde niyaz edip "Hû somata salâ" diye bağırarak dervişleri ve konukları yemeğe davet ederdi.

B. 4139. Râziyâne. Dereotuna benzeyen ve rezene denen bir ottur. Tohumu ve kökü tıpta kullanılır, münebbihtir ve yeli, şişkinliği giderir.

B. 4147. Kinâneoğulları. Kinâne, Muhammed Peygamber'in on ikinci atası Nadroğlu Mâlik'tir. Bu zatın adı Kinâneoğlu Kays'tır. Bunun babası da Huzayma'dır.

B. 4170. Mûsa – süt. Mûsa doğmadan, Firavun gördüğü bir rüya üzerine İsrailoğullarından doğan erkek çocukları öldürtüyordu. Mûsa'nın anası, oğlunu bir sepete koyup Nil ırmağına attı. Firavun'un karısı Asiye çocuğu aldı, saraya götürdü. Sütnine arandı. Fakat Mûsa hiçbir kadının memesini almadı. Anası gidip sütnineliği istedi. Onun memesini aldı (Tekvin, II.; Kur'an, XXVIII. 12).

B. 4182. Kur'an, VII. 143.

B. 4244. Türkçede de "Kahve dövücünün hınk deyicisi" diye bir örf mecazı vardır.

B. 4269. Münker–Nekîr. Müslüman inancına göre kabre giren ve ölen kişiden Rabbinin, peygamberinin, dininin... kim ve ne olduğunu soran iki melek.

B. 4276. Mavi elbise. Mavi ve mor renk, eski İran'da yas rengidir.

B. 4278. Selsebîl, Tesnîm. Cennetteki nehirlerden (Kur'an, LXXVI. 18; LXXXIII. 27).

B. 4321. Lâhût–Nâsût. Lâhût, Tanrılık anlamına gelir. Sûfîlerce mutlak varlık, hiçbir kayıtla kayıtlanmaz, hiçbir

vasıfla vasıflanmaz. Ona "mutlak" vasfını vermek bile onu bir sıfatla sıfatlamaktır. Fakat anlatabilmek için böyle söylemek zorundayız. İşte bu âleme "Lâhût âlemi" denir. Mutlak varlığın ilk taayyünü, zatına muzâf olan bilgisidir. Bu bilgide bütün varlık sûretleri sabit olur. Bu âlem, zata muzâf olmakla beraber varlıkları da izhâr ettiğinden zat ile sıfatlar arasında bir berzahtır. Bu âleme ululuk âlemi anlamına "Ceberût" ve "Hakikat-i Muhammediyye" âlemi denir. "Melekût âlemi", mücerredat âlemidir. Bu âleme kuvvetler âlemi de derler. "Nâsût âlemi", şahâdet âlemi de dediğimiz şu âlemdir. İnsansa bütün bu âlemleri kavrayan, toplayan bir âlemdir.

B. 4322. Kur'an, VII. 143.

B. 4352. Kur'an, VII. 172.

B. 4354. Kur'an, XII. 31.

B. 4374. Bilenler. Kur'an, II. 230 vs.

B. 4397. Türkçede de "Ne ekersen onu biçersin." diye bir atasözü vardır.

B. 4466. Kur'an, VII. 23.

B. 4494. Kur'an, LXXVI. 21.

B. 4632. Kur'an, VII. 143.

B. 4634. Aşir. Onda bir anlamına gelir. Kur'an, otuz cüze ayrılmıştır. Her cüz, "hızıb" adı verilen dört bölüme bölünmüştür. Her hızıbda on parça vardır ki bunların her birine "aşir" denir. Her aşirde, beşte bir anlamına gelen iki "hums" vardır. Aşir okumak, Kur'an'dan birkaç âyet, yahut bu onda birlerden birini okumaktır.

B. 4636. Kur'an, XLVI. 31; VII. 143.

B. 4641. Kur'an, VII. 143.

B. 4669. Kur'an, XXVIII. 27.

B. 4781. Kur'an, XXXIII. 30.

B. 4805. Mubâhî. Her şeyi mubah bilen. Her şeyi mubah bilmeye "ibâha" bu mezhebe "ibâhiyye", bu inanca sahip olana "ibâhî" ve "mubâhî" denir.

B. 4850. **Muğ.** Zertüşt dininde, âteşkedelerde hizmet eden genç rahip yamaklarına "muğ" denir.

B. 4862. **Murtazâ.** Tanrı rızasını kazanmış anlamına gelen bu Arapça söz, Ali'nin lâkabıdır. Tebük muharebesine gidilirken Muhammed, Ali'yi yerine Medine'de halife bırakmış, o da, ey Tanrı Elçisi, beni çocuklarla kadınlara mı halife ediyorsun deyince Muhammed, "Razı değil misin ki sen bana, Mûsa'ya Hârun ne menziledeyse o menziledesin; ancak benden sonra peygamber yok" demiş, Ali de bu söze pek sevinip "Razı oldum, razı oldum" karşılığını vermiştir. "Hadis-i Menzile" diye adlandırılan bu hadisten sonra Ali'ye "Murtazâ" denegelmiştir.

B. 4885. **Zümrüt – ejderhâ.** Eski bir inanca göre zümrüt yılanın gözünü alırmış. Zümrütü gören ejderhâ olduğu yerde kalakalırmış.

B. 4931. **Lâ havle.** B. 2102'nin izahına bkz.

B. 4940. **Bû-tîmâr.** Boyuna su kıyısında dolaşan, pek susasa bile belki su tükenir diye bir türlü su içemeyen bir kuştur.

B. 4991. **İkinci akıl, birinci nefis.** Hukemâ, mesleğine göre dokuz kat göğün dokuz aktif, dokuz da pasif kabiliyeti vardır. Aktif kabiliyetlerine "akıl", pasif kabiliyetlerine "nefs" denir.

Bahr-i Hezec –Sâlim–

B. 5029. Kur'an, XXVII. 16.

B. 5052. **Mescid-i Aksâ.** Kudüs'te Süleyman'ın yaptırdığı mâbet (Ahd-i Atıyk'a bakınız; Mulûk-i Sâlis, V).

B. 5056. Kur'an, XXIV. 35.

B. 5074. **Berat, yahut berâe gecesi.** Ay yılı olan Arap yılının dokuzuncu ayı şabanın on beşinci gecesidir, Tanrı'nın o gece, kendisine şirk koşanla birisine düşmanlıkta inat edenden başka bütün halkı yarlıgayacağına dair hadis vardır (*Al-Câmi'a'l-Sagıyr*, Mısır, 1321, I, s. 61).

B. 5075. **Şeytan – Ömer.** "Gördüm; insan ve cin şeytanları Ömer'den kaçıyordu." (Hadis, aynı, s. 18).

B. 5090. Kur'an, LXXVI. 21.

B. 5100. **Seb'a'l-Mesânî.** Tekrarlanan yedi âyet. Kur'an'ın ilk sûresi olan ve "Açış sûresi" diye anılan sûresi. İki kere indiği, yahut her namazda okunduğu için bu adla da anılmıştır. Kur'an'ın XV. sûresinin 87. âyetinde de bu adla anılır.

B. 5112. **Takvim.** Bugünkü anlamından ayrı bir anlamı vardır. Eskiden müneccimler bir yılın takvimini yaparlar, Arap yılına göre ay başlarını hesaplarlar, bu arada da yılın talihini, o yılda yıldızların birbirlerine, Ay'a ve Güneş'e göre yerlerine nazaran kutlu, yahut kutsuz saatleri, olması gereken olayları yazarlar, devrin hükümdarına, büyüklerine sunarlardı. Aynı zamanda takvim, yaratığı ayağa kaldırmak, iki ayak üstünde yürür bir hale sokmak anlamına da gelir ki yaratıklar içinde bu mazhariyet insana mahsustur. Kur'an'ın XCV. sûresinin 4. âyetinde, insanın en güzel bir sûrette yaratıldığı, "Ahsen-i Takvim" sözüyle anlatılır.

B. 5113. **Levh-i Mahfuz.** Korunmuş levh. Levh, üstüne yazı yazılacak düz şey anlamına gelir. Eskiden üstüne tebeşirle yazı yazılan, sonra silinen taş tahtalara da bu ad verilebilir. Tanrı'nın önce bir levh ve kalem yarattığı, bütün olacak şeylerin bu levhe, o kalemle yazıldığı hakkında bâzı haberler vardır. İslâm filozoflarına göre, tüm aktif kudrete karşılık olan tüm pasif kudrete (Nefs-i Küll) Levh-i Mahfuz denmiştir ki bütün olacak şeyler, varlık âlemine gelecek her şey, bütün ağacın çekirdekte bulunduğu, yahut bir marangozun yapacağı bütün şeyler, düşüncesinde, marangozluk kabiliyetinde olduğu gibi bu tüm pasif kudrette mevcuttur. Sûfîler, XXXVI. sûrenin 12. âyetinde geçen "Her şeyi apaçık bildiren kitab"ın, yâni Tanrı bilgisinin Levh-i Mahfuz olduğunu kabul ederler. Ayrıca maddenin her şekli kabul ediş kabiliyetine "Heyûlâ", insandaki anlayış ve söz söyleyiş kudretine

(Nefs-i Natıka) de "Levh" denmiştir (bakınız: Râgıb-ı Isfahanî, *Al-Müfredât*, Mısır, Al-Matbaata'l-Maymaniyya, 1324, s. 434-438, 472; Seyyid Şerîf, *Ta'rîfât*, İst. 1265, taşbasması, s. 83).

B. 5114. Beytü'l-Mamûr. Onarılmış, mamûr ev anlamına gelir. Kâbe'nin hizasında, gökte olduğu, meleklerin kıblesi bulunduğu rivayet edilen manevî bir yapıya bu ad verilmiştir.

B. 5121. Kur'an, CVIII. 1.

B. 5122. Yahut da daha gizli. Kur'an, XX. 7.

B. 5141. Ölüyü dirilten... Kur'an'da birçok yerde; meselâ XLII. 9.

B. 5149. Kur'an, XXVI. 167-172.

B. 5150. Attâr, Senâî. Attâr, 1229'da vefat eden ve *Mantıka'l-Tayr*, *Musîbet-Nâme* gibi birçok eserleri ve dîvânı bulunan meşhur sûfî Feridüddin Attâr'dır. Senâî de 1130-1131'de vefat eden, *Hadîkatü'l-Hakıyka* adlı Farsça manzum eserin sahibi olan ve Hakîm-i Gaznevî diye de anılan sûfidir.

B. 5163. Kur'an, VII. 172.

B. 5178. Kur'an, LIII. 9.

B. 5272. "Ateş olsun da utanç olmasın." Arap atasözü.

B. 5297. Basra'ya hurma, Kirman'a kimyon götürmek. Türkçede tam karşılığı, "Tereciye tere satmak"tır.

B. 5303. Meryem – hurma. Kur'an, XIX. 25.

B. 5310. Mânî. 240'ta doğmuş, 274'te derisi yüzülmek sûretiyle öldürülmüştür. Zertüşt diniyle Hıristiyanlığı birleştirerek yeni bir din meydana getirmişti. Erteng, yahut Erjeng diye anılan ve pek güzel minyatürleri ihtiva eden bir kitabı varmış. Bu bakımdan adına ressam anlamına gelen "nakkaş" sözünü de eklemişlerdir. Ancak bu lâkap, onun ressam olmasından verilmemiş, dinine ait kitapların minyatürlü olmasından verilmiştir de derler.

B. 5347. Direfş-i Gâvyânî. Gâve, halkı Dahhâk aleyhine ayaklandırırken meşin önlüğünü çıkarıp örsüne takmış ve

bunu bir bayrak gibi yukarı kaldırmış. Dahhâk öldürüldükten sonra bu meşin önlük, kutsal bir bayrak olarak korunmuş. Her tahta geçen padişah, bu bayrağa değeri ağır bir mücevher takardı. Gerçekten de böyle bir meşin bayrak uydurulmuştu ki, Ömer zamanında İran Müslümanlar tarafından zapt edilince, bu bayrak ganimetler arasında ele geçti ve üstündeki mücevherler gazilere üleştirildi. (Gâve için *Dîvân-ı Kebir* tercemesi, c. IV, B.719'un izahına bakınız.)

B. 5362. Keşmir padişahı. Keşmir, Hindistan'da bir ülkedir. Esmer güzelleri çok olduğundan esmer güzele Keşmîrî yahut halkın söylediği gibi Kişmîrî güzel derler.

B. 5368. Ay'ın bölünmesi. Kur'an'ın LIV. sûresi, "Yaklaştı kıyamet ve yarıldı Ay" diye başlar. Hz. Muhammed'in parmağıyla işaret ederek Ay'ı ikiye böldüğü hadislerde vardır. Fakat Ay'ın kıyamette yarılacağını mazi sıygasıyla söylenmesinin, kıyametin kopacağında kesinlik bulunduğuna işaret olduğunu söyleyenler de vardır (bakınız: Abdülbâki Gölpınarlı, *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, Açılama, s. CII).

B. 5404. Bir yanağına vurulunca öbürünü çevirmek. "Fakat ben size derim ki kemliğe karşı durmayasınız; lâkin her kim senin sağ yanağına vurursa ona öbürünü de çevir..." (Ahd-i Cedîd, Matyus, V, 39-40).

B. 5455. Kur'an, VII. 142.

B. 5464. Boynunda hurma lifinden ip. Kur'an, CXI. 5.

B. 5484. Kur'an, XII. 24-28.

B. 5502. Nur üstüne nur. Kur'an, XXIV. 35.

B. 5519. Kur'an, VII. 172.

B. 5553. Doğru söz acıdır. Arap atasözü. Türkçede de "Dost acı söyler, düşman tatlı" atasözü tam bu anlamdadır.

B. 5572. Kur'an, XIV. 10; X. 25.

B. 5608. Riyazat. Dervişlerin esma yolunu tutanları dar bir odaya tek başına kapanıp kırk gün az yemek, az içmek, az uyumak üzere ibadete koyulurlar. Buna "Erbaine girmek", kırk günü tamamlamaya "Erbain çıkarmak" denir. Bu bir ri-

yazat olduğu gibi, ömür boyunca az yemek, az uyumak, az içmek, nefsini bâzı şeylerden mahrum etmek de riyazattır.

B. 5639. Kur'an, CVIII. 1.

B. 5641. Kur'an, I. 2.

B. 5642. **Ay – konaklar.** Kur'an, XXXVI. 39.

B. 5643. **Keykavus kadehi.** Büyük sağrak.

B. 5644. **Kabil.** Âdem'in oğlu. Kardeşi Hâbil'i öldürmüştür (Ahd-i Atıyk, Tekvin, IV.; Kur'an, V. 28). Kabil, aynı zamanda kabul eden anlamına geldiğinden burda kelimenin her iki anlamıyla da oynanmaktadır.

B. 5645. Kur'an, XII. 87.

B. 5646. **Şahâdet.** Tanrı'nın bir ve eşsiz olduğunu, Muhammed'in onun gerçek peygamberi ve kulu bulunduğunu söylemek.

B. 5648. Kur'an, XCIX. 1.

B. 5718. **"Ne de güzel katıktır sirke."** (Hadis, *Al-Câmi'*, II, s. 174)

B. 5763. Kur'an, II. 57; VII. 160; XX. 80.

B. 5769. **Gâve.** IV. cilt, B. 719'un izahı; Açılama.

B. 5810. **Sin–şın.** Altmış anlamına gelen Farsça "şest" sözüyle, "tuzak, ağ, olta" anlamlarına gelen "şest" sözü eski harflerle "ş, s, t" harfleriyle yazılır. Hattâ bir vakitler, bu ikisini birbirinden ayırabilmek için altmış anlamına gelen sözü, "sad"la yazmışlardır. Mevlânâ, ömrünün altmışa geldiğini, öyle olduğu halde hâlâ "sin"le "şın" gibi olta anlamına gelen "şest"te kaldığını söylüyor ve bu iki sözün anlamlarıyla ve yazılışlarıyla oynuyor.

B. 5820. Kur'an, CII. 1.

B. 5856. Kur'an, XX. 11.

B. 5859. Kur'an, XX. 18-21.

B. 5860. Kur'an, III. 49.

B. 5865. **Heyûlâ.** Asıl ve madde anlamına gelen bu söz, Yunanca'dan alınmıştır. Terim olarak tüm cismin her şekli alma kabiliyetine denmiştir.

B. 5867. **Mûsa'nın dilindeki düğüm.** Rivayete göre Mûsa çocukken Firavun onu sevmek istemiş; o da Firavun'un sakalına yapışıp yolmuş. Bu hali gören Firavun, gördüğü bir rüyayı hatırlamış, benim tahtımı yıkacak çocuk bu olmasın demiş ve öldürülmesini buyurmuş. Meclistekiler bunu çocukluğundan yaptığını söylemişler ve bir kaba altın, bir kaba ateş konarak sunulmasını, çocukların ateşe saldıracağını, altına saldırırsa o vakit öldürülmesini söylemişler. Firavun bir kaba altın, bir kaba da ateş konarak getirilmesini emretmiş. Mûsa ateşe saldırmış ve bir koru ağzına almış; eli, dili yanmış; Firavun, Mûsa'yı öldürtmemiş, fakat Mûsa da peltek kalmış. Ahd-i Atıyk'te Mûsa'nın, "Aman yarabbi, ben evvelden beri, veyahut kulunla söyleştiğin vakitten beri sahip-kelâm değilim, ancak kelâmı ve lisânı ağır bir adamım" demesi (Hurûc, IV. 11), Kur'an'da da "Dilimdeki düğümü çöz" diye dua etmesi (XX. 27) ve kardeşinin, kendisinden daha güzel söz söylediğini bildirmesi (XXVIII. 34) anlatılmaktadır ki, bu halk hikâyesinin uydurulmasına herhalde bunlar sebep olmuştur.

B. 5879. **Peygamber soyundanım.** Sözü dinlenmeyen, kendisine inanılmayan, usanır, sözü keser. Fakat peygamberler, tebliğe memur olduklarından ödevlerini bırakmazlar. Bu bakımdan, ben de onlar gibiyim, ödevimden ayrılmam diyor.

B. 5932. **Batu, Bacu.** Batu, Cengiz soyundan Cuçi'nin oğludur. Bacu, Anadolu'ya ve Konya'ya gelen Moğol ordusunun kumandanı Baycu'dur.

B. 5991. **Çiğil.** Türkistan'da güzelleriyle meşhur olan bir şehirdir.

B. 6006. **Davud – zırh.** Kur'an, XXXIV. 10.

B. 6013. **Yusuf – Bünyâmîn.** Kur'an, XII. 76.

B. 6040. **Bû-tîmâr.** B. 4940'ın izahına bkz.

B. 6107. Kur'an, CXIII. 1.

B. 6109. Kur'an, XII. 87.

B. 6115. Kur'an, LIII. 10.

B. 6160. Ehrimen. Zertüşt dininde kötülük kuvvetlerinin başı. Bu, Muhammed dinindeki Şeytan'a benzer.

B. 6181. İğne yordamı. Kur'an, VII. 40.

B. 6187. Kur'an, LXXI. 7.

B. 6189. Kur'an, IX. 40.

B. 6203. Kur'an, XX. 18.

B. 6206. Kur'an, XXVI. 63; II. 60.

B. 6215. Kadınlarla danışın, dediklerinin aksini yapın. (Hadis diye rivayet edilir; Bedî'uz zaman Firûzanfer, *Ahâdîs-i Mesnevî*, 1334 şemsî hicrî, Tehran, s. 30).

B. 6216. Nefs-i Emmâre. Kötülüğü buyuran nefis. Kur'an, XII. 53.

B. 6242. Kur'an, II, 264.

B. 6252. Furkan. Gerçekle aslı olmayanı ayırt eden. Kur'an'ın adlarındandır (III. 4; XXV. 1). Kur'an'da Tevrat ve İncil'e de bu ad verilmiştir (II. 53; III. 4).

B. 6284. Kur'an, LXXIV. 1.

B. 6300. Oruç kalkandır. "Oruç Allah azabına karşı kalkandır.", "Oruç kalkandır, kul ateşten onunla korunur." (Hadis, *Al-Câmi'*, II, s. 42).

B. 6334. Şihâbeddin. *Menâkibü'l-Ârifîn*'de bir Şihâbeddin-i Gûyende var (Tahsin Yazıcı terc. c. I, 242). Bu zat, Eflâkî'nin râvîlerindendir. Ayrıca Mevlânâ'nın kızı Melike Hatun'un kocasının adı da Şihâbeddin'dir (aynı, s. 355, 494).

B. 6336. Fülâneddin. Rasgele söylenmiş bir ad.

B. 6339. Akıncı. Bir medresesi olduğunu bildiğimiz bu zat hakkında hiçbir bilgimiz yoktur (bakınız: *Menâkibü'l-Ârifîn*, Tahsin Yazıcı terc. I, s. 605).

B. 6353. Vettîn. Kur'an'ın XCV. sûresinin adı "Tîn"dir ve "And olsun Tîn'e ve Zeytûn'a" diye başlar.

B. 6354. Hûrü'l-ıyn. Kara gözlü huri demektir. "Yâ Sîn"de XXXVI. sûrenin adıdır.

B. 6356. Az ziyaret et de sevgi artsın. (Hadis, *Al-Câmi'*, 51, 23).

B. 6413. Taş – demir. Çakmak.

B. 6438. Eyyub – çeşme. Kur'an, XXXVIII. 42.

B. 6452. Duyduk, itaat ettik. Kur'an, II. 285.

B. 6511. Arayan bulur. Türkçede de "Arayan Mevlâsını da bulur, belâsını da" tarzında bir atasözü vardır.

B. 6524. Yağma. Türk boylarından birinin adıdır. Beyitte, "Yağma, Kıpçak, Türk" sözlerinin anlamlarıyla oyunlar yapılmadadır.

B. 6550. Elest. Kur'an, VII. 172.

B. 6578. Kur'an, XII. 26.

B. 6586. Define. "Tanrı Davud'a, ben bir gizli defineydim; bilinmeyi diledim, sevdim... Halkı, bilineyim diye yarattım" dediği rivayet edilmiştir. Hadis bilginleri, bunun uydurma olmakla beraber "İnsanları ve cinleri, beni bilsinler de bana kulluk etsinler diye yarattım" meâlindeki âyete (LI. 56) uygun bulunduğundan anlam bakımından hadis sayılabileceğini söylerler (*Mavzûât*, s. 62).

Bu Ciltte Geçen Âyetler

– Sûre sırasıyla –

I		B. 5100
	2	B. 5641
II	46	B. 992
	53	B. 3931, B. 6252
	57	B. 5763
	60	B. 6206
	117	B. 677
	125	B. 654
	127	B. 654
	138	B. 1778
	156	B. 992, B. 1592
	158	B. 654
	185	B. 3931
	230	B. 4374
	247-250	B. 1385
	260	B. 1137
	264	B. 6242
	285	B. 6452
III	4	B. 3931, B. 6252
	41	B. 1236
	47	B. 677
	49	B. 5860
	96	B. 654
	97	B. 654
	169	B. 2217
IV	154	B. 592
V	2	B. 654
	28	B. 5644
VI	73	B. 677
	96	B. 1364
	97	B. 654

VII	23	B. 4466
	40	B. 6181
	54	B. 592
	133	B. 2830
	142	B. 5455
	143	B. 4182, B. 4322, B. 4632, B. 4636, B. 4641
	160	B. 5763
	172	B. 4, B. 337, B. 1392, B. 1921, B. 3147, B. 4352 B. 5163, B. 5519, B. 6550
	204	B. 3986
VIII	17	B. 1585
	35	B. 654
IX	40	B. 1675, B. 2727, B. 6189
	60	B. 4027
	111	B. 139
X	3	B. 592
	25	B. 5572
XI	7	B. 592
	112	B. 2023
XII		B. 4028
	24	B. 3185
	24-28	B. 5484
	26	B. 654, B. 6578
	31	B. 4354
	53	B. 6216
	76	B. 6013
	87	B. 5645, B. 6109
	94	B. 539
XIII	13	B. 292
XIV	10	B. 5572
XV	18	B. 760
	26	B. 1224
	87	B. 5100
	98	B. 1236
XVI	40	B. 677
XVII	1	B. 152
XVIII	60-82	B. 823
XIX	25	B. 2465, B. 5303
	35	B. 677

XX	7	B. 5122
	7-10	B. 1708
	11	B. 5856
	11-12	B. 150
	12	B. 2481
	17-18	B. 2483
	18	B. 6203
	18-21	B. 5859
	27	B. 5867
	80	B. 5763
	81	B. 2023
	87	B. 1071
	130	B. 1236
XXI	48	B. 3931
	87-88	B. 374
	93	B. 992
XXII	26, 29, 33	B. 654
XXIII	60	B. 992
XXIV	35	B. 614, B. 1743, B. 5056, B. 5502
XXV	1	B. 3931, B. 6252
	47	B. 153
	58	B. 1236
	59	B. 592
XXVI	63	B. 6206
	169-172	B. 5149
XXVII	16	B. 5029
XXVIII	12	B. 4170
	27	B. 4669
	34	B. 5867
XXXI		B. 3920
XXXII	4	B. 592
XXXIII	30	B. 4781
	53	B. 1277
	72	B. 3685
XXXIV	10	B. 6006
	11	B. 3973
XXXVI	1	B. 6354
	12	B. 5113
	39	B. 5642
	82	B. 677

XXXVII	10	B. 760
	139-148	B. 374
XXXVIII	42	B. 6438
XXXIX	36	B. 1331
XL	16	B. 48
	55	B. 1236
	68	B. 677
XLII	9	B. 5141
XLVI	31	B. 4636
XLVIII	1	B. 118
L	16	B. 3220
	30	B. 393; B. 509
	38	B. 592
	39	B. 1236
LI	56	B. 6586
LII	48	B. 1236
LIII	9	B. 5178
	10	B. 6115
	14	B. 3179
	17	B. 1771, B. 1874
LIV	1	B. 5368
LV	29	B. 1777
LVI	8, 27, 38, 90, 91	B. 704
	74, 96	B. 1236
LVII	4	B. 592
LXIX	52	B. 1236
LXXI	7	B. 6187
LXXII	8, 9	B. 760
LXXIV	1	B. 6284
	39	B. 704
LXXV	9	B. 1294
LXXVI	17, 21	B. 690
	18	B. 4278
	21	B. 3368, B. 4494, B. 5090
LXXVIII	7	B. 3171
	10-11	B. 153
LXXIX	31	B. 1237
LXXXIII	25	B. 690
	27	B. 4278
LXXXVII	1	B. 1236
	3	B. 1239
	4	B. 1237

	6	B. 1240
	7	B. 1238
LXXXIX	2	B. 3314
	14	B. 2806
XC	18	B. 704
XCIII	1	B. 1871
XCIV	7	B. 3219
XCV	1	B. 6353
	4	B. 5112
XCVI	4	B. 3782
XCIX	1	B. 5648
	7-8	B. 1341
CII	2	B. 5820
CV		B. 761
	3-5	B. 1582
CVI	3	B. 654
CVIII	1	B. 5121; B. 5639
CX	3	B. 1236
CXI	5	B. 5464
CXIII	1	B. 122, B. 1364, B. 6107

Bu Ciltte Geçen Hadisler, Atasözleri ve Örf Mecazları

"Abdal"a ait hadisler: B. 2783

"Ağlamayan çocuğa meme vermezler." (**Türk atasözü**): B. 1644

"Allahım, eşyayı bana olduğu gibi göster." (**Hadis**): B. 80

"Arayan bulur." (**Atasözü**): B. 6511

"Ateş olsun da utanç olmasın." (**Arap atasözü**): B. 5272

"Ben bir gizli defineydim; bilinmeyi diledim, sevdim, halkı bilineyim diye yarattım." (**Meâl bakımından hadis-i kudsî**): B. 6586

"Bilin ki iman Yemen'dedir, hikmet de Yemen'dedir; ben Rabbimin soluğunu Yemen tarafından duyuyorum." (**Hadis**): B. 2063

"Bir topluluğun kılavuzu karga olursa, onları ancak helâk olma yoluna götürür." (**Arap atasözü**): B. 3965

"Bugünün işini yarına bırakma." (**Türk atasözü**): B. 2022

"Bütün sıkıntılarını bir tek sıkıntı yapana Tanrı yardım eder, onu dünya sıkıntılarından korur; fakat birçok sıkıntılara düşen, Allah bilir, dünyanın hangi bucağında helâk olur gider." (**Hadis**): B. 3827

"Canlar bölük bölük ordulardır. Birbirleriyle tanışanları uzlaştı; birbirinden nefret duyanları ayrılığa düştü." (**Hadis**): B. 2256

"Değişme ve bu değişmedeki güç kuvvet, ancak Tanrı'nındır." (**Hadis**): B. 2102

"Doğru söz acıdır." (**Arap atasözü**): B. 5553

"Dünya inananın zindanıdır, kâfirin cenneti" (**Hadis**): B. 1247

"Eğri otur da doğru söyle." (**Türk atasözü**): B. 2393

"Evde bir adam varsa bir söz yeter." (**Arap ve Fars atasözü**): B. 2687

"Gördüm, insan ve cin şeytanları Ömer'den kaçıyordu." (**Hadis**): B. 5075

"Hanginiz bana benzeyebilir? Ben Rabbime konuk olurum, o beni doyurur, suvarır." (**Hadis**): B. 3501

"Kadınlarla danışın, dediklerinin aksini yapın." (**Hadis**): B. 6215

"Kahve dövücünün hınk deyicisi." (**Örf mecazı**): B. 4244

"Kalk ey toprak babası." (**Hadis**): B. 421

"Kılavuzu karga olanın, burnu b... tan çıkmaz" (**Türk atasözü**): B. 3965

"Kim bizi sevme dâvasına girişir de bütün gece uyursa dâvası yalandır." (**Hadis-i kudsî**): B. 155

"Köpek işemekle deniz murdar olmaz." (**Türk atasözü**): B. 576

"Kürkü ters giymek" (**örf mecazı**): B. 2397

"Lezzetleri yıkan ölümü çok anın." (**Hadis**): B. 1674

"Ne de güzel katıktır sirke." (**Hadis**): B. 5718

"Ne ekersen onu biçersin." (**Türk atasözü**): B. 4397

"Oruç, Allah azabına karşı kalkandır." (**Hadis**): B. 6300

"Oruç kalkandır, kul ateşten onunla korunur." (**Hadis**): B. 6300

"Paranı, gideceğini, gideceğin yolu gizle." (**Arap atasözü**): B. 176

"Razı değil misin ki sen bana, Mûsa'ya Hârun ne menziledeyse o menziledesin; ancak benden sonra peygamber yok" (**Hadis**): B. 4862

"Saman altından su yürütmek." (**Türk örf mecazı**): B. 2003

"Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım." (**Meâlen hadis-i kudsî**): B. 1680

"Şabanın on beşinci gecesi Tanrı, kendisine şirk koşanla birisine düşmanlıkta inat edenden başka bütün halkı yarlıgar." (**Hadis**): B. 5074

"Şarap kötülüklerin anasıdır, aslıdır; kim şarap içerse kırk günlük namazı kabul olunmaz. Şarabı (helâl sayarak) içen, karnında şarap varken ölürse kâfir olarak ölür." (**Hadis**): B. 949

"Şu ümmetim acınmış bir ümmettir; suçları örtülmüştür, iyiliklerine sevap verilmiştir." (**Hadis**): B. 787

"Tersine nal." (**Örf mecazı**): B. 2269

"Tûbâ, cennette bir ağaçtır." (**Hadis**): B. 3371

"Yıkık köyden haraç alınmaz." (**Türk atasözü**): B. 3922

"Yokluk övüncümdür." (**Meâlen hadis**): B. 3477

Açılamada Geçen Kelimelerin Alfabetik Fihristi

Abbâdî: B. 2155
Abbas: B. 3805
Abdal: B. 2783
Ağaç – yürümek: B. 67
Akıncı: B. 6339
Aşir: B. 4634
Âşûrâ: B. 1997
Attâr, Senâî: B. 5150
Ay – konaklar: B. 5642

Batu, Bacu: B. 5932
Berat, berâe gecesi: B. 5074
Berbat, çegane: B. 3604
Beytü'l-Haram: B. 654
Beytü'l-Mamûr: B. 5114
Bû-tîmâr: B. 4940
Bünyâmîn: B. 4028

Cebr – kader: B. 1031
Çiğil: B. 5991
Çile: B. 2725

Davud – zırh: B. 6006
Define: B. 6586
Direfş-i Gâvyânî: B. 5347
Dünya – zindan: B. 1247

Ebû Hanîfe, Şafiî: B. 1322
Ebû Türâb: B. 421
Ehrimen: B. 6160
Elest: B. 6550
Eyyub – çeşme: B. 6438

Furkan: B. 3931

Gâve: B. 5769
Gulyabani: B. 1182

Had: B. 1054
Halil – dört kuş: B. 1137
Hamam – peri: B. 3175
Haraç: B. 3922
Heyûlâ: B. 5865
Hûrü'l-ıyn: B. 6354

İkinci akıl, birinci nefis: B. 4991
İskencübin: B. 3797
İsm-i A'zam: B. 1590

Kabil: B. 5644
Kalb – cenah: B. 1361
Kan – uyku: B. 1586
Kayser – Kayseri: B. 3910
Keşmir padişahı: B. 5362

Keykavus kadehi: B. 5643
Kibrit taşı: B. 124
Kinâneoğulları: B. 4147
Kudüs – domuz, Frenk: B. 2934
Kulağı küpeli kul: B. 923
Kün–feyekûn: B. 677

Lâ havle: B. 2102
Lâhût–Nâsût: B. 4321
Lât: B. 1316
Levh-i Mahfuz: B. 5113
Lokman: B. 3920

Mağara – dost: B. 2727
Mânî: B. 5310
Meryem – hurma: B. 2465
Mescid-i Aksâ: B. 5052
Mubâhî – ibâha: B. 4805
Muğ: B. 4850
Murtazâ: B. 4862
Mûsa – ateş: B. 1708
Mûsa – Hızır: B. 823
Mûsa – süt: B. 4170
Mûsa'nın dilindeki düğüm: B. 5867
Musevî – cumartesi: B. 592
Münker–Nekîr: B. 4269

Nefs-i Emmâre: B. 6216
Nil – kan: B. 2830
Nizâmeddin: B. 1929
Nokta gibi susmak: B. 458
Nöbet: B. 1047

Öküz – Arslan: B. 1030

Pelesenk yağı: B. 1998

Râziyâne: B. 4139
Riyazat: B. 5608
Ruh – at, şah: B. 229

Salâ: B. 4075
Sâmirî: B. 1071
Seb'a'l-Mesânî: B. 5100
Selsebîl, Tesnîm: B. 4278
Sidre: B. 3179
Sin–şın: B. 5810
Siyâvuş: B. 3472
Sofist: B. 2380
Soluk – Yemen: B. 2063
Süheyl – Yemen: B. 922

Şahâdet: B. 5646
Şaman: B. 971
Şeytan – Ömer: B. 5075
Şiblî, Ebû'l Hasan: B. 3131
Şihâbeddin Osman: B. 3315

Takvim: B. 5112
Tâlût, Câlût: B. 1385
Taş – demir: B. 6413
Tatar: B. 1829
Tersine nal: B. 2269
Tûbâ ağacı: B. 3371

Ümmül habâis: B. 949

Vettîn: B. 6353

Yağma: B. 6524
Yusuf – Bünyâmîn: B. 6013

Zertüşt: B. 359
Zıbık: B. 1097
Zül-fekaar: B. 1490
Zümrüt – ejderhâ: B. 4885

İndeks

Hususî Adlar

— A —
Abbâdî: 2155
Abbas (-ı Debs): 3805
Âdem (Peygamber): 1744, 1933, 5972, 6467
Ahmed (Peygamber, Muhammed ve Mustafâ'ya da bkz.): 152, 1350, 1771, 2835, 3179, 3534, 3679
Ahmed-i Muhtâr (Muhammed, Peygamber'e de bkz.): 1680
Akıncı: 6339
Ali (Murtazâ): 1490, 2359
Arap: 792, 800, 1808
Arap olmayan (Acem): 792, 1808
Ashab-ı Kehf: 273
Attâr: 5150
Âzer (İbrahim Peygamber'in amcası): 773, 2951, 3034
Âzer (İsa'nın dirilttiği): 66
Azrâ: 717, 5032, 5046

— B —
Bacu (Baycu): 5932
Batu: 5932
Bâyezîd (-i Bıstamî): 575, 1599, 2074, 2655, 5562, 6060
Bedevî: 2605
Bulgar: 3981
Bünyâmîn: 4028, 6013

— C —
Ca'fer (-i Tayyar): 91, 1110, 3366, 5574
Calinos: 5436, 5933, 5934, 6043
Câlût: 1385
Cemşîd: 1463
Cibril, Cebrâil: 484, 1894, 1935, 2394, 3179, 5158, 5869, 6544
Cüneyd (-i Bağdadî): 2151, 2152, 5562, 6264

— D —
Davud (Peygamber): 155, 1385, 3973, 6006
Deccâl: 478

— E —
Ebû Ali Sînâ: 5749, 5955
Ebû Bekir: 1407, 2359
Ebû Cehil: 2835, 5723, 6208, 6420, 6421
Ebû Hanîfe: 1322

Ebû Hurayra: 6204
Ebû'l Âla: 4571
Ebû'l Hasan (?): 5955, 6083
Ebû'l Hasan (-i Harkaanî): 3131
Ebû Türâb (Ali'ye de bkz.): 421
Eflâtun: 4752, 6555
Ermeni: 2462
Eyaz: 1376, 3102, 3775, 6263
Eyyub (Peygamber): 3325, 4714, 5684, 5714, 6438, 6574

— F —
Ferhad: 1126, 3260
Firavun: 324, 605, 1347, 1348, 1611, 2829, 2830, 2896, 5013, 5105, 5307, 5867, 5868, 6202, 6466
Frenk: 2934

— G —
Gâve: 5769

— H —
Halil (Peygamber, İbrahim'e de bkz.): 518, 519, 1137, 1710, 2753, 2831, 4056, 5499
Hallâc (Mansûr'a da bkz.): 1243
Hâman: 6202
Hamza: 2792
Hârun: 1225
Hârût: 5637
Hâtem (-i Tayy): 1046, 2768, 3805, 4046
Hıristiyan: 1845
Hıtay Türkü: 3091
Hızır: 316, 823, 1370, 2024, 2053, 2112, 2536, 4372, 4404, 4405, 5074, 5700, 5734, 6042, 6352
Hintli, Hintliler: 1748, 1750, 1752, 1753, 2317, 2380, 2555, 3980, 4221, 4952, 5110, 5626, 5942, 6488
Hoca Senâî (Şems): 449, 459, 4541, 5150
Husrev: 78, 1126
Hülagû: 5939, 5940

— İ —
İbrahim (Peygamber, Halil'e de bkz.): 969, 5370, 6297
İmranoğlu (Mûsa'ya da bkz.): 150, 5856
İsa: 478, 484, 816, 1653, 1764, 1853, 2358, 2816, 2840, 3402, 3947, 5502, 5749, 5755, 5854, 5860, 5902, 6003, 6171, 6316, 6544
İsmail (Peygamber): 5499
İsrâfîl: 5290, 5331

— K —
Kabil: 5644
Kalender: 3086, 3549, 4523, 4582, 4805, 5779
Karun: 3947, 5768, 6271
Kayser: 404, 505, 1638, 3910
Kelîm (Mûsa'ya da bkz.): 823
Ken'an güzeli (Yusuf'a da bkz.): 5023
Kerhî (Şeyh. Ma'rûf'a da bkz.): 5591, 6264
Kerrâr (Hayder, Ali, Tanrı arslanı ve Murtazâ'ya da bkz.): 5574
Keyhusrev: 3703, 5571
Keykavus: 5643
Kıbtî: 3005
Kinâneoğulları: 4147
Kubad, Keykubad: 486, 1638, 1808, 2549, 3703, 3748, 4386
Kürt: 456, 466, 467

— L —
Leylâ: 916, 3183, 4026, 5947, 6049, 6259, 6326
Lokman: 3920
Lût: 5149

— M —
Mahmud (Sultan, Gazneli): 1376, 3102, 3775, 6263
Mânî: 5310, 5759
Mansûr (Hallâc'a da bkz.): 541, 2074, 2209, 2655, 5485, 5486
Mecnun: 916, 1221, 3183, 4026, 5010, 5253, 5288, 5588, 5947, 6049, 6259, 6326
Mecûsî: 5504, 5522
Meryem: 203, 484, 2465, 5303, 5502, 5902, 6544
Mesîh (İsa'ya da bkz.): 66, 745, 1026, 1027, 1034, 1969, 2670, 3772, 4930, 5647
Muhammed (Peygamber): 733, 2208, 6208
Murtazâ (Ali, Tanrı arslanı ve Kerrâr'a da bkz.): 2359, 4862
Mûsa (Peygamber): 65, 150, 328, 902, 1225, 1347, 1348, 1708, 2477, 2479, 2480, 2483, 2485, 2669, 2829, 2896, 4008, 4170, 4668, 5105, 5307, 5368, 5455, 5765, 5856, 5857, 5859, 5867, 6171, 6201, 6202, 6203, 6466, 6483
Musevî: 592
Mustafâ (Ahmed, Muhammed, Peygamber ve Ahmed-i Muhtâr'a da bkz.): 80, 1407, 1873, 2562, 2801, 3157, 3396, 3399, 4262, 5368
Münker-Nekîr: 4269

— N —
Nemrud: 605, 1613, 2831
Nizâmeddin: 1929
Nuh (Peygamber): 2561, 2598, 3268, 3269, 4406

— O, Ö —
Osman: 2359
Ömer: 664, 1407, 2359

— P —
Peygamber (Ahmed, Muhammed, Mustafâ ve Ahmed-i Muhtâr'a da bkz.): 67, 1490, 3827, 5861, 5879, 6284, 6300, 6305

— R —
Râmîn: 4014, 6441
Rıdvan: 314, 1175, 5053, 6426
Rûhü'l-Emin (Cebrâil, Cibril ve Rûhü'l-Kudüs'e de bkz.): 866, 5700
Rûhü'l-Kudüs (Cebrâil ve Cibril'e de bkz.): 203, 4361
Rum: 880, 2946, 5939, 6167
Rum kayseri: 508, 1515, 2933
Rüstem, Rüstem-i Zâl: 305, 1120, 2381, 2448, 2791, 2792, 3973, 5376

— S —
Salâhaddin: Birçok yerde
Sâmirî: 1071, 2952
Senâî: 449, 459, 4541, 5150
Sencer: 235, 1688, 3628, 5571
Siyavuş: 3472
Süleyman (Peygamber): 304, 1076, 1194, 1209, 1802, 1953, 3050, 3325, 3352, 3525, 5027, 5028, 5029, 5052, 5240, 5638, 5834,

5901, 6328, 6380, 6386, 6421, 6532

— Ş —
Şafiî (İmam): 1322
Şakıyk: 6264
Şems, Şemseddin: Birçok yerde.
Şiblî (Ebû Bekr): 3131
Şihâbeddin: 6334
Şihâbeddin Osman (Gûyende): 3315
Şirin: 78, 1126, 3260
Şuayb (Peygamber): 4669

— T —
Tacik: 5026
Tâlût: 1385
Tanrı arslanı (Ali, Murtazâ ve Kerrâr'a da bkz.): 5574
Tanrı Resûlü (Muhammed, Ahmed, Ahmed-i Muhtâr ve Mustafâ'ya da bkz.): 1745
Tatar, Tatarlar: 1829, 6098
Türk, Türkler: 433, 466, 467, 1360, 1732, 1748, 2317, 2380, 2462, 3091, 3512, 3980, 3981, 4221, 5026, 5215, 5237, 5538, 5939, 5940, 5942, 6524

— V —
Vâmık: 717, 5032, 5046
Vîs, Vîse: 4014, 6441

— Y —
Yahya (Peygamber): 5755
Yakub (Peygamber): 350, 969, 2832, 3126, 4715, 5117, 5246, 5415, 5655, 5911, 5924, 6208, 6424, 6574
Yezîd: 575, 1599, 6060
Yunus (Peygamber): 375, 5492
Yusuf (Peygamber): 77, 288, 306, 350, 392, 502, 503, 539, 700, 795, 796, 830, 1112, 1356, 1417, 1447, 1470, 2136, 2208, 2605, 2832, 2840, 2966, 3126, 3173, 3185, 3567, 3664, 3691, 3704, 3705, 3873, 3903, 4354, 4627, 4841, 4982, 5117, 5147, 5246, 5380, 5428, 5484, 5592, 5607, 5655, 5696, 5763, 5843, 5911, 5924, 5958, 6013, 6208, 6424

— Z —
Zâl: 2448, 2791
Zelîhâ: 392, 396, 1417, 5484, 5592
Zenci, Zenciler: 508, 880, 1515, 2946, 3512, 6167
Zertüşt: 359
Zün-Nûn (-ı Mısrî): 2209, 6264

Coğrafi Adlar

— A —
Aden: 3132
Aden denizi: 932

— B —
Babil: 5637
Babilistan: 3910
Bağdat: 2152
Bahr-i Umman: 3921
Basra: 664, 5297
Bedahşan: 5077

— C, Ç —
Ceyhun ırmağı: 6267

Çiğil: 5991
Çin: 865, 1895, 2384, 3657, 4995, 6351, 6488

— D —
Dehistan: 3913

— E —
Ermen ülkesi: 1965
Eymen: 6171

— F —
Fırat: 98, 1308

— H —
Harezm: 3913
Hemedan: 1128
Hıra Dağı: 130
Hıtay: 3091
Hicaz: 1191, 5230
Hint, Hindistan: 1718, 1749, 5538
Horasan: 1191
Huten: 3134

— I, İ —
Irak: 727, 1191, 3236
Isfahan: 1191, 2250
İran: 1190
İrem bağı: 795, 5845

— K —
Kafdağı: 110, 620, 2630, 2898, 3131, 4136, 5055, 5225, 5889, 6044
Ken'an: 306, 830, 5023, 5380
Kerbelâ: 1997
Keşmir: 5362
Kıpçak: 6524
Kirman: 5297
Kudüs: 2934

— L —
Lût şehri: 5149

— M —
Marâga: 456
Medyen: 6499
Mekke: 2700, 5301
Mısır: 219, 306, 1112, 1324, 1447, 1634, 3126, 3664, 3704, 3873, 4543, 5147, 5380, 5763

— N —
Nil: 2830, 6207

— R —
Rey: 456
Rum ülkesi: 219, 456, 645, 646, 727, 1965, 3512

— Ş —
Şam: 645, 646, 727, 1965, 6091

— T —
Taraz: 3014
Tatar ülkesi: 2040, 2056, 2115, 3062
Tebriz: Birçok yerde.
Turan: 1190
Tur Dağı (Turusîna): 902, 903, 1976, 4008, 5455, 6201, 6355
Türkistan: 5538

— U —
Uhud Dağı: 2970

— Y —
Yemen: 922, 2063, 2123, 3129, 5969